

Szabolcsterv Kft.

Székhely és iroda: 4400 Nyíregyháza, Bocskai utca 18. sz.

Mobil: (06-30) 307-7371

Web: www.szabolcsterv.hu

DÖGE KÖZSÉG TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZEI

A TELEPÜLÉS TELJES KÖZIGAZGATÁSI TERÜLETÉRE VONAT- KOZÓ MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

1.1. MEGALAPOZÓ VIZSGÁLAT

ALÁÍRÓLAP DÖGE KÖZSÉG TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZEI

A TELEPÜLÉS TELJES KÖZIGAZGATÁSI TERÜLETÉRE VONATKOZÓ MEG- ALAPOZÓ VIZSGÁLATA

Generál tervező

Székhely:

4400 Nyíregyháza, Bocskai utca 18. sz.

Iroda:

4400 Nyíregyháza, Bocskai utca 18. sz.

Mobil:

(06-30) 307-7371

E-mail:

szabolcsterv@gmail.com

Vezető településrendező tervező

Mészáros Ákos

okl. településmérnök

TT-14-0258

Közlekedés tervező:

Kulcsár Gusztáv

Okl. Építőmérnök

Tkó 15-0300

Közmű tervező:

Bíró Károly

Építőmérnök

TV-T-15-402, V-3a2/15-0402

Környezetvédelem:

Szekrényes Csaba

környezetmérnök

Távközlési tervező:

Rác Géza

Villamos üzemmérnök

TH-15-0103

Elektromos tervező:

Angyal András
Okl. elektromos mérnök
EN-T-1-15-0403

Gázellátás tervező:

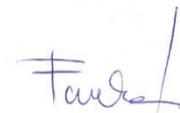
Vasasné Bacsó Eszter
Épületgépész mérnök
GO-T/15-0506

Tájtervező:

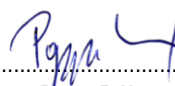
Zsila László
Okl. táj- és kertépítész mérnök
TK 09-0583, K/1 09-0583

Tervező munkatárs

Fazekasné Jánócsik Zsuzsa
építőmérnök

Tervező munkatárs:

Papp Róbert
közreműködő tervező

Nyíregyháza, 2023. augusztus

TARTALOMJEGYZÉK

DÖGE KÖZSÉG MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

TARTALOMJEGYZÉK 4

1. HELYZETFELTÁRO MUNKARÉSZ 6

1.1. TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, A TELEPÜLÉS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK	6
1.1.1 Nemzetközi szerepkör	8
1.1.3 Megyei és regionális szerepkör	10
1.2. A TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉS VIZSGÁLATA	18
1.2.1. Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK)	18
1.2.2 A jövőkép és a hosszú távú célok összhangja a megyei területfejlesztési koncepcióval	21
1.3 TERÜLETRENDEZÉSI KÖVETELMÉNYEK	22
1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT)	22
1.3.2 Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területrendezési Terve	23
1.4. TERVI ELŐZMÉNYEK, ÉRVÉNYES TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK ÉS AZOK ÉRVÉNYESÜLÉSE	43
1.4.1. A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai	43
1.4.2. Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések	43
1.4.3 A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata	44
1.5. A TELEPÜLÉS DEMOGRÁFIAI HELYZETE	46
1.5.1 Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség	46
1.5.1.2. Természetes népmozgalom	52
1.5.1.3. Nemzetiségi összetétel	55
1.5.2. Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok	70
1.5.3. Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, vallási közösségek)	75
1.6. A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA	80
1.6.1. Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy stb.)	80
1.8.2. Esélyegyenlőség biztosítása	93
1.7. A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA	96
1.7.1. A település gazdasági súlya, szerepköre	96
1.7.2. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői	98
1.7.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége)	112
1.7.5. Ingatlanpiaci viszonyok	112
1.8. AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE	114
1.8.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program	114
1.8.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere	115
1.8.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység	116
1.8.4. Foglalkoztatáspolitikai	119
1.8.5. Lakás- és helyiséggazdálkodás	122

1.8.6. Intézményfenntartás	122
1.8.7. Energiagazdálkodás	122
1.8.8. Településüzemeltetési szolgáltatások	125
1.9. TELEPÜLÉSRENDEZÉSI, TELEPÜLÉSSZERKEZETI VIZSGÁLAT	129
1.9.1. Területfelhasználás vizsgálata	129
1.10. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÉS AZ ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG VIZSGÁLATA	136
1.10.2. Az épített környezet értékei	137
1.10.2.1. Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők	137
1.10.3. Az épített környezet konfliktusai, problémái	139
1.11. KÖRNYEZETIÁLLAPOT-JELLEMZŐK	139
1.12. A TÁJ ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK ÉS ÖRÖKSÉG, JELLEMZŐ TÁJKARKTER, ZÖLDINFRASTRUKTÚRA-HÁLÓZAT	140
1.12.1. Természeti adottságok	141
1.12.2. Tájhasználat, tájszerkezet	144
1.12.3. Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek	148
1.12.4. Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése	151
1.12.5. A települési zöldfelületi rendszer elemei	152
1.12.6. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái	155
1.13. KÖZLEKEDÉS	156
1.13.1. Hálózatok és hálózati kapcsolatok	156
1.13.2. Közúti közlekedés	156
1.13.3. Községi közlekedés	157
1.13.4. Kerékpáros és gyalogos közlekedés	157
1.13.5. Parkolás	158
1.13.6. Egyéb, közlekedéssel kapcsolatos megállapítások	158
1.14. KÖZMŰVESÍTÉS	159
1.14.1. Víziközművek	159
1.14.2. Energia	161
1.14.3. Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények)	164
1.15. KATASZTRÓFAVÉDELEM (TERÜLETFELHASZNÁLÁST, BEÉPÍTÉST, BEFOLYÁSOLÓ VAGY KORLÁTOZÓ TÉNYEZŐK)	166
1.15.1. Építésföldtani korlátok	166
1.18.2. Vízrajzi veszélyeztetettség	169
1.18.3. Egyéb katasztrófavédelmi tényezők	171

SZT-TRT-14/2023

1. HELYZETFELTÁRO MUNKARÉSZ

1.1. TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, A TELEPÜLÉS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK

Döge Község Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében, Nyíregyházától észak-keletre, a 4-es számú út mellett, a vármegyei jogú várostól 50 km-re helyezkedik el. A település a Rétköz (Felső-Tisza-vidék) és a Nyírség határán fekszik, a Tisza bal partján. A csiszolt kőkorszakban már lakott terület, melynek temetőjét az 1960-as évek elején tárták fel.

A szomszédos települések: észak felől Komoró, észak-kelet felől Fényeslitke, kelet felől Tornyospálca, délkelet felől Jéke, délnyugat felől pedig Kékcse. Közigazgatási területe dél felől, egy-egy rövid, pár száz méteres szakaszon érintkezik Pap és Kisvárdai határszéleivel is, északnyugaton pedig a Tisza túlsó partján, légvonalban is több mint 10 kilométerre fekvő Zemplénagárd déli külterületeivel határos.

A település közigazgatási területén végighalad, nagyjából dél-északi irányban a 4-es főút, ez a legfontosabb megközelítési útvonala Nyíregyháza-Kisvárdai és Záhony felől is; ugyancsak dél-északi irányú kapcsolatot kínál a térség más települései felé a 4 145-ös út is. Lakott területét azonban mindkét útvonal elkerüli, azon csak a velük nagyjából párhuzamosan húzódó 4 152-es út vezet végig. A község központját a 4-es főúttal a 41 144-es út, Fényeslitkével pedig a 3 839-es út köti össze.

Teljes területe 16,54 km², a belterület ebből 2,107 km². A lakások száma 733, míg egyéb lakóegységek száma nincs nyilvántartva. Döge Község állandó népessége 2022-es statisztikai adatok (népszámlálás időpontjában) alapján 2 045 fő, míg népsűrűsége 123 fő/km².¹

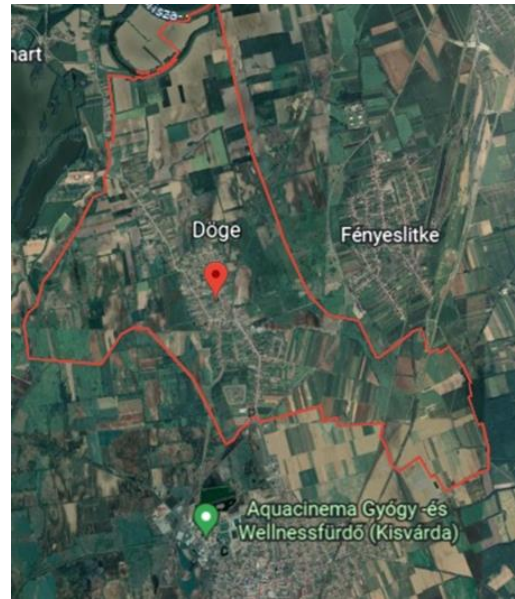
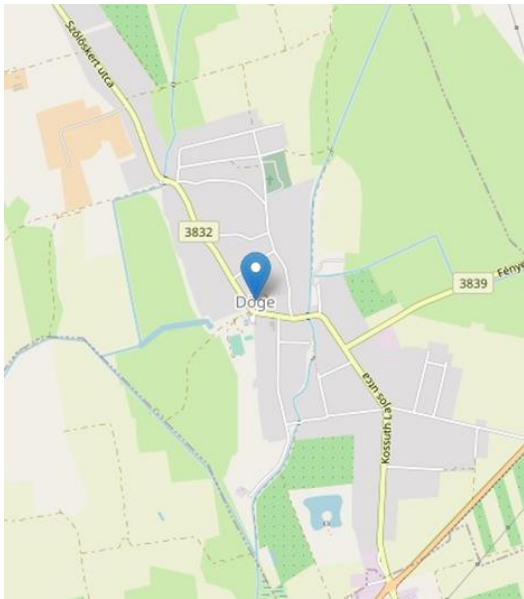

Döge Község pozíciója Magyarország és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye térképén²

Alapadatok		Statisztikai adatok	
Jogállás:	község	Terület:	16,54 km ²
Megye:	Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Lakosság:	2 045 fő
Járás:	Kisvárdai	Népsűrűség:	123 fő/km ²
Kistérség:	Kisvárdai	Lakások száma:	733
Terület:	16,54 km ²	Településrészek száma:	1
Lakosság:	2 045 fő		
Honlap:	https://www.doge.hu/		

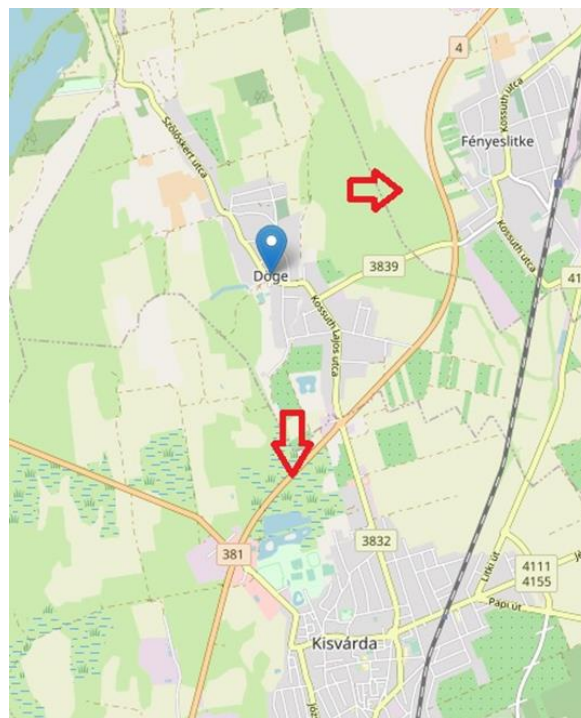
¹ Forrás: KSH

² Forrás: Wikipédia

Átnézeti térkép teljes közigazgatási terület³

Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, megyeszékhelyéből, azaz Nyíregyházáról kiindulva, haladva a 4-es számú elsőrendű főútvonalon Kisvárdra településen áthaladva, északnak tartva, érkezünk Döge Községbe. Ez az útvonal 50 km-es szakasz, menetidőben kb. 45 percet jelent.

Döge útvonaladatok⁴

A tömegközlekedési lehetőségekhez, a Volánbusz Zrt. 2023. december 31-ig érvényben lévő személyszállítási közszolgáltatási szerződéseire képezik az alapot. Napi szinten 10 buszjárat indul a megyeszékhelyre.

A hazai vasútvonalak közül a települést (a keleti határszélén) a (Budapest–) Szolnok–Debrecen–Nyíregyháza–Záhony-vasútvonal érinti, de a vasútnak itt nincs megállási pontja; a legközelebbi vasúti csatlakozási lehetőségek

³ Forrás: google earth és www.maps.google.com

⁴ Forrás: <https://www.openstreetmap.org/search?query=D%C3%B6ge#map=15/48.2464/22.0835&layers=0>

Kisvárdra-Hármasút megállóhely és Fényeslitke vasútállomás, mindkettő körülbelül 3-4 kilométerre helyezkedik el Döge központjától.

A település nem rendelkezik vasútállomással vagy megállóval.

1.1.1 Nemzetközi szerepkör

A páneurópai közlekedési folyosókat (más néven: Helsinki-folyosókat) az 1994-es és 1997-es európai közlekedési miniszteri konferencián jelölték ki. A tíz kijelölt folyosó a transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) kiterjesztése Kelet-Európa (az akkori Európai Unió szomszédos államai) irányába. A folyosók kijelölésének célja jó közlekedési kapcsolatok kiépítése volt az EU és szomszédjai között, a hatékony és biztonságos közlekedési rendszer révén, segítve az utasok és áruk hatékony szállítását, és ezáltal a versenyképességet és a gazdasági növekedést.

A „Helsinki korridorok” közül az V. folyosó (Velence-Trieszt/Koper-Ljubljana-Budapest-Ungvár-Lviv-Kijev) és a TEN-T hálózat, amely nem halad át Döge Község területén.

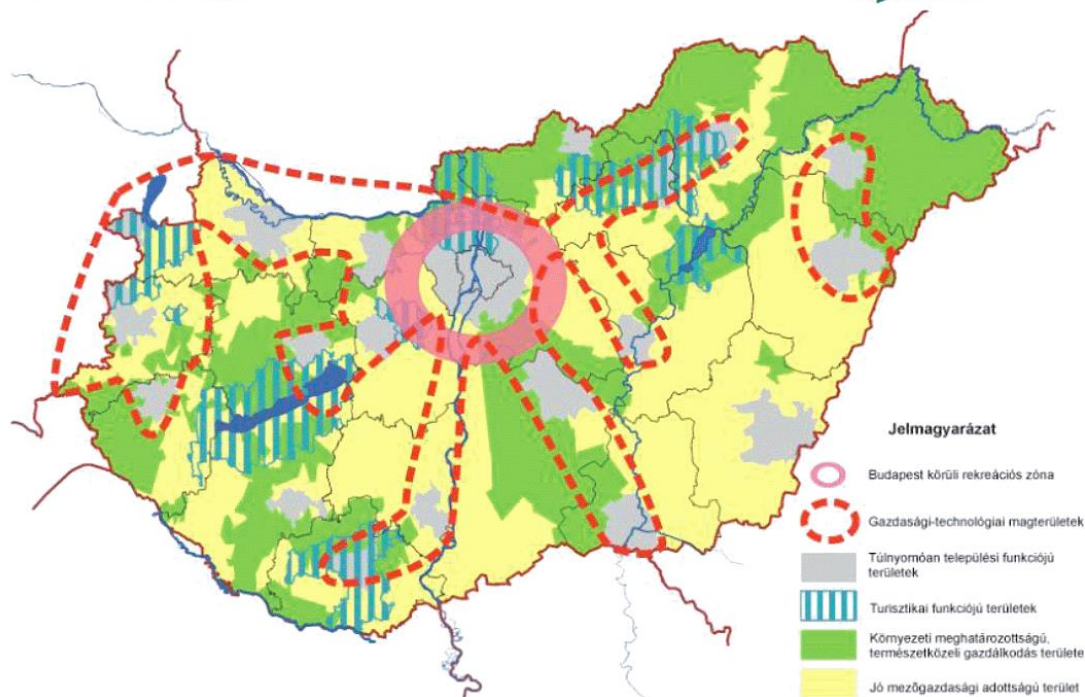
Páneurópai folyosók⁵

1.1.2 A település szerepe az országos településhálózatban

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK; elfogadva az Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozatával) értelmében a városstratégiák célja a többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózatok kialakítása, valamint a kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése. Mindezek szem előtt tartásával az OFTK olyan funkcionális térségeket határoz meg, amelyek a jövőben egy - egy, nemzeti szinten is jelentős gazdasági, társadalmi vagy környezeti feladatot fognak ellátni, integrálódva a nemzeti szintű társadalmi és területi munkamegosztásba. A település az OFTK alapján a vidékies térségek közé tartozik.

⁵ Forrás: kti.hu

Funkcionális térségek

OFTK – Funkcionális térségek⁶

Döge biztosítja lakosságának a közszolgáltatásokat, az egészségügyi és szociális ellátásokat, így e funkciók fenn-tartása és fejlesztése elengedhetetlen. A település nem rendelkezik országos szerepkörrel, de a környék fejlődé-sére, felzárkóztatására jelentőséggel bírhat. A község szerepe, amit az országos közlekedéshálózatban betölt, az egyes ágazati koncepciókat integráló Országos Területrendezési Terv (OTrT) alapján a következőképpen foglal-lható össze:

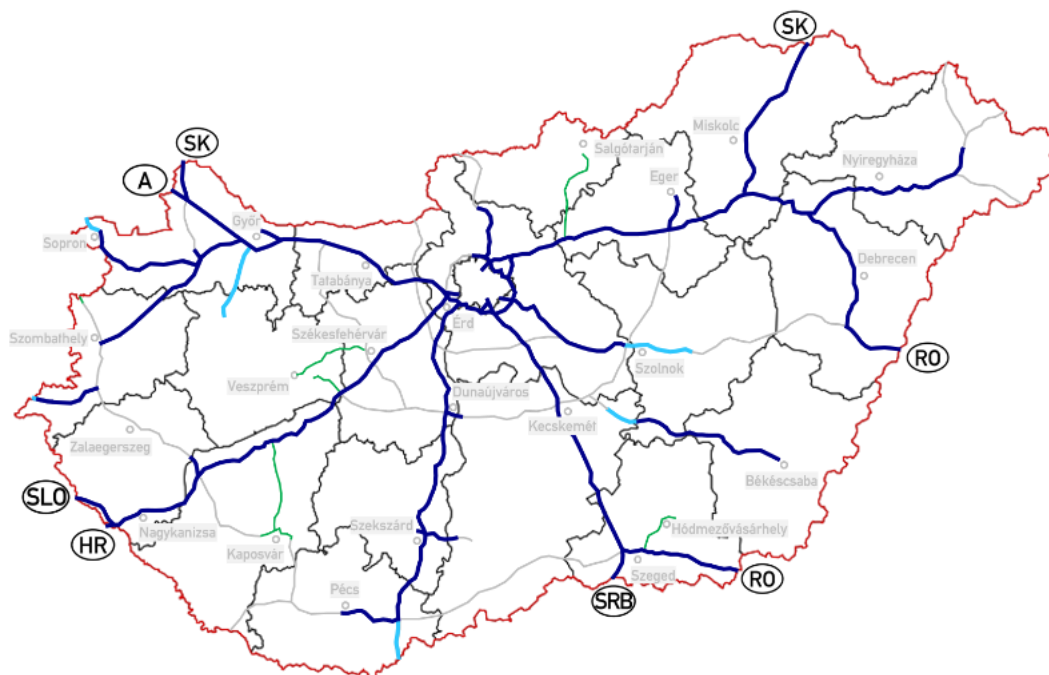
- Az V. Helsinki folyosó részeként az M3-as autópálya keresztülhalad a megye területén, nyomvonala (Pol-gár) – Nyíregyháza – Vásárosnamény – (Ukrajna) településeket érinti.
- Egyetlen egyszámjegyű főút érinti közvetlenül Döge községet, a megyén keresztülhaladó 4. sz., elsőrendű főút.
- település közvetlen elérhetőségét biztosító utak:
 - 3839-ös összekötő úton (Fényeslitke-Döge),
 - 3832-es összekötő úton (Döge-Kisvárd),
 - 3832-es összekötő úton (Döge -Szabolcsveresmart)

Jelenleg a település központi belterületének úthálózatán keresztülhaladó átmenő forgalom elviselhető nagyságú, a jövőbeni fejlesztések hatására várhatóan nem növekszik a település forgalmi terhelése.

A településen, a mezőgazdasági területen tevékenykedő helyi mezőgazdasági vállalkozások aránylag nagy száma, a község mezőgazdaságban betöltött térségi jelentőségű szerepét támasztja alá.

A település jelenleg nem tagja a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének.

⁶ Forrás: OFTK, pp. 109.

Magyarország autópályái (meglévő autópálya, épülő- és tervezett gyorsforgalmi utakkal) ⁷

1.1.3 Megyei és regionális szerepkör

Döge az Észak-alföldi régióban található, amely az ország második legnépesebb régiója. Három megyei jogú város található a régióban: Debrecen (régióközpont), Nyíregyháza és Szolnok. Az ország településeinek 12,3%-a található itt, melynek területe és népessége, meghaladja az országos átlagot. Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye kiugróan magas településállománnyal, ún. aprófalvas településrendszerrel rendelkezik. A Kisvárdai kistérség létrejöttét a települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról szóló 2004. évi CVII. Törvény, valamint a kistérségek megállapításáról, lehatárolásáról és megváltoztatásának rendjéről szóló 244/2003. (XII. 18.) Kormányrendelet alapján, Kisvárdai Város Önkormányzati Képviselő-testülete, és hozzá kapcsolódva további 31 település önkormányzata kezdeményezte. A Kisvárdai kistérséget Ajak, Anarcs, Benk, Dombrád, Döge, Eperjeske, Fényeslitke, Győröcske, Gyulaháza, Jéke, Kékcse, Kisvárdai, Komoró, Lövépötri, Mándok, Mezőladány, Nyírlövő, Pap, Pátroha, Rétközberencs, Szabolcsbáka, Szabolcsveresmart, Tiszabездé, Tiszakanyár, Tiszamogyorós, Tiszaszentmárton, Tornyospálca, Tuzsér, Újdombrád, Újkenéz, Záhony, Zsurk alkotják.

Döge mérete és községi funkciójának száma és vonzáskörzete alapján regionális szerepkörrel nem rendelkezik, szolgáltatásai még megyei szintre sem érnek el. A település gazdasági helyzete jó, infrastrukturális ellátottság tekintetében megfelelő szintű. A településen a háziorvosi, fogorvosi ellátás megoldott, gyógyszerár és postahivatal is működik. Az iskola tornateremmel kibővített. Az óvoda teljes kihasználtsággal működik. A művelődésre lehetőséget biztosít a könyvtár és a nemrég, EU-s forrásból felújított Ifjúsági Ház. A helyi civil szervezetek növekvő száma és intenzív működése segíti a szabadidő tartalmas eltöltését. A távolsági tömegközlekedés vasúton keresztül bonyolódik. A helyi vállalkozások főleg a mezőgazdaság ágazataira épülnek; sokan őstermelők, fiatal gazdák, vagy vállalkozásképpen gazdabolt tulajdonosok. Illetve megtalálható a községben kereskedelmi (élelmiszer, bútor, ruházat, vegyes iparcikk, használt cikk) egységek.

A községben sportpálya és uszoda várja a sportolni vágyókat. Igen magas infrastrukturális színvonalról árulkodnak az ide vonatkozó mutatók. A szennyvízhálózat 2008-ra a településen 100%-ban kiépült. Az ide érkezőknek kellemes látványt nyújtanak a dísz- és gyümölcsfa sorokkal szegélyezett, rendezett utcák, a virágos előkertek és a gondozott közintézmények, közterületek. Mindez arról árulkodik, hogy az itt élők szeretik, és magukénak érzik településüket.

⁷ Forrás: wikipedia

A községben labdarúgó és asztalitenisz szakosztály működik, melyek eredményesen szerepelnek. A sportolni vágyókat a felújított községi sportcentrum várja futball-, kézilabda-, tenisz-, és futópályával.

Országosan jelentőséggel bír, a Nemzetgazdasági Minisztérium iránymutatása alapján, a „Területfejlesztés Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében 2021-2027” című pályázat alapján megvalósuló projektek.

A megyei fejlesztési elképzeléseknek igazodniuk kell az országos területfejlesztési elképzelésekhez, illetve az országos jelentőségű fejlesztések megvalósulása mindenképpen érinti a megyét. Megyénket az alábbi magasabb szintű területfejlesztési elképzelések érintik:

- EU7 Környezetvédelmi Cselekvési Program
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Stratégia
- Nemzeti Fejlesztési 2030 Országos Fejlesztési Konceptió és Országos Területfejlesztési Konceptió
- Nemzeti Környezetvédelmi Program
- Nemzeti Vidékstratégia
- Tisza Vízyűjtő Gazdálkodási Terv

A TOP a helyi szükségletekre való eredményesebb reagálást és a területi sajátosságokat szem előtt tartva került kidolgozásra, ennek megfelelően a program beavatkozási logikája is terület alapú. A program alapelve, hogy a területileg decentralizált, térségi, helyi jelentőségű fejlesztéseket finanszírozza, amelyeket döntően a helyi – megyei- és települési – önkormányzatok valósítanak meg. A fenti decentralizált fejlesztések tervezése a megyei önkormányzatok és a megyei jogú városok szintjén folyik.⁸

1.1.4 Járási szerepkör

Napjainkban az önkormányzatok feladataik hatékonyabb, célszerűbb, gazdaságosabb és egyszerűbb ellátása érdekében, illetve jogszabályi felhatalmazás alapján kívánnak részt venni a kistérségi együttműködésekben. A települések képviselőtestületei más települési képviselő-testületekkel, gazdasági, szolgáltató szervezetekkel és közszolgáltatásokat nyújtó intézményekkel alakítanak ki kistérségi együttműködések. Ennek a koordinációnak azonban csak ott lesz létjogosultsága, ahol az együvé tartozás tudata él, s a többé-kevésbé szoros települési, vonzási kapcsolatoknak mély földrajzi alapjuk van.

A szomszédos településekkel való együttműködés erősítésére van szükség, hogy a település megtalálja szerepét a kistérségen belül. Célszerű a gazdasági funkciók terén a tematikájában rokon elemek területi csoportosításának növelése, összetartozásának erősítése. A térségi szerepet a fejlesztések tovább növelésével lehet elérni. Döge ellátási és szolgáltatási feladatokat vállalhat át a térségi településektől.

A településközi együttműködés alapja, hogy az érintett települések közös célokat állapítsanak meg. A szomszédos települések bizalmát és tetszését el kell nyernie Döge Községnek, így azokkal együtt a helyi támogatásokat kellene kiterjeszteni más települések lakosaival, vállalkozóival együtt, ezek mellett a szomszédos településekkel közös programok szervezése, közös pályázatok benyújtása is cél. A térség településeinek együttműködése az erőforrások kombinációját igényli.

A környező településekkel kompromisszumot kell kötni, ezáltal azok erősítenék egymást. Eleinte helyi finanszírozásból kis lépések megtételére van szükség, aztán majd országos és uniós források bevonásával célszerű fejlődést elérni. Döge település a vonzáskörzetében lévő településekkel összefogva önerőből kell elkezdni építkezni, az alulról jövő kezdeményezéseket támogatnia kell.

Adottságaira alapozva Döge lehetőségei nincsenek kihasználva a kereskedelmi, szervezési és irányítás funkciók terén, melyek az erősödő gazdasági viszonyok és funkciók, a rendelkezésre álló képességek, kezdeményezések és a humán erőforrás elérhetősége adja meg. A kisközponti funkciók erősödéséhez hozzájárul a településen történő fejlesztések.

⁸ Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlésének 19/2015. (IV.28.) önkormányzati határozata – kivonat.

Közigazgatási funkciók terén a járási által leosztott feladatokhoz, a magasabb szintű településfejlesztéshez szükséges helyek és centrumok kialakítása a község számára hosszú távú erősödést alapíthat meg. A közigazgatásban lezajlott átrendeződések és átszerveződések hatására a település kisebb intézményi és szolgáltatási adminisztratív központok megszerzését eredményezheti. E téren az ellátottsághoz kötött feltételek megteremtésére és kiépítésére van szükség.

Az egészségügyi ellátás szerepe javítja a szociális és egyéb területeken jelentkező térségi problémák megoldásának lehetőségeit. A szociális területen a nappali és bentlakásos intézményekkel kapcsolatos lehetőség merülhet fel, míg az egyéb területen a térségi szolgáltatások központjához csatlakozásról lehet szó.

Jelentősen térségi funkciók betöltésére adnak módot az adott területen, hosszabb távon számottevők az általános funkcióbővítési és –erősítési hozadékaik.

A fentiek megvalósulását az alábbi részcélok biztosítják:

- közös programok, közös pályázatok,
- közigazgatást érintő fejlesztések, közelebb hozni az ügyfelekhez az ügyintéztést,
- egészségügyet érintő együttműködések.

Település fejlesztését szolgáló célok, melyeket mind térségi mikro körzeti szinten, mind helyi szinten kívánja megvalósítani, az alábbi célkitűzésekkel:

- közterületek tisztaságának biztosítása,
- közigazgatás minőségi fejlesztése,
- önkormányzati gazdálkodás javítása
- önkormányzati tulajdonú ingatlanok, közterületek és infrastruktúra fejlesztése,
- közlekedési hálózat fejlesztése,
- nevelési-, oktatási intézményrendszer fejlesztése,
- kultúra-, művelődés, identitás fejlesztése,
- sportélet és a szabadidős-sport fejlesztése,
- idegenforgalom és turizmus fejlesztése,
- környezetvédelem, levegőtisztaság javítása, fejlesztése,
- közrend és közbiztonság fejlesztése, javítása,
- munkahelyteremtés,
- a településfejlesztési és településrendezési feladatok összehangolása,
- településrendezési eszközök és a tényleges területhasználat közötti eltérések, konfliktusok feloldása,
- szomszédos településekkel való szoros együttműködés,
- gazdaság fejlesztése.

Döge településen több projekt is megvalósult⁹:

<i>Projekt megvalósulásának dátuma</i>	<i>Projekt száma</i>	<i>Projekt elnevezése</i>
2016.	TOP-1.4.1-15-SB1-2016-0063	„A Dögei Meserét Óvoda és Konyha fejlesztése”
2016.	TOP-4.1.1-15-SB1-2016-00041	„Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztés Dögen”

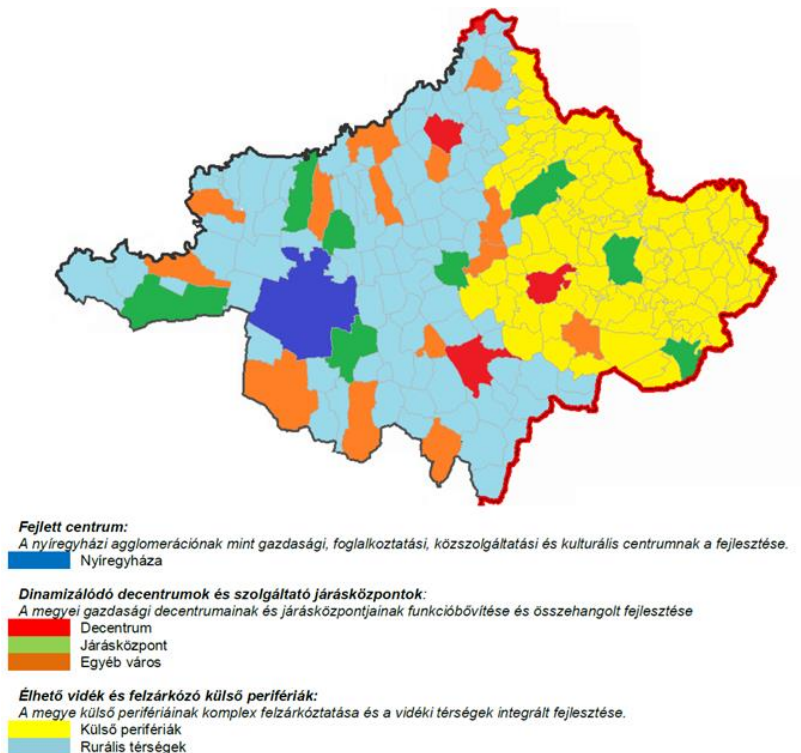
⁹ Forrás: <https://terkepter.palyazat.gov.hu/>

<i>Projekt megvalósulásának dátuma</i>	<i>Projekt száma</i>	<i>Projekt elnevezése</i>
2019.	MFP-OUF/2019	„Óvoda udvar című MFP-OUF/2019 kódszámú pályázat kiírása keretében nyert támogatást az óvodaudvar fejlesztésre”
2019.	MFP-AEE/2019	„Orvosi eszköz című MFP-AEE/2019 kódszámú pályázati kiírása keretében nyert támogatást a fogorvosi rendelő esz- közeink felújítására”
2019.	MFP-BJA/2019	„A Magyar Falu Program keretében meghirdetett, Kistelepü- lések járda építésének, felújításának anyagtámogatása című, MFP-BJA/2019 kódszámú pályázat keretében a tele- pülés vissza nem térítendő támogatásban részesült, mely- nek összege 4.990.970 Ft . A támogatási összegből meg- újult a Kossuth utca járdaszakasza.”
2020.	MFP-TFB/2020	A Magyar Falu Program keretében meghirdetett, „Tanya és falugondnoki buszok beszerzése” tárgyú, MFP-TFB/2020 kódszámú pályázaton a település 14.553.950 Ft , vissza nem térítendő támogatást nyert el. A projekt keretében be- szerzésre kerül egy 9 fős busz, mely az újonnan létrehozott tanyagondnoki szolgáltatás működését segíti
2020	MFP-KTF/2020	A Magyar Falu Program keretében 2020-ben meghirdetett Közösségi tér ki-/átalakítása – 2020 című, MFP-KTF/2020 kódszámú pályázaton a település 17.020.529 Ft , vissza nem térítendő támogatásban részesült. A támogatás intenzi- tása 100%-os mértékű. A pályázat keretében megvalósult a Közösségi színtér felújítása és 1 fő közösségsszervező fog- lalkoztatása.
2021.	MFP-UHK/2021	A Magyar Falu Program keretében 2021-ben meghirdetett Út, hid, kerékpárforgalmi létesítmény építése/felújítása 2021 című, MFP-UHK/2021 kódszámú pályázaton a telepü- lés 26.932.835 Ft . 100%-os mértékű támogatási összeget nyert. A támogatási összegből a település útjai közül a Sza- badság út, Dankó utca, Petőfi Sándor utca és az Ifjúság utca burkolata újult meg.
2021.	MFP-KOEB/2021	A Magyar Falu Program keretében 2021-ben meghirdetett Kommunális eszköz beszerzése – 2021 című, MFP- KOEB/2021 kódszámú pályázaton a település 14.093.190 Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült. A támoga- tás intenzitása 100%-os mértékű. A pályázat keretében be- szerzésre került egy traktor, valamint seprőgép és tolólap a traktorhoz.
2021.	MFP-ÖTIK/2021	A Magyar Falu Program keretében 2021-ben meghirdetett Önkormányzati tulajdonban lévő ingatlanok fejlesztése – 2021 című, MFP-ÖTIK/2021 kódszámú pályázaton a telepü- lés 29.641.688 Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült. A támogatás intenzitása 100%-os mértékű. A pá- lyázat keretében megvalósul a Polgármesteri Hivatal teljes belső felújítása.
2022	MFP-ÖTIK/2022	A Magyar Falu Program keretében 2022-ben meghirdetett Önkormányzati tulajdonban lévő ingatlanok fejlesztése – 2022 című, MFP-ÖTIK/2022 kódszámú pályázaton a telepü- lés 29.765.107 Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült. A támogatás intenzitása 100%-os mértékű. A pá- lyázat keretében megvalósul a Meserét Óvoda belső felújí- tása.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Konceptiója (továbbiakban: Konceptió) nagyban befolyásolja a vármegye stratégiai térszerkezetét, lehetővé téve a célok területi fókuszáltságát. A Konceptió három nagyobb csoportra tagolódik. A csoportokon belül, hat alkategóriát nevezhetünk meg, amik behatárolják a településeket. Döge a vármegye rurális térségei (élhető vidék) közé tartozik.

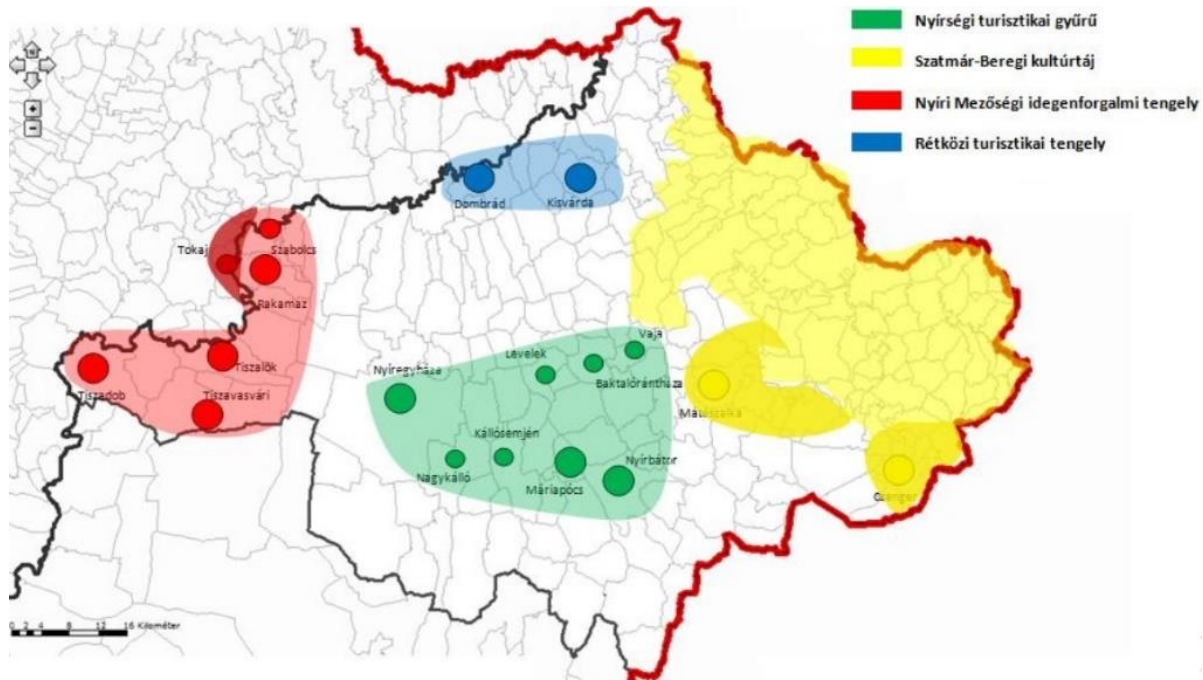
Döge lakóövezet láthatósága¹⁰

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Konceptió földrajzi fókuszai¹¹

¹⁰ Forrás: utcaereso.hu

¹¹ Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Konceptió, 2020.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rekreációs körzetei és idegenforgalmi tengelye¹²

A Vármegyében négy nagy idegenforgalmi magterületet lehet behatárolni. A települést érinti a Rétközi Turisztikai gyűrű, mint rekreációs körzet területe, ahol jelentős a kulturális és természeti vonzerők koncentrátsága.

Az Országgyűlés 1/2014 (I.3.) OGY Határozata Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról (melynek elkészítéséről az 1996. évi XXI. törvény rendelkezik) alapján:

Átfogó fejlesztési célok:

- Értéktéremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés
- Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
- Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeinek megőrzése és környezetünk védelme
- Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet.

Területi specifikus cél többek között:

Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés.

A vármegye területén a szabadidő eltöltése és a rekreáció területi feltételei elsősorban az erdők, az alföldi tájak, a folyóvizek, a gyógy- és termálvizek, valamint a védett természeti területek hasznosításával és megóvásával függ össze. A területfejlesztési koncepció alapján a turizmus, az idegenforgalom fejlődése és a vármegyei lakosság szabadidős lehetőségei szorosan összefüggenek. A vármegye rendkívül gazdag védett természeti és kulturális értékekben, melyekben jelentős fejlesztési kapacitás rejlik. Ha nem sikerül a kitűzött részcélok megvalósítása, az nemcsak a foglalkoztatás szintjének általános javulását veszélyezteti, de jelentős bevételkiesést okoz, valamint a helyben élők egészségtudatos életmódra való nevelésének, mozgáshoz és szabadidős tevékenységeket biztosító infrastruktúrához való hozzájutásának lehetőségét is gátolja.

¹² Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Koncepció, 2020.

Járás	Település, db (2020.01.01.)	Lakónépesség, fő (2019.01.01.)
Baktalórántházi	12	18 968
Csengeri	11	14 384
Fehérgyarmati	50	39 507
Ibrányi	8	22 888
Kemecsei	11	21 425
Kisvárdai	23	54 356
Mátészalkai	26	63 501
Nagykálói	8	29 109
Nyírbátori	20	41 972
Nyíregyházi	15	163 819
Tiszavasvári	6	25 894
Vásárosnaményi	28	38 208
Záhonyi	11	18 933
összesen	229	552 964

Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye járásainak körzetei¹³

Az energia megújuló forrásokból történő előállításának és helyi felhasználásának, valamint az energia hatékonyságának az ösztönzése a határon túli területeket nem érinti, azokra környezetvédelmi szempontból hatással a koncepció fejlesztési céljai hatással nem lesznek. A környezeti állapot és a környezetbiztonság javítása stratégiai cél meghatározóan a vármegye környezetminőségének javítását szolgáló fejlesztési célokat tartalmaz. A vármegye környezetminőségének javítása közvetve kedvező hatással lesz a határon túli térségek környezetminőségére is.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a koncepcióban megfogalmazott stratégiai céloknak az országhatáron átnyúló kedvezőtlen környezeti hatásai nem lesznek. A több stratégiai célban is hangsúlyosan szerepeltetett oktatást, kutatást, gazdaságfejlesztést, közlekedésfejlesztést és közvetlen települési együttműködést szolgáló fejlesztési javaslatok a megyéket érintőlegesen, Magyarország közös érdekeit szolgálják.

A Kisvárdai Járás északi szomszédja a Cigándi járás (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye) és a Záhonyi járás, keleten a Vásárosnaményi-, délen a Baktalórántházi-, míg nyugaton a Kemecsei járások határolják. A Kisvárdai járás a vármegyei 13 járással szemben az 3. helyen áll népesedésben. Összesen 23 település, ebből 3 város alkotja. A Kisvárdai járás Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyéhez tartozó járás Magyarországon 2013-tól, székhelye Kisvárdá.

A Kisvárdai járás a járások 1983. évi megszüntetése előtt is létezett, 1978-ig, és székhelye az állandó járási székhelyek kijelölése (1886) óta mindvégig Kisvárdá volt. Az 1950-es megyerendezésig Szabolcs vármegyéhez tartozott, azután Szabolcs-Szatmár megyéhez, majd 2023. január 1-jétől a Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyéhez tartozik. 1984. január 1-jétől új közigazgatási beosztás lépett életbe, ezért 1983. december 31-én valamennyi járás megszűnt, így a Kisvárdai is, amit 2013 január 1-jétől állítottak vissza.

A járás lakosságának 3,95, %-át Döge népessége tölti ki, a járás urbanizációs indexe.

Kisvárdá járásszékhely város területe (km²) 35,91, míg Döge 16,54 km². A járás összes területe (km²) 523,1 km², ebből Döge közigazgatási területe, a 3,16 %-át teszi ki. A járásban 3 város található: Kisvárdá, Ajak és Dombrád. A települések közül, Dombrád rendelkezik a legnagyobb területtel (51,84 km² – 9,91%).

¹³ Forrás: <http://www.jaras.info.hu/jarasok-terkepe/jarasok-szabolcs-szatmar-bereg-megyeben>

DÖGE KÖZSÉG TELEPÜLÉSTERVEZÉSI ESZKÖZEI
A TELEPÜLÉS TELJES KÖZIGAZGATÁSI TERÜLETÉRE VONATKOZÓ MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

Sorszám	Település	Jogállás	Közös hivatal	Kistérség	2020 Átlandó népesség (dec. 31.) (fő)	Népesség %	2020 Település területe (km2)	Terület %
1.	Kisvárdai	járás székhely, város	Kisvárdai	Kisvárdai	16 564	29,28	35,91	6,86
2.	Ajak	város	*	Kisvárdai	3 658	6,47	24,76	4,73
3.	Dombrád	város	Dombrád	Kisvárdai	4 066	7,19	51,84	9,91
4.	Anarcs	község	*	Kisvárdai	2 026	3,58	17,06	3,26
5.	Döge	község	*	Kisvárdai	2 237	3,95	16,54	3,16
6.	Fényeslitke	község	*	Kisvárdai	2 519	4,45	25,15	4,81
7.	Gyulaháza	község	Gyulaháza	Kisvárdai	1 935	3,42	22,09	4,22
8.	Jéke	község	Tornyospálca	Kisvárdai	742	1,31	6,32	1,21
9.	Kékcse	község	Kisvárdai	Kisvárdai	1 566	2,77	18,23	3,48
10.	Lövöpetri	község	Pap	Kisvárdai	507	0,90	9,26	1,77
11.	Mezőladány	község	Mezőladány	Kisvárdai	1 050	1,86	14,04	2,68
12.	Nyírkársz	község	*	Baktalórántházai	2 265	4,00	41,43	7,92
13.	Nyírlövő	község	Pap	Kisvárdai	670	1,18	7,91	1,51
14.	Nyírtass	község	*	Baktalórántházai	1 947	3,44	37,95	7,25
15.	Pap	község	Pap	Kisvárdai	1 914	3,38	17,15	3,28
16.	Pátróha	község	*	Kisvárdai	3 101	5,48	39,24	7,50
17.	Rétközberencs	község	Szabolcsveresmart	Kisvárdai	1 165	2,06	15,8	3,02
18.	Szabolcsbáka	község	Gyulaháza	Kisvárdai	1 162	2,05	19,84	3,79
19.	Szabolcsveresmart	község	Szabolcsveresmart	Kisvárdai	1 466	2,59	22,95	4,39
20.	Tiszakanyár	község	Dombrád	Kisvárdai	1 614	2,85	15,51	2,97
21.	Tornyospálca	község	Tornyospálca	Kisvárdai	2 710	4,79	43,65	8,34
22.	Újdombrád	község	Dombrád	Kisvárdai	681	1,20	10,78	2,06
23.	Újkenéz	község	Mezőladány	Kisvárdai	1 005	1,78	9,69	1,85

Kisvárdai járás települései 2013.¹⁴

¹⁴ Forrás: Wikipedia

1.2. A TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉS VIZSGÁLATA

1.2.1. Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK)

A 2014 januárjában elfogadott (1/2014. (I. 3.) OGY határozat) Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK) négy hosszútávú – 2030-ig szóló – átfogó fejlesztési célt és ezek elérése érdekében tizenhárom specifikus célt, köztük hét szakpolitikai jellegű és hat területi célt fogalmaz meg, amelyekhez a koncepció jövőképe és átfogó célkitűzései szorosan illeszkednek. A dokumentumban Döge mérete és gazdasági súlya miatt nincs említve.

1.2.1.1 Átfogó célok illeszkedése

Értéktéremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés: Az OFTK keretében megfogalmazott egyik átfogó cél a gazdasági növekedés, fejlődés és jövedelemtermelés biztosítása. Döge Község településfejlesztési koncepciójának „Gazdaságfejlesztés” átfogó célja teljes mértékben összhangban áll az OFTK ezen céljával, valamint a cél elérése érdekében megjelölt kiemelt eszközökkel (a gazdaságba történő beruházások és a vállalkozásfejlesztés támogatása, a kis- és középvállalkozások megerősítése). Mind az OFTK, mind a településfejlesztési koncepció esetében az egyik átfogó cél fókusz a gazdaságfejlesztés, a foglalkoztatás növelése és a vállalkozások fejlesztése.

Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom: Az OFTK ezen átfogó célja a társadalomra, az életminőség javítására fókuszál összhangban Döge Község „Népességmegtartás” elnevezésű átfogó céljával, amely a község társadalmi, szociális problémáira fogalmazza meg a legfontosabb fejlesztési stratégiákat.

Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme: Az OFTK átfogó célként fogalmazza meg az erőforrások megőrzését a jövő generációinak számára. Ezzel a céllal részben koherens Döge koncepciójának „Településkép javítás, környezetfejlesztés” átfogó célja. Ezen átfogó célt szolgáló rész cél az energiahatékonyság növelésére, a megújuló energiaforrások alkalmazásának terjesztésére fókuszál.

Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet: Ez az átfogó cél OFTK területfejlesztési, térszerkezeti céljait integrálja. Kimondja, hogy többközpontú térszerkezet megvalósítása érdekében szükséges a gazdasági fejlődést biztosító beruházások területi terítése, a versenyképességet segítő térszerkezet, valamint a térségi kapcsolatok kialakítása, erősítése.

A térségi integráció elmélyítéséhez szükséges a város-vidék kapcsolatok megújítása, a térségi autonómia, az ön-ellátó és önfenntartó képesség erősítése.

A területi kohézió és a térségi esélyegyenlőség erősítéséhez kiegyensúlyozott térszerkezet, területi kiegyenlítődésszerű perifériák és elmaradott térségek felzárkóztatása, a térségi sajátosságoknak megfelelő térségi fejlődési pályák kialakítása szükséges. „Településközi együttműködés erősítése” törekvés a kiegyensúlyozott térségi fejlődést elősegítő, környező településekkel való együttműködési lehetőségeket foglalja magába, így illeszkedik az OFTK fenntartható térszerkezet kialakítására irányuló céljához.

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK) az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségleteiből kiindulva egy 2020-2027 közötti időszakra vonatkozóan határozza meg Magyarország legfontosabb fejlesztéspolitikai céljait és elveit.

A Konceptió a nemzeti fejlesztéspolitika és azzal egyenrangúan a területfejlesztési politika egészét foglalja körbe. Két fő tematikai részből áll, amelyek egymással összhangban vannak:

- ágazati fejlesztéspolitikai koncepció: a szakpolitikai fejlesztési irányokat, prioritásokat rögzíti, megalapozva a 2020-2027 közötti szakterületi operatív programokat, országos fejlesztési szempontokat adva az ágazati stratégiák számára.
- területi fejlesztéspolitikai koncepció: az átfogó területpolitikai és területfejlesztési, vidékfejlesztési célkitűzéseket, prioritásokat, a beavatkozási térségtípusokat és azok fejlesztési irányait rögzíti, megalapozva a

2020-2027 közötti operatív programok térségi beavatkozásait és tartalmát, a területi fejlesztésekre irányuló operatív programokat, illetve a területi stratégiákat.

A Konceptió kialakítása nemzetstratégiai céljainkból indul ki, de mozgásterét a forrásokon és az EU szintű célokon keresztül meghatározzák az Európai Unió fejlesztés- és támogatáspolitikai keretét jelentő közösségi politikák. Ennek EU szintű stratégiai keretét az Európa 2020 stratégia képezi. A Konceptió jövőképében és célrendszerében illeszkedik a kiemelt nemzeti és nemzetgazdasági stratégiai tervdokumentumokhoz és kapcsolódik a szakpolitikai stratégiai tervdokumentumokhoz. Az OFTK országos célrendszerét és fejlesztéspolitikai feladatait szervesen kiegészítik a megyék területfejlesztési koncepciói és területfejlesztési programjai, melyeket az OFTK célkitűzéseire igazodva, a helyi, térségi fejlesztési igényeket és specifikumokat megjelenítve a vármegyei önkormányzatok állítanak össze.

Az OFTK négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt fogalmaz meg:

- Értéktermelő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés: A nemzetstratégiai ágazatokban történő beruházások és vállalkozásfejlesztés támogatása jelenti a gerincét a fejlesztési célnak, amelyben, a kis- és középvállalkozások, az önellátást elősegítő és családi gazdaságok, a nemzeti vállalatok megerősítése kapja az elsődleges fókuszot. Kiemelt területek a piaci lehetőségeik szélesítése a nemzeti szolgáltatási piacok visszaszerzése, a biztonságos élelmiszerellátás, a helyi gazdaság megerősítésével a helyi közösségek autonóm, önfenntartó, öngondoskodó erejének a helyreállítása.
- Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom: A népességszám növelése, a gyermekek születésének ösztönzése, a népesség szellemi, erkölcsi, tudásban, készségekben és értékekben való gyarapodásának elősegítése. A közép- és az alsó-középosztály, valamint a közösségek és családok megerősítése, a nemzeti, közösségi és egyéni felelősségvállalás és értékátadás ösztönzése. A társadalmi megújulás és gyógyulás elősegítése, az egészséges életmód, a sport és a mozgás, a kultúrához való hozzáférés és a közművelődés biztosítása, valamint az egészséges táplálkozás ösztönzése, az egészségi állapot javítása, a hatékony közegészségügyi és egészségügyi szolgáltatások fejlesztése, a megelőzés és rekreáció biztosítása. A kulturális és épített örökség megőrzése.
- Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme: természeti erőforrásainkkal való fenntartható gazdálkodás megteremtése; az erőforrások megőrzése a jövő generációk számára; az élelmiszer-, az energia-, a környezet-, valamint a klímabiztonság megteremtése; az egészséges ivóvízellátás, a biodiverzitás, a tájak és az élővilág sokféleségének megőrzése; az egészséges élet környezeti feltételeinek és jobb minőségének biztosítása; a fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése.
- Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet: Az ország Budapest központúságának oldása, a gazdasági növekedés és beruházások területi terítése. A térségi versenyképességet és növekedést segítő térszerkezet létrehozása. A térségi kapcsolatok kialakítása, erősítése, a települési és térségi kapcsolatok, területi együttműködés és integráció erősítése, a város-vidék kapcsolatok megújítása. A térségi autonómia, önellátó és önfenntartó képesség erősítése. Az elmaradott térségek felzárkóztatása, a térségi sajátosságoknak megfelelő térségi fejlődési pályák kialakítása.

Az átfogó célok elérése érdekében az OFTK tizenkét, az átfogó céloknál egyenként jóval szűkebb tárgykörű specifikus célt tűz ki. E specifikus célok nemzeti jelentőségű ágazati és területi tématerületeket ölelnek fel:

- Gazdasági növekedés, versenyképes, exportorientált, innovatív gazdaság: A magyar gazdaság újra-pozicionálása, külpiazi és belpiazi pozícióinak visszaszerzése, erősítése. A nemzetstratégiai ágazatokra és erőforrásaink, értékeink fenntartható használatára alapozva gazdasági versenyképességünk növelése. Az importkiváltó gazdasági termelés ösztönzése.
- Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom (egészség- és sportgazdaság): A gyógyító és gyógyuló Magyarország megteremtése az egészségügyi szolgáltatások és ellátás, egészséges életmód, kiemelten a sport és az egészséges táplálkozás, valamint a rekreáció ösztönzésével.

- Élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás: A vidéki térségek népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása, ennek érdekében tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése, a sokszínű és életképes agrártermelés, az élelmezési és élelmiszerbiztonság, a vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése, a vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása.
- Kreatív tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I: A nemzeti kreatív képességeinkre, tudástőkénkre és tudáserőforrásainkra építő értékteremtés. Ennek érdekében az infó-kommunikációs háttér javítása, a gazdasági és társadalmi megújulást és a megélhetést biztosító képzési rendszer kialakítása, a fejlesztéseknek kedvező szellemi, innovációs környezet biztosítása, piacképes, szükség esetén mobil egész életen át tartó tanulásra képes, kreatív, kezdeményező, fejlett munkakultúrájú munkaerő-piaci kínálat megteremtése.
- Községi megújulás, érték tudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom, romaintegráció: a gyarapodó, szolidáris, felelős és összetartó, értékeit ismerő, érték tudatos társadalom és helyi közösségek kialakítása.
- Jó állam: nemzeti közművek és közszolgáltatások, szolgáltató állam és biztonság: A magyar közsféra hatékonyabb szerepvállalása a közjó, a munka, a rend, a biztonság, a tudás és a munka szolgálatában.
- Nemzeti stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, és környezetünk védelme: A természeti erőforrásokkal való takarékos és hatékony gazdálkodás, a fenntartható energiagazdálkodás, a zöldgazdaság-fejlesztés. A stratégiai természeti erőforrások, a víz, a talaj, az ásványkincsek fenntartható használata. A biodiverzitás megőrzése, a természeti értékek védelme, a környezetminőség javítása, környezetbiztonság erősítése, a fenntartható életmód, fogyasztás és termelés elterjesztése, a környezettudatosság erősítése.
- Az ország makroregionális gazdasági és térszerkezeti csomópont: Az ország központi fekvéséből (Európa közepe) adódó fejlesztési potenciál kibontakoztatása, makroregionális csomóponti funkcióinak erősítése, a fenntarthatóság figyelembevételével.
- Többközpontú növekedésünk motorjai (városok és gazdasági térségek): A településhálózat egységes elvek alapján történő fejlesztése, a többszintű településhálózati kapcsolatok kiegyensúlyozott működtetése, korszerű várospolitikai és városfejlesztés, városhálózati kapcsolatrendszer javítása, a térszerkezet funkcionális fejlesztése
- Vidéki térségek értékalapú felemelése: A vidéki térségek táji és közösségi értékeire, természeti erőforrásaira, épített örökségi értékeire alapozott fejlesztése, a speciális térségi vidékfejlesztési problémák kezelése, az elmaradott vidéki térségek felzárkóztatása, a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása, a foglalkoztatás növelése a hátrányos helyzetű vidéki térségekben.
- Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság és egyenlő létfeltételek az ország egész területén: A leszakadó, hátrányos helyzetű térségek, külső és belső perifériák fejlesztése, az eddigieknél sokszínűbb eszközök alkalmazásával, például speciális gazdaságpolitikai eszközökkel, saját meglévő társadalmi és gazdasági erőforrásaik kibontakoztatásával, valamint a közszolgáltatásokhoz, a tudáshoz, a közművelődéshez, az értékekhez való hozzáférés biztosítása, elérhetővé tételével.
- Elérhetőség és mobilitás megújuló rendszere: Helyi szinten a hatékony és fenntartható városon belüli, illetve a város és vonzáskörzete közötti mobilitás biztosítása, térségi szinten a foglalkoztatási központok elérhetőségének biztosítása, országos szinten a többközpontú fejlődés elve alapján a centralizáltság oldása, a transzverzális kapcsolatok erősítése, hazánk erősen differenciált településhálózatának figyelembevétele a hagyományostól eltérő megoldások alkalmazásával.

1.2.2 A jövőkép és a hosszú távú célok összhangja a megyei területfejlesztési koncepcióval

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Közgyűlésének feladat- és hatáskörében eljárva, a 19/2021. (II. 26.) önkormányzati határozattal (a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Koncepciója I. Előkészítő Fázis és II. Javaslattevő Fázis), illetve a 26/2021. (V. 03.) önkormányzati határozattal (Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Program (Stratégiai és Operatív Program, valamint a területi tervek környezeti és területi hatásvizsgálatai) fogadott el területfejlesztési dokumentumokat. Ez a koncepció 3 átfogó és 4 tematikus, illetve 3 területi stratégiai célt jelölt ki. Az átfogó célok ötvözik a vármegye legfontosabb gazdaságpolitikai, társadalompolitikai, ökológiai kihívásokra adott válaszait.

1.2.2.1 Átfogó célok illeszkedése

Az **aktív vármegye** – Értékteremtő közfoglalkoztatás és az aktivitás növelése: Az **aktív vármegye** átfogó cél a foglalkoztatási, munkaerő piaci kérdéseket és a munkahelyteremtéssel kapcsolatos gazdaságfejlesztési célokat integrálja. Döge településfejlesztési koncepciójának „Gazdaságfejlesztés” átfogó célja teljes mértékben összhangban áll Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye ezen átfogó céljával, mindkét koncepció egyik fő célja a foglalkoztatás és aktivitás növelése, valamint a foglalkoztatás feltételeinek javítása.

A **szolidáris vármegye** – A szegénység felszámolása és a leszakadó térségek felzárkóztatása: A **szolidáris vármegye** Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye legégetőbb társadalmi, szociális problémáira és a tartós leszakadással veszélyeztetett térségek felemelésére fogalmazza meg a legfontosabb fejlesztési stratégiákat. Ezzel Döge koncepciójának „Népességmegtartás” átfogó célja biztosítja az összhangot, mivel mindkét koncepció fő célkitűzései között szerepel a társadalmi különbségek csökkentése és a lakosság életminőségének növelése.

A **vonzó vármegye** – Vonzó természeti, társadalmi, kulturális és gazdasági környezet megteremtése: A **vonzó vármegye** azokat a fejlesztéspolitikai irányokat jelöli ki, amelyek egy ideális és fenntartható ökológia állapotot megtartása mellett egy befektető- és vállalkozásbarát üzleti környezetet hoznak létre, a helyi közösségek életminőségét javítják és az ide érkező turisták igényeit, szükségleteit is kielégítik. Összességében ugyanezek a célok jelennek meg Döge jövőképében és átfogó célkitűzésében.

Mindannyiunk által elérni kívánt cél Magyarország hosszú távú fejlődésének elősegítése, hozzájárulás a tartós növekedés megkezdéséhez és fenntartásához.

1.3 TERÜLETRENDEZÉSI KÖVETELMÉNYEK

A területrendezési tervekkel való összefüggéseket a három tervezési szinten kell vizsgálni, melyek a következők:

- **Országos szint:** országos területrendezési terv + országos területfejlesztési koncepció + operatív programok
- **Térségi szint:** megyei területrendezési terv + megyei területfejlesztési koncepció + térségi operatív program
- **Települési szint:** településrendezési eszközök (koncepció + szerkezeti terv + építési szabályzat) + ITS

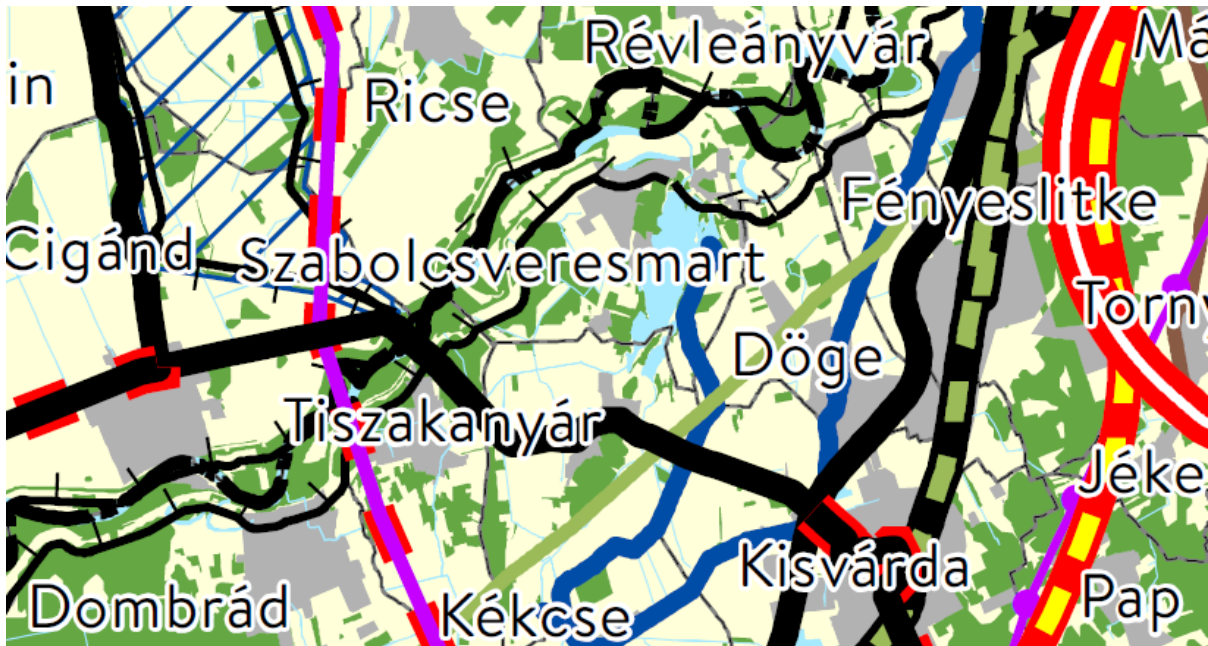
1.3.1 Országos Területrendezési Terv (OTrT)

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény 29. §-a rendelkezésének értelmében, az Országos Területrendezési Tervet legalább 5 évenként felül kell vizsgálni. Ennélfogva a legutóbbi módosítás 2018-ban volt esedékes, a módosított Országos Területrendezési Tervet az Országgyűlés 2018. december 9-én fogadta el, és a 89. §-a értelmében az 1-88. §, a 90-98. §, a 99. § (2), (4) és (6)-(8) bekezdése, a 100. § (9) bekezdése és (13) bekezdés b) és c) pontja, a 103-112. kivételével 2019. január 2.-án lépett hatályba. Az 1-88. §, a 90-98. §, a 99. § (2), (4) és (6)-(8) bekezdése, a 100. § (9) bekezdése és (13) bekezdés b) és c) pontja, a 103-112. 2019. március 15-én lépett hatályba. Mivel az 5 évenkénti felülvizsgálat kötelezettsége továbbra is fennáll, ezért a Stratégia megvalósítási időszakában legalább egyszer sor kerül a Területrendezési Terv átfogó vizsgálatára. Ez várhatóan 2023-ban lesz esedékes, ami megköveteli a Stratégia módosított Területrendezési Tervhez való illeszkedésének majdani vizsgálatát. Az Országos Területrendezési Terv Döge község nevét a 4/9. melléklet, Nemzetközi és hazai szénhidrogén-szállító vezetékek, (Meglévő, térségi jelentőségű földgázelosztó vezeték) táblázat van említve. A dokumentum ugyanakkor kiemeli, hogy „Ukrajna felé a legjelentősebb áru- és személyforgalom továbbra is Záhonyon keresztül bonyolódik.” Azt is hozzáteszi ugyanakkor, hogy jelentős logisztikai kapacitás és potenciál ellenére bár a fejlesztés folyamatos, „egyéb jelentősebb beruházás a határ mentén az elmúlt időszakban nem történt”. Ellenben jelentős logisztikai fejlesztést jelent a térségben a 125 hektáros fényeslitkei East-West Gate (EWG) intermodális kombiterminál. A logisztikai fejlesztés további momentuma, az M34 autótűt, Vásárosnamény – Záhony: megvalósulása, ami a 2023 utáni időszakban várható. Horvátország – Gyékényes térség – Budapest – Záhony térsége – Ukrajna nagysebességű vasútvonal: megvalósulása a 2030 előtti időszakban nem várható.

Települést érintő országos műszaki infrastruktúra hálózatok

- meglévő főút
- meglévő földgázvezeték
- tervezett 220 kV-os átviteli hálózati távvezeték

Az Országgyűlés 2018. december 12-én elfogadta Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvényt (továbbiakban: Törvény), melynek a területrendezési terveket érintő fejezetei 2019. március 15-től hatályba léptek

A település közigazgatási területére vonatkozó kivonat az Ország Szerkezeti Tervéből, jelmagyarázattal:

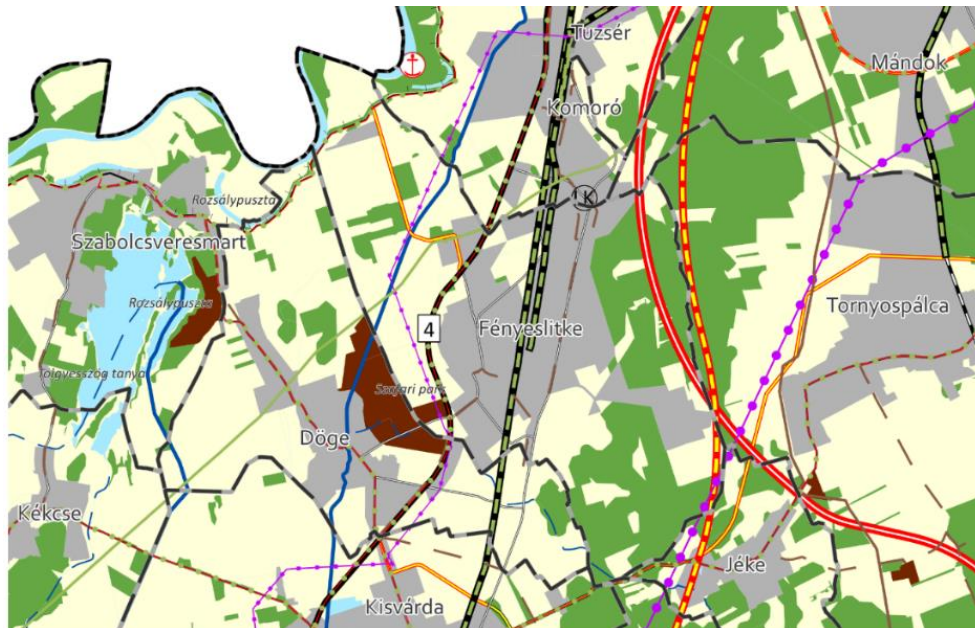
Országos területfelhasználási kategóriák	Energetikai hálózatok és egyedi építmények	Vízi létesítmények
- Erdőgazdálkodási térség - Mezőgazdasági térség - Vízgazdálkodási térség - Települési térség	- Atomerőmű (meglévő) - Atomerőmű (tervezett) - Egyéb 50 MW vagy annál nagyobb névleges teljesítőképességű erőmű (meglévő) - Egyéb 50 MW vagy annál nagyobb névleges teljesítőképességű erőmű (tervezett) 750 kV-os átviteli hálózati távvezeték (meglévő) 750 kV-os átviteli hálózati távvezeték (tervezett) 400 kV-os átviteli hálózati távvezeték (meglévő) 400 kV-os átviteli hálózati távvezeték (tervezett) 220 kV-os átviteli hálózati távvezeték (meglévő) 220 kV-os átviteli hálózati távvezeték (tervezett) - Földgázszállító vezeték (meglévő) - Földgázszállító vezeték (tervezett) - Kőolajszállító vezeték (meglévő) - Termékvezeték (meglévő)	- VTT-tározó (meglévő) - VTT-tározó (tervezett) - Országos vízkár-elhárítási célú tározó (meglévő) - Országos vízkár-elhárítási célú tározó (tervezett) - Kiemelt jelentőségű vízi építmény (meglévő) - Országos jelentőségű csatorna (meglévő) - Országos jelentőségű csatorna (tervezett) - Elsőrendű árvízvédelmi fővédvonal (meglévő) - Elsőrendű árvízvédelmi fővédvonal (tervezett)
Közlekedési hálózatok és egyedi építmények	Hulladékgazdálkodási létesítmények	Alaptérképi elemek
- Gyorsforgalmi út (meglévő) - Gyorsforgalmi út (tervezett) - Főút (meglévő) - Főút (tervezett) - Nagysebességű vasútvonal (tervezett) - Egyéb országos törzshálózati vasúti pálya (meglévő) - Egyéb országos törzshálózati vasúti pálya (tervezett) - Nemzetközi kereskedelmi repülőtér (meglévő) - Közös felhasználású katonai és polgári repülőtérre fejleszthető repülőtér (meglévő) - Országos kerékpárút - Országos kikötő (meglévő) - Határkikötő (meglévő)	- Veszélyeshulladék-lerakó (meglévő) - Veszélyeshulladék-égetőmű (meglévő) - Radioaktív hulladék-tároló (meglévő)	- Országhatár - Megyehatár - Település közigazgatási határa

1.3.2 Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Területrendezési Terve

Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Közgyűlés 9/2023. (II. 24.) önkormányzati rendelete Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye területrendezési szabályzatáról, térségi szerkezeti tervéről és térségi övezeteiről 2023.02.24. napjával hatályos.

A Területrendezési Terv részeként elkészült Térségi Szerkezeti Terv az alábbi terület-felhasználási kategóriákat különíti el Döge közigazgatási területén:

- Erdőgazdálkodási térség
- Mezőgazdasági térség
- Sajátos területfelhasználású térség
- Települési térség
- Vízgazdálkodási térség

Jelkulcsok

Műszaki infrastruktúra

Térségi jelentőségű

— Térségi jelentőségű csatorna

Földgázelosztó

— Meglévő

132 kV-os elosztó hálózat

— Meglévő

Ⓚ Térségi logisztikai központ

Térségi kikötő

⊕ Tervezett

— Térségi kerékpárútvonal

Országos vasúti mellékvonal

— Meglévő

Mellékút

— Meglévő

Térségi szerepű összekötő út

— Meglévő

— Tervezett

Országos jelentőségű

— Elsőrendű árvízvédelmi fővédvonal

— Országos jelentőségű csatorna

— Közlésszállító vezeték

— Földgázszállító vezeték

— Átviteli hálózat távvezeték 220 kV

— Egyéb országos törzshálózat vasúti pálya

— Nagysebességű vasúti pálya

fout_szamosas

Főút

— Meglévő

Gyorsforgalmi út

— Tervezett

Térségi területfelhasználási kategóriák

Térségi területfelhasználási kategóriák

— Erdőgazdálkodási térség

— Mezőgazdasági térség

— Sajátos területfelhasználási térség

— Települési térség

— Vízgazdálkodási térség

Alaptérképi elemek

— Egyéb burkolt út

— Település közigazgatási határa

— Megnevezés

— Megyehatár

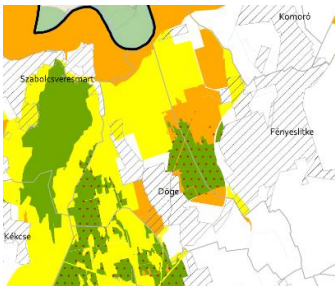
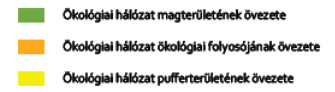
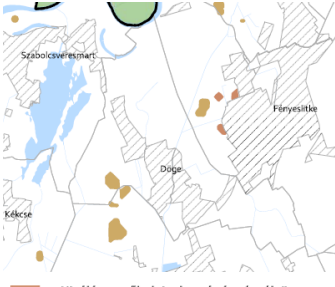
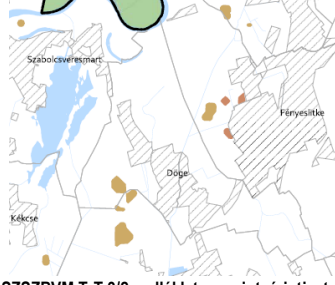
— Országhatár

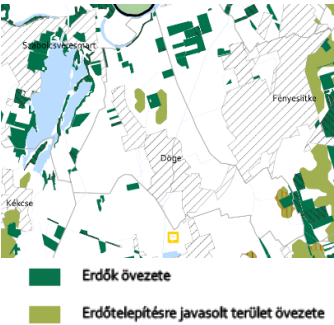
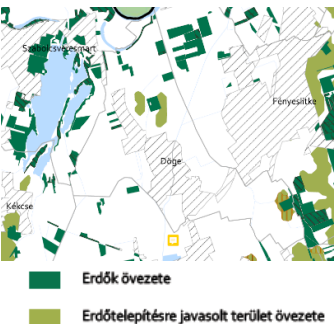
A Térségi Szerkezeti Terv alapján a következő vonalas és pontszerű objektumok érintik Döge közigazgatási területét:

- Térségi szénhidrogén szállítóvezeték
- Nemzetközi és hazai szénhidrogén szállítóvezeték
- Főútvonal
- Térségi mellékút
- Egyéb burkolt út
- Térségi kerékpárút-hálózat eleme
- Országos jelentőségű csatorna
- 132 kV-os elosztóhálózat távvezeték eleme
- A transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati vasútvonal
- Elsőrendű árvízvédelmi fővédvonal

A Térségi Szerkezeti Terv alapján a következő vonalas és pontszerű objektumok érintik Döge közigazgatási területét:

Összefoglaló táblázat a térségi övezetekkel való érintettség vizsgálatról

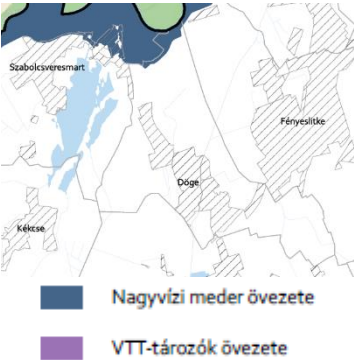
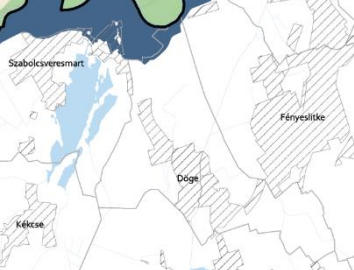
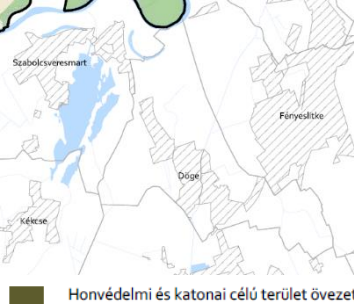
OTrT tv.	SZSZB MTrT	A közigazgatási terület érintettsége	A módosítás alá vont terület érintettsége
ökológiai. hálózat magterület övezet	ökológiai. hálózat magterület övezet		Érinti Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye Területrendezési Tervében az országos ökológiai hálózat övezeteinek az MoTrT-ben megállapított területe az Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása alapján került feltüntetésre.
ökológiai hálózat ökológiai folyosó övezet	ökológiai hálózat ökológiai folyosó övezet		Érinti Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye Területrendezési Tervében az országos ökológiai hálózat övezeteinek az MoTrT-ben megállapított területe az Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása alapján került feltüntetésre.
ökológiai hálózat puffer területének övezete	ökológiai hálózat puffer terület övezet		Érinti Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye Területrendezési Tervében az országos ökológiai hálózat övezeteinek az MoTrT-ben megállapított területe az Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása alapján került feltüntetésre.
Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete	Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete		Nem érinti A kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete az MoTrT-ben meghatározott, a megyei területrendezési tervben alkalmazandó övezet, amelybe a kiváló növénytermesztési feltételekkel rendelkező szántóterületek tartoznak. A terület változtatással nem érintett, mezőgazdasági területbe sorolt.
Jó termőhelyi adottságú szántók övezete		 SZSZBVM TrT 3/2 melléklete szerint, érinti a települést	Érinti A jó termőhelyi adottságú szántók övezetébe a jó növénytermesztési feltételekkel rendelkező szántóterületek tartoznak. A terület változtatással nem érintett, mezőgazdasági területbe sorolt.

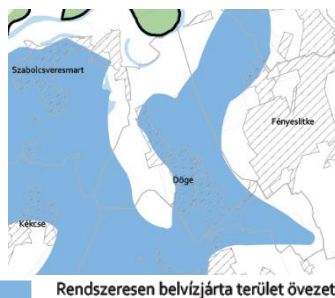
Erdők övezete Új országos övezet			Érinti Erdők övezete és erdőtelepítésre javasolt terület övezete [az MoTrT 19.§ (1) bekezdésében meghatározott országos övezet] Döge közigazgatási területét a 9/2023.(II.24.) VMTRT 3/3. melléklete alapján erdők övezete és az erdőtelepítésre javasolt terület övezete is érinti. Az erdők övezete az MoTrT-ben megállapított övezet, amelybe az Országos Erdőállomány Adattárban szereplő erdők és az erdőgazdálkodási célokat közvetlenül szolgáló földterületek tartoznak. A település közigazgatási területén az Országos Erdőállomány Adattár 59,1492 hektár erdővel borított és nem faállománnyal fedett, de az Adattárban szereplő, erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterületet tart nyilván. - Az erdőterületek elsődleges rendeltetés szerinti megoszlása, gazdasági erdő.
Erdőtelepítésre javasolt terület			Érinti Az erdőtelepítésre javasolt terület övezetébe olyan területek tartoznak az illetékes állami szervezetek adatszolgáltatása szerint, amelyeknek az erdőgazdálkodásra való alkalmassága termőhelyi viszonyaik alapján kedvező és az erdőtelepítés környezetvédelmi szempontból szükséges vagy indokolt. A község területe a 9/2023.(II.24.) VMTRT alapján az „erdőtelepítésre javasolt területek övezetével” 57,0876 ha területet érintett. „9/2019. (VI. 14.) MvM rendelt 3. § (1) A településrendezési eszközök készítése során az Országos Erdőállomány Adattárban nem szereplő erdőterület területfelhasználási egységeket a településfejlesztési és településrendezési célokkal összhangban – a természeti és kulturális örökségi értékek sérelme nélkül – az erdőtelepítésre javasolt terület övezet területén javasolt kijelölni.”

Tájképvédelmi terület övezete	Országos, ill. térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete	 Tájképvédelmi terület övezete	Érinti A tájképvédelmi terület övezete az MoTrT-ben megállapított övezet, amelybe a természeti adottságok, rendszerek, valamint az emberi tevékenység kölcsönhatása, változása következtében kialakult olyan területek tartoznak, amelyek a táj látványa szempontjából sajátos és megkülönböztetett fontosságú, megőrzésre érdemes esztétikai jellemzőkkel bírnak. A tájképvédelmi övezetet a terv az adatszolgáltatás alapján tünteti fel, tartalmát a vonatkozó miniszteri rendelet foglalja magában. Döge közigazgatási területének nyugati, északi és keleti része a 9/2023.(II.24.) VMTRT. melléklete alapján a tájképvédelmi terület övezetébe tartozik. „9/2019 (VI. 14.) 4.§ (1): A tájképvédelmi terület övezete területére a megye területrendezési tervének megalapozó munkarésze keretében meg kell határozni a tájjelleg térségi jellemzőit, valamint a település teljes közigazgatási területére készülő településrendezési eszköz megalapozó vizsgálata keretében meg kell határozni a tájjelleg megőrzendő elemeit, elemegyütteseit, valamint a tájképi egység és a hagyományos tájhasználat helyi jellemzőit.” Követelmény teljesülése: A megalapozó vizsgálat vonatkozó részeit tájvédelmi szakértői jogosultsággal rendelkező szakági tervező elkészítette. „9/2019 (VI. 14.) (2) A tájképvédelmi terület övezetével érintett területre a tájképi egység, a hagyományos tájhasználat fennmaradása, valamint a tájba illesztés biztosítása érdekében – a településképi védelméről szóló törvény vagy annak felhatalmazása alapján kiadott jogszabály eltérő rendelkezésének hiányában – meg kell határozni a) a településrendezési eszközökben a területfelhasználás és az építés helyi rendjének egyedi szabályait, b) a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény 2. § (2) bekezdése szerinti településképi rendeletben (a továbbiakban: településképi rendelet) a településképi követelményeket. ” Követelmény teljesülése: A tervezett Településrendezési tervben a terület-felhasználás (településszerkezeti terv és leírás) és az építés helyi rendjének egyedi szabályai (helyi építési szabályzat rendelet tervezet és
---	---	---	--

DÖGE KÖZSÉG TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZEI
A TELEPÜLÉS TELJES KÖZIGAZGATÁSI TERÜLETÉRE VONATKOZÓ MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

			szabályozási tervek) meghatározásra kerülnek. A hatályos településkép védelméről szóló rendelete tartalmazza a településképi követelményeket.
Világörökségi és világörökség várományos terület övezete	Világörökség és világörökség várományos terület övezete	 Világörökségi várományos területek által érintett települések	Nem érinti Világörökségi és világörökségi várományos területek övezete [az MoTrT 19.§ (1) bekezdésében meghatározott országos övezet] A világörökségi és világörökségi várományos területek védelméről a 2011. évi LXXVII. Törvény rendelkezik. A világörökségi és világörökségi várományos terület által érintett települések övezetét a hatályos VMTRT alapján ábrázoljuk. Döge közigazgatási területe a 9/2023.(II.24.) VMTRT 3/5. melléklete alapján világörökségi terület által nem érintett.
Vízminőség-védelmi terület övezete	Vízminőség-védelmi terület övezete	 Vízminőség-védelmi terület övezete	Érinti. Vízminőség-védelmi területek [az MoTrT 19.§ (1) bekezdésében meghatározott országos övezet] A közigazgatási területet a 9/2023.(II.24.) VMTRT 3/6. melléklete alapján vízminőség-védelmi terület övezete érinti, területén vízbázisvédelmi terület is található. „9/2019 (VI. 14.) 5. § (1) A vízminőség-védelmi terület övezetében keletkezett szennyvíz övezetből történő kivezetéséről és az övezeten kívül keletkezett szennyvizek övezetbe történő bevezetéséről, illetve a szennyvíz övezeten belüli kezelésének feltételeiről a megye területrendezési tervében rendelkezni kell. (2) A vízminőség-védelmi terület övezetébe tartozó települések településrendezési eszközeinek készítése során ki kell jelölni a vízvédellel érintett területeket. A kijelölt vízvédellel érintett területekre vonatkozó egyedi szabályokat a helyi építési szabályzatban kell megállapítani.” „9/2019 (VI. 14.) (3) A vízminőség-védelmi terület övezetében bányászati tevékenység folytatása a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó előírások alkalmazásával engedélyezhető.”

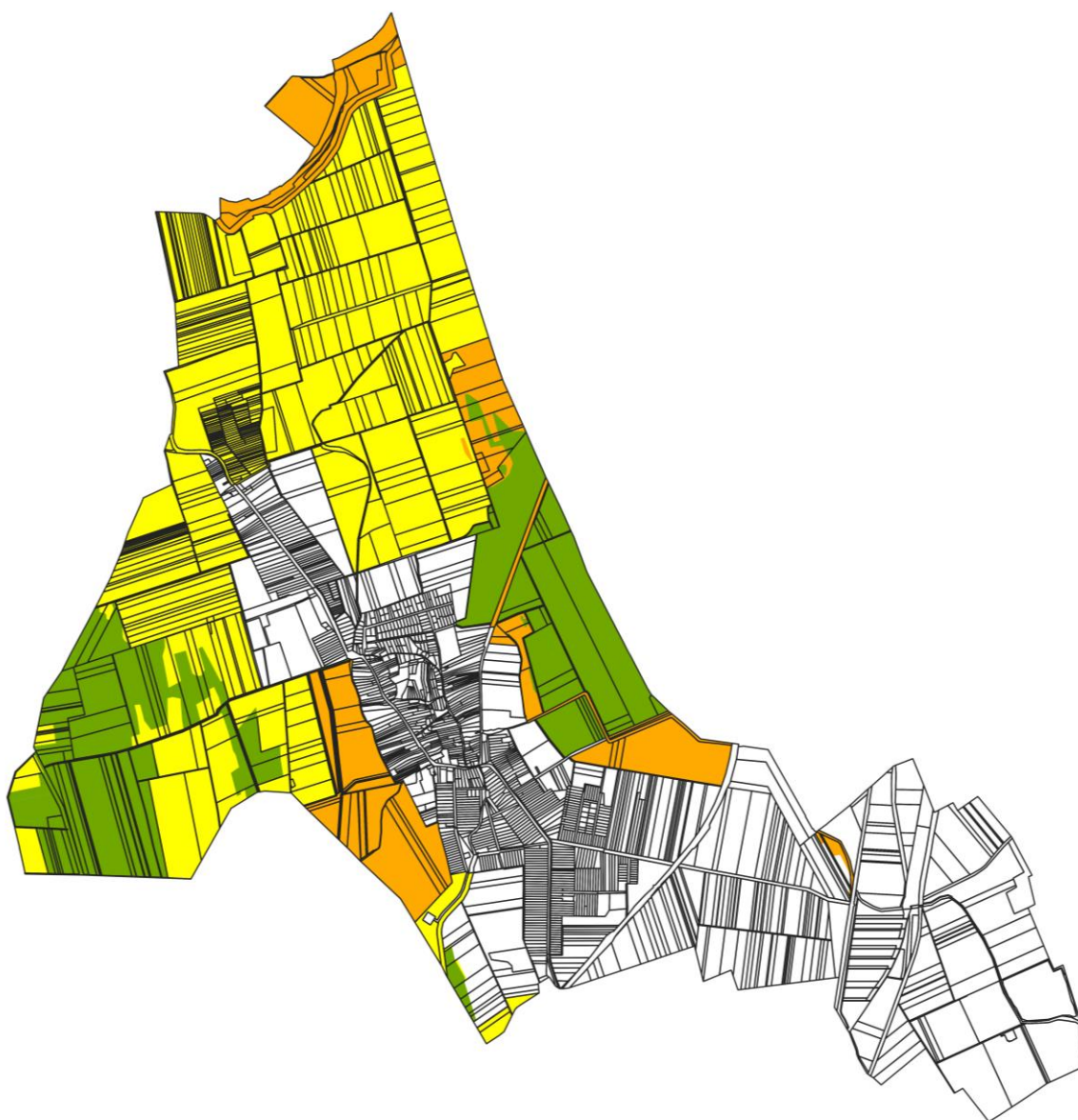
Nagyvízi meder övezete	Nagyvízi meder övezete	 ■ Nagyvízi meder övezete ■ VTT-tározók övezete	Nem érinti. Árvízvédelmi területek, ezen belül a nagyvízi meder és a VTT tározók övezete [az MoTrT 19.§ (1) bekezdésében meghatározott országos övezet] Az nagyvízi meder övezete és a VTT tározók övezete, az árterek a szükségtározókat, a meglévő és a Vásárhelyi tervben tervezett vízkárelhárítási célú tározókat, a folyó- és állóvizek nagyvízi medrét, az elsőrendű árvízi védvonalakat, a lokalizációs vonalakat, a 10 millió m3 feletti vízkárelhárítási tározókat, az országos jelentőségű csatornákat, és az egyéb kiemelt jelentőségű vízi építményeket tartalmazza. Döge közigazgatási területe a 9/2023(II.24.) VMTRT 3/7. melléklete alapján sem nagyvízi meder övezete által, sem VTT tározók övezete által nem érinti. „9/2019 (VI. 14.) 6. § (1) A nagyvízi meder övezetében új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki. (2) A nagyvízi meder övezetében a településrendezési eszközökben, a jogszerűen kijelölt beépítésre szánt területen a helyi építési szabályzatnak megfelelően, a vízügyi igazgatási szerv hozzájárulásával lehet építési tevékenységet folytatni. (3) A településrendezési eszköz módosítása esetén a vízügyi igazgatási szerv egyetértésével lehet új beépítésre szánt területet kijelölni.”
VTT tározók övezete	VTT tározók övezet		Nem érinti. Ua., mint az előző
Honvédelmi és katonai célú övezet területe	Honvédelmi területek övezetei	 ■ Honvédelmi és katonai célú terület övezete	Nem érinti Honvédelmi és katonai célú terület övezete [az MoTrT 19.§ (1) bekezdésében meghatározott országos övezet] A község területe a 9/2023(II.24.) VMTRT 3/8. melléklete alapján honvédelmi terület által nem érintett.

Megyei övezetek:	Ásványi nyersanyagvagyon övezete	 Ásványi nyersanyagvagyon övezete	Nem érinti Ásványi nyersanyagvagyon övezete [MoTrT 19. § (3) bekezdésében és a területrendezési tervek készítésének és alkalmazásának kiegészítő szabályozásáról szóló 9/2019. (VI. 14.) MvM rendeletben meghatározott megyei övezet] Döge teljes közigazgatási területét a 9/2023.(II.24.) VMTRT 3/9. melléklete alapján az ásványi nyersanyagvagyon övezete nem érinti. „9/2019 (VI. 14.) 8. § (1) Az ásványi nyersanyagvagyon övezetét a településrendezési eszközökben kell tényleges kiterjedésének megfelelően lehatárolni. (2) Az (1) bekezdés szerinti területen, a településrendezési eszközökben csak olyan területfelhasználási egység, építési övezet vagy övezet jelölhető ki, amely az ásványi nyersanyagvagyon távlati kitermelését nem ellehetetleníti el.”
-	Rendszeresen belvízjárta terület övezete	 Rendszeresen belvízjárta terület övezete	Érinti A rendszeresen belvízjárta terület övezete [MoTrT 19. § (3) bekezdésében és a területrendezési tervek készítésének és alkalmazásának kiegészítő szabályozásáról szóló 9/2019. (VI. 14.) MvM rendeletben meghatározott megyei övezet] A község területe a 9/2023.(II.24.) VMTRT 3/10. melléklete alapján a rendszeresen belvízjárta terület övezetével érintett.
-	Tanyás területek övezete	 Tanyás területek övezete	Érinti A Tanyás területek övezete [MoTrT 19. § (3) bekezdésében és a területrendezési tervek készítésének és alkalmazásának kiegészítő szabályozásáról szóló 9/2019. (VI. 14.) MvM rendeletben meghatározott megyei övezet] A község területe a 9/2023.(II.24.) VMTRT 3/11. melléklete alapján a tanyás területek övezetével érintett.

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG VÁRMEGYE TELEPÜLÉSEINEK EGYEDILEG MEGHATÁROZOTT MEGYEI ÖVEZETEKEL VALÓ ÉRINTETTSÉGE			
OTrT tv.	SZSZB MTrT	A közigazgatási terület érintettsége	A módosítás alá vont terület érintettsége
Társzervező városok övezete	Társzervező városok övezete	Térségi szerepkör - Regionális jelentőségű társzervező város - Térségi jelentőségű társzervező város - Járási jelentőségű társzervező város - Egyéb város - Hagyományosan vidéki település övezete	Nem érinti A község területe a 9/2023.(II.24.) VMTRT 3/12. melléklete alapján társzervező városok övezetével nem érintett.
Egyedileg meghatározott megyei övezet	Záhony-Kisvárdai térsége térségi együttműködések övezete	Térségi együttműködések - Debrecen-Nyíregyháza urbanizációs tengely - Nyírségi-Szatmári-Beregi város csoport - Nyírségi-Szatmári-Beregi város csoport hatásterülete - Záhony-Kisvárdai térsége - Aprófalvas térség	Érinti A község területe a 9/2023.(II.24.) VMTRT 3/13. melléklete alapján Záhony-Kisvárdai térségi együttműködési övezetével érintett.
Határon átnyúló együttműködés övezete	Határon átnyúló együttműködés övezete	Határon átnyúló együttműködés övezete	Érinti A község területe a 9/2023.(II.24.) VMTRT 3/14. melléklete alapján határon átnyúló együttműködés övezetével érintett.
	Gyümölcstermesztés térségi jelentőségű övezete	Gyümölcstermesztés térségi jelentőségű övezete	Nem érinti A község területe a 9/2023.(II.24.) VMTRT 3/15. melléklete alapján gyümölcstermesztés térségi jelentőségű övezetként nem érintett.
	Felső-Tisza Menti Komplex- és Nyírségi vegyes tájgazdálkodási és turisztikai övezetek	Felső-Tisza menti komplex tájgazdálkodási és turisztikai övezet Nyírségi vegyes tájgazdálkodási és turisztikai övezet	Érinti A község területe a 9/2023.(II.24.) VMTRT 3/16. melléklete alapján Felső-Tisza Menti Komplex tájgazdálkodási és turisztikai övezettel érintett.

ÖKOLÓGIAI HÁLÓZAT

- ÖKOLÓGIAI HÁLÓZAT – ÖKOLÓGIAI FOLYOSÓ
- ÖKOLÓGIAI HÁLÓZAT PUFFERTERÜLET
- ÖKOLÓGIAI HÁLÓZAT – MAGTERÜLET

KIVÁLÓ ÉS JÓ TERMŐHELYI ADOTTSÁGÚ SZÁNTÓK ÖVE- ZETE

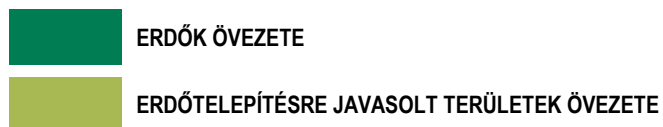
KIVÁLÓ TERMŐHELYI ADOTTSÁGÚ SZÁNTÓK ÖVEZETE

JÓ TERMŐHELYI ADOTTSÁGÚ SZÁNTÓK ÖVEZETE

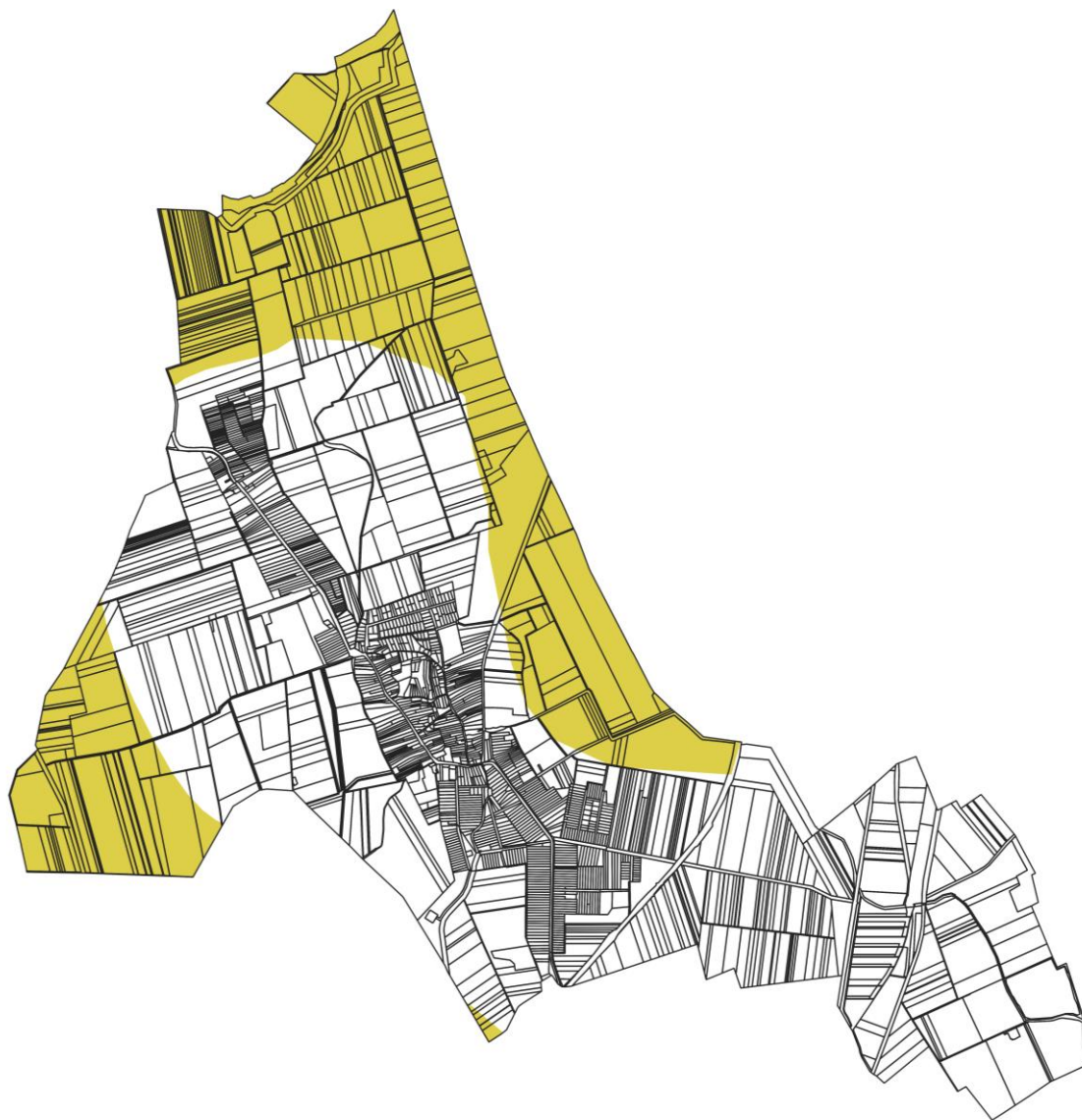
ERDŐK ÖVEZETE ÉS ERDŐTELEPÍTÉSRE JAVASOLT TERÜ- LETEK ÖVEZETE

TÁJKÉPVÉDELMI TERÜLET

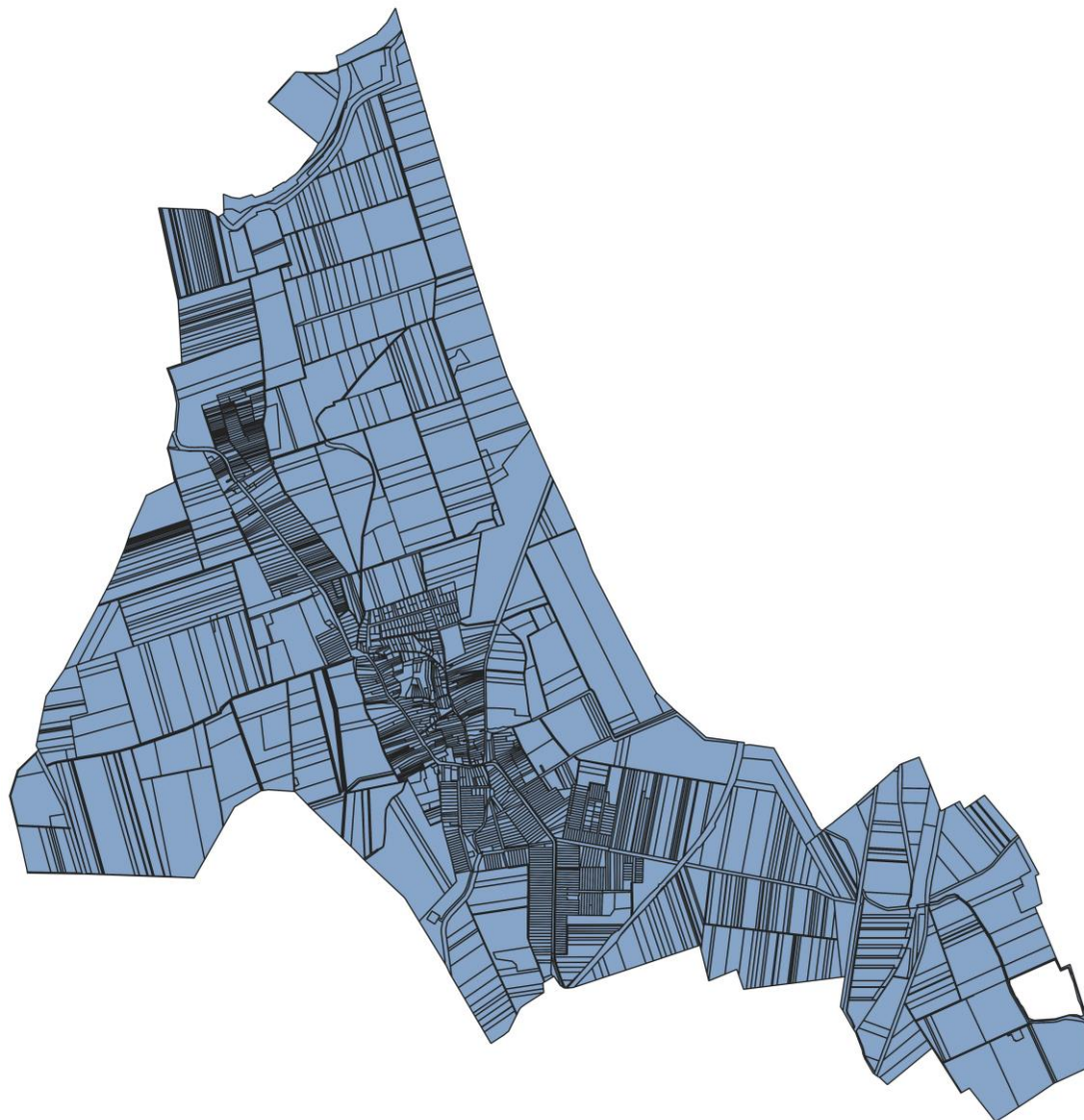

TÁJKÉPVÉDELMI TERÜLET ÖVEZETE

VÍZMINŐSÉG-VÉDELMI TERÜLET ÖVEZETE

 VÍZMINŐSÉG-VÉDELMI TERÜLET ÖVEZETE

NAGYVÍZI MEDER ÖVEZETE

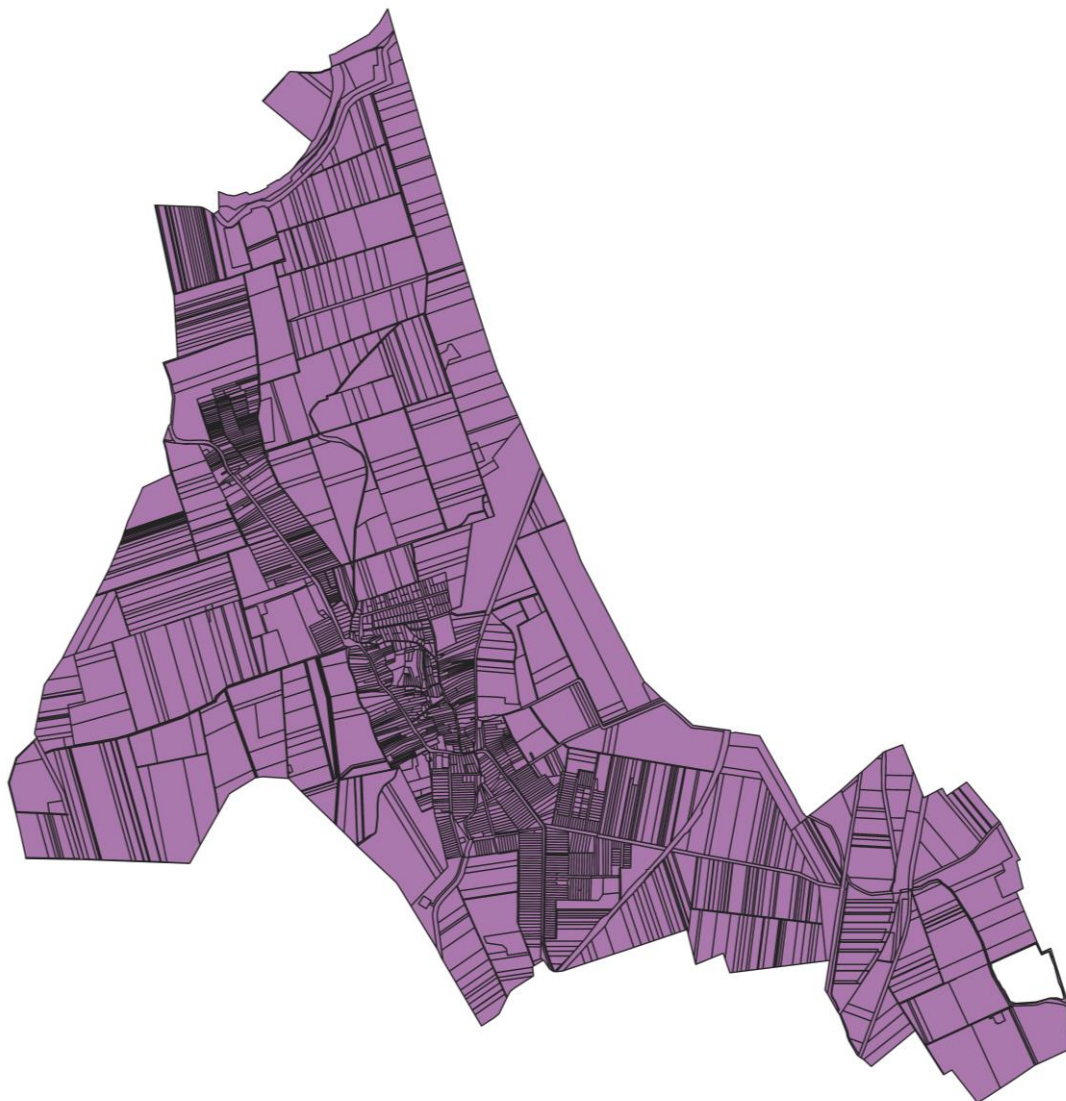
NAGYVÍZI MEDER ÖVEZETE

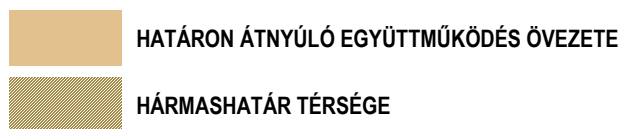
TÉRSÉGI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK ÖVEZETE

TÉRSÉGI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK ÖVEZETE (FELSŐTISZA)

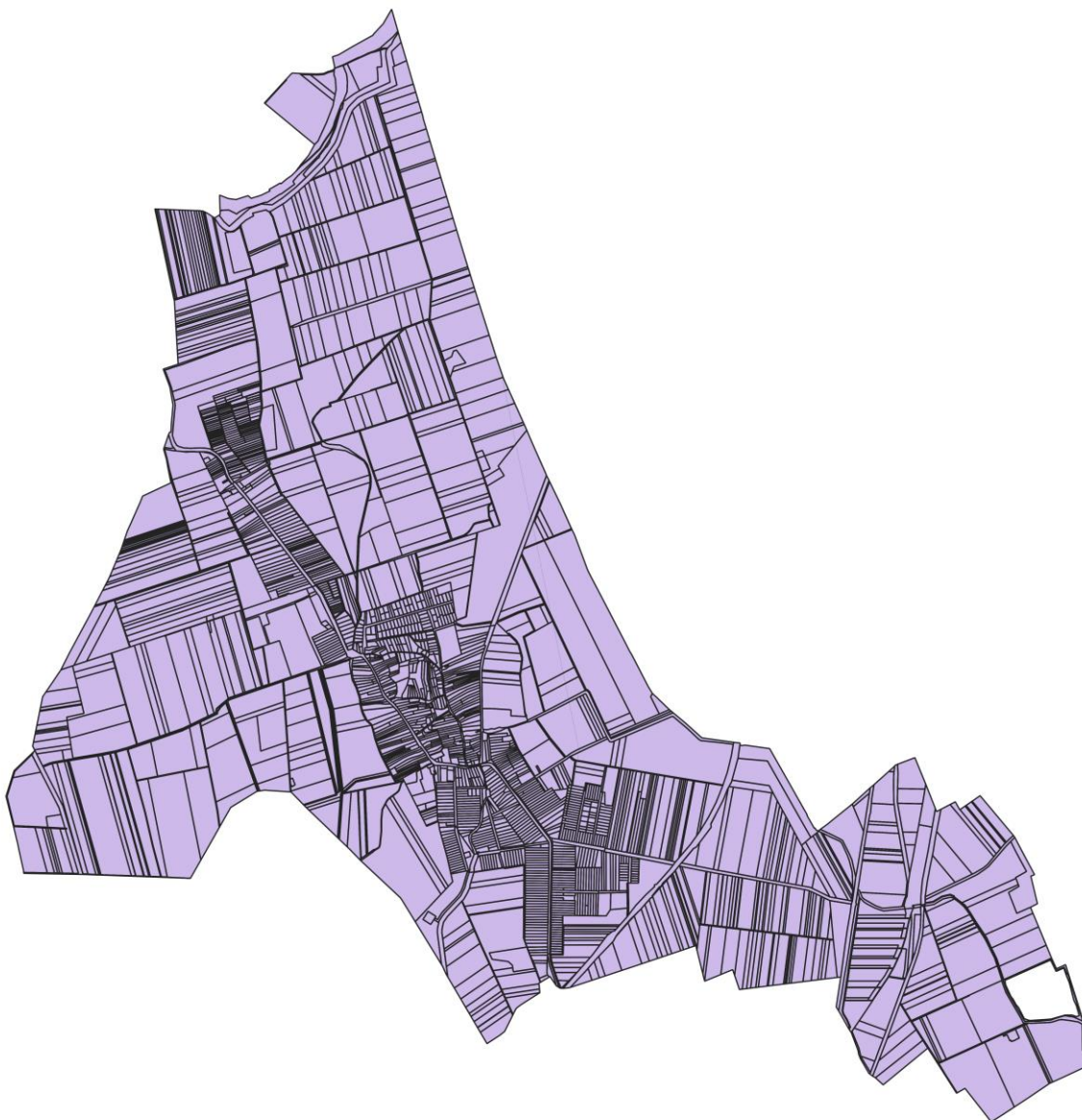

HATÁRON ÁTNYÚLÓ EGYÜTTMŰKÖDÉS ÖVEZETE

FELSŐ-TISZA MENTI KOMPLEX - ÉS NYÍRSÉGI VEGYES TÁJ- GAZDÁLKODÁSI ÉS TURISZTIKAI ÖVEZETEK

 FELSŐ-TISZA MENTI KOMPLEX TÁJGAZDÁLKODÁSI ÉS TURISZTIKAI ÖVEZET

2. melléklet a Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Közgyűlés 9/2023. (II 24.) önkormányzati rendelethez: országos és térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények térbeli rendje szempontjából meghatározó települések

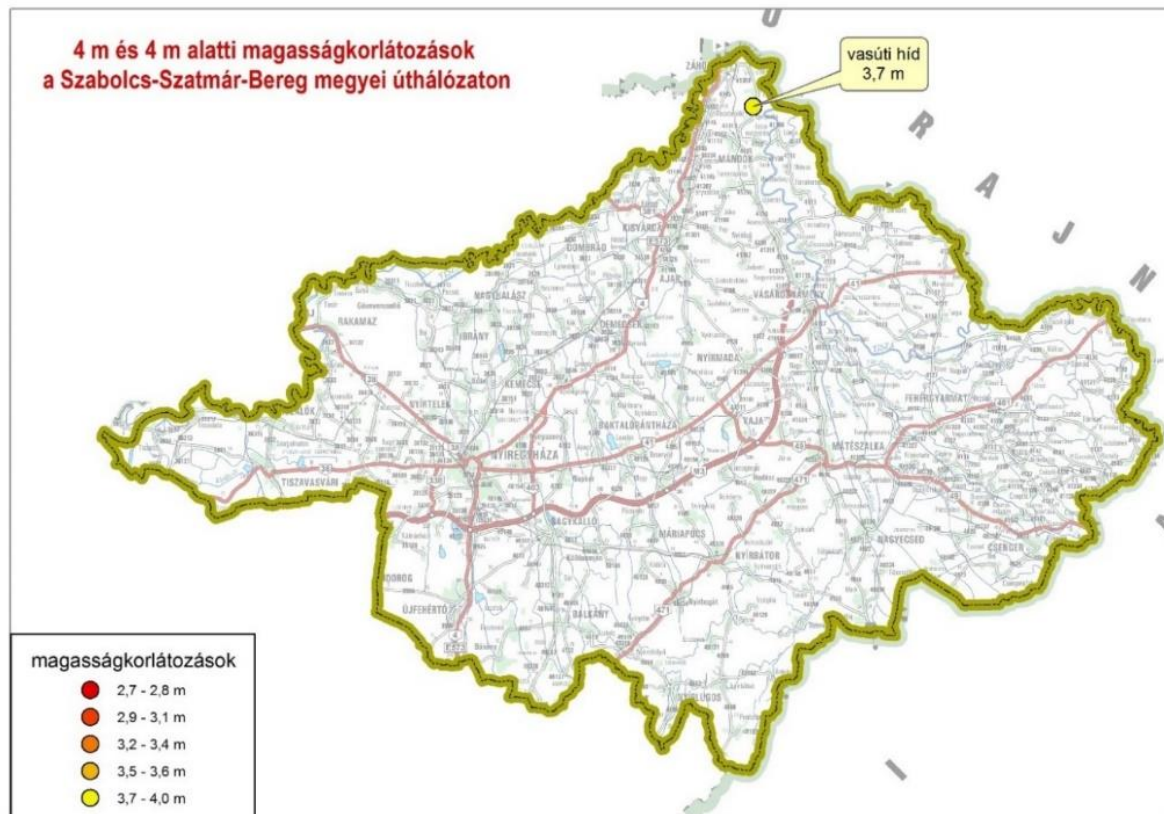
A) A vármegyét érintő országos jelentőségű elemek	B) A vármegyét érintő térségi jelentőségű elemek
Gyorsforgalmi út	Egyéb mellékút
Tervezett szakasz:	B4.4.– Döge-Fényeslitke
A1.3.– M34: Vásárosnamény (M3) – Záhony – (Ukrajna)	B4.16.– Kékcse-Szabolcsveresmart-Döge-Kisvárd
Főút	Térségi vízi létesítmények
A2.1.– 4. sz. főút: (Budapest – Cegléd – Szolnok – Püspökkladány – Debrecen – Hajdúhadház) – Nyíregyháza – Kisvárd – Záhony – (Ukrajna)	B.19.174.-XIV. sz. csatorna: Papa-Jéke-Döge
Meglévő kőolaj-szállító vezetékek	Térségi kerékpárút
A17.1.– Barátság II.: (Ukrajna) – Fényeslitke – Tiszavasvári – (Mezőcsát – Kál – Zsámbok – Százhalombatta)	B10.36- Szabolcsveresmart – Döge-Kisvárd
	Földgázelosztó vezetékek
	B16.31.-Kisvárd-Anarcs-Ajak-Rétközberencs-Dombrád-Kékcse-Szabolcsveresmart-Döge-Fényeslitke
	B16.82.--Szabolcsveresmart-Kékcse-Tiszaanyár-Dombrád-Rétközberencs-Ajak-Anarcs-Kisvárd-Döge

Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Közgyűlés 9/2023. (II 24.) önkormányzati rendeletének 4. sz. melléklete: települések 4. melléklet országos és megyei övezetekkel való érintettsége

Döge	
Ökológiai hálózat megaterületének övezete	érintett
Ökológiai hálózat pufferterületének övezete	érintett
Ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete	érintett
Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete	nem érintett
Jó termőhelyi adottságú szántók övezete	érintett
Erdők övezete	érintett
Erdőtelepítésre javasolt terület övezete	érintett
Tájképvédelmi terület övezete	érintett
Világörökség és világörökség várományos terület övezete	nem érintett
Vízminőségvédelmi terület övezete	érintett
Nagyvízi meder övezete és a VTT-tározók övezete	nem érintett
Honvédelmi és katonai célú terület övezete	nem érintett
Ásványi nyersanyagvagyon övezete	nem érintett
Rendszeresen belvízjárta területek övezete	érintett
Tanyás területek övezete	nem érintett
Földtani veszélyforrás terület övezete	nem érintett
Térszervező városok övezete	nem érintett
Debrecen-Nyíregyháza urbanizációs tengely térségi együttműködések övezete	nem érintett
Nyírségi-Szatmári-Beregi város csoport térségi együttműködések övezete	nem érintett
Záhony-Kisvárd térsége térségi együttműködések övezete	érintett
Aprófalvas térség térségi együttműködések övezete	nem érintett
Szomszédváros és város párok térségi együttműködések övezete	nem érintett
Határon átnyúló együttműködés övezete	érintett
Felső-Tisza menti komplex tájgazdálkodási és turisztikai övezet	érintett

A közlekedési lehetőségek nagymértékben befolyásolják egy terület gazdasági és társadalmi fejlődését. A gazdaság fejlődése szempontjából fontos kérdés, hogy a kistérség be tud-e kapcsolódni az európai közlekedési hálózatok vérkeringésébe, hiszen ez a tényező nagyban befolyásolja majd a jövőbeli versenyképesség alakulását. közúti közlekedés fő tengelyvonalait a vármegyében a 4., 36., 38., 41., 49. számú főutak és az M3-as autópálya jelentik. Az utak mennyisége összességében megfelelő, a települések közti úthálózat sűrűsége meghaladja az országos átlagot. Az útállomány összetétele is sokat javult: a 100 km²-re jutó főútvonal-sűrűség a vármegyében 2007-ben már alig maradt el az országos átlagtól, és a mellékutak sűrűsége sem sokkal magasabb már az országos átlagnál. Összességében továbbra is inkább a mellékutak dominanciája a jellemző.

Térségi mellékutak nyomvonala úgy került kijelölésre, hogy a meglévő úthálózaton belül az általános irányelveknek megfelelően erősítse a közlekedési kapcsolatokat.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei fő- és mellékút nyomvonalak¹⁵

¹⁵ Forrás: <https://internet.kozut.hu/ugyfelszolgalat/utvonalengedely-uvr-e-office/altalanos-tajekoztato/suly-es-magassagkorlatozasok>

1.4. TERVI ELŐZMÉNYEK, ÉRVÉNYES TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK ÉS AZOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

1.4.1. A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai

Döge Község Képviselő-testülete ¹⁶ 22/204. (IV.23.) ÖKT. sz. határozatával fogadta el a település hosszútávú településfejlesztési koncepcióját. A településfejlesztési koncepció hosszútávra (2015-ig), és nagytávra (2020-ig) tartó időszakokra határozott meg fejlesztési elképzeléseket és feladatokat.

Döge község új településfejlesztési terve, jelen megalapozó vizsgálat után, arra épülve készül.

Általános célként határozta meg a településen lakók életkörülményeinek javítását, így:

- A megélhetési viszonyok,
- A települési komfortosság,
- Az esztétikai minőség,
- Az egészséges környezeti feltételek,

az erőforrások megőrzése mellett jelentősen és tartósan javuljanak.

2008-ban Záhony kiemelt gazdasági övezet 16 településének (Benk, Döge, Eperjeske, Fényeslitke, Győröcske, Kisvárdá, Komoró, Mándok, Mezőladány, Tiszabездé, Tiszamogyorós, Tiszaszentmárton, Tuzsér, Záhony, Zsurk, Tornyospálca) önkormányzati testületei, az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium pénzügyi támogatása mellett, a gazdasági övezet egészére kiterjedően településfejlesztési koncepciók és településszerkezeti tervek készítését határozták el. A közös munka eredményeképpen Döge Önkormányzatának Képviselő-testülete 82/2009. (IX.15.) ÖKT. sz. határozatával fogadta el Záhony különleges gazdasági övezet részeként Döge település településfejlesztési koncepcióját.¹⁷

A településfejlesztési koncepció Döge település fejlesztési feladatait az alábbiak szerint határozta meg:¹⁸

1. Munkahelyteremtés

- Új munkahelyek biztosításával, a gazdaság fejlesztésével, befektetői befogadó területté válással, ehhez a háttér, új gazdasági és logisztikai területek kijelölése, biztosítása,
- A szükséges infrastruktúra háttérének megteremtése,
- A gazdasági informatika fejlesztése,
- Vállalkozás-barát önkormányzat kialakítása,
- Az alacsonyan képzett lakosság számára is munkalehetőség (szociális foglalkoztatás) kialakítása, illetve a térségben létrejövő ilyen rendszerekhez kapcsolódás,
- A továbbtanulás ösztönzésével, a magasabb képzettség elérésével,
- A felnőttoktatásban, átképzésben résztvevők számának emelésével, a továbbképzési hatékonyság növelésével.
- A térségi munkalehetőségekről a lakossági tájékoztatás javításával, az információs rendszerek bővítésével, a széles körű lakossági hozzáférés biztosításával,

¹⁶ Forrás: Döge Hosszútávú Településfejlesztési Koncepciója. Készítette Veres István okleveles építészmérnök, P-ART Studio Kft. 2004.

¹⁷ Záhony Különleges Gazdasági Övezet. Döge. Településfejlesztési Koncepció és Településszerkezeti Terv. Készítették a Gazdasági és Területfejlesztési Minisztérium finanszírozásával és Mándok polgármesterének megbízásából Kálnoki Kis Sándor miniszterelnöki biztos és Marosán Andrea kistérségi főépítész koordinációjával a VÁTERV-ART VITAL KONZORCIUM munkatársai. 2009. október.

¹⁸ Záhony Különleges Gazdasági Övezet. Döge. Településfejlesztési Koncepció és Településszerkezeti Terv. 2009. október 11-12. oldal

- A települési informatika tartalmi fejlesztésével és a térségi rendszerhez kapcsolásával,
- A mezőgazdasági termelés és feldolgozás fejlesztésével, a mezőgazdasági munkalehetőségek és feldolgozó kapacitások bővítésével.

2. Elősegíteni a települési környezet javítását

- a település egyediségének, karakterének erősítésével, a településkép arculatának javításával,
- közterület rendezések elindítása – közmunka bevonásával (is) – a közterületek közösségi célra használhatóságának alkalmasabbá tétele (utcabútorozással, használati felszerelésekkel),

3. Települési zöldfelületi rendszer rehabilitációja, bővítése

- A közműhiányok pótlásával, a szennyvízkezelés megoldásával,
- A fejlesztési területek környezetvédelmi szempontú kijelölésével,
- A gazdasági területen belüli zöldfelületek megvalósításnak kötelezésével és ellenőrzésével,
- erősíteni a települési összetartást, lokálpatriotizmust, fokozni a község vonzerejét a helyi civil szervezetek ösztönzésével, a településfejlesztésbe való bevonással, aktívabb lakossági részvételre készítéssel, a társadalmi különbségek csökkentésével.

1.4.2. Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

Nincs, nem releváns.

1.4.3 A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata

1.4.3.1 A hatályban lévő településrendezési eszközök

Településfejlesztés, településrendezés vonatkozásában, Döge község rendelkezik hatályos szerkezeti tervvel melyet 31/2010 (VII.20.) határozattal fogadtak el.

1.4.3.2 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek

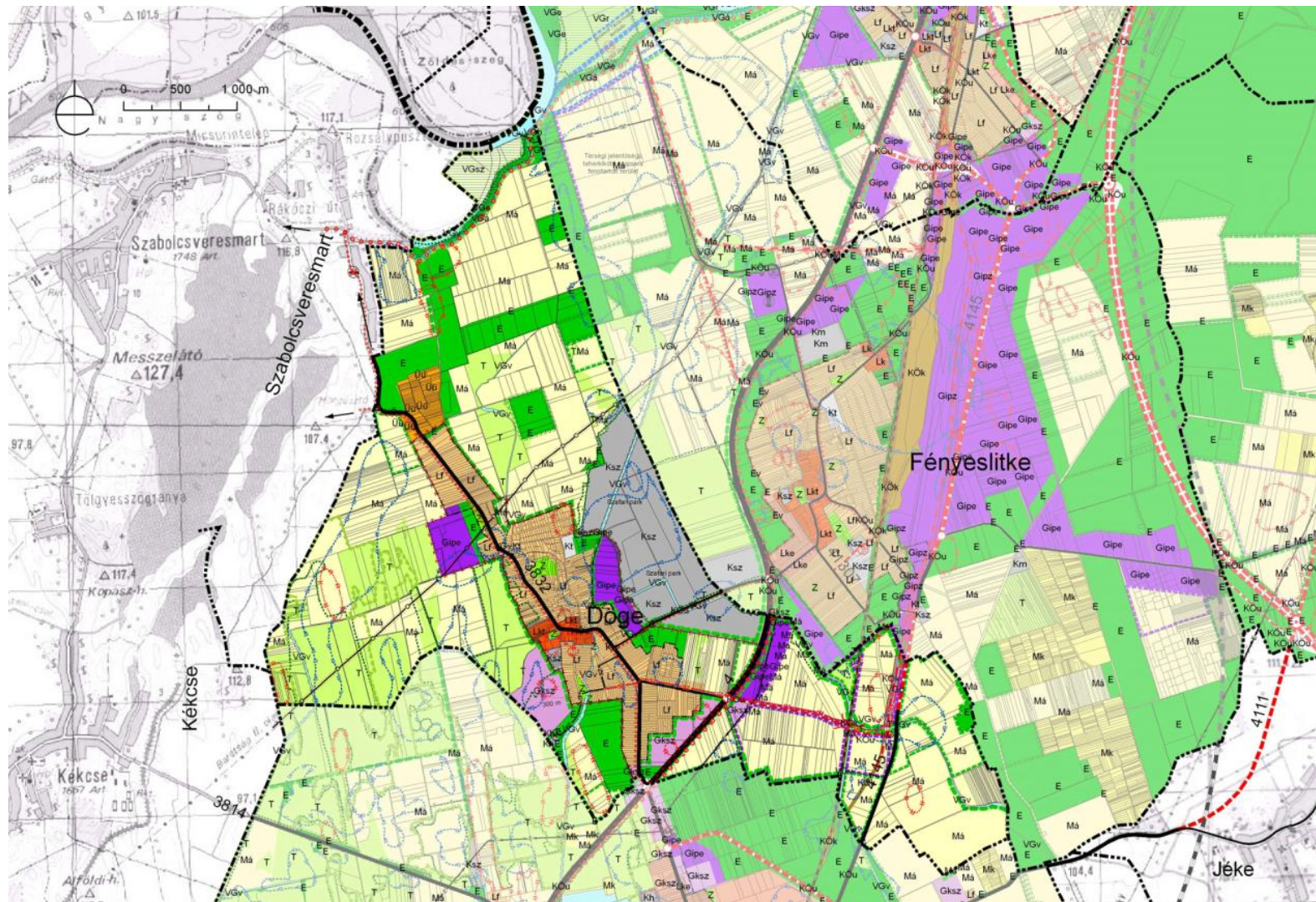
Településfejlesztés, településrendezés vonatkozásában, Döge Község Önkormányzata 31/2010. (VII.20.) számú határozatával hagyta jóvá a jelenleg hatályos Településszerkezeti tervét.

A vizsgálat idején hatályos településszerkezeti terv fő célja a település tervezett területfelhasználás rögzítése. A meghatározott területfelhasználási kategóriák beépítésre szánt (Döge területének nagyjából 17,3%-a) és beépítésre nem szánt (Döge területének nagyjából 82,6 %-a) területeket különítenek el. A területfelhasználási egységek területi arányát az alábbi ábrák mutatják be

A beépítésre szánt területek lakóterületekre (kertvárosias, falusias), gazdasági területekre (kereskedelmi, szolgáltató, egyéb ipari), üdülőterületekre (üdülőházas) területekre osztoznak.

A Beépítésre nem szánt területek közé tartoznak a mezőgazdasági területek (kertes, általános), erdőterületek, zöldterületek, közlekedési területek (közút, vasú), vízgazdálkodási területekre tagolódnak.

DÖGE KÖZSÉG TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZEI
A TELEPÜLÉS TELJES KÖZIGAZGATÁSI TERÜLETÉRE VONATKOZÓ MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

Településszerkezeti vizsgálat¹⁹

¹⁹ Forrás: Különleges gazdasági övezet – Fényeslitke – A Településszerkezeti terv és a helyi építési szabályzat módosítása, a települési területen kívüli külterület szabályozási terve

1.5. A TELEPÜLÉS DEMOGRÁFIAI HELYZETE

1.5.1 Demográfia, népesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség

A lakónépesség számának alakulását az élve születések és halálozások különbségéből adódó természetes szaporodás, valamint az állandó és ideiglenes be- illetve elvándorlások egyenlegeként előálló vándorlási különbözet határozza meg. A népmozgalomra számos tényező hat, ezek közül a békés időszakokban (ahol a háborúk hatása nem jelentkezik) legtisztábban nyomon követhető a gazdasági helyzet alakulása párhuzamban a megélhetési lehetőségekkel, az általános egészségi állapot és az egészségügyi ellátórendszer fejlettsége, elérhetősége, valamint a gyerekvállalási kedv alakulása.

Az 1980-as évek eleje óta Magyarország lakónépessége egyre csökken; 2012-re közel 750 ezer fővel lett kevesebb a népesség. A 2011-es népszámláláskor Magyarország lakossága 9 millió 982 ezer volt, 216 ezerrel kevesebb az egy évtizeddel korábbi népszámlálás során mérthez képest, azaz a népességfogyás üteme a legutóbbi mérés óta tovább gyorsult. A népességcsökkenés legfőbb oka a születések és halálozások számának kedvezőtlen aránya, illetve a termékenységi arány csökkenése. Az élve születések száma a rendszerváltást követő évtizedben 126 ezerrel 95 ezerre csökkent, az új évezred első évtizedében 95 és 100 ezer között alakult (KSH Népeségstudományi Kutató Intézet: Demográfiai Portré 2012).

Járás	Település, db (2020.01.01.)	Lakónépesség, fő (2019.01.01.)
Baktalórántházi	12	18 968
Csongeri	11	14 384
Fehérgyarmati	50	39 507
Ibrányi	8	22 888
Kemecsei	11	21 425
Kisvárdai	23	54 356
Mátészalkai	26	63 501
Nagykálói	8	29 109
Nyírbátori	20	41 972
Nyíregyházi	15	163 819
Tiszavasvári	6	25 894
Vásárosnaményi	28	38 208
Záhonyi	11	18 933
Összesen	229	552 964

Lakónépesség (fő) – Szabolcs-Szatmár-Bereg megye - 2020²⁰

A lakónépesség alakulását 2000-2020 között országos, régiós, megyei és települési viszonylatban szemléltető táblázat adatai alapján leírható, hogy a régió, a megye és a Kisvárdai járás lakossága az országos átlagot meghaladó mértékben csökkent 2000 és 2010 között. Amíg Kisvárdai járás lakosságszámát szemléltető görbéje, arányosan szinte megegyezik a megyei görbével, addig Döge lakossága inkább hullámzó képet mutat. 2001 és 2005 között egy emelkedő népesség számot mutat, majd 2010-ig az országos és regionális trendet követve esik a népességszám. 2010-től viszont már kevésbé illeszkedik az országos vagy regionális görbékhez.

²⁰ Forrás: wikipédia

Ugyanakkor a trendek elemzésekor fontos figyelembe venni, hogy Döge esetében egy nagyjából 2000 fős bázisról beszélünk, amely esetében már néhányszor tíz fős népességmozgás is jelentős arányeltolódásokat eredményez – és ennek a ténynek két logikai következménye is van. Az első, hogy a település méreténél fogva érzékenyen reagál a demográfiai helyzetet befolyásoló tényezők változásaira, és ennek éppúgy lehet pozitív, mint negatív hozadéka. A második, hogy a település sérülékeny, erősebben kitett a nem-demográfiai jellegű változásoknak is, hiszen az alacsony népességszám – pontosabban a nagyobb népességek esetében természetesen jelentkező képzettség, képesség és kompetencia alapú sokféleség szűkösebb volta miatt –, nem képes pufferként működni.

Időszak	Magyarország	Észak-Alföld régió	Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye	Kisvárdai járás	Döge
2000	10 200 298	1 563 714	589 989	59 884	2 167
2001	10 174 853	1 559 073	587 994	59 691	2 185
2002	10 142 362	1 554 177	586 193	59 524	2 237
2003	10 116 742	1 547 003	583 564	59 350	2 221
2004	10 097 549	1 541 818	581 623	59 108	2 197
2005	10 076 581	1 533 162	578 573	58 867	2 191
2006	10 066 158	1 525 317	576 054	58 635	2 179
2007	10 045 401	1 514 020	571 018	57 782	2 169
2008	10 030 975	1 502 409	565 326	56 986	2 115
2009	10 014 324	1 492 502	560 429	56 220	2 124
2010	9 985 722	1 481 922	555 496	55 588	2 106
2011	9 931 925	1 498 795	565 317	57 288	2 195
2012	9 908 798	1 491 659	563 653	57 050	2 206
2013	9 877 365	1 484 375	561 379	56 779	2 240
2014	9 855 571	1 479 522	562 357	56 646	2 288
2015	9 830 485	1 474 383	563 075	56 509	2 293
2016	9 797 561	1 468 088	562 058	56 078	2 298
2017	9 778 371	1 460 096	558 361	55 385	2 285
2018	9 772 756	1 450 960	552 964	54 356	2 175
2019	9 769 526	1 442 660	549 028	53 964	2 164
2020	9 730 772	1 435 131	545 321	53 350	2 131
2021	9 689 010	1 423 751	539 153	52 096	2 095

A lakónépesség alakulását 2000-2021 között országos, régiós, megyei és települési viszonylatban²¹

A Kisvárdai járás összesített népességszáma a 2021-es statisztikai adatokat figyelembe véve, 52 096 fő, amellyel a 3. helyen áll a lakosságszámot tekintve a 13 db Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyei járások közül. A megye természetes szaporodása sokkal kedvezőbb, mint bármelyik más megyéé, a születési ráta itt a legmagasabb, és a halálozási ráta is alacsonyabb az országos átlagnál. A népességszám alakulásának viszonylag kedvező mutatói azonban nem elegendők a népesség növekedéséhez. Magyarország egészéhez hasonlóan a népesség fogy, csak sokkal mérsékeltebben, mint az országos átlag.

²¹ Forrás: Forrás: TelR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER saját szerkesztés

Időszak	Lakónépesség	Lakásállomány	Terület hektár
2021	2095	744	1654
2020	2131	745	1654
2019	2164	745	1654
2018	2175	745	1654
2017	2285	745	1654
2016	2298	745	1654
2015	2293	745	1654
2014	2288	745	1654
2013	2240	745	1654
2012	2206	745	1654
2011 (a népszámlálás időpontjában)	2195	745	1654
2010	2106	749	1654
2009	2124	744	1654
2008	2115	743	1654
2007	2169	737	1654
2006	2179	734	1654
2005	2191	735	1651
2004	2197	731	1651
2003	2221	725	1651
2002	2237	723	1651
2001 (a népszámlálás időpontjában)	2185	720	1651
2000	2167	nincs adat	1651

Döge statisztikai adatok²²

Megvizsgálva a lakónépesség csökkenésének mértékét, látjuk, hogy község lakosság csökkenésének 10 éves időtávban mért aránya a némileg alacsonyabb, mint a megyei és regionális érték.

A három fő korcsoport közül (gyermekkorúak, aktív korúak, időskorúak) a népességvesztés legsúlyosabban a 0-14 éves korúak korcsoportjában jelentkezik. A gyermekkorúak aránya a vizsgált 20 évben csaknem felére csökkent! A csökkenő gyerekszám hangsúlyos jele a település előregedésének. Így kifejezetten reális veszélyként jelentkezik az idősödés, azaz az idősek arányának a lakónépességen belüli oly mértékű megnövekedése, amely egyrészt a lezárult reprodukciós időszakok következtében már nem szolgálhat alapjául a későbbi népességnövekedésnek és a trendek megfordításának, részben inaktivitásukból, romló egészségi állapotukból, valamint az önmagukat teljes mértékben ellátni nem képes idősek számának törvényszerű növekedéséből ellátásuk feladatként, valamint előte-remtendő költségként fog megjelenni. Az idősek nem csupán arányukban, de számukban is növekedést mutattak a településen. 2015-2020 között a 100 főt is elérte.

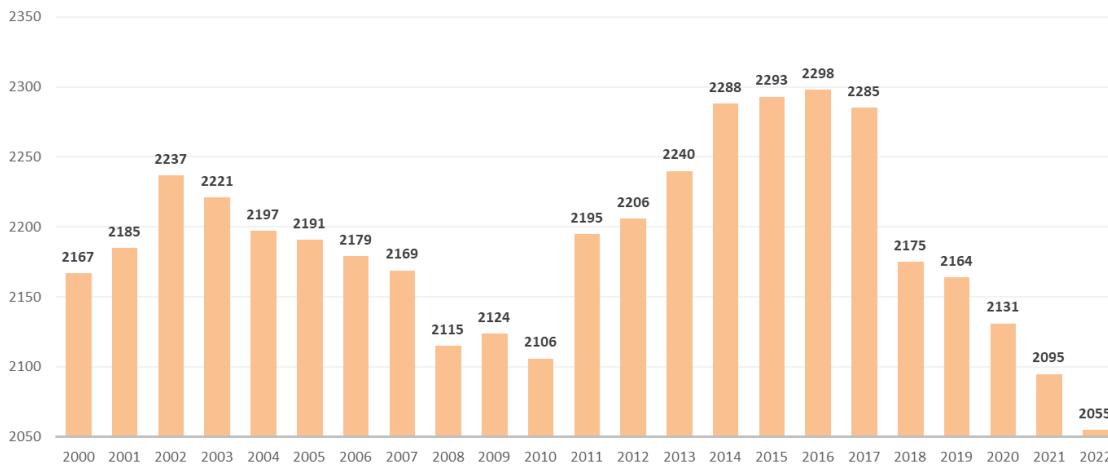
Demográfiai állapot szerint minden évben nagyobb számban hagyják el a csoportot az időskorba kerülők, mint amennyi belépőt regisztrálhatunk a gyermekkorúak csoportjából.

A másik jelentős ok a hazai viszonylatban egyik legsúlyosabb problémának tekintett korai halálozásoké, amely különösen nagymértékben érinti a 40 év feletti férfiakat. Az aktív korúak halandósága miatt elvesztett életevek komoly nemzetgazdasági veszteségben realizálódnak. Az aktív korúak létszámcsökkenésének harmadik oka a

²² Forrás: KSH Helyiségnévtár

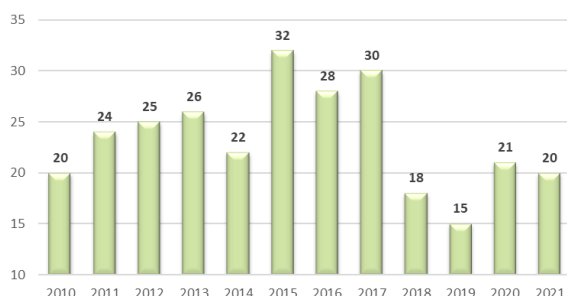
települési szintű bevándorlás és elvándorlás negatív egyenlege, azaz amikor az elvándorlók száma meghaladja a bevándorlókat.

Lakónépesség (dec. 31.) (fő)

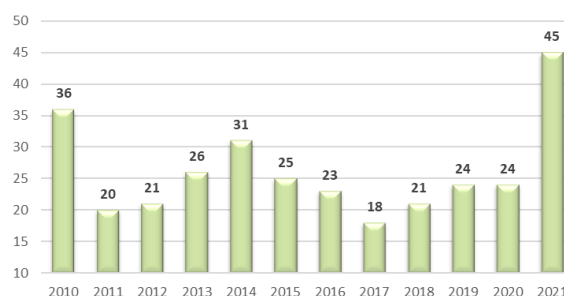

Lakónépesség²³

Élveszületések száma (fő)

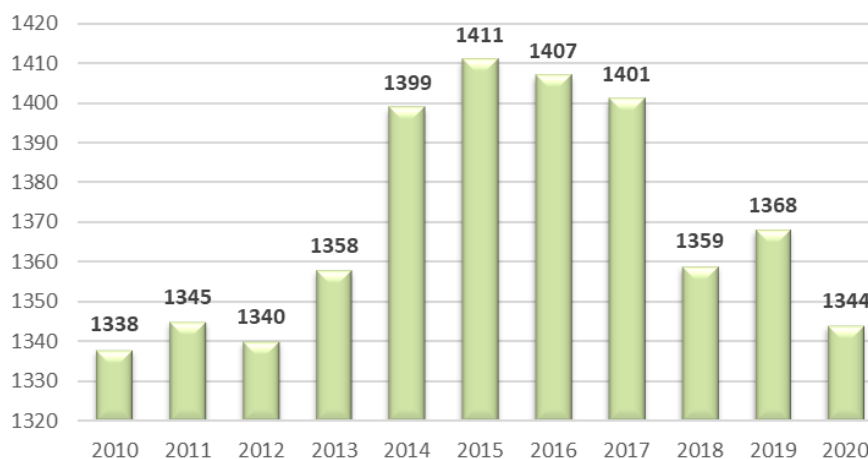

Halálozások száma (fő)

Az élve születések és halálozások száma Döge²⁴

Állandó népesség; 18-59 évesek (fő)

Állandó népesség (18-59 évesek, Döge)²⁵

²³ Forrás: TeIR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER saját szerkesztés

²⁴ Forrás: TeIR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER saját szerkesztés

²⁵ Forrás: TeIR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER saját szerkesztés

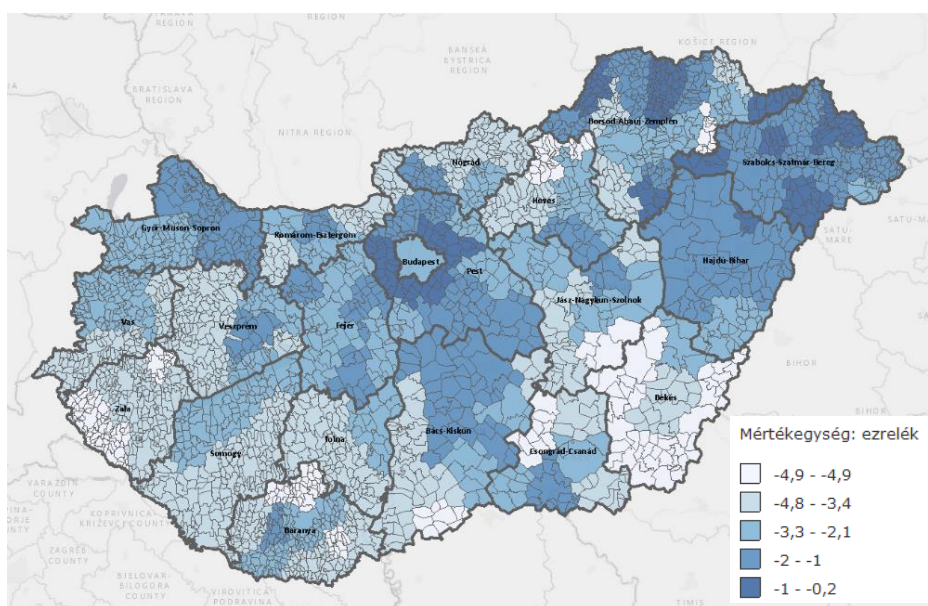
Az diagrammok értelmezését segíti a lakónépesség és az állandó népesség megkülönböztetése. A népszámlálási lakónépességbe azok a személyek tartoznak, akiknek egyetlen lakóhelyük az összeírás helye, illetve, ha több lakóhelyel rendelkeznek, az összeírás helyét tekintik életvitelszerű lakóhelyüknek, éjszakai pihenésüket általában, a hét nagyobb részében ott töltik. A (népszámlálási) lakónépesség tehát a tényleges népességet jelenti, ezt a népességekategóriát használta már a 2001. évi népszámlálás is.

Az állandó népesség ezzel szemben az adott területen bejelentett lakóhelyvel (állandó lakással) rendelkező személyek adatait tartalmazza, függetlenül attól, hogy van-e máshol bejelentett tartózkodási helyük (ideiglenes lakásuk). Ebbe a csoportba tartoznak azok a személyek is, akik valamely okból (munkavállalás, tanulás, diplomáciai, kereskedelmi, tudományos megbízás teljesítése stb.) az eszmei időpontban átmenetileg külföldön tartózkodtak, de bejelentett lakóhelyük (lakásuk) az adott területen volt.

Miután Dögén idősoros adataiban jól látszik, hogy az állandó népesség esetében a vizsgált időszakban folyamatos változás regisztrálható, valamint a lakónépesség esetében a 2014-2017-es kiugrás (is) alatta marad az állandó népesség adott időszakra vonatkozó nivójának, elmondható, hogy Döge népessége a vizsgált időszakban valójában nem növekedett, csupán egy kisebb csoport statisztikai státuszában következett be változás

A korcsoportok közötti változás mértéke az országos és járási adatoknak megfelelő tendenciát mutatja, de az ország összes (egykori) kistérségére kiterjedő területi statisztikai feldolgozás rámutat arra, hogy az országos szinthez képest kisebb mérhető természetes fogyásával jellemezhető a térség.

Összességben tehát elmondható, hogy Döge a természetes szaporodás szempontból belesimul az országos és kisebb egységekre jellemző trendekbe, és jelenlegi állapotát tekintve némileg kedvezőbb helyzetben van, mint az észak-magyarországi régió.

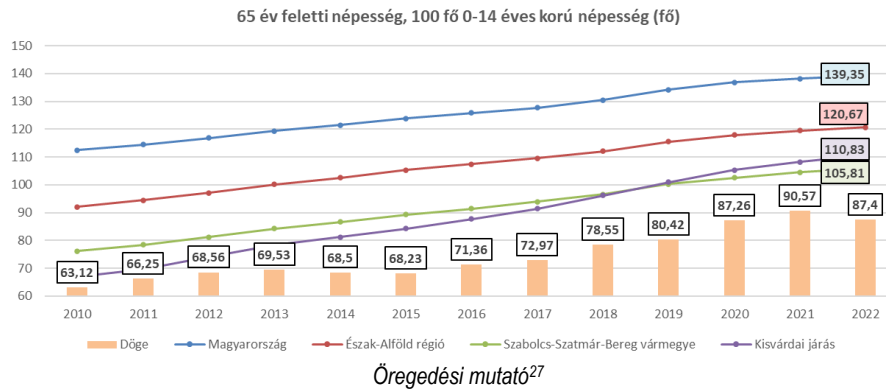

Természetes szaporodás, illetve fogyás ezer lakosra, 2020 (ezrelék) ²⁶

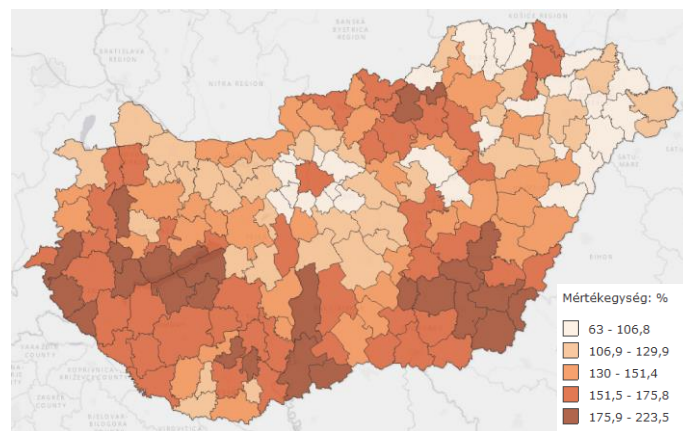
Dögén az öregségi mutató - amely azt mutatja meg, hogy mennyi az idős (**65 év feletti**) népesség aránya a fiatal (**14 év alatti**) népességhez képest – magasabb, mint ami az országos adat. Míg az ország egészére vonatkoztatva 2022-ben az öregségi mutató 139,35, Dögén 87,4, a járásban 110,83. A korcsoporton belüli szám adatok alakulását tekintve egyértelműen látszik, hogy az öregedési mutató növekedése a fiatal korosztály számának csökkenésével és az idősebb korosztály számbeli növekedésével függ össze.

²⁶ Forrás: KSH Térképes Interaktív Megjelenítő alkalmazás

DÖGE KÖZSÉG TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZEI
A TELEPÜLÉS TELJES KÖZIGAZGATÁSI TERÜLETÉRE VONATKOZÓ MEGALAPOZÓ VIZSGÁLATA

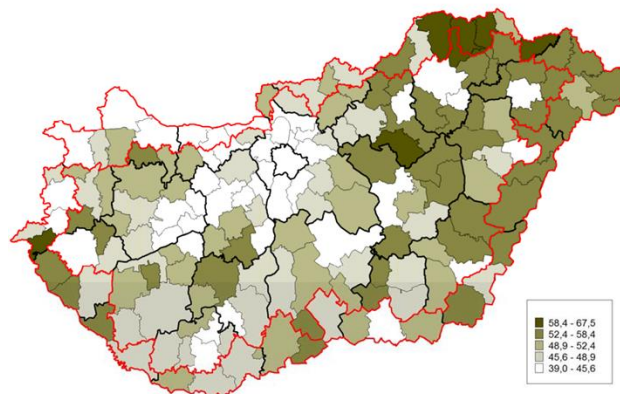

Az ország összes (egykori) kistérségére kiterjedő területi statisztikai feldolgozás alapján látható, hogy a kistérség öregedési indexe hogyan viszonyul a közvetlen szomszédokéhoz, valamint az ország más területeire jellemző folyamatokhoz.

Öregedési index 2020²⁸

A népszámlálási adatok alapján egy jellegzetes demográfiai mutatót is ábrázolhatunk. Az eltartottsági ráta az idős és a fiatal népesség együttes számát arányítja a munkaképes korúakhoz. Dögen az eltartottsági ráta alapján 2001-ben meghaladta a kistérségére jellemző értéket, azaz elérte a közepes helyzetű kistérségek rátáját. Később az eltartottsági rátában némi javulás mutatkozott, a 2011-es népszámlálás idején, amelyet azonban ugrásszerű emelkedés követett, így 2016-ra már két keresőre már több, mint egy fő eltartott jutott.

Eltartottsági ráta a 2001-es népszámlálás alapján²⁹

²⁷ Forrás: TeIR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER (Állandó népességből a 100 0-14 évesre jutó 60-x évesek száma)

²⁸ Forrás: KSH Térképes Interaktív Megjelenítő alkalmazás

²⁹ Forrás: Híves, 2014

A csökkenő gyermeklétszám és öregedő népesség nehezíti az oktatás, a szociális és egészségügyi ellátás fenntarthatóságát. A legsürgetőbb kihívás a nyugdíjrendszer fenntarthatósága, mivel az 1950-es években született, kiugróan népes generáció a következő években kerül nyugdíjas korba. Az aktív korúak számának csökkenése egyben szűkülő munkaerő-potenciált és gyengébb eltartó képességet is jelent. A Központi Statisztikai Hivatal előrejelzései szerint ezt a problémát a jövőben valószínűleg nem lehet majd kormányzati szinten úgy orvosolni, hogy a nyugdíjrendszer fenntartható maradjon, és a nyugdíjak értéke is megmaradjon. Mivel a nyugdíjrendszer fenntarthatósága (társadalmi szintű cél) magasabb prioritást kell, hogy kapjon, mint a nyugdíjak értékállósága (egyéni szintű cél – bár sokakat érint), vélhetően a jövőbeni megoldás hátrányosan fogja érinteni a nem is olyan távoli jövő nyugdíjasait. Ez azonnal a helyi közösséget, a helyi ellátórendszert fogja terhelni, amelynek fogadására időben el kell kezdeni a felkészülést.

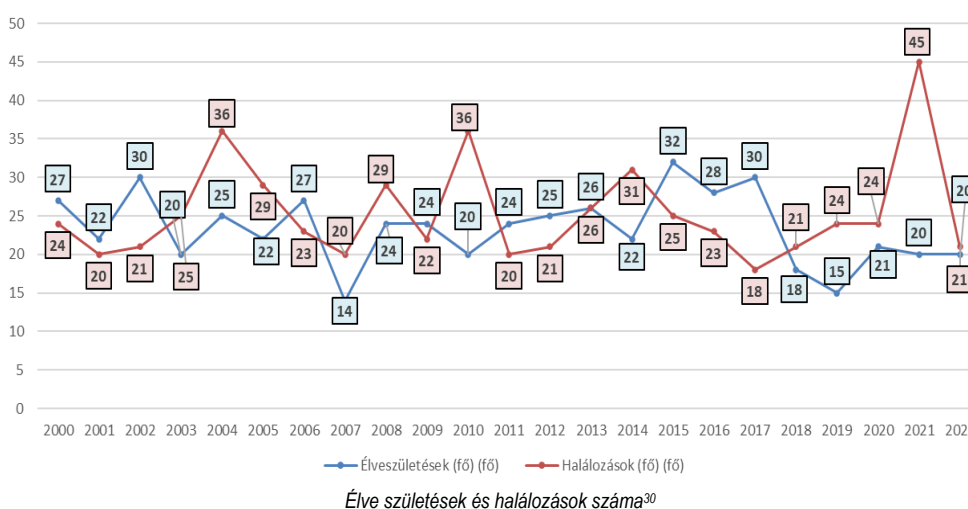
1.5.1.2. Természetes népmozgalom

Az állandó népesség számának alakulását meghatározó mutatószámok egyike a természetes szaporodás, mely az élve születések és halálozások különbségéből adódik, másik része a vándorlási egyenleg, mely az állandó és ideiglenes be- és elvándorlások közötti eltérést mutatja.

Döge esetében egyrészt jól látható általánosságban, hogy az élve születések száma alatta maradt a halálozások számának – amely a korábban is taglalt tartós népességszökkenés egyik oka –, másrészt a trendek mögött kifejezetten kis számú demográfiai esemény áll, amely kihangsúlyozza a véletlen hatások jelentőségét. 2-3 fő körüli eltérés ugyanis már megmutatkozik, amely statisztikai értelemben az adatok óvatos értelmezésére hívja fel a figyelmet. Az alacsony esetszámok mellett is jól látszik, hogy a születések és halálozások közötti (negatív) különbség váltakozó, viszont a 2021-es adatok alapján az élve születések száma fele (20 fő), kevesebb, mint a fele a halálozások számának (45 fő).

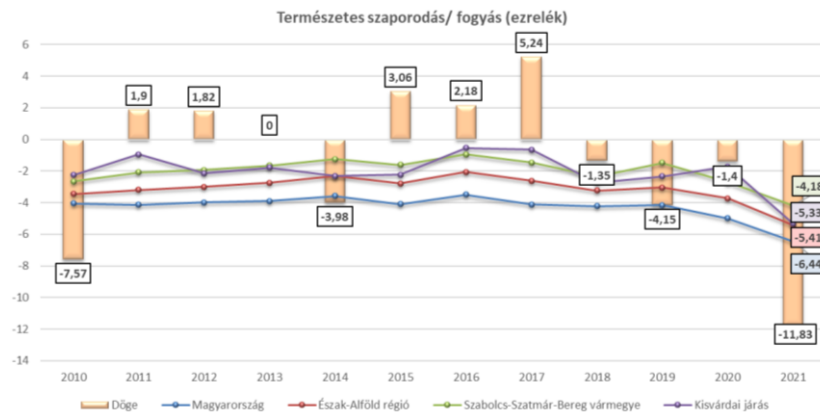
Minden egyéb információ híján ezt talán kedvező helyzetnek is tekinthetnénk, ugyanakkor a csökkenő esetszámok inkább a nagyobb mértékben lecsökkent lakosságszámmal, köztük is az aktív korúak számának csökkenésével mutathat szorosabb összefüggést (kevesebb szülőképes korú nő, kevesebb gyereket szül; a kevesebb magas mortalitással jellemezhető 40 évesnél idősebb férfi közül kevesebb hal meg idő előtt).

Dögen az élve születések száma a vizsgált időszakban elmarad a halálozások számától, sőt, a népesség öregedésének fokozódásával ez az arány már rövid- és középtávon is tovább romolhat. Minél magasabb ugyanis az öregségi mutató, azaz az idősök száma minél inkább felülreprezentált egy településen, a halálozások valószínűsége és tényleges bekövetkezése annál inkább meghaladja a csökkenő arányú reprodukív korú nők által megszült gyerekek számát éppúgy, mint annak potenciális mértékét. Bár a mutató a kis populációból (település lakosság-száma) fakadóan nagy ingadozásokat mutat

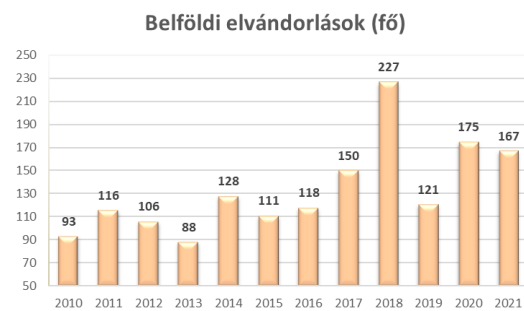
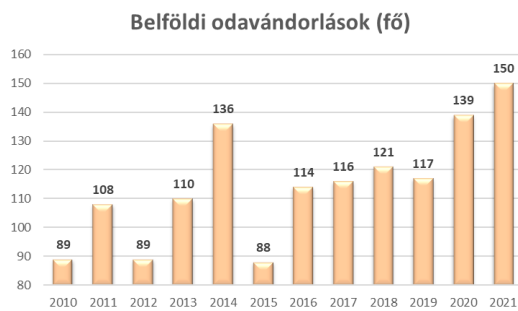
³⁰ Forrás: TeIR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER

A TelR adatok alapján szerkesztett idősoros ábrán leginkább a korábban is kihangsúlyozott statisztikai véletlen hatás jelentősége követhető nyomon: azaz az alacsony népesség mellett már néhány fős természetes népmozgalmi esemény (születés, illetve halálozás) kiugró eltéréseket okozhat. Ha a kiugrásokat átlagoljuk, nagyjából megyei és kistérségi trendeknek megfelelő képet kapunk.

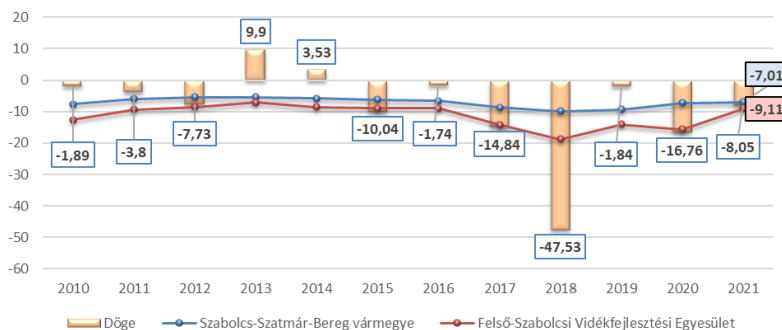
Természetes szaporodás/fogyás (ezrelék)³¹

A lakosságcsökkenést tovább erősíti az a helyzet, amely Döge migrációs adataiból válik láthatóvá. Az alábbi ábra jól szemlélteti, hogy a közel két évtizedes viszonylatban a belföldi vándorlási egyenleg negatív, különösen az utolsó tíz évre vonatkozóan. A vándorlási különbség mértéke nem mutat nagy különbséget, ám ez ismételt az alacsony lakosságszám következménye.

Odavándorlások és elvándorlások száma Döge³²

Összességében megállapítást nyert, hogy a vándorlási egyenleg (VE) és a természetes szaporodás (TSZ) viszonya szerint Döge a demográfiai szempontból jellemzően az erodáló térségek közé tartozik. Ebből a szempontból az ország legrosszabb helyzetű térségeinek sorába tartozik.

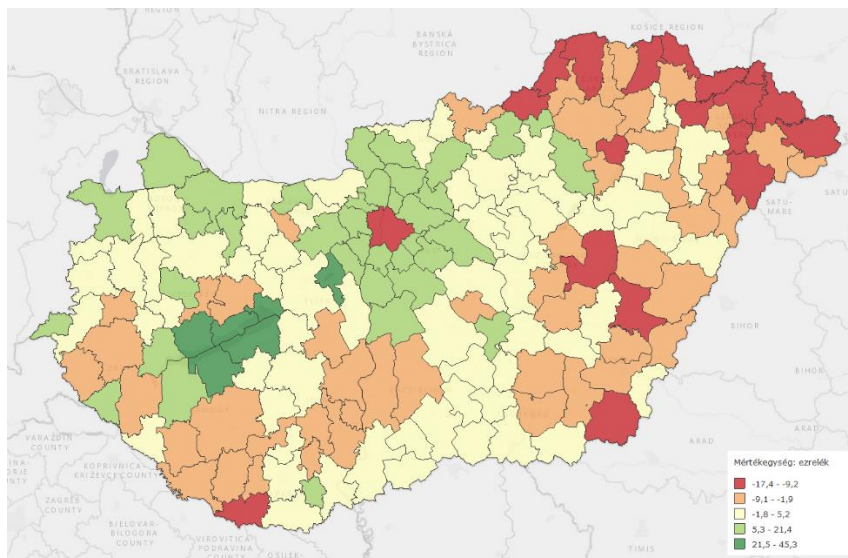

Vándorlási egyenleg (ezrelék)³³

³¹ Forrás: TelR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER

³² Forrás: TelR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER

³³ Forrás: TelR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER

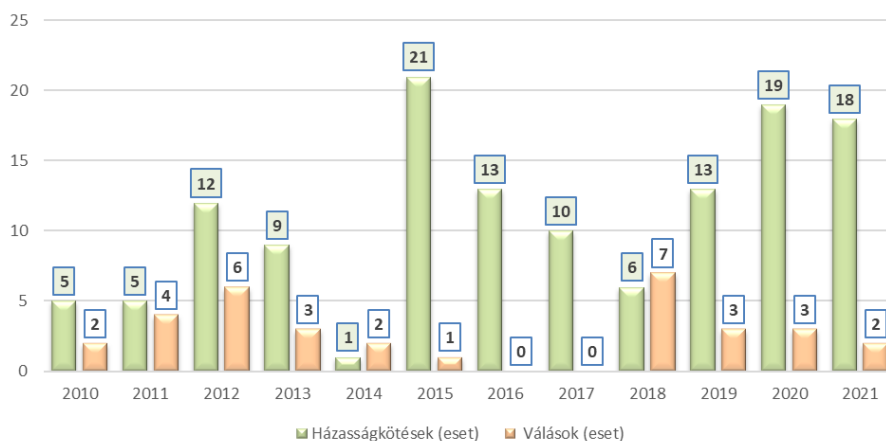

A belföldi vándorlási különbözet évi átlaga 1000 lakosra 2020³⁴

A pontos adatok is a község lakosságának lassú, de biztos fogyatkozásáról árulkodnak, melyet a vándorlási különbözet esetenkénti pozitívuma tör csupán meg.

Oly mértékben azonban nem jellemző a pozitív vándorlási különbözet – azaz a nettó bevándorlás, betelepülés –, hogy azt mondhatnánk, Döge olyan nagy vonzerővel rendelkezik, amely kiránthatná a természetes népmozgalom negatív trendjéből. Persze ez a vonzerő átgondolt fejlesztésekkel, és a helyi közösség erősítésével növelhető, így esetlegesen elérhető, hogy a természetes fogyás jelentette lakosságszámcsökkenést a település kompenzálja, vagy visszafordítsa.

A népmozgalmi adatokat tovább vizsgálva, házasságkötések számának országosan jellemző mozgása, arányai-ban megegyezik a regionális, megyei, illetve a járási adatokkal. Ugyanakkor az is igaz, hogy bár Döge esetében is követik a trendet, de az alacsony lakosságszáma e tekintetben felerősíti az egyedi események véletlen hatását, azaz már az évenkénti 1-2 eseményt számláló eltérés is ugrásszerű változást eredményez, amelyet szemléletesen mutat be az alábbi ábra.

Házasságkötések/válások száma. Döge³⁵

A házasságkötések és válások esetszáma erős ingadozást mutat, abban a tekintetben is, hogy az adott évben melyik a magasabb. A vizsgált időszakban előfordul, hogy a válások száma megközelítőleg azonos, mint a házasságkötéseké) de gyakoribb az, hogy a házasságkötések meghaladják a válások számát. Az öt éves átlagokat

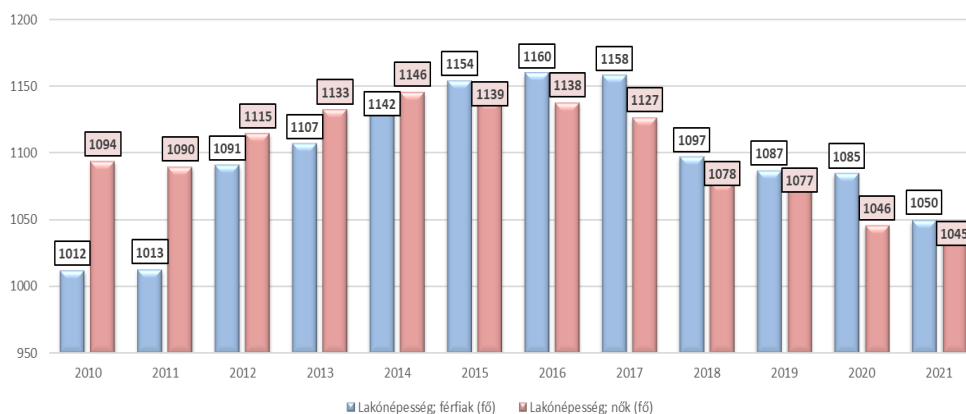
³⁴ Forrás: Híves, 2015

³⁵ TelR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER

összevontan kezelve sejtésszerű megállapítást tehetünk, miszerint a településen javult a házasságkötési kedv (2010-2015) között átlagosan 8,3 (2016-2021) között 12,2; a válási hajlandóság (2010-2015) között átlagosan évi 3, (2016-2021) között 2,5 eset. A megállapítás a rendkívül alacsony elemszámok miatt sejtésszerű. Tekintve a hazai alacsony termékenységi mutatókat, az utóbbi 10 év átlagosan évi 12,2 házasságkötése ugyancsak alacsony születésszámot prognosztizál.

A nemek eltérő bio-pszicho-szociális jellegzetességei miatt általános jelenséggé mutatkozik meg, hogy a nők magasabb várható élettartammal bírnak, mint a férfiak. Amikor ez a várható élettartam-különbség nagyon megnő, többnyire olyan társadalmi háttérváltozók romlása áll a jelenség hátterében, amelyek szelektíven erőteljesebben érintik a férfiakat, mint a nőket.

A kutatások szerint ennek alapvetően nem az egészségügyi ellátórendszer fejlettségében/fejletlenségében kell keresnünk az okát, hiszen ahogy a világhírű kutatónk, Kopp Mária is megjegyezte, az aktív férfi korosztályból ma Magyarországon abszolút számban többen halnak meg évente, mint az 1930-as években – és ez azt jelenti, hogy a modern orvostudomány valamennyi rendkívüli eredménye ellenére is tehetetlen ezzel szemben. A legvalószínűbb faktorok a stressz és a káros szenvedélyek, melyek mögött ugyancsak társadalmi tényezők rejlenek (a szenvedélybetegségekkel szemben elnéző kultúra, a jövőkép hiánya, a nagy társadalmi különbségek).

Lakónépesség, nők/férfiak Döge³⁶

Az országos vizsgálatokhoz viszonyítva Döge statisztikája eltérő képet mutat, ugyanis az adatokból jól látható, hogy a férfiak és nők lélekszáma közel azonos. Mindazok a negatív, egészségkárosító hatások, korai elhalálozáshoz vezető okok, amelyekről a Hungarostudy³⁷ vizsgálatok évtizedek óta számot adnak, Dögen is jelen vannak.

1.5.1.3. Nemzetiségi összetétel

A nemzetiséghez való tartozás tekintetében a 2022. évi népszámlálás szerint cigány (roma) nemzetiségűnek 4,7%, 1 % ukránnak, 0,2 % román, 0,1% görög és 1,4 % egyéb, nem hazai nemzetséggűnek mondta magát.

Kizárólag a népszámlálási adatokra alapozva azonban nem lehet valós képet festeni egy hazai település kisebbségeinek – kifejezetten a roma kisebbségnek – a számáról és arányáról, mivel Magyarországon a rendszerváltást követő években felerősödött úgy az etnikai és/vagy státusz-alapú elutasítás, mint az előítéletesség is, amelyek az etnikai-nemzetiségi hovatartozást firtató, önbevalláson alapuló, népszámlálási kérdés esetén az etnikai hovatartozás eltitkolásához vezettek.

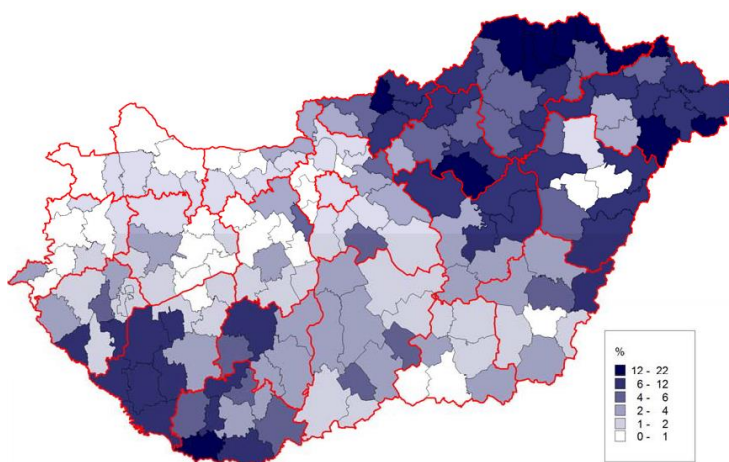
³⁶ Forrás: Híves, 2015

³⁷ Forrás: A Hungarostudy elnevezésű vizsgálatok 1988 óta hét, illetve háromévente (1995, 2002, 2005/2006, 2013) adnak számot a magyar népesség egészségi állapotának alakulásáról, lehetővé téve a népegészségügyi szempontból legjelentősebb egészségproblémák és legfőbb befolyásoló tényezők rendszeres monitorozását

Ez a vizsgálatok eredménye szerint különösen a 2001-es népszámlálás esetében volt jelentős, és 2022-re a hovatartozás eltilkolása erősödött és a válaszmegtagadás mértéke némileg enyhült – de még mindig nem a valós értéken áll. Döge esetében a Rétköz és Nyírség, roma lakosságának arányát is érdemes figyelembe venni.

Az etnikai kisebbség arányát tekintve a szakirodalom a 20 százalékos részesedést tekinti kritikus határnak úgy egy település lakossága, mint egy oktatási intézmény (óvoda, iskola) esetében. Ezt meghaladóan a településen, intézményben megsokszorozódnak a konfliktusok, a nem-cigány lakosság kiáramlása (elköltözés, iskolaváltás) felgyorsul. Ezek alapvetően az etnikai alapú mélyszegénységgel, és a hazai roma lakosság többségét érintő kilátástalansággal állnak összefüggésben, amelyek háttérben az alacsony iskolázottság és munkaerő-piaci státusz állnak, melyek összességben igen rossz jövedelmi viszonyokhoz vezetnek.

Ezt figyelembe véve kijelenthető, hogy a Nyírség néhány településén az etnikai kicserélődés jelensége előrehaladt, és a változás a közeli jövőben is fennmarad. Miután a hazai roma lakosság túlnyomó többsége hátrányos helyzetű, illetőleg területileg gyorsuló ütemben szegregálódik, előre jelezhető, hogy a jövő egyik megoldásra váró problémája az etnikai szegénység lesz.

Magukat cigánynak/romának valló népesség aránya kistérségenként, 2011³⁸

1.5.1.4. Képzettség

Ha a társadalomstatisztika által mért két legalacsonyabb iskolai végzettség – a befejezetlen 8 általános iskola, illetve a befejezett 8 általános iskola – összevonásával készített iskolázottsági mutatót az ilyenkor szokott módon a 7 éves és annál idősebb korcsoportokra vetítjük, akkor az adatok tartalmazzák azt a 7-14 (15) éves korcsoportot, amely esetében ez a végzettségi szint életkori jellemző.

Ezért sokkal inkább az aktív korúak (15-59 évesek) arányában kifejezett értéket vesszük figyelembe, igaz, ebben az esetben a 60 évnél idősebb lakosság adatai is hiányoznak. Ez a hiány azonban inkább előnyös, a számítások érvényességét nem veszélyezteti, sőt, erősíti, hiszen a képzettségi mutatók legáltalánosabb vonatkozása éppen a munkaerő-piaci, amelyet értelemszerűen az aktív korúak esetében érdemes vizsgálni.

Az adatok alapján megállapítható, hogy a 7 éves és idősebbek arányában az országos mértéket két és félszeresen, a megyei és járási értéket tízszeresen meghaladó mértékben javult ez a mutató. A legalacsonyabb iskolai végzettség előfordulási gyakorisága az aktív korúak között is az országos, megyei és járási meghaladó mértékben javult, de itt a különbségek már nem ilyen szélsőségesek.

A gyermekkorúakat is magába foglaló adatok esetében a gyermekszám csökkenése is közrejátszik a javuló tendenciában, méghozzá igen nagy súllyal. Ugyanakkor az aktív korúak esetében részben az lakosság iskolázottsági mutatóinak általános javulása, valamint a felnőtt korúak munkaképességét növelő, alapfokú képzések utóbbi években tapasztalható magas intenzitása is közrejátszik.

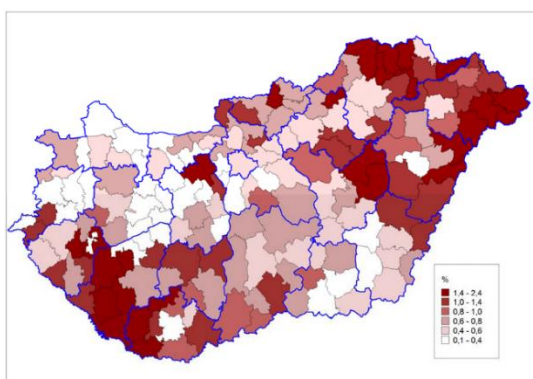
³⁸ Forrás: Híves, 2014

Mindamellett az aktív korúak esetében is felismerhetünk egy, a képzéstől független demográfiai okot, mégpedig azt, hogy az idősebb kohorszok körében magasabb arányban jelen lévő alacsonyabb iskolai végzettség (amely számukra annak idején talán még megfelelő volt) a legidősebb évfolyamok aktív korúak csoportjából történő kilépésével egyre kevésbé lesz jellemző az aktív korúakra.

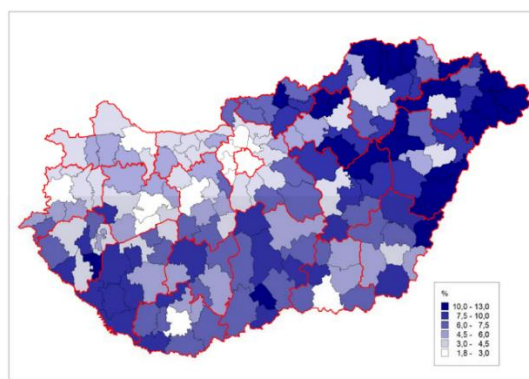
Legfeljebb az általános iskola 8. osztályát végzettek (%)	a 7 éves és idősebbek arányában			az aktív korúak arányában
	2001	2011	változás	
Magyarország	46,30	37,40	-8,90	25,70
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	54,80	47,70	-7,10	34,00
Döge	62,30	53,50	-8,80	30,40

Legfeljebb az általános iskola 8. osztályát végzettek aránya³⁹

A TeIR statisztika alapján jól látható, hogy a 2001-es és 2011-es népszámlálás alapján, Dögén az országos átlaghoz képest, alacsonyabb a legfeljebb 8 általánost végzettek aránya. A megyei adatok az országos átlagnak megfelelőek, egyúttal mindkettő közel egyező a dögei adatnak.

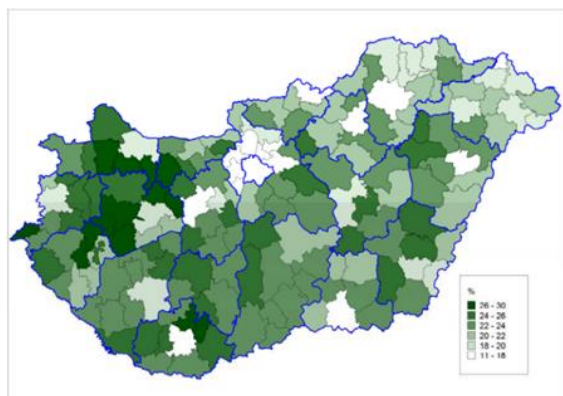

Iskolázatlan népesség aránya kistérségenként, 2011⁴⁰

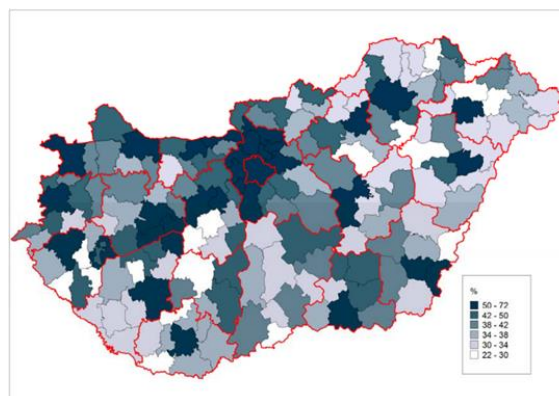

1-7 osztályt végzett 15 éven felüli népesség aránya kistérségenként, 2011⁴¹

Fontos mutató lehet a szakmai végzettséggel rendelkezők aránya. E tekintetben a kistérség az országos középérték közelében helyezkedik el, a lakosság 20-22 százaléka szerzett valamilyen szakmai végzettséget. A területi statisztika alapján nem tudjuk megmondani, hogy ezt a végzettségét az egyén használja-e.

Szakmai végzettséggel rendelkező népesség aránya, 2011⁴²

Legalább érettségizett népesség aránya, 2011⁴³

³⁹ Forrás: TeIR, saját szerkesztés

⁴⁰ Forrás: Híves, 2014

⁴¹ Forrás: Híves, 2014

⁴² Forrás: Híves, 2014

⁴³ Forrás: Híves, 2014

A legalább érettségivel rendelkezők arányát tekintve a kistérség kiemelkedik közvetlen környezetéből. A részletesebb adatokat tekintve megfigyelhető, hogy 2011-ben az országos átlaghoz képest Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye lényegesen kedvezőbb arányt képes felmutatni. A vonatkozó szintekhez képest Döge mutatói kedvezőek.

Az érettségizettek aránya a 7 éves és idősebb korú lakosság arányában mind a négy vonatkozási csoportban növekedést mutatott a legutóbbi két népszámlálás között. Az arányokat tekintve Dögén az érettségivel rendelkezők aránya közepes értékű a megyei járásközpont viszonyításában, vagy akár az egész országgal összehasonlítva.

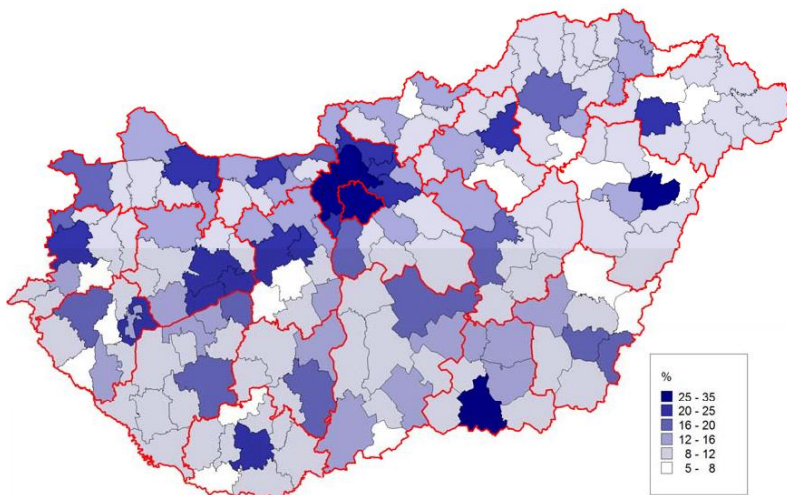
Az érettségi nélküli középfokú végzettségűek zöme szakmunkásképzőt – a 2016/17-es tanévtől ezen iskolatípus neve szakközépiskola – végzett. Ez első megközelítésben kedvező, hiszen rövid képzési idővel számolhatunk, amelynek végén valamilyen szakmával rendelkezik a fiatal.

Az utóbbi évtizedek változásai azonban rendkívül kedvezőtlenül hatottak erre a képzési szegmensre, piacképességük rohamosan romlott – ez nem feltétlenül azt jelenti, hogy a végzettségük birtokában nem tudnak elhelyezkedni, sokkal inkább azt, hogy az általuk megszerezhető jövedelem elmarad azokról a szintektől, amelyek jelenleg Magyarországon biztos, tervezhető, a gyermekeknek tovább lépést biztosító életszínvonalat nyújthatna.

Ezzel párhuzamosan nem meglepő, hogy a múlt évig még szakmunkásképzőnek nevezett iskolatípusba beiskolázottak társadalmi háttere is egyre rosszabb mutatókkal bír. A képzettség ezen csoportja ma inkább rizikós, kevés potenciálisan kiaknázható előnye van. A (rég) szakmunkásképzőt végzettek csoportja mellett ez a végzettségi kategória rejti az érettségi nélkül megszerezhető OKJ-s végzettségekkel rendelkezőket is.

Az országos és a megyei járásközpontok vonatkozásában, valamint a Kisvárdai járásban és Dögén is csökkent az érettségi nélküli középfokú végzettséggel rendelkezők aránya, de eltérő mértékben. A települési csökkenés mértéke megfelel az országos átlagnak.

A felsőfokú végzettségűek terén Döge némileg elmarad mind az országos, mind a megyei járásközpontok átlagától. A számadatok vonatkozásában úgy tűnik, Döge munkaerőpiacának diplomásokat felszívó képessége mintegy ötödével marad el az ország és a megyei járásközpontok hasonló jellemzőjétől.

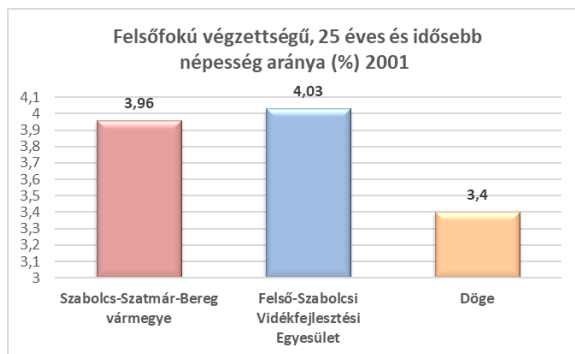

Diplomával rendelkező népesség aránya, 2011⁴⁴

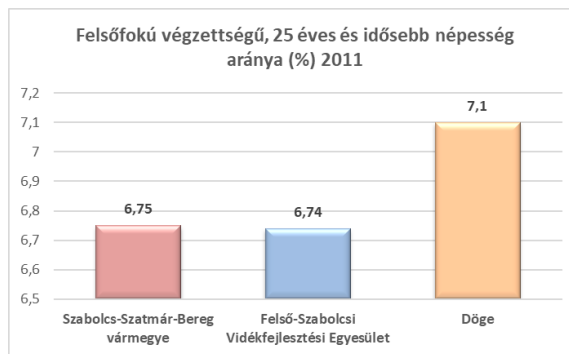
A diplomások számának/arányának változása minden esetben pozitív irányú, azaz az a két népszámlálás között nőtt a diplomával rendelkezők száma.

Felsőfokú végzettségű 25 éves és idősebb népesség aránya (%)

⁴⁴ Forrás: Híves, 2014

Felsőfokú végzettségű statisztika 2001-es évben⁴⁵

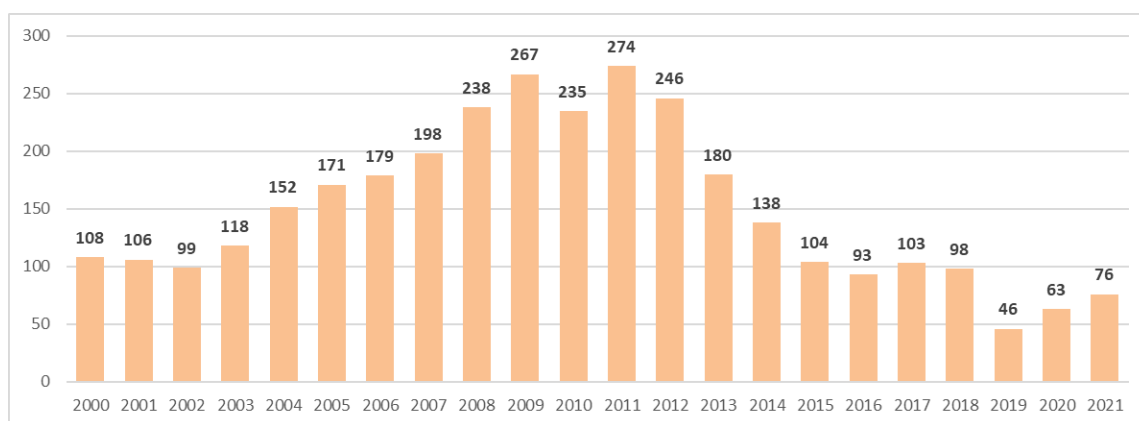
Felsőfokú végzettségű statisztika 2011-es évben

Összességében pozitív változás, hogy az aktív korú lakosság képzettségi szintje nőtt, ezzel együtt a maximum általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya csökkent a községben. A stratégiai kérdés az, hogy a településen működő folyamatok, erők képesek-e megállítani (esetleg visszafordítani) az érettségi nélküliek (a régi szakmunkásképzőt és OKJ-s tanfolyamokat végzettek) munkaerő-piaci leértékelődését, vagy szembe kell nézni azzal, hogy ez a csoport lényegében ugyanazt a munkaerő-piaci és társadalmi helyet foglalja el, mint a dinamikus csökkenő számú és arányú általános iskolát végzettek csoportja – csak éppen a képzési idejük nyúlik meg, és a képzési költségük növekszik.

1.5.1.5. Munkanélküliség, foglalkoztatottság

A munkaerő-piaci sajátosságok alapvetően meghatározzák a lakosság szociális helyzetét, valamint egészségi és mentális állapotát, mivel a permanens foglalkoztatási problémák az abban élő emberek szinte mindegyikét érintő, állandóan meglévő feszültségek forrásai. A Munkaerő-felmérés adatai szerint 2013-ban Magyarországon a 15-64 éves népesség valamivel kevesebb, mint két-harmada volt jelen aktív munkakeresőként vagy foglalkoztatotként a munkaerőpiacon. A munkaerő-piaci részvétel javuló lendületet kapott az elmúlt években, s utoljára a 90-es évek elején volt ilyen magas.

Ennek a munkavállalási korú népesség számának csökkenésén túl a legfontosabb oka, hogy az elmúlt években az aktivitás gyorsabban nőtt, mint a foglalkoztatottság, hiszen a válság és az azt követő gyenge konjunktúra megugró munkanélküliséget hozott, ami csak – a gazdasági fellendülés megindulásával - 2013. év második negyed-étől kezdett jelentősebb mértékben csökkenni.

Nyilvántartott álláskereső száma, Döge⁴⁶

Emellett több lényeges, a munkakínálat növekedését ösztönző kormányzati intézkedés született, amelyek közül a legfontosabbak a nyugdíjba menetel szigorítása (korkedvezményes nyugdíjazás lehetőségeinek csökkentése, a korhatár fokozatos emelése) és a rokkantnyugdíjak felülvizsgálata irányába tett lépések voltak. Továbbá a szociális

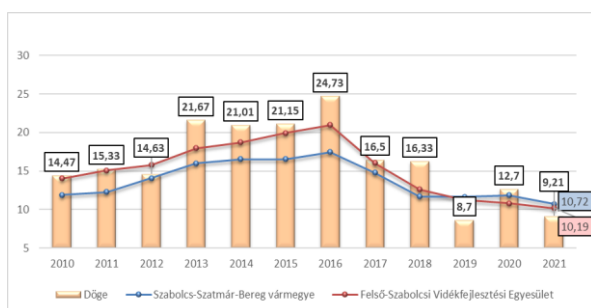
⁴⁵ Forrás: TelR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER

⁴⁶ Forrás: TelR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER

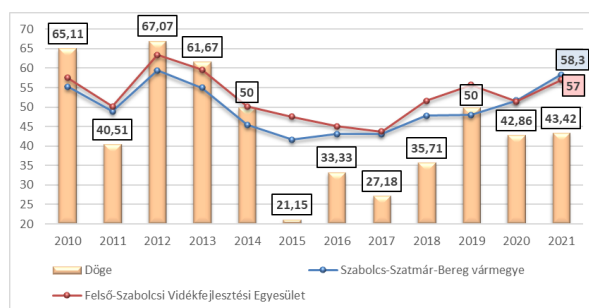
segély (foglalkoztatást helyettesítő támogatás) munkavégzéshez kötése és ezzel párhuzamosan a közfoglalkoztatás megemelkedett volumene is fontos tényezőnek számított, illetve a válság hatására a korábban inaktív státuszúak munkakeresési aktivitása is megnőtt. (Munkaerő-piaci helyzetkép, NFSZ, 2013.) Az utóbbi években egyre erősödő szakemberhiány jellemzi a hazai munkaerőpiacot.

Dögen a nyilvántartott álláskeresők száma az országos tendenciáknak megfelelően alakult az elmúlt években. A vizsgált időszak vonatkozásában 2000 és 2012 között lassú tendenciában, de összességében nőtt a munkanélküliek száma, 2012 óta pedig egy fokozatos, hullámzó csökkenés figyelhető meg.

A munkanélküliségi rátának utóbbi években bekövetkező nagyobb mértékű csökkenése erős összefüggést mutat a növekvő mértékű kivándorlással, amelynek kibocsátó területei elsősorban a nagyobb városok, mivel ezeken a helyeken élt a megfelelő végzettséggel és munkatapasztalattal rendelkező kivándorló népesség nagyobb tömege. Döge a maga perifériális helyzetével e szempontból védettebb lehet – a helyi munkaerőpiac lehetőségei vélhetően kielégíti a helyben lakók igényét, illetve a község és térségének egyéb pozitívumai is kellőképpen ellensúlyozhatják a külföldi munkavállalásban rejlő lehetőségeket.

25 év alatti álláskeresők aránya (%) Döge⁴⁷

180 napon túli álláskeresők aránya (%) Döge⁴⁸

A javuló munkaerő-piaci mutatók mellett ugyanakkor figyelemmel kell lenni arra, hogy országos szinten a szegénységi adatok minden tekintetben romlottak. Ennek oka, hogy a munkanélküliségi és foglalkoztatási statisztika javulásában nagy szerepet játszó közmunka egyéb előnyei mellett hatástalannak bizonyult, mint aktív munkaerő-piaci intézkedés.

A közfoglalkoztatásból rendes munkába állók aránya országosan rendkívül alacsony (2013-ban 13 %), mivel a közmunka keretében végzett egyszerű és mezőgazdasági munkák nem fejlesztik a résztvevők azon készségeit, amelyekre napjainkban a munkapiacra szükség van (például problémamegoldó képesség).

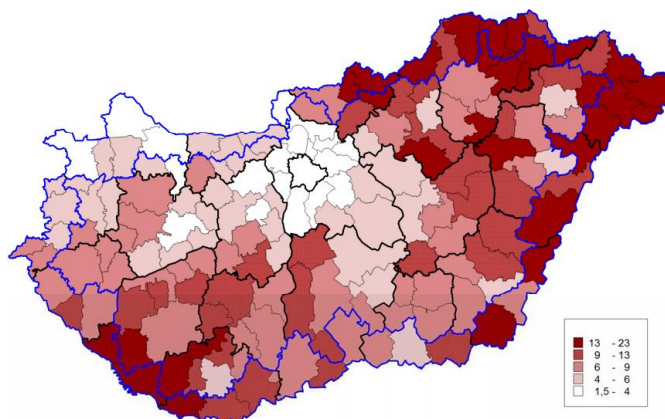
Másrészt, a rendkívül alulfizetett közmunkásoknak kevesebb idejük marad a munkakeresésre és saját maguk átképzésére. További jellegzetessége a közmunkának az, hogy nem biztosít kiszámítható, az egész évet lefedő foglalkoztatást, így konzerválhatja a szegénységet.

Ezen kívül a munkanélküliségtől és a közmunkás-létől függetlenül is létezik szegénység Magyarországon – a dolgozói szegénység az Eurostat legfrissebb adatai szerint már a foglalkoztatottak 9,3 százalékára volt jellemző 2015-ben (a társadalmi juttatások kézhezvételéle után is), ami a 2014-es 6,7 százalékhoz képest ötven százalékos növekedést jelent.

Döge lokalitását tekintve egy, a munkanélküliségtől súlyosan érintett régióban helyezkedik el, amely a településhálózat egymásra hatása miatt komoly hátráltató tényezőként lehet jelen.

⁴⁷ Forrás: TelR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER

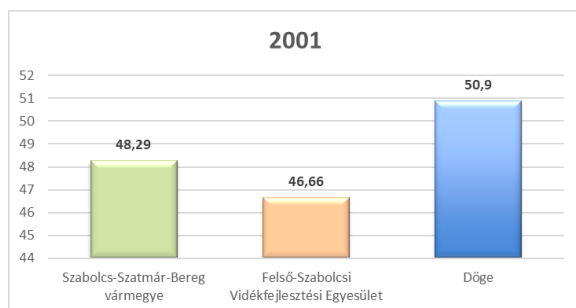
⁴⁸ Forrás: TelR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER

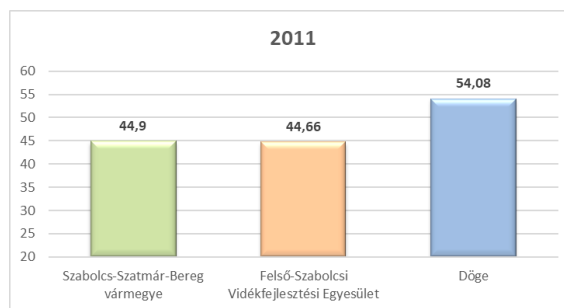
Munkanélküliségi ráta 2009-ben⁴⁹

A hazai sajátosságok ismeretében lehet értelmezni a települési munkanélküliségi adatokat is. Míg korábban a munkanélküliség a szegénység szinonimája is lehetett volna, mára már csupán a szegénység töredékért felelős. Így a foglalkoztatottak arányának javuló tendenciái is – amelyek mindkét népszámlálás évében a járási és megyei adatokat meghaladó mértékűek, az országgal egyenértékűek voltak Dögen – eltakarhatják a szegénységi terheket.

A szegénységi terhek becsülhető mértékéről ugyanakkor világosan árulkodik a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya, amely ugyan Dögen alacsonyabb, mint a járásban és a megyei járásközpontokban tapasztalható arány, de még így is közel 40 százalék, viszont a két legutóbbi népszámlálás között növekedést mutatott.

Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya (%) 2001⁵⁰

Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya (%) 2011⁵¹

Ez összefüggésben áll az előregedő népességgel, amelyen belül a csak nyugdíjasokból álló egy- és kétszemélyes háztartások aránya párhuzamosan növekszik az öregségi index változásával. Mindenesetre az kijelenthető, hogy Döge háztartásai a foglalkoztatási rátát tekintve lényegesen kedvezőbb helyzetben vannak, mint a környezetében található települések háztartásai, beleértve a megye járásközpontjait is.

A közfoglalkoztatás rendszere tehát egyfelől növeli a munkaerő-piaci aktivitást és csökkenti a nyilvántartott állás-keresők számát, másfelől elfedi a társadalmi helyzetet. A nyilvántartott állás-keresők száma Dögen is dinamikus csökken.

Ez a csökkenés a 180 napon túli nyilvántartott állás-keresők számában már nem olyan erős, amely azért problémás, mert az első fél évben a munkanélküliséggel sújtott egyének könnyebben visszavezethetők a munkaerőpiacra, és a települési munkanélküliség igen alacsony száma mellett a tartós munkanélküliek aránya növekszik. Ugyanakkor ez a probléma nem olyan jelentős, tekintve az igen alacsony rátákat – sokkal inkább feltételezhető, hogy Dögét is utolérte, vagy hamarosan utol fogja érni a gazdaság növekedését gátló, a már működő vállalkozások helyzetét nehezítő munkaerő-hiány (a képzettek szegmensében).

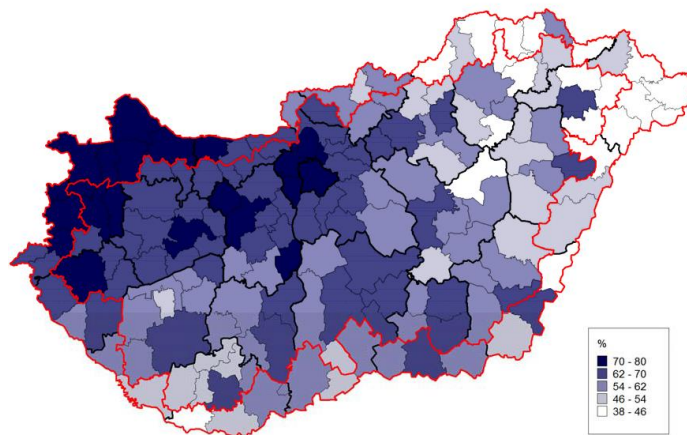
⁴⁹ Forrás: Híves, 2014

⁵⁰ Forrás: TelR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER

⁵¹ Forrás: TelR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER

A területi statisztikai nagyképen jól látható, hogy a Döge térségére jellemző foglalkoztatottsági arány abszolút mértékét tekintve alacsony, noha az országos rátákhoz viszonyítottan közepesnek számít (mivel a hazai foglalkoztatottság elmarad az EU átlagától, és a kívánatosnak tartott szinttől egyaránt).

A ráta szintje nehezen változtatható – akkor is, ha a foglalkoztatottsági arány növelésének gátja a munkalehetőségek hiánya, vagy a nem elég széles spektrumú kínálat (amely szelektíven néhány képesítésre irányul, de a képesítések többségének nem kínál reális elhelyezkedési modellt), és akkor is, amennyiben a területen jellemzően szegregátumokban élő, és erősen leszakadt szegény roma lakosságot érinti.

Foglalkoztatottsági arány 15-60 éves népességből kistérségenként, 2001⁵²

A munkaerő-piaci szempontból kifejezetten nehéz helyzetben lévő, legfeljebb 8 általános iskolát végzett, regisztrált munkanélküliek arányában a vonatkozó években Döge lényegesen kedvezőbb adatokkal rendelkezik, mint a térsége.

Az álláskereső iskolai végzettség szerinti megoszlásában finom különbségek mutatkoznak meg az idősoros adatokban. Jól látható, hogy a közmunka tipikus megvalósulási formáiba gyorsan bevonható, legalacsonyabb végzettségűek aránya az idő előre haladtával csökken. Ebben természetesen közrejátszik az is, hogy a teljes népességben belül is csökken az arányuk. Emellett némi növekedést követően csökkent a felsőfokú végzettséggel rendelkező, dögei álláskereső aránya. Ennek megfelelően ugyan közel változatlan a középfokú végzettségűek aránya, de az utóbbi években a többi kategória csökkenésének köszönhetően arányuk nőtt.

Amennyiben a munkanélküliség abszolút értékét tekintjük, a kis lakossággal rendelkező Dögén a munkanélküliek csoportja sem nagy. Ezen belül is öröndetes csökkenést mutat a tartós munkanélküliek két csoportjának száma is. A jelenlegi ráta az utóbbi években már olyan alacsony, hogy vélhetően akadályozza a település gazdasági fejlődését (miután a gazdasági prosperitást nem csupán a nagyon magas, hanem a nagyon alacsony munkanélküliségi ráta is akadályozza, rugalmatlanná téve a munkaerőpiacot).

Az említett alacsony munkanélküliségnek tudható be az is, hogy aki ma Dögén munka nélkül van, annak több, nagy része tartós munkanélküli – messze meghaladva ezzel a térség egyéb szintjeinek adatait. Ez alapvetően abból fakadhat, hogy jóformán már csak a legnehezebben visszaintegrálható (vagy ténylegesen vissza nem integrálható) aktív korúak maradtak munka nélkül a községben. A statisztika természetesen csak azokat a személyeket tartalmazza, akik a rendszerben álláskeresőként regisztrálva vannak, azaz munkát keresnek. Az inaktívak egy része nem kerül be a nyilvántartási rendszerbe.

A pályakezdők helyzetének fokozatos romlását jól szemlélteti az idősebb munkavállalói csoporttal (45 év feletti) való összehasonlítás is. Eszerint, amennyiben a trendekben nem történik változás, akkor a 25 év alatti korcsoport (melynek maximum egy 7 évnyi kohorsz, amely 16 év alatti része nincs is jelen a statisztikákban, a 16 év feletti alcsoportjának is eleinte nagyobb, majd kisebb része tanulói státuszban van, azaz nincs jelen a munkaerő-piacon)

⁵² Forrás: Híves, 2014

lassan megközelíti a 45 év felettieket (aki a jelenlegi nyugdíjkorhatári szabályozók szerint minimálisan 17-20 életévnyi kohorszt jelentenek).

Ez a pályakezdők nehézségére utal, és mindamelllett, hogy a szakirodalom kiemelkedően fontos problémának tekint, Döge jövőjére is komoly kihatással lehet, hiszen a fiatal munkavállalók a legmobilibbak, akár van munkájuk (és jobbat szeretnének), akár nincs. Ez pedig a migrációs szívóerő növekedését predesztinálja a községben.

A migrációs szívóerő szerencsésebb esetben csak Döge közvetlen környezetére rántja ki a jövőben a fiatal munkavállalót vagy munkanélkülit. Ezt a forgatókönyvet valószínűsíti, hogy a TelR adatbázis szerint a község térségében jobbak a pályakezdők lehetőségei, amelynek következtében alacsonyabb az arányuk a munkanélkülieken belül.

Amennyiben ez a forgatókönyv valósul meg, az elvándorló fiatalok gyakrabban visszatérhetnek Dögére, hogy meglátogassák helyben maradó szüleiket, gondoskodjanak róluk (némi tehermentesítve ezzel a helyi ellátórendszerrel), és nagyobb az esélye annak, hogy esetleg megváltoztassák a döntésüket, és hazaköltözzenek. Amennyiben azonban a szívóhatás messzebbre repíti a helybéli fiatalokat (Budapestre, az Észak-Dunántúl fejlett gazdaságú régiójába, vagy külföldre), akkor ezek a lehetőségek jóformán bezáródnak, azok pozitív hatásával a helyben maradó közösség nemigen számolhat.

Az alacsony lakosság számnak, és az abból következően (is) alacsony munkanélküliségnek köszönhetően a 45 év feletti regisztrált munkanélküliek aránya is jelentős ingadozást, hullámozást mutat. A térségi egyéb szintű adatok jól mutatják ennek a kategóriának dinamikus növekedését. A 45 év felettiek munkanélkülisége szempontjából igen magas kockázatú csoportnak számítanak, ugyanis állásuk elvesztése esetén az átlagosnál nehezebben tudnak újra elhelyezkedni, sőt, igen valószínű, hogy tartósan munkanélküliek maradnak.

A gazdasági aktivitás fogalma kortól függetlenül, magába foglalja mindkét nemhez tartozó mindazon személyeket, akik munkát végeznek a gazdasági javak és a szolgáltatások területén, egy meghatározott időszak alatt – beleértve a munkanélkülieket is. Gazdaságilag nem aktívak az aktív koron aluli személyek (jelenleg 16 év); az aktív korhatár felettiek, de oktatási intézményekbe járók; a háztartásbeliek; a nyugdíjasok és a más okból inaktív személyek (pl. rokkantság, gyás, gyed stb.).

Az adatokból jól látható, hogy Magyarországon jelentős mértékben lecsökkent a nem aktív népesség aránya a két legutóbbi népszámlálás között, azaz ezzel párhuzamosan megnőtt a gazdasági aktivitás. Az országos változással párhuzamosan a vármegyében, a Kisvárdai járásban, és Dögén is hasonló folyamatok játszódtak le.

Az aktivitási ráta azonban elrejt az alábbi tényeket, hogy a csökkenő népességben belül még a növekvő aktivitás mellett is egyre kevesebb munkaképes fő tevékenykedik a munkaerőpiacon. Erről az alábbi ábra mutat meg számunkra releváns adatokat, a Nyíregyházi járás népességére vonatkozóan. Ez pedig annyit jelent, hogy a csökkenő térség vonzereje az újonnan betelepülő vállalkozásokat illetően (mert nem tud felmutatni elegendő potenciális munkavállalót számukra), illetve gyengül a megtartó ereje a jelenleg üzemelő vállalkozások esetében (amennyiben humánerőforrás problémák prognosztizálhatók a jövőben, ha ugyan azok nincsenek jelen máris).

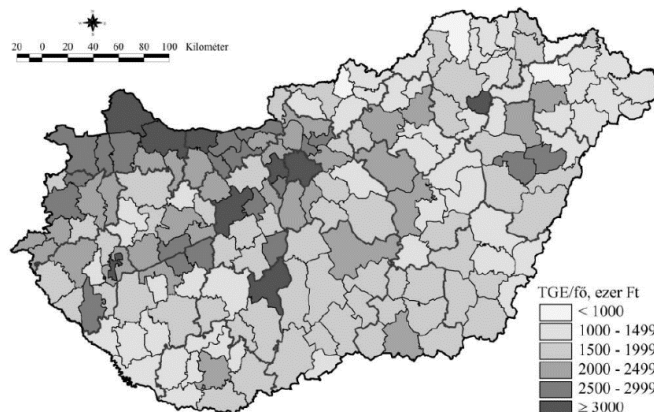
1.5.1.6. Jövedelmi viszonyok

A jövedelmi helyzet szorosan összefügg a foglalkoztatottsággal és a termelékenységgel. A foglalkoztatottság értelemszerűen azt jelenti, hogy az aktív korú lakosság milyen arányban van jelen a munkaerőpiacon, azaz mennyi ember termel, és ennek a termelésnek a jövedelmekben realizálódó részét mennyien „viszik haza”. A termelékenység pedig azt jelenti, hogy az egy emberre jutó termelés mekkora – minél magasabb, annál több jut nem csupán a jövedelmekre, de az állami feladatok magas színvonalú ellátására is. A statisztikai adatok alapján hazánk esetében meglehetősen alacsony termelékenységet állapítanak meg a szakértők, ebből következően állhat elő az a helyzet, hogy a hazai szegények túlnyomó többségének van jövedelme, azaz dolgozik, mégsem tudja rendesen eltartani magát és a családját.

A területi statisztikai adatok szerint a Nyíregyházi kistérség gazdasági ereje országos viszonylatban közepesnek számít (1500-1999 ezer Ft/fő), nála gyengébb mutatóval jellemezhető kistérségek közé ékelődve (kivételt képez a

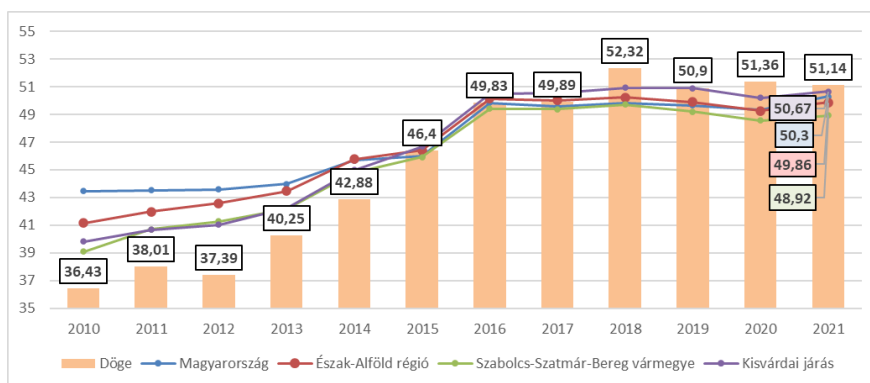
Nyíregyháza, mint lokális centrum és térsége). A jelentős helyi gazdaságnak (erdő- és bányaművelés) köszönhetően Döge ugyancsak kiveszi a részét ebből a mutatóból

Az adófizetők száma lényegében a munkaerő-piaci aktivitás növekedésével párhuzamosan növekszik. Hazánkban régóta kiemelt stratégiai cél az aktivitás növelése, ezáltal a korábban rendkívül rossz aktív/inaktív arány miatt az adóterhekre nehezedő nyomás enyhítése. A községre vonatkozóan kedvező kép rajzolódik ki a TeIR adatbázis éves bontásban erre vonatkozó adataiból.

A települési gazdasági erő egy lakosra jutó értéke a kistérségekben, 2011-ben, 1000 Ft⁵³

Mind a járási, mind a megyei adatok változását figyelembe véve elmondhatjuk, hogy a 100 lakosra jutó adófizetők száma Dögen kedvező képet mutat, hiszen mind az országos, mind a járási adatokat eléri a mértéke

SZJA adófizetők aránya 100 lakosra⁵⁴

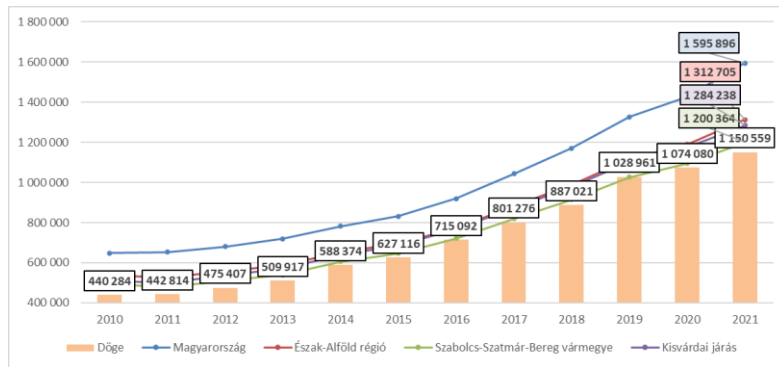
Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem jelentős növekedése a két legutolsó népszámlálás között öröndetes, még az infláció hatását beszámítva is. Országos szinten ez az adat valójában igen nagy mértékben a legfelső jövedelmi decilis (a leggazdagabb egymillió), vagy még inkább ezen jövedelmi decilis legfelső 10, sőt, 1 százalékának (felső tízezer) az óriási jövedelem-növekményéből származik. Ezzel párhuzamosan igen széles társadalmi rétegek vásárló-ereje rendkívül alacsony, a napi fogyasztási cikkek túl jóformán másra nem terjed ki – de arra is csak szűkülődvé, nélkülözve.⁵⁵

Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem Dögen 2010 és 2021 között az mind az országos, mind a járási átlag alatt volt. 2020-ról 2021-re azonban 76 ezer forinttal megemelkedett egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem

⁵³ Forrás: Pénzes, 2014

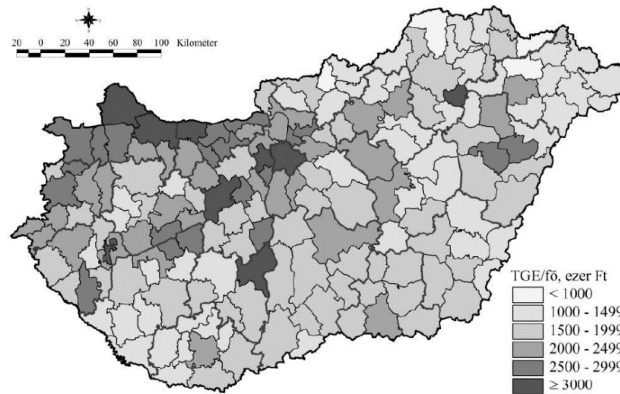
⁵⁴ Forrás: TeIR: Helyzet-Tér-Kép és LEADER

⁵⁵ Az Eurostat hármas módszertana szerint készített számítások alapján három és félmillió ember él szegénységi küszöb alatt, illetve a KSH módszertan és háztartás-statisztikai adatállomány alapján a háztartások 25 százalékában élnek létminimum alatt az emberek Magyarországon.

Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem (Ft/év) alakulása⁵⁶

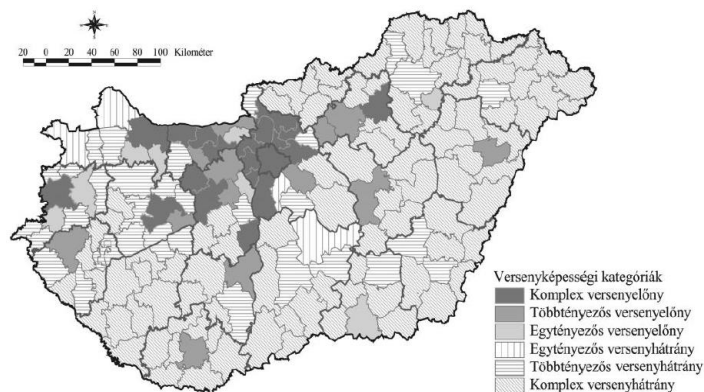
A települési gazdasági erő számításakor a járás a 1500-1999 ezer Ft/fő mutatóval jellemezhető csoportba került, nála gyengébb mutatóval jellemezhető járások közé ékelődve (kivételt képez a Nyíregyháza, mint lokális centrum és térsége). Ezzel egy alsó-középkategóriás gazdasági erő körvonalazódik, melyből Döge is kiemelkedik a helyi gazdasági jellemzők alapján.

A települési gazdasági erő egy lakosra jutó értéke a kistérségekben, 2011-ben, 1000 Ft⁵⁷

A kedvezőbb gazdasági erő indexet árnyalja a teljes térségre jellemző komplex versenyhátrány, amely a kedvezőtlen élőkommunikációs és foglalkoztatottsági pozíciót kombinálja a kedvezőtlen demográfiai pozícióval.

Ez a hatás leginkább olyan formában prognosztizálható, hogy a meglévő gazdasági források mellé (melyek túlnyomórészt a település természeti adottságaira építenek, mint a bányászat, erdőművelés és a turizmus) igen alacsony valószínűséggel tudnak bevonni új forrásokat, kevéssé valószínű, hogy új gazdasági ágak jelennek meg, vagy, hogy ezek részaránya Döge gazdaságában számottevővé növekszik.

Versenyképességi kategóriák a kistérségekben, 2011-ben.⁵⁸

⁵⁶ Forrás: TEIR rendszer; Helyzet-Tér-Kép adatbázisa alapján

⁵⁷ Forrás: Péntes, 2014

⁵⁸ Forrás: Péntes, 2014

A jövedelmi viszonyok, a jövedelmi egyenlőtlenségek feltárása során nemcsak a foglalkoztatottak munkabérét, jövedelmét (vagy annak nem létét), az adózók számát kell vizsgálni, hanem a lakosság transferekből (nyugdíjból és szociális ellátásból) származó bevételét is.

A transferekből – nyugdíjak, szociális ellátások, járadékok és egyéb járandóságok – részesülők száma és aránya úgy országosan, mint a vármegyében, járásban és Dögén is csökkent. Ez részben összefüggésbe hozható a növekvő aktivitási rátával, részben pedig azokkal a jogszabályi változásokkal, amelyek aktívan befolyásolták annak elbírálását, hogy ki, mikor, meddig és milyen mértékben részesülhet ezekben a transferekből (pl. nyugdíjkorhatár felemelése, rokkantnyugdíjasok munkaerő-piacra való visszavezetése, a különféle segélyezettek számának csökkentése).

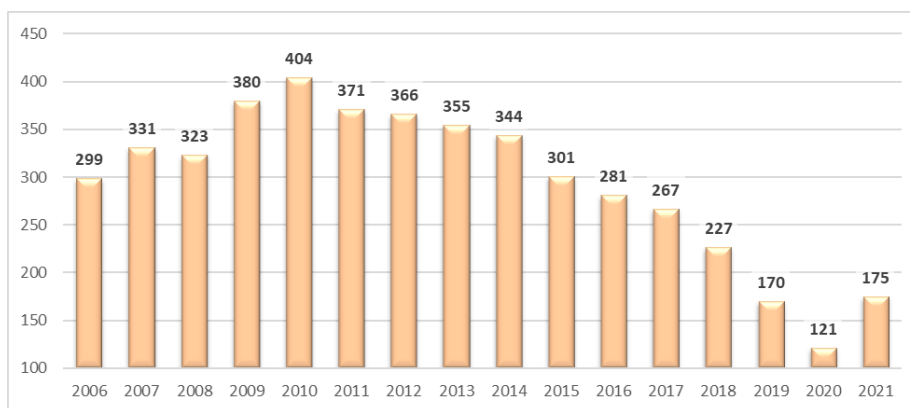
A transferekből részesülők számának csökkenése tehát értelmezhető úgy is, mint a rászorulóknak számának tényleges csökkenése – ami öröndetes –, de úgy is, mint az állam folyamatos kivonulását a rászorulóknak támogatásából – amely anélkül, hogy a rászorulóknak számát ténylegesen csökkentené, a családokra, és a családokon keresztül közvetlenül a lakóhelyükre, azaz a településekre hárítja a terheket. Ez az értelmezési dilemma kisebb mértékben jelenik meg a nyugdíjasok számának csökkenésében (amely ugyan Dögén nem jellemző, de országosan jelen van), viszont jól nyomon követhető rendszeres szociális segélyezettek, és kisebb mértékben a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményezettek számának csökkenésében.

Dögén a nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma csökkenő tendenciát mutat. A két nem biológiai sajátosságaiból következően a nők száma több, (közel duplája 2020-ban) a férfiak számának. Az idős nők esetében a legvégső életszakasz hosszabb-rövidebb özvegyiséggel – gyakran egyedül éléssel – társul.

Ez jelentősen befolyásolja a szociális ellátórendszerrel szemben támasztott szolgáltatási és gondozási szükségleteket. A magukra maradt idősek gondozási szükséglete jelentősen megnő.

A rászorultsági alapon adható rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény és lakásfenntartási támogatás tekintetében Dögén folyamatos csökkenés tapasztalható. 2011-et követően a kedvezményben és támogatásban részesültek száma folyamatos csökkenést mutat, azonban azt tudni kell, hogy ez nem a probléma csökkenésének tudható be, hanem a kormányzati szándéknak megfelelő változások tükröződnek Dögén is abban, hogy a korábbiánál kevesebb rászoruló jut hozzá ezekhez a forrásokhoz.

Bizonyos mértékű csökkenés természetesen betudható demográfiai okoknak is (gyermekszám csökkenése), és a legszegényebbek helyzetét stabilizáló (egyben a szegénység egy újabb, némileg kedvezőbb szintjén konzerváló) közmunkaprogramból származó jövedelem is kiváltja ezeket.

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek átlagos száma (fő)⁵⁹

A TEIR adatbázis alapján készített ábra, amely a havi rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesültek adott évre viszonyított átlagos számát ábrázolja, szemléletesen mutatja be a kedvezményezettek számának csökkenését.

⁵⁹ Forrás: TEIR rendszer; LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

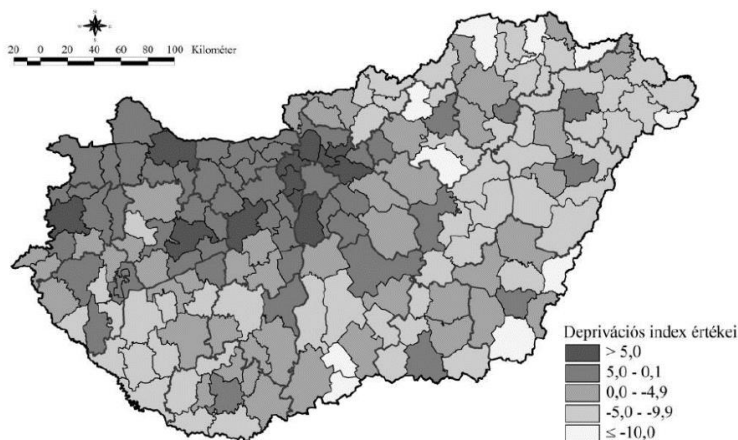
Döge a legutóbbi két népszámlálási év foglalkoztatási adatai alapján öt százalékponttal javította pozícióját. Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 éves) belül dinamikusabban csökkent, mint az országos és a járási, hasonló irányú csökkenés, bár alatta marad a megyei adatok pozitív változásának. Ugyanez a csökkenés a legrosszabb munkaerő-piaci helyzetben lévő, legfeljebb 8 általános iskolai végzettségűek esetében még magasabb, amely szintén meghaladja az országos és a járási mutatókat, és csak kevéssel marad el a megyei mutatótól. A rendszeres munkajövedelem – érkezzon bármilyen forrásból –, rendkívül fontos az egyének önbecsülése, a családok életszínvonala szempontjából, és ezen a téren Döge előnyös változásokon ment keresztül.

A legutóbbi két népszámlálás között eltelt időben jelentős csökkenés volt tapasztalható a leginkább rizikósnek tekinthető társadalmi csoport, a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező aktív korúakon belüli arányában. Ez az arány országosan, megyei szinten és a járásban is harmadával csökkent a vizsgált időszakban. Ezt meghaladó módon csökkent ezen csoport aránya Dögen. Egyébként ez az egyik legfőbb mutatója a települési szegregátumok kialakulásának.

A KSH a népszámlálás adatainak alapján azokat a területeket minősíti szegregátumnak (szegény szegregátumnak), ahol az aktív korú népességen belül a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya mindkét mutató esetében magasabb, mint 50%. Azokat a részeket pedig, ahol a lakosok számának legalább 40%-a ugyanezen rétegtképző paraméterek szerint alacsony státusú, veszélyeztetettnak minősíti. A deprivációs index a depriváció (komplex hátrányos helyzet) jellegzetesen többdimenziós és többmutatós fogalmának a mérésére szolgál. A brit módszertant követve, de a hazai sajátosságokhoz igazítva a fenti ábra alapjául szolgáló 2011-es kistérségi vizsgálathoz Pénzes (2014) a következő mutatókat vette figyelembe:

- munkanélküliek aránya;
- foglalkoztatott nélküli háztartások aránya;
- komfort nélküli lakások aránya;
- átlag adózott jövedelem havonta egy állandó lakosra;
- SZJA adófizetők a 15-64 éves korosztály arányában;
- legalább középfokú iskolai végzettségűek a 25-x népesség arányában;
- 100 fő 60 év felettire jutó 15 év alatti (fiatalodási index) (Pénzes, 2014).

Ez alapján jól látható, hogy az ország észak-keleti és keleti része (a délnyugati határszéllel együtt) magas deprivációs index-szel jellemezhető. Ezen belül a Nyíregyházi járás – ahogy az már korábban, más mutatók esetében is láttuk – szívesen emelkedik ki környezetéből. Döge esetében nem számoltunk külön deprivációs indexet.

A területfejlesztés kedvezményezett térségei 2007-ben, illetve 2011-ben⁶⁰

⁶⁰ Forrás: Pénzes, 2014 - a 311/2007. (XI.17.) kormányrendelet és a 116/2011. (VII.7.) kormányrendelet alapján

A fentiek alapján nem meglepő, hogy Döge „csupán” egy hátrányos helyzetű kistérségben található, amely egy komplex programmal segített LHH-s tájegység szívében helyezkedik el. A viszonylagos kedvező helyzet pozitívumait tehát nem kis részben vissza tudja fogni Döge szélesebb sávjában körbe ölelő depressziós térség. Ennek demográfiai és gazdasági kockázatai mellett előnyös oldala is van: a gyengülő gazdaság mellett javul a természetes környezet állapota, amely kedvezően hathat a (főleg belföldi) turizmusra – ennek a turizmusnak a hasznát pedig a környékénél fejlettebb Döge nagyobb eséllyel tudja saját bevételeire fordítani, mint a mégoly kiváló turisztikai desztinációkkal bíró, de elmaradottabb gazdaságszerkezetű, kedvezőtlenebb demográfiájú Rétközi kistélepek.

1.5.1.7. Életminőség

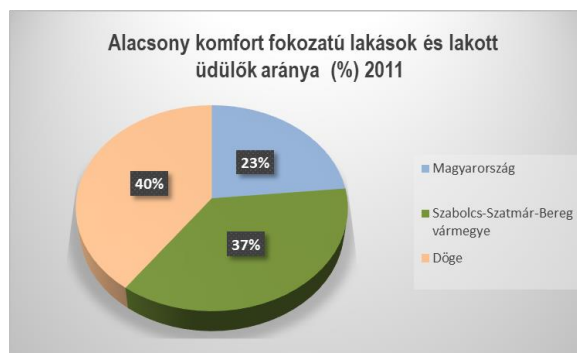
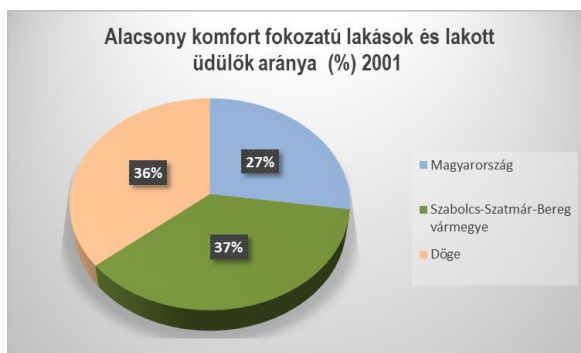
Az életminőséget egyszerre határozzák meg az objektív és a szubjektív körülmények, mutatók, amelyek eltérő hatást gyakorolnak a különböző életkori csoportokra, vagy akár társadalmi csoportokra. Jelen dokumentumban az objektív tényezőkre kell összpontosítani. Az objektivitás szempontjából jó megközelítést nyújt az Eurobarometer, amely az alábbi 8+1 dimenzióban definiálja és méri rendszeresen (háromévente) az EU tagállamok állampolgárainak életminőségét:

- Anyagi és életkörülmények (jövedelem, fogyasztás és anyagi helyzet)
- Produktív vagy fő tevékenység
- Egészség (betegstatisztikák és felmérések, ADL, SMT, Euro-D, CASP)
- Oktatás
- Szabadidő és társas kapcsolatok
- Gazdasági és fizikai biztonság
- Kormányzat és alapvető jogok
- Természet és lakókörnyezet

+1. Összességében az életpaszta

Az Eurobarometer vizsgálatok által sztenderdizált modell használhatóságát jelen esetben az korlátozza, hogy az nagymintás, reprezentatív, kérdőíves felméréssel kombinált, statisztikai adatgyűjtésen alapul, melyek Döge esetében csak részben állnak rendelkezésre. Arra ugyanakkor alkalmas, hogy az egyes dimenziókhoz kapcsolható adat-tartalmakat komplexen értelmezzük. A 8+1 dimenzió számos ponton kapcsolódik a korábbi, tematikusan később következő adatokhoz és elemzésekhez, melyek ismétlésétől ezen a ponton eltekintünk.

A 8. dimenzióhoz kapcsolódóan érdemes arra fókuszálnunk, hogy a környezet - és természetvédelem ezen magas tájéztétikai és környezeti értékekkel rendelkező térségben igen nagy hangsúlyt kell, hogy képviseljen, ugyanis a természet hosszú időn keresztül megőrzött egyensúlyának elmozdulása visszafordíthatatlan környezeti károkat eredményezhet. A tájegység környezetterhelése összességében alacsony, viszont a térség nagyobb településeinek terjeszkedése és az ide települt vállalkozások tevékenységük végzése során konfliktushelyzetek alakulnak ki, emiatt fontos feladatként jelenik meg a védett tájrészeknél és közvetlen környezetükben lévő települések fejlesztésének összehangolása a táj- és természetvédelem fenntartható fejlesztésével.

Alacsony komfort fokozatú lakások és lakott üdülők aránya⁶¹

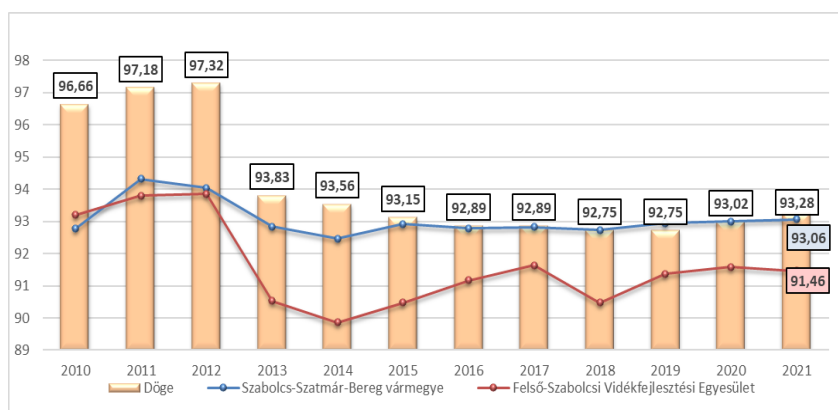
⁶¹ Forrás: TeIR, LEADER – Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

Az életminőség településfejlesztési szempontból jól megközelíthető a lakhatás viszonyait meghatározó adatok vizsgálatával, amely az Eurobarometer 8. pontjára illeszkedik. A lakásvizonyok egyik legalapvetőbb adata az a ráta, amelyet a lakhatásra kevésbé megfelelő épületek – azaz az alacsony komfortfokozatú lakások, és a lakott üdülők – aránya ad ki a teljes lakásállományhoz viszonyítva.

Alacsony komfort fokozatú lakások aránya (félkomfortos, komfort nélküli, szükséglakás és lakott üdülő) 2001-ben az összlakás-állomány 36 százaléka volt, amely lényegében megfelel a megyei átlagnak (20,1%), viszont kedvezőtlenebb képet mutat az országos átlaghoz viszonyítva (27%).

A lakásállomány lassú modernizálódása mellett az előregedett társadalom demográfiai folyamatai következtében. 2011-re az alacsony komfortfokozatú lakások aránya Dögén nőtt, ami a megyei és járási adatokkal együtt mozog (37%), viszont az országos átlagtól jóval alul marad (23%).

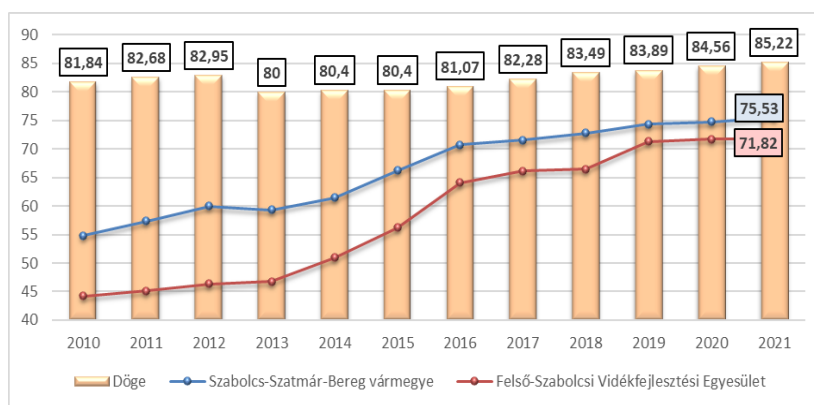
Ez a lakhatást tekintve nem mutat életminőségbeli javulást a községben, ugyanakkor a közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya Dögén 93,28 százalékos (2021), amely 0,22 százalékponttal megelőzi a megye, illetve 1,82 százalékponttal a járás területének fejlettségi szintjét (91,46%).

Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások arányának változása⁶²

A csatornázottság adataiban is nagymértékű a javulás az elmúlt években – annak ellenére, hogy az utolsó két vizsgált évben a statisztika aránycsökkenést mutat, melynek természetét, okát az adatokból nem lehet kiolvasni (de legvalószínűbb az ebben az időszakban újonnan belakott épületek csatornázatlansága).

Bár a csatornázottsági arány nem éri el a vezetékes ivóvíz ellátottságának mértékét, a 85,22 százalékos érték kifejezetten jónak mondható, nem csupán a megyei és járási viszonylatban, de az országos viszonyok között is.

Közücsatorna hálózatba bekapcsolt lakások arányának változása⁶³

⁶² Forrás: TEIR; Helyzet-Tér-Kép és LEADER adatbázisa alapján

⁶³ Forrás: TEIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

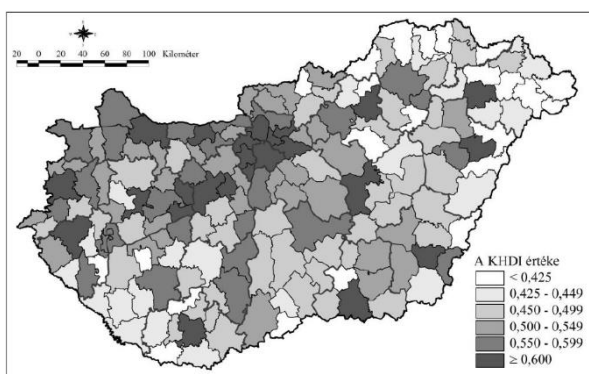
Az életminőséget meghatározza a lakókörnyezet, települési környezet minősége is, továbbá a köztisztaság, a közbiztonság, a zöldfelületek mennyisége és minősége stb. Ezek a mutatók a későbbi fejezetekben kerültek részletesebb kifejtésre.

Az életminőség egyik fontos szegmense, hogy az öregségi, illetve egyéb nyugdíjra jogosultak száma hogyan változik, annak függvényében, hogy a jogosultak (azaz a 60 év felettiek) száma évről-évre nő az országban. A 1.7.1.6. fejezetben vizsgált időszakban (2005 óta) azonos szinten áll az ellátásban részesülők száma Dögén. A stagnálás a népességfogyással kombinált előregedés következtében áll elő, és felszínes vizsgálat eredményeképpen arra utalhatna, hogy az életminőség is stagnáló.

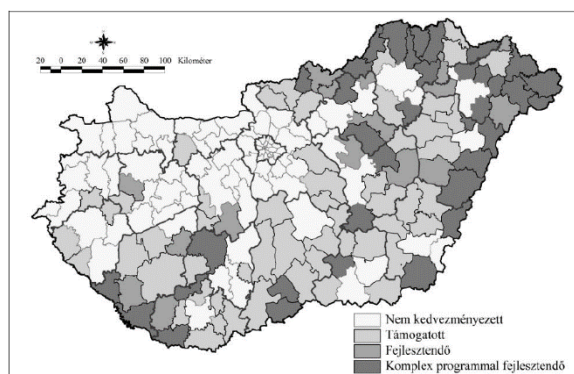
Ez azonban nem igaz, részben az eltartotti arány romlása miatt romolhat, részben a szociális ellátások színvonalának növekedése, valamint az időseket érintő, elnyert pályázatok pozitív hatása miatt az idősek életminősége javulhat. Sajnos a pontos behatárolást elősegítő, Dögéről célzott egészségfelmérések hiányában ennél konkrétabb következtetést nem lehet levonni.

A humán fejlettségi indexet (HDI) három társadalmi-gazdasági dimenzió – a hosszú és egészséges élet, az iskolázottság és a megfelelő életszínvonal – részindexeiből képezik (Farkas, 2012)⁶⁴. A mutató egyre inkább elterjed és többdimenziós jellege miatt a nemzetközi összehasonlító vizsgálatokban mind gyakrabban alkalmazzák a GDP mellett.

A területi statisztikán alapuló térkép tanulsága szerint Döge térségében a korrigált humán fejlettségi index alsó-középszintűnek mondható – figyelembe véve, hogy a legtöbb mutató tekintetében kiemelkedik térségéből, alaposan feltételezhető, hogy a KHDÍ tekintetében is jobb pozíciót vesz fel, mint a megye többi települése. Döge emellett egy olyan kistérség része volt, amely a területfejlesztés szempontjából a „támogatott” kategóriába került.

A korrigált humán fejlettségi index a kistérségekben 2011-ben⁶⁵

A területfejlesztés kedvezményezett térségeire (járásaira) készült próbaszámítás (2014)⁶⁶

1.5.2. Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Döge Község Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében, Nyíregyházától észak-keletre, a 4-es számú út mellett, a vármegye jogú várostól 50 km-re helyezkedik el. A település a Rétköz és a Nyírség határán fekszik, a Tisza bal partján. A település közigazgatási területén végighalad, nagyjából dél-északi irányban a 4-es főút, ez a legfontosabb megközelítési útvonala Nyíregyháza-Kisvárdra és Záhony felől is; ugyancsak dél-északi irányú kapcsolatot kínál a térség más települései felé a 4145-ös út is. Lakott területét azonban mindkét útvonal elkerüli, azon csak a velük nagyjából párhuzamosan húzódó 4152-es út vezet végig. A község központját a 4-es főúttal a 41 144-es út, Fényeslitkével pedig a 3839-es út köti össze.

⁶⁴ Farkas M. B. 2012: A korrigált humán fejlettségi mutató kistérségek közötti differenciáltsága Magyarországon. – Területi Statisztika, 3. pp. 230-249.

⁶⁵ Forrás: Pénzes, 2014

⁶⁶ Forrás: Pénzes, 2014 – KEZÁN, 2014 alapján

Teljes területe 16,54 km², a belterület ebből 1,103 km². A lakások száma 733, míg egyéb lakóegységek száma nincs nyilvántartva. Döge Község állandó népessége 2022-es statisztikai adatok (népszámlálás időpontjában) alapján 2 045 fő, míg népsűrűsége 123,63 fő/km².

A járás gazdasági szempontból Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye járásai között átlagos, helyzete jobb, mint a legnehezebb sorsú megyei vagy Rékői településcsoportoké. Különösen érdekes, hogy a schengeni határok megszűnésével a térség történelmi kapcsolatrendszere helyreállhat, amely enyhítheti a térség, és ezen belül Döge perifériális kitérttségét (ez mind a gazdaság fejlődése, mind a foglalkoztatás szempontjából, mint a terület népességmegtartó ereje lényeges).

A centrum-periféria kettősség állandó kérdésköre a társadalomföldrajznak, illetve a területfejlesztésnek, és központi szerepet kap Döge generikus település-fejlődésében, jelenlegi helyzetében, lokális sajátosságainak kialakulásában, és a jövőbeni fejlesztések tervezésében is. A centrum kifejezés középpontra, központi helyzetű térelemre vagy térrészre vonatkozik, mely pozitív minőséget is hordoz.

Egy adott térbeli rendszerben a többi térelemhez viszonyított, mennyiségi és minőségi jellemzők alapján kijelölhető relatív központi helyzetre utal. A centrum fogalmához tehát társadalmi-funkcionális tartalmak, áramlási és csomópontjelleg, irányítási-vezető szerep is párosul.⁶⁷ A periféria szintén relatív képződmény, jelentése szerint peremi helyzetű térelem, vagy térrész, mely negatív minőséget, vagy hiány-helyzetet is takar.

A centrum ellentétpárjának jellemzője a centrumtól való függés, de a kapcsolatok hiányát, az elszigeteltséget is jelent. A kapcsolatok hiánya közlekedés-elérhetőség szempontjából és gazdasági értelemben is jelentkezik. A perifériális területeket – a hátrány sokdimenziós jellege miatt – nem is lehet egyetlen kategóriába sorolni. A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 5. § k) pontja szerint elmaradott térség az, ahol a gazdaság értéktermelő képessége, infrastrukturális fejlettsége és társadalmi mutatói jelentősen kedvezőtlenebbek az országos átlagnál (1996. évi XXI. törvény).

A centrum-periféria kettősség különböző területi szinteken fogható fel (kezdve a „globális szinttől”), mely Döge esetében a „lokális léptéket” jelenti, mely a települések szintjén értelmezendő és a településhálózat jellemvonásaihoz igazodva (adott esetben központ-vonzáskörzet relációban) ad keretet a centrum-periféria kettősség értelmezéséhez. A lokális fejlődés során általában elmélyül a centrum és periféria közti aszimmetria. A centrum és a periféria közötti komoly fejlettségbeli, érdekérvényesítési különbség feszülhet, amely területi konfliktust generál, és számos hátrányos társadalmi-gazdasági-környezeti folyamat előidézője, illetve felerősítője lehet.⁶⁸

A lokális lépték mellett figyelembe kell venni, hogy a nagyobb tájegység (Alföld) regionális és országos léptékben is periféria, sőt, határmenti terület, annak előnyeivel (közeli határátkelő) és hátrányaival együtt.

A Nyírség mai arculata még a holocén időszakban alakult ki, felszínét nagyrészt a víz és a szél formálta. A mérsékelt kontinentális síkság nagyrészt mezőgazdaságilag hasznosított kistáj, melyen három tájtypus különíthető el:

- A Tisza mentének sávjában folyó menti hullámterek öntésföldekkel, liget- és láperdő maradványokkal.
- Területének nagyobb része mentesített ártér, holtmedrekkel, réti öntésföldekkel
- A nagyobb homokfoltok nagy részét pedig kötött homokos síkság jellemzi mozaikosan homokpuszta réttekkel, akác- és nyárerdőkkel, szőlő- és gyümölcskultúrákkal vegyesen.

A Nyírség az Alföld északkeleti részén található középtáj. A táj nagy része Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében helyezkedik el, de vannak települések Hajdú-Bihar vármegyében, illetve a romániai Szatmár megyében is. Környezetétől szigetszerűen elkülönülő terület, északról a Bodroghöz és a Rétköz, keletről a Beregi-sík és a Szatmári-sík, délről az Érmellék és a Berettyó-síkja, nyugatról pedig a Hajdúság és a Hajdúhát határolja.

Alapkőzetei a Tethys-óceán észak-afrikai szegélyén keletkeztek a késő karbon, és a középső jura korok között, ahol csaknem 160 millió éven keresztül rakódott le az üledék, meszes, agyagos, illetve kisebb részt dolomit és

⁶⁷ Péntes J. (2014): Perifériális térségek lehatárolása – dilemmák és lehetőségek. Didakt Kft., Debrecen.

⁶⁸ Forrás: Csátári B. - Kanalas I. - Kiss A. 2006: A területi konfliktusok és a perifériaproblémák általános értelmezése. – In: A perifériaképződés típusai és megjelenési formái Magyarországon (szerk. Kanalas I. - Kiss A.). MTA RKK ATI, Kecskemét. pp. 5-11

homokkő rétegeket létrehozva. A középső és a késő triászban az ekkori vulkánkitörések következtében riolit, andezit és bazalt rétegek rakódtak le, a jura időszakban pedig gabbro.

A Nyírség az Alföld egy kisebb részét foglalja magában. Felszínének kialakításában a folyók és a szél játszották a legnagyobb szerepet. A folyók hordalékkúpokat és elhagyott medreik mentén vastag üledéket raktak le. A hordalékkúpok anyagából a szél homokot halmozott fel. Jellemző geológiai képződményei a lösz, a barnaföld, a különböző homokformák, a futóhomok, az agyag és a tőzeg. Átlagosan 20–50 m magasan emelkedik a Tiszántúl síkja felé, a legmagasabb pontja a Nyírbogát területén található Hoportyó, ami 183 méter magas.

A miocén végére a Bükk-vidék központi része 300–400 métert emelkedett, így számottevő magasságú, mélyülő völgyekkel tagolt hegységgé alakult, elkezdődött a máig tartó karsztosodás és a vízhálózat kialakulása. A pliocén első felében a félsivatagi éghajlat volt jellemző, hegyláb felszín-képződés kezdődött, majd a pliocén második felében hűvösebbé és nedvesebbé vált az éghajlat, az emelkedés pedig tovább folytatódott.

A Nyírség a Gömri és Szolnoki-flis szerkezeti egységeken nyugszik. A középidőtől a neogén vulkanizmus volt jellemző a térségre, egymás után több vulkáni ciklus is lezajlott, 2–3 millió éves különbségekkel. A Pannon-tenger üledékeinek és az alatta húzódó 10–15 millió éves tufarétegek határa átlagosan 2000–2500 méter, néhol a 4000 méteres mélységet is eléri. A pannóniai üledékretegek vastagsága a Nyírségben 1000–2000 méter között ingadozik. A területet az Alföld ÉK-i részén található folyók töltötték fel, majd fel is szabdalták a pliocénben. Ekkor a Tisza és a Szamos a Nyírség déli részén folyt le.

A pleisztocén közepén a folyók a hegyvidékeken bevágódásnak indultak, majd hordalékkúpot kezdtek el építeni. A nyírségi hordalékkúp létrehozásában a Tapoly, Ondava, Latorca, Borsava, Tisza, Túr és Szamos folyók vettek részt. A pleisztocén végére a folyók három fő réteget hoztak létre, az első ezek közül egy alsó 70–80 m vastagságú folyóvízi homok, iszap és agyagfrakció. A második 30–40 m vastag folyóvízi homokból, iszaból és anyagból, valamint kavicsrétegekből áll, e fölött található az 5–15 m vastagságú homokréteg.

A félig kötött homokterületek a Würm eljegesedés után alakultak ki, a Nyírség északi részén a szélbarázdák, deflációs mélyedések, garmadák, maradékkerincek, a délebbi területeken pedig a parabolabuckák jellemzőek. A felszínt napjainkban lösz és futóhomok fedi, lerakódásukhoz eltérő éghajlat és növényzeti fedettség volt szükséges. Azonban a ma látható formák az emberi beavatkozásnak köszönhetőek, mivel a 18. és 19. századi erdőirtások miatt újból mozgásba jött a futóhomok.

A Rétköz az Alföld északi részén található kistáj, a Felső-Tisza-vidék középtáj része. A Rétköz mai arculata még a pleisztocén és a holocén határán keletkezett, az észak-alföldi fiatal peremsüllyedések közé tartozik. Az alapját a pannontábla, és az erre ráakódó hordalékkúp adta, melynek fejlődése a pleisztocén végéig egységesen történik a Nyírséggel és a Bodrogházzal. Míg a tiszai vízrendszer múltja a Középső-pleisztocén idejére nyúlik vissza, a táj mai képe, a földtörténeti jelen, vagyis a holocén alig 10 000 évre visszanyúló időszak kezdetére datálható. Ekkor a Tisza elhagyva a Rétköz területét, kialakította a történelemből ismert medrét. Ezután már csak kisebb mederváltozásai voltak, de az árvízi kiöntései jelentősen formálták az elöntött területeket.

Az ősi ártér a becslések szerint 45–50 000 hektár közé tehető. Az áradások leghamarabb a Komoró és Fényeslitke közötti felső medencéjét öntötte el, majd Döge térségében folyt le. A Tiszára jellemző alacsony esése, valamint az iszapfelhalmozódás miatt, állandósultak az árvízi állapotok és elöntések. Az iszapfelhalmozódás miatt gyakran az elöntéseket követően a víz nem tudott visszafolyni a mederbe, ami a környező növényzetre kedvezőtlenül hatott (erdőpusztulások).

A Rétköz lápvilágát a homokhátak, maradékkerincek és a pleisztocénkori felszín maradványa, valamint a szigetek és az ártér pereme „törte” meg. Ez a vidék halban és vadban gazdag volt, ami alkalmassá tette arra, hogy az emberek településeket hozzanak létre. A Rétköz K-DK-i oldalát erősen tagolt felszín, és akár 40 méteres szintkülönbség jellemezte. A kistáj ezen részére települt Ajak, Kisvárd, Döge, Pátróha és Fényeslitke.

A XVIII. századi térképekből és tájleírásokból kitűnik, hogy a Rétközön végig hömpölygő Tiszát, nagy kiterjedésű erdők övezték. Ezeket az erdőket többnyire kőris, szil, kocsányos tölgy, gyertyán fajták alkották. A pangóvízes területeken többnyire puhafás fajok voltak jellemzők (fűz, nyár, éger). A falvakhoz tartozó „nagyerdők” uralkodó fafajtája többnyire a tölgy volt. Kisvárd és Fényeslitke környékén inkább a Nyájas volt a jellemző.

A Nyírséget és a Rétközt az 1880-as években csapolták le. 1846-ban alakult meg a Felsőszabolcsi Tiszai Ármentesítés és Belvízszabályozó Társulat Fényes-Litke székhellyel. Ezzel együtt elindult a Tisza balparti töltéseinek építése Zsurk-Záhony és Vencsellő (Gávavencsellő) között. A szabályozási feladatok között volt a lápok és mocsarak lecsapolása. 1860-70 között megépült a Belfő-csatorna, Bezdéd és Tiszabercel között, 22 mellékcatornával együtt. A csapadékos időkben a homokdombok közötti mélyedésekben összegyűlt víz a terület nagy részén lehetetlenné tette a földek művelését. A Nyírségi dombokról lezúduló víztömeg elvezetését is meg kellett oldani. A védelmi feladatok elvégzéséhez a Nyírségi és a Felsőszabolcsi Társulat összefogására volt szükség. Erre a feladatra építették 1879-82 között a Lónyai-övcatornát. 1879. március 12-én megalakult a Nyírvíz Szabályozó Társulat, és ezzel együtt a Nyírség szabályozásának terve. A lényege a völgyekben húzódó főfolyások, a mellékvölgyekből, öblökből a főfolyásokig vezető csatornák vizét elvezessék egy főcsatornában. A mai Lónyai-főcsatorna hat nagyobb, és több kisebb csatorna vizét gyűjti össze Berkesztől Gávavencsellőig. A lecsapolások eredményeképpen csak néhány állandó jellegű tó maradt meg: Nagy-Vadas tó, Nagy Szik-tó, Szelkő-tó (Kisszék-Hosszóháti tó), Nyírteleki-tó, Kállósejéni Nagy Mohos-tó, Ökőri-tó, Nagy Fertő, Nyíregyháza Sós-tó. A folyószabályozások következtében ma már a Nyírségnek és a Rétköznek egyetlen természetes állapotban lévő vízfolyása sincs.

A megye területének mintegy 38 %-át veszélyeztetik a folyók árvizei, az árvízi veszélyeztetettség mind országos, mind nemzetközi tekintetben kiemelkedően magas, amit az ár apasztó tározók fejlesztésével lehet csökkenteni.

Döge térsége az ármentesítés és lecsapolás eredményeként, alapvetően kultúrtájja változott. A halászzattal, csikászattal, nádvagással, sulyomszedéssel, teknősbékafogással foglalkozó emberek, áttértek az intenzívebb gabona-, dohány-, káposzta- és burgonyatermelésre.

Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye az ország kontinentális éghajlat jegyeit hordozó térségébe tartozik. Mérsékelt, hűvös-mérészkelt száraz az éghajlata. Az évi középhőmérséklet a Felső-Tisza vidék nagytájához tartozó részein és a Nyírség északi részén 9 °C körül mozog, míg a vármegye többi részén 9,5°C. A csapadék éves összege 550-680 mm között változik, viszont a Szatmári-sík keletibb részein meghaladhatta a 700 mm-t. Az egészévi naposütéses órák száma a megye ÉNy-i részén 2000-2050 óra, míg a DK-i területeken 1850-1950 óra. Az uralkodó szélirány északi-északkeleti, átlagos 3 m/s szélesebbesség mellett. Az Országos Meteorológiai Szolgálat újabb kimutatásai alapján az 1980–2009 közötti 30 éves időszakban az évi középhőmérséklet 1,2-2°C-al emelkedett (7. ábra), ezen belül vármegyénk területén 1,7-1,8°C-os átlaghőmérséklet növekedés következett be 30 év alatt.

A nyári napok száma (a napi maximum hőmérséklet 25°C, vagy a fölött) az előrejelzések szerint jövőben egyértelműen emelkedni fog. A keleti országrészben várható a legnagyobb növekedés és a változás nagysága mindenütt meghaladja a természetes változékonyság mértékét. A forró napok száma (35°C, vagy a fölött a napi maximum) megduplázódhat, de akár az elmúlt évtizedek átlagának háromszorosára is nőhet. A fagyos napok számának (a napi minimum hőmérséklet 0°C alá esik) 30%-os, az évszázad második felében 50%-os csökkenése valószínű.

Az ember 7-10 ezer évvel ezelőtt telepedett meg itt, a nagyobb települések főként a kilencedik században jöttek létre a honfoglalás idején. A Nyírség később, a 11. és a 18. században elnéptelenedett.

A Nyírség változatos etnikai összetételű, mivel a 18. században az elhagyatott területeket szlovákok, románok, oroszok és németek népesítették be, ezen népcsoportok napjainkra már teljesen asszimilálódtak. A legnagyobb városa Nyíregyháza, mely Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye székhelye is egyben.

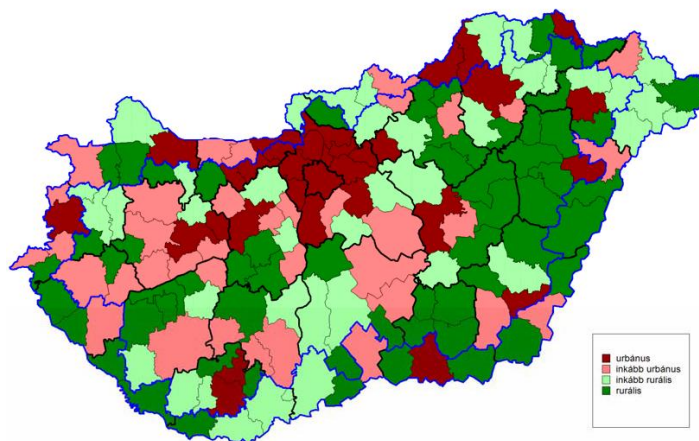
Jellemző, hogy a Nyírség területén kevés energiaforrás és ásványkincs található, így az ipar helyett inkább a mezőgazdasághoz adottak a feltételek. A fontosabb természeti erőforrások közé tartozik a Tarpai-Nagyhegy dácitja, a gyepvasérc, a földgáz és az agyag.

- **A tarpai Nagy-hegy:** a hegy vulkáni kúpját dácitos kőzet építi fel, területén kőfejtő működik. Különlegességét az adja, hogy a dácitban diabázzárványok találhatóak.
- **Gyepvasérc:** A gyepvasérc a Nyírség „nyírvízplapjainak” képződménye, a vastartalmú talajvíznek köszönhetően alakulnak ki, koruk 3500-5000 év. A gyepvasérc készlet kicsi és nem gazdaságos kitermelése sem.
- **Földgáz:** A Nyírség területén található a penészleki földgázmező, mely közel 500 millió m³-es készlettel rendelkezik.

- **Agyag:** A Nyírség rétegsoraiban található agyag, több téglagyár is létesült emiatt a térségben, például Fehérgyarmaton, Tiszabercelen és a nyugat-nyírségi Tiszavasváriban.

A Nyírség területén intenzíven mezőgazdasági termelés jellemző, fő termesztett növények a paradicsom, napraforgó, dohány és különböző gyümölcsök, főként az alma. A földeket öntözik. A homokos talajú területeken jellemző a szarvasmarha-tenyésztés. A Nyírségbe 101 db. település tartozik.⁶⁹

Mérésére több mutatót alakított már ki a nemzetközi és a hazai szakirodalom, mindegyikben közös a települési szinten mért népsűrűség. A hazai körülményekhez igazodva az urbanitás szintjét a nemzetközi értéknél alacsonyabban alakították ki, 120 fő/km² népsűrűségben állapítva meg az urbánus települések küszöbértékét. A járások szintjén vizsgálva azok a térségek minősülnek urbánusnak, ahol a 120 fő/km²-nél magasabb népsűrűségű településen élők aránya meghaladja az 50%-ot.

Rurális/urbánus térségek, 2009 – a 120 feletti népsűrűségű településeken lakók arányából képzett index⁷⁰

Bár Dögen is megtalálható egy olyan képzettségi és munkaerő-piaci jellemzőkkel bíró réteg, amelyik megfelel a KSH definíció szerinti szegregátum-képző lakosságcsoportnak, az ebbe a rétegbe tartozó egyének nem koncentrálnak a község meghatározott részeire, márpedig a területi koncentráció a szegregátumok kialakulásának oka.

A KSH a népszámlálás adatainak alapján azokat a területeket minősíti szegregátumnak (szegény szegregátumnak), ahol az aktív korú népességben belül a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya mindkét mutató esetében magasabb, mint 50%.

Azokat a részeket pedig, ahol a lakosok számának legalább 40%-a ugyanezen rétegtípusú paraméterek szerint alacsony státusú, veszélyeztetettnek minősíti. Ennek értelmében jelenleg Dögen sem szegregátum, sem szegregációval veszélyeztetett terület. Olyan gazdasági funkció, amely jelentős környezeti terheléssel jár együtt, ezáltal egészségkárosító, életminőséget rontó tényezőként kerül számításba, markánsan a község külterületén van jelen.

Konfliktusok

A község mindennapjait meghatározó konfliktusok nem tapasztalhatók. Ugyanakkor potenciális konfliktushelyzetet takar Döge perifériális kitétsége, úgy demográfiai, mint gazdasági értelemben. A demográfiai (előregedés) és gazdasági (recesszió) folyamatok összességében megeremtik az alapjait a fokozott lakosságcserének, melynek során a legalacsonyabb társadalmi státuszba tartozó, mélyszegény családok aránya nő meg.

Ez a növekmény részben a prosperálóbb településekről kiszoruló szegény családok elhagyott lakóházakba való beköltözése révén, részben pedig a szegény családok magasabb gyermekvállalási rátájának következményeképp jön létre. Mivel Magyarországon a szegénység etnikai értelemben erősen szelektív, és a szegények legszegényebbjei túlnyomó részben romák, a lakosság szegényedése egyben a roma lakosság arányának növekedését is

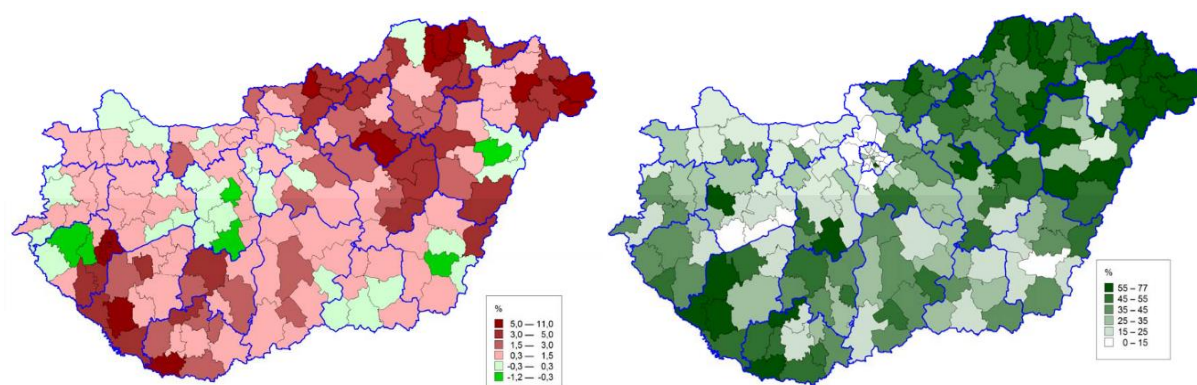
⁶⁹ Forrás: Wikipédia

⁷⁰ Forrás: Híves, 2014

jelenti. A térségre jellemző folyamat jól nyomon követhető a területi statisztikai adatok MapInfo-ábrázolásában, amely a magukat cigánynak/romának vallók aránynövekedését mutatja.

Ugyancsak jól nyomon követhető a folyamat eredménye a hátrányos helyzetű tanulók magas arányában is. A magyar oktatási rendszer 2013 után értelmezési szinten egyszerre szűkítette a szociális szempontok alapján hátrányos helyzetűnek tekintendők körét, illetve tágította is azt a gyermekvédelmi (szakellátási) szempontok beemelésével. Összességében a törvényi változás nettó szűkítést eredményezett, mivel az eddigi halmozottan hátrányos helyzetű vált az új „kéthássá”.

Ezáltal a statisztikákban csökkent a hátrányos helyzetű tanulók száma és aránya – miközben a statisztikákból kiszoruló tanulók valós helyzetében semmiféle pozitív változás nem következett be az életperspektíváikat és lakókörnyezetük várható szociális terheit tekintve. A változás további következménye, hogy a hátrányos helyzetű tanulók számának statisztikai csökkentésével párhuzamosan a közoktatásban beszűkültek azok a források, amelyeket a hátrányos helyzetű tanulók problémáinak kompenzálására, megoldására lehetne fordítani.

Magukat cigánynak/romának valló népesség arányának változása kistérségenként, 2001-11⁷¹

A hátrányos helyzetű/halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya az általános iskolákban járásonként, 2013/2014 (%)

Közrend, közbiztonság

Döge községben nem működik rendőrség. A település közbiztonságát Kisvárdai Város Rendőrsége látja el. Dögen polgárőrség működik, a rendőrséggel való együttműködés rendszeres, főként a településen megrendezésre kerülő rendezvények helyszínein a közös szolgálatok ellátása folyamatos.

Az egyesület fő tevékenysége a közrend és közbiztonság elősegítése, a bűnmegelőzés. Ennek érdekében a tagok rendszeres járőrözést folytatnak a község egész területén, valamint önkéntes alapon a hűtőház, a gyümölcsös és a Tisza parton is szolgálatot teljesítenek. Feladatunkhoz hozzátartozik az önkormányzat és az általános iskola által szervezett közösségi programok biztosítása (mint például a hagyományos Községi Napok, a sportrendezvények és az iskolai farsang). A polgárőrök ezt a feladatot önként vállalják szabadidejük felhasználásával, mindennemű ellenszolgáltatás nélkül.

1.5.3. Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, vallási közösségek)

1.5.3.1. Történeti és kulturális adottságok

A XVIII. század végén a Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye településeit kettősség jellemezte. A középső és keleti részen közepes nagyságú vagy aprófalvas kishatárú, míg a nyugati részen nagy kiterjedésű határral rendelkező halmazos települések voltak döntően. A vármegye nagy részén a korábban elpusztult majd újra visszatelepült vagy

⁷¹ Forrás: Híves, 2014

újonnan telepített falvak általában megőrizték a korábbi jellemző településszerkezetüket. A települések jellemzően utifaluk, vagy halmazos településszerkezetűek voltak. Az utifaluk jellemzője az orsószerűen kiszélesedő főutca, mely orsóban a templom állt. A kiszélesedett utca két oldalán szalagtelkek álltak. A halmazos települések közös alapvető jellemzője, hogy a halmazosodás idején még hiányzott az utca. Tehát ez a telkek olyan csoportosulása volt, ahol nem volt előre tervezett utca. A térbeli, elrendeződést a terepviszonyok, a belvízrendszer, a klíma, az építőanyagok továbbá a központi funkciók telepítése határozta meg.

Döge község Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében, a Kisvárdai járásban, Nyíregyházától északkeleti irányban, a 4-es főúton tőle mintegy 50 km távolságra található. Dögen a 2019-es adatok alapján 2286 lakos él. Döge Árpád-kori település. Nevét az oklevelek 1284-ben említették először Kysduge néven. 1270-1290 körül Dioga, később Kis- és Nagy-Döge néven írták. Az 1300-as évek elején a Várdai család volt a település birtokosa. Az 1500-as évek első felében pedig a Cserney és a Soós családoké volt. A 17. század, 18. századokban több család; az Esterházy, Szögyényi, Horváth, Nozdoviczky, Erőss és Salamon családok birtoka volt. A 20. század elején az Elek és Ferenczy családoknak volt itt birtokuk. 1944-ben nagyobb birtokosa Jármay Mária volt. Az 1910-es ⁷²népszámláláskor 1725 lakosa volt, ebből 1721 magyar, melyből 1330 református, 262 római katolikus, 74 görögkatolikus volt.

Az 1900-as évek elején Szabolcs vármegye Kisvárdai járásához tartozott. A telekhasználat rendje szigorúan szabályozott. A hosszú, keskeny telek egyik végében sorakoznak a lakóházak, rövidebb oldalukkal az utca felé, a hátsó része legtöbbször veteményes vagy gyümölcsöskert. Döge belső településképét letisztult, arányos formák jellemzik. A település tömbszerkezete összességében elég szabálytalan képet mutat. A régebben kialakult lakótömbök, az őket határoló utcák miatt szabálytalanabb alakúak. A későbbiekben kialakított lakótömböket határoló utcák szabályosabb, vonalvezetésűek és egymásra nagyjából merőlegesen határolnak, ezért könnyen megkülönböztethetjük őket a régebben kialakult utcáktól és tömböktől. A tömbök mérete a kicsitől a nagyig változó. A település utcái többnyire előkertes beépítésűek, és a palánkkal vagy drótkerítéssel határolt utcai telekoldalon állnak (a lakóházzal szemközt udvarrészén) a nagyobb gazdasági épületek. (Az utcára véggel néző lakóházak „kiskert” általában a bejárat felőli oldalra is befordul.) Szalagtelkei ennek megfelelően kétsoros elrendezésűek. A falu belterkei kerítésekkel funkciójuknak megfelelően részekre osztottak, és rajtuk a különböző rendeltetésű épületek különállók. A falura a tagolt épületelrendezés a jellemző. A település külterületének szerkezetét a természeti adottságok, és az infrastrukturális hálózatok is jelentősen tagolják.

Dögére nem jellemző az egységes településkép, mivel a lakóházak megjelenése (épületmagasság, tetőforma stb.) igen változatos. A nagy területtel rendelkező közintézményekre, a szabadon álló építési mód, és a magastető jellemző. A településen ugyanúgy megtalálhatóak a kockaházak, valamint az akár kétszintes modernebb lakóépületek is. De találkozhatunk régi keskeny, tornácos parasztházakkal is. Az épületek jó állapotban vannak, az előkertek gondozottak. Számos igényesen kialakított közparkok is találhatóak a településen. Ezek összességében egy kellemes falusias jellegű községet kölcsönöz Dögének.

Döge infrastruktúrájának kiépítettsége ideális, a belterületi utak túlnyomó része aszfaltozott. A településen a háziorvosi, fogorvosi ellátás megoldott, gyógyszertár és postahivatal is működik. Nevelési oktatási intézmény az Ölbey Irén Általános Iskola. A művelődésre lehetőséget biztosít 15 ezer kötetes könyvtára és a Művelődési Háza.

A település központja a Kossuth utca mentén alakult ki. Itt és a közvetlen közelben lévő tömbökben található a település legtöbb intézménye (egészségügyi-, művelődési-, oktatási-, igazgatási-, kereskedelmi-, szolgáltató intézmények stb.).

1.5.3.2. Civil szerveződések

A társadalmi kohézió fontos feltétele, hogy a község különböző társadalmi csoportjai, egységei egymással szoros kapcsolatban álljanak, együtt működjenek, és egyenrangú félnek tekintsék egymást. Ezt a kooperációt jól

⁷² Forrás: <https://hu.wikipedia.org/wiki/D%C3%B6ge>

szolgálhatja egy olyan rendszernek a kiépítése, mely a folyamatos információcserén, az érdektörékvések egyeztetésén, a konfliktuskezelés intézményesült technikáján nyugszik.

Döge civil szervezeteinek és az egyházaknak összehangolt és kitartó munkája – rendezvények, programok, integrált közösségi terek kialakítása formájában (különböző célokkal: sport, kultúra, munka, oktatás stb.). Tartja fent a vonzó vidéki, élhető hangulatot. A községben működő főbb civil szervezet bevonása nélkülözhetetlen a község fejlődéséhez:

- Döge Község Polgárőr Egyesülete
- Dögei Dalárda Kör
- Döge Önkéntes Tűzoltó Egyesülete
- Dögei Gazdakör
- Dögei Nők Egyesülete
- Lendület Sportegyesület Döge
- Esélyt a Gyermekeknek Alapítvány
- Meserét Manóiért Alapítvány
- Rétközi Vízisport Egyesület
- Dögei Tanköteles Korú Gyermekekért Közalapítvány
- Dögei Tsz.SE
- Egészség- és Családvédelmi Egyesület Döge
- Együtt Dögéért Egyesület
- Rétköz Lovas Sportegyesület Döge
- Rétközi Ménes Birtok Sport Egyesület
- Tölgyes Vadásztársaság

1.5.3.3. Vallási közösségek, egyházak

A vallás és az egyházi élet mindig fontos szerepet játszott a vidéki emberek mindennapjaiban, szokásaiban. Döge és térségében még megfigyelhető az úgynevezett „népegyházi” működésmód, vagyis az, amikor az emberek életének szerves része a vallásosság – sajnos a fiatalok elvándorlása és az idősebb generáció elhalálása miatt csökken a gyülekezetek létszáma, és ezáltal a templomba járó emberek létszáma is. Ahogy az adatgyűjtésből is leolvasható, az egyházi felekezethez tartozók létszáma nagyobb ütemben csökkent, mint a népességszám.

A térség településeinek életében három egyház játszik meghatározó szerepet – a római katolikus, a görögkatolikus és a református –, ezen kívül lényegesen kisebb súllyal jelen van az evangélikus egyház, az izraelita hitközség és az egyéb egyházak hívei is megtalálhatóak, mint az Adventista egyház. Dögén református lelkész és római katolikus káplán teljesít szolgálatot.

1.5.3.4. Kulturális élet

A község kulturális élete nagyon gazdag, ami részben az aktív civil szervezetek által megvalósított programoknak és közművelődési, valamint közoktatási intézmények működési tevékenységének köszönhető.

Intézményes formában az Ifjúsági Ház látja el a kulturális feladatokat Dögén. A kulturális rendezvényeken kívül több egyéb kategóriába sorolható rendezvény zajlott a község és térsége közösségi életét javítja, társadalmi felelősségvállalást támogatják (véradás; különféle szervezetek, egyesületek ülései és rendezvényei; fórumok, testületi és társulási ülések; tájékoztatók; továbbképzések, tanfolyamok; babamasszázs, bababörze stb.).⁷³

⁷³ Forrás: <https://www.doge.hu/?module=news&fname=melerhetoseg>

Rendezvények:

Falunapi fesztivál (Dögei hagyományőrző Krumplifesztivál): Önkormányzatunk minden évben fontosnak tartja, hogy augusztus első hétvégéjén önfeledt szórakozási lehetőséget biztosítson a lakosság számára, hiszen sokan csak évente ezen az egy napon találkoznak egymással. Szerves részét képezi a rendezvénynek a kulturális blokk, melynek keretén belül civil szervezeteink saját műsorral lépnek fel, valamint óvodásaink és iskolásaink is meglepetés műsorral kedveskednek az idelátogatóknak. Emellett a helyi kisközösségek (óvodai, iskolai, civil szervezetek, baráti társaságok) közösen sütnek-főznek, mely szintén segíti a baráti kapcsolatok ápolását. Az egynapos rendezvény végén pedig fellépők szórakoztatják a megjelenteket, amely szintén nagy várakozással fogadnak az idelátogatók.

Iskolai-óvodai SZMK bál: Az Ölbey Irén Általános Iskola, valamint a Meserét Óvoda Szülői Közossége évente jótékonyági bált szervez, melynek teljes bevétele az iskolát/óvodát és az ott tanuló/nevelkedő gyermekeket támogatják. Mindkét bál különleges rendezvénynek minősül településünkön, hatékonyan járul hozzá nemcsak az aktív kikapcsolódáshoz, szórakozáshoz, hanem az elmagányosodás ellen is kiváló „fegyverünk”.

Közmeghallgatás: A Dögei Polgármesteri Hivatal nagytermében minden évben megrendezésre kerülő közmeghallgatások nagyszámú hallgatósága is megerősíti, hogy szüksége van a lakosságnak a párbeszédre, a közös gondolkodásra, a véleményük kimondhatóságára és javaslataik megfogalmazására. A közmeghallgatások első részében Polgármesterünk és az intézmények vezetői számolnak be az éves munkájukról, az elért eredményekről, esetleges hátráltató tényezőkről, pályázatokról, tervekről, mindenről, ami az elmúlt időszakban történt. A közmeghallgatás második felében minden résztvevő számára megnyílik a lehetőség a hozzászólásra, kérdésfeltevésre, véleményformálásra. A rendezvény a lakosság és a döntéshozók, vezetők számára is fontos esemény, hiszen a rohanó mindennapokban kevesebb az esély arra, hogy a felmerülő problémákról párbeszédet folytassunk, közösen gondolkodjunk el a megoldási lehetőségekről, fejlesztésekről.

Farsang: Az Együtt a Dögei Nyugdíjasokért és Megváltozott Munkaképességűekért Egyesület minden évben megszervezi és lebonyolítja a farsangi mulatságot, melyre évről évre egyre nagyobb a „kereslet”. Nemcsak az időseknek, hanem a családosoknak és az ifjú korosztálynak is szüksége van a bolondozásra, mely elősegíti a generációs különbségek áthidalását is.

Május 1. majális: Az idei évben először rendeztük meg a tavasz köszöntését, melyen a munka ünnepét is megünnepeltük. A rendezvénysorozat első részében a civil szervezetek „reggeli ébresztőjük” során járják körbe a települést, ahol tánccal és énekkel keltik fel a lakosságot.

Erzsébet-tábor: Az Ölbey Irén Általános Iskola és a Meserét Óvoda minden évben kihasználják az Erzsébet tábor adta pályázati lehetőségeket. Így a nyári szünidőben kb 40 fő óvodás és kb. 120 fő általános iskolás gyermek részesülhet a változatosan összeállított programokból. Ezen gyermekek jelentős része - (halmozottan) hátrányos helyzetük miatt – csak az Erzsébet-tábor keretein belül szerezhethet ilyen élményeket, ezért különösen fontos számunkra minden évben, hogy a pályázati lehetőséget maximális létszámmal tudjuk kihasználni.

Ezt követően a civil szervezetek és az Önkormányzat a saját maguk által készített egytálételekkel vendégelik meg a Majálisra érkezett falubelieket, akik a délután folyamán számos programon is részt vehetnek, mint pl. ugrálóvár, lézerharc, gyerekprogramok.

Ünnepi megemlékezések:

Karácsony: Hagyománnyá vált településünkön a karácsony előtti, programokkal tarkított közös várakozás. A „Mindenkinek karácsonyfája” elnevezésű programon a falu központjában felállított tekintélyes méretű feldíszített karácsonyfa mellett az óvodás és iskolás gyermekek adják elő kis műsorukat a megjelent lakosság számára.

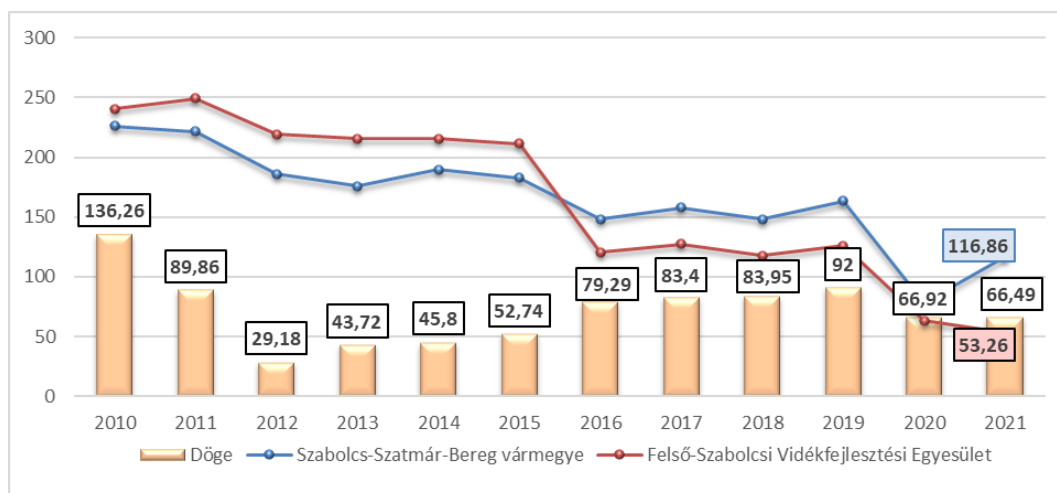
A Karácsonyi Ünnepséget minden évben a Dögei Nők Egyesülete szervezi. Ezen rendezvény alkalmával minden dögei család, névre szóló meghívóval érkezve vesz részt az emelkedett ünnepi hangulatú rendezvényen.

Nőnap: A nőnap rendezvényt a Dögei Dalárda Kör Egyesület szervezi az Önkormányzatunk segítségével minden évben. A rendezvényen a férfikórus mellett óvodások, iskolások köszöntik a megjelent nőket, akik az ünnepség végén virágot kapnak és ünnepi vacsorán vesznek részt.

Március 15: A március 15-i ünnepség megszervezése a helyi óvoda és iskola feladata.

Az óvodások saját maguk készítette zászlóval emlékeznek meg az óvoda előtti parkban található Csengerújfalusi Osváth Pál emlékműnél a 1848-as forradalom és szabadságharcra. Osváth Pál aktív résztvevője volt a szabadságharcnak.

Az iskolások egy hosszabb műsorral állítanak emléket az egyéni szabadságjogok kivívásáért és a nemzeti önrendelkezés megteremtéséért folytatott 1848-as események tiszteletére.

A község könyvtárából kölcsönzött könyvtári egységek száma száz lakosra (db)⁷⁴

A nemzettudat megélését és a magyarság összetartását szolgáló nagy nemzeti ünnepek mellett Döge saját ünnepi hagyományait is ápolja. Legjelentősebb ezek közül a Községnap.

⁷⁴ Forrás: TeIR – LEADER

1.6. A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

Az alábbi fejezet célja, hogy bemutassa, milyen humán közszolgáltatások érhetők el a településen, ezek milyen minőségben szolgáltatnak, valamint milyen mértékben veszik ezeket a szolgáltatásokat igénybe a lakosok.

A település lakói számára a közszolgáltatási feladatok jelentős része helyben hozzáférhető. A közfeladatokat ellátó intézmények: óvoda, általános iskola, az alapfokú művészetoktatás, az egészségügyi alapellátás helyben elérhető.

1.6.1. Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy stb.)

1.6.1.1. Óvodai ellátás

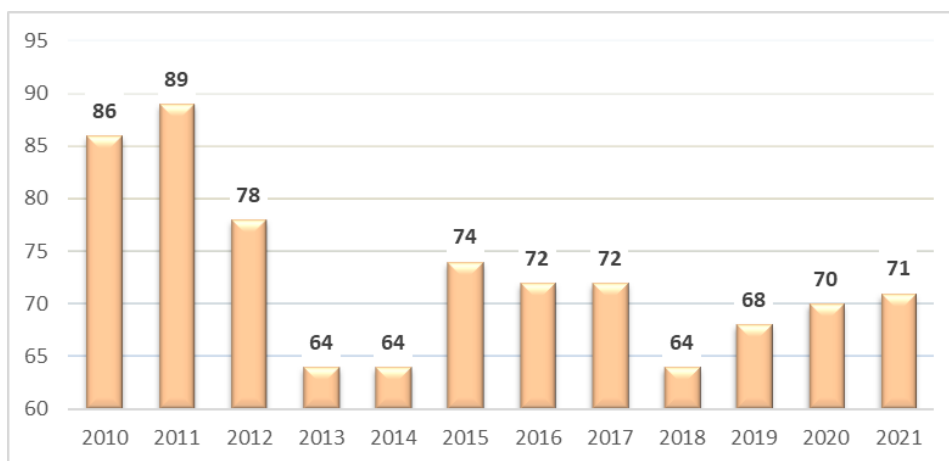
A Dögei Meserét Óvoda, Mini bölcsőde, Család-és Gyermejkölési Szolgálat köznevelési intézményként működik, nevelési-oktatási feladatokat lát el. Az intézmény a község központjában helyezkedik el. Az épülete 1990-ben épült, majd 2016 uniós pénzből megújult. A fenntartó Döge Község Önkormányzata.⁷⁵

Az intézmény pedagógiája

A nevelőtestület gyermekközpontú szemlélete szeretetteljes, családias, Esztétikailag is igényes óvodai légkör biztosítására, a gyermekek és szülők esztétikai ízlésének fejlesztésére törekszik. Az óvodások eltérő szociokulturális környezetből, más-más családi háttérrel érkeznek. A hátrányos helyzetű gyerekek külön törődést, differenciált bánásmódot igényelnek és ehhez megfelelő mennyiségű fejlesztő eszközök, játékok szükségesek. Fontos, hogy biztosítsák az ezekhez szükséges eszközök folyamatos beszerzését és készítését. A hátránykompenzálás érdekében tudatos, tervszerű családismeretre kell törekedni, illetve a gyermekek tevékenységeihez szükséges támogató környezetének kialakításra.

Környezetüket tudatosan, folyamatosan formálták olyanná, melyben a természet szépségét, sokszínűségét bemutathatják gyermekeknek, és környezetük szeretetére, megóvására nevelhetik őket. Fontos feladat folyamatosan ápolni, gondozni életterüket, mely lehetőséget ad a tevékenységek változatos formában történő megvalósítására.

Zöld övezeti adottságú udvaruk, előkertek, élőhelyek szerint telepített lombhullató, örökzöld, cserjés, gyümölcsös területek lehetőséget adnak konyhakerti munkálkodásra, gyümölcsszedésre, világosításra, faültetésre, komposztálásra.

Óvodába beírt gyermekek száma⁷⁶

Az udvar a mozgásos tevékenységek megvalósítását is szolgálja, melynek fejlesztésére 2019-ben pályázati kiírás keretében nyert támogatást az önkormányzat.

⁷⁵ Önkormányzati adatszolgáltatás

⁷⁶ Forrás: TelR – Helyzet-Tér-Kép

Udvaron túl, településünk nevezetes természeti értékeit is meg kell ismertetni a gyermekekkel. A szülők bevonásával meghívásra a csoportok részt vesznek almaszedésen, lekvár főzésen, szüretelésen, szőlőpréselésen. Az egészséges táplálkozás biztosításához gyümölcsöket, zöldségfélét, a természet apró „kincseit”, madáreleséget a téli madárvédelemhez, újrahasznosítható anyagokat (elemeket, flakonokat) gyűjtenek.

Vallják, hogy ebben a korban lehet a környezetvédelem alapjait legjobban lerakni. Rendszerességgel és folyamatosan végzett kirándulásokkal lehet igazán a természet megismerésére, megszerettetésére nevelni és egy másfajta gondolkodásmódot kialakítani gyermekeinkben. Megalapozni a környezetre figyelő magatartásformát, olyan ismereteket szerezni, ami a mindennapi életben, szűkebb környezetükben nem figyelhető meg.

Mini bölcsőde: A mini bölcsőde olyan bölcsődei ellátást nyújtó intézmény, amely a gyermekek napközbeni ellátása keretében, a Bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja szerint, kisebb létszámú csoportban, valamint egyszerűbb személyi, tárgyi és működtetési feltételek mellett nyújt szakszerű gondozást és nevelést 20 hetes kortól 3 éves korig.

2019. évtől működik településünkön mini bölcsőde mindvégig maximális kihasználtsággal, mellyel nagymértékben elősegítettük, hogy az anyák vissza tudjanak térni munkahelyükre, el tudjanak helyezkedni, így közvetve hozzájárultunk ahhoz is, hogy a családi költségvetés összege az anya munkából származó jövedelmével kiegészüljön.

1.6.1.2. Alapfokú oktatás

A község életében meghatározó szerep jut a község iskolájának. Alapfeladatuk a beiskolázási körzetünkbe tartozó tanköteles korú gyermekek általános műveltségének megalapozása, melynek megvalósításának érdekében egy nyolc évfolyamos általános iskola működik.

A Dögei Ölbey Irén Általános Iskola bemutatása

Az iskola jogelődjét, a református elemi iskolát a 18. század második felében alapították. A századfordulón a községben három helyen folyt a tanítás. A Petőfi utcán a római katolikus gyerekeknek egy tanterem, a Dózs, illetve a Kossuth úton három tanterem a református gyerekek számára. Összevont osztályban tanultak a gyerekek 1-4 osztályig. A negyedik év után, aki nem ment polgári iskolába, az itthon, gazdaiskolában folytatta tanulmányait 5-6 osztályban. 1948-ban, az államosítást követően 9 pedagógus 318 gyermeket tanított. Az államosítás után 4 tanteremmel rendelkezett a község. A nyolc osztály bevezetése, s a nagy gyermeklétszám tette szükségessé a váltótanítást, valamint a szükségstanterem kialakítását. Így került sor a Kossuth úti szolgálati lakás egyik nagy szobájának és a kultúrház kistermének a birtokba vételére. 1960-ban megépült az 5 tantermes, szolgálati lakásos új iskola, ami még mindig nem tette lehetővé, hogy mindenki csak délelőtt járjon iskolába. Tanítás továbbra is négy helyen volt a faluban. A Petőfi utcai iskolába jártak az első és a második osztályosok, a Dózsa úton volt a technikai műhely, a Kossuth úton délelőtt a harmadik és negyedik osztályosok tanultak, délután napközi otthonos foglalkozások voltak. Az új iskolába a felső tagozatos diákok jártak.

A rendszerváltás óta a legnagyobb változások az általános iskolát érintették. Nagy álmom volt egy tornaterem megépítése, mely 1992-ben valósult meg. 1994-ben további új tanterem ebédlő, tálló konyha, irodák és szertárak megépítésével bővült az épület.

Az „Általános iskolai tanulási környezet infrastrukturális és módszertani feltételeinek fejlesztése, az esélyegyenlőség megteremtéséért, a dögei Ölbey Irén Általános Iskolában” című pályázat megvalósításának köszönhetően 2006. szeptember 10-én ünnepélyes tanévnyitón került átadásra, a jelentősen felújított és bővített iskola. Ma minden osztály a 11 tantermes, tornatermes iskolában tanul, ahol informatikai tanterem, könyvtár és sportudvar is a tanulók rendelkezésére áll.

Az elmúlt évek fejlesztései különösen a környezeti nevelés és a sportoktatás feltételeit tudták javítani.

Az iskola, a Nyíregyházi Egyetem partnerintézménye.

Az iskola a tankerületben egyedülállóan jól felszerelt biológia szaktanteremmel, 250 fajt bemutató fűvészkerttel, 77-fajt bemutató gyógy-és fűszernövénykerttel büszkélkedhet. 2015-ben megvalósult a biokert, a 3. odútelep, s a Tudás kertje keretében gyümölcsöskert és tankert került kialakításra.

Jelenleg 80-fajt tartalmazó dendrológiai kert, 30-fajt és fajtát bemutató gyümölcsöskert, valamint ásvány- és kőzet-tani oktató ösvény áll az intézmény oktatási célú rendelkezésére.

Az általános iskola 2014-ben sportcentrummal bővült: egy nagyméretű és egy kisméretű füves labdarúgó pálya, távolugró gödör, és szabvány méretű futópálya létesült. 2015-ben játszótér is épült, majd 2018-ban a (rekortán) pálya is megújult. A sportcentrum fejlesztése jelenleg is folyik.

Az intézmény adatai a közzétételi lista alapján:

OM azonosító:	033479
Intézmény neve:	Dögei Ölbey Irén Általános Iskola
Székhely címe:	4495 Döge, Osváth tér 6.
Alapítás éve:	1948.
Iskolai férőhelyek száma:	176
Osztályok száma	8.
Pedagógusok száma:	21

Székhelyének megyéje:	Szabolcs-Szatmár-Bereg
Intézményvezető neve:	Józsi Barnabás
Telefonszáma:	+36 (45) 450-413
E-mail címe:	sulidoge@gmail.com

Közzétételi lista utolsó intézményi frissítésének dátuma: 2022. 09.14.

Ellátott feladatok:	-általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat)
	-általános iskolai nevelés-oktatás (felső tagozat)

Fenntartó adatai:

Fenntartó:	Kisvárdai Tankerületi Központ
Fenntartó címe:	4600 Kisvárd, Kodály Zoltán utca 15/A.
Fenntartó típusa:	tankerületi központ
Képviselő neve:	Pásztor Gyula Csabáné
Telefonszáma:	+36 (45) 795-204
E-mail címe:	csabane.gyula.pasztor@kk.gov.hu

Az intézmény működő feladatellátási helyei

Ölbey Irén Általános Iskola (4495 Döge, Osváth tér 6.)

Ellátott feladatok:	- általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat)
	- általános iskolai nevelés-oktatás (felső tagozat)

A nevelési-oktatási folyamatnak és az oktatásnak mindenkor összhangban kell lennie hazánk Alaptörvényével, a jogállam rendjével, az élet és az emberi méltóság tiszteletének elvével, valamint az ezzel összefüggő lelkiismereti és vallásszabadsággal.

A NAT– a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 5. § (4) bekezdésében foglaltaknak megfelelően – rögzíti az iskolai nevelés-oktatás tartalmi egységét, az iskolák közötti átjárhatóságot. Fontos szerepet szán az egyetemes magyar nemzeti hagyományoknak, a nemzeti öntudat fejlesztésének, beleértve a magyarországi nemzetiségekhez tartozók öntudatának ápolását is.

Az intézményben tanító pedagógusok mindennapi nevelő és oktató munkájukban a tanulói személyiség harmonikus fejlesztése érdekében – a NAT által meghatározott nevelési célokat szem előtt tartva – az alább felsorolt pedagógiai alapelveket szeretnék érvényre juttatni:

- Az erkölcsi nevelés
- Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

- Állampolgárságra, demokráciára nevelés
- Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése
- A családi életre nevelés
- A testi és lelki egészségre nevelés
- Felelősségvállalás másokért, önkéntesség
- Fenntarthatóság, környezettudatosság
- Pályaorientáció
- Gazdasági és pénzügyi nevelés
- Médiatudatosságra nevelés
- A tanulás tanítása

Helyi nevelési rendszerük lényege: az intézménybe járó gyerekek elfogadása, a központi, országos feladatok helyi megoldásának megtalálása.

Intézményben mindenki adaptív pedagógiai logikával dolgozik, mely szerint minden fejlesztésnek - így a személyiségfejlesztésnek is - a valós helyzetekből kell kiindulnia. A pedagógus szakma fokmérője a fejlesztő motívumok megtalálása, az aktivitás életre keltése, fenntartása, a differenciák felismerése és kompenzálása. Életkori sajátosságoknak, egyéni fejlettségnek megfelelő testkultúra kialakítása (életfeltételek, testápolás, tiszta környezet, napi-rend) az egészséges, kulturált életmód igénye és a lelki egészség szükségességének tudatosítása. Kölcsönös tiszteletre és szeretetre törekszünk a kapcsolatépítés során.

A tanulói felelősségvállalás - önmagáért, társaiért, tetteiért - kialakítása pedagógiai szemléletváltást kíván. A személyes példa, az illem, a magatartási és erkölcsi normák elsajátításával mérsékelni kell a szociális különbségeket. Nagyobb teret kell biztosítanunk az alapismeretek alkalmazásának, a gyakorlati intelligencia fejlesztésének, a kulturális alaptechnikák teljesítményképesebb elsajátításának.

A személyiségfejlesztés folyamatában legfontosabb partner a szülő, ezért a pedagógusnak, mint szakembernek meg kell találni a lehetőséget a hatékonyabb együttműködésre.

A nevelés-oktatás "tárgya és egyben célja" is a gyermek. Fontos fokozni az egymás tiszteletén alapuló harmonikus tanár-diák, gyermek-felnőtt viszonyt. Értéktételeink tárgya a konkrét tett vagy a feladatmegoldás, ezért az értékelés személyre szóló, a követelmények ismeretében kiszámítható legyen. Az általános iskola alapfunkcióiból a személyiségfejlesztő, a szocializációs, a képességfejlesztő rangsort tartjuk megvalósíthatónak.

Az intézmény legfőbb céljai:

A jó munkahelyi légkör: ami kifejeződik abban, hogy elfogadjuk egymás személyiségét, vonatkozik ez úgy a pedagógusokra, mint a technikai dolgozókra. Igyekszünk a hiányosságokat közösen megbeszélni, a problémákon együtt gondolkodni. A jó munkahelyi légkört segíti a közös kirándulás.

Esztétikus környezet: a jó munkavégzés alapja. A tisztaság alapvető dolog, ehhez együtt kell működniük a felnőtteknek és a gyerekeknek. Akciók keretében tisztasági versenyt, udvartakarítási, versenyt, fásításokat szervezünk, ami a gyerekekre ösztönzően hat. A tantermeket izléseken dekoráljuk, a folyosón mindig van olyan felület, amely az aktuális évszak vagy ünnep hangulatát varázsolja elénk. Iskolánk névadója, Ölbey Irén tiszteletére névadófalat, s 2013-ban szobrot 2016-ban emlékszobát avattunk, hogy a költő szellemisége, szellemi hagyatéka mindig köztünk legyen.

Hagyományápolás: A nemzeti ünnepekről méltó módon az iskola keretein belül tartott műsorokkal emlékezünk meg. Az iskolai honlap vezetése naprakész. A „Zsivaj” nevű iskolaújságunkat negyedévente a honlapunkon jelentetjük meg. Benne fontos aktualitások találhatók a diákélet mindennapjaiból. Kihasználjuk a pályázati lehetőségeket, s ha rendelkezésünkre állnak a megfelelő források, hagyományörző napot, témahetet szervezünk. Törekszünk arra, hogy a régi hagyományok, a lassan feledésbe merülő szakmák a gyerekek számára ismertek legyenek, újra megelevenedjenek.

Rendezvények nyitottsága, színvonala: A szülőkkel és a tanulókkal is szervezünk közös programot. Minden évben megrendezzük a szülők bálját. A szervezés is közös munka, a bálozás is közös szórakozás. A gyerekek minden évben várják a gyermeknap és madarak és fák napja alkalmából hagyománnyá vált kirándulást. Ezt a napot a szabadban töltjük, változó helyszíneken akadályversennyel és utána kötetlen programokkal. A szülőkkel való jó kapcsolatot erősítik az előbb említett bálók, valamint a nyílt napok, amikor betekintést nyerhetnek a tanórai munkába is. Évente megrendezzük a leendő elsősöknek a „sulivárót”. A szülői értekezleteken tájékoztatást kaphatnak a gyermek tanulmányi eredményeiről, magatartásáról, tanuláshoz való hozzáállásáról. Igazán személyes kapcsolat alakulhat ki családlátogatások alkalmával.

Környezeti nevelés: Iskolánk tanulói minden évben részt vesznek környezetvédelmi versenyeken. A kirándulásokon és a madarak és fák napján igyekszünk a természeti szépségeket megláttatni. Osztályfőnöki órákon és minden tantárgy óráin, amely lehetőséget nyújt a környezetvédelemmel való koncentrációra, megemlítjük, felhívjuk a tanulók figyelmét az állatok, növények védelmére. Évente nagy hagyománya van a Víz világnapi és Föld napi rendezvényeinknek.

Egészségnevelés: Az iskola Egészségfejlesztési programjában leírtaknak megfelelően.

A gyermekek fejlesztése:

A korábbi s a 2020 szeptemberében (1-5 évfolyamok) bevezetésre kerülő új kerettantervekben meghatározott fejlesztési követelmények teljesítése. Mindenki számára biztosítani kell az alapkészségeket, amelyek a társadalomba való beilleszkedéséhez és a folyamatos további ismeretszerzéshez szükségesek. Fel kell kelteni, és ébren kell tartani az ismeretszerzési vágyat! Tiszteletet kell ébreszteni az emberi értékek iránt! Egészséges, kulturált életmód, az egészség értéke, felelősség önmagunk, társaink és környezetünk iránt, Az én harmóniája, autonómiája - önismeret, önnevelés, belső harmónia, önelfogadás, önértékelés, Társas kapcsolatokban: tisztelet a szülők, nagyszülők, nevelők, kortársak iránt. Az önzés leküzdése, a szeretet szépsége, öröme; előítélet-mentesség, a másság tisztelete, együttműködési készség, kulturált vita, versengés, A társadalmi eredményességre vonatkozó értékek: önművelési igény, fegyelmezett és kitartó tanulás, problémaérzékenység, kreativitás, szellemi, gyakorlati igényesség, vállalkozói kedv, A hazával, a nemzettel, a civil társadalommal kapcsolatos, az egyetemes emberi jogok tiszteletben tartása. Anyanyelvi kultúra megfogalmazása, olvasás, írás, nyelvtan, műismeret, könyvtárhasználat megtanítása. Az idegen nyelv területén az alapkészségek biztosítása, tudják a gondolataikat kifejezni, a tanult nyelvtani ismereteket tudatosan alkalmazni. A mindennapi munkához szükséges elemi számtani ismeretek készségszintű biztosítása. A gondolkodókészség a problémák megoldásához szükséges kezdeményező-készség fejlesztése. Segítsük a tanulók beilleszkedését a társadalomba, szilárd értékeket adjunk számukra. Az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza szeretetét és az érte való munkálkodás készségét. Önálló, céltudatos és fegyelmezett munkavégzés képességének kialakítása.

Kézügyességüknek, testi ügyességüknek, állóképességüknek, mozgáskultúrájuknak fejlesztése. A természet és környezetvédelemre, az egészséges életmódra való nevelés Természetes és az épített környezet közvetlen megfigyelése, kirándulások, tanulmányi séták szervezése. Az éneklés, zenei ismeretek és hallás megalapozása. Az esztétikai nevelés a képzőművészet különböző eszközeivel.

Az iskola eredménycéljai

Harmonikus személyiségfejlesztés, sokoldalú ismeretszerzésre törekvés, kreativitás fejlesztése a kompetencia alapú oktatás segítségével. Felkészítés a továbbtanulásra, versenyeken való szereplés. A szülők általi elismerés fokozása, a tantárgypedagógia tekintetében a tanügyi céloknak való megfelelés. Az ökoiskola és a mentoráló intézmény elvárásaihoz való igazodás.

Pályaorientáció:

Döntésképesség kialakítása (a szülői ház segítségével). Ismerje meg az őt érdeklő szakmák, iskolatípusok alapvető jellemzőit, elvárásait. Tantárgyi motiváció. Nyílt napokon való részvétel támogatása. Két évente pályaválasztási szülői értekezletek tartása, nyílt napokon való részvétel. Iskolai szakmabemutatók tartása. Egy napot a pályaorientáció keretében tanítás nélküli munkanapként vezetünk be.

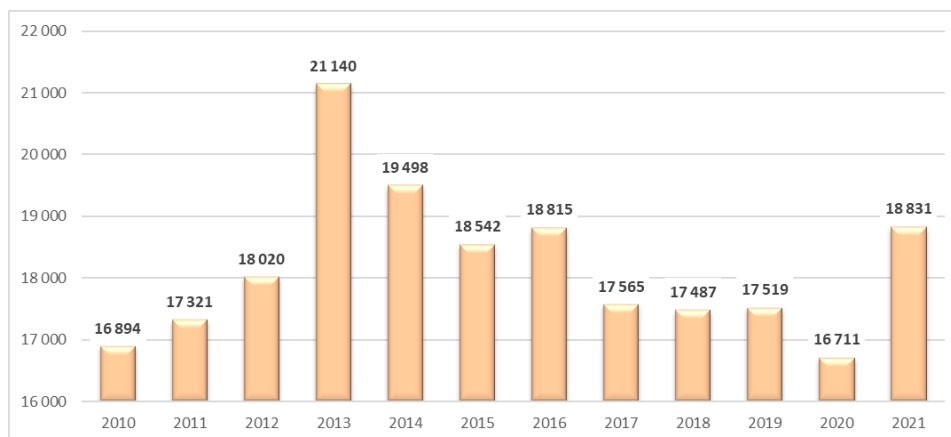
Pedagógiai és tanulói pályázatokon való részvétel. Célja, hogy a pedagógusok és a tanulók az érdeklődésüknek megfelelő területen bontakoztathassák ki tehetségüket. Az iskola épületének tanulói alkotásokkal való díszítése. (Tanulói alkotások fala)

A pedagógusok önművelési lehetőségeinek megteremtése: Az iskola anyagi feltételeinek figyelembevételével biztosítja a pedagógusok önképzését, és anyagiilag, erkölcsileg támogatja azt.

1.6.1.3. Egészségügyi ellátás

A település egészségügyi ellátása az Egészségházban történik. Az épületben háziorvosi, védőnői, fogorvosi szolgálat működik. Az alapellátásnak számító háziorvosi rendelés, amelyet egy háziorvos lát el. A háziorvosi praxis heti 20 óra rendelési időben látja el a község betegeit (felnőtt, gyermek) betegeit. A háziorvos mellett gyermekrendelés is van a praxisban. Az Egészségügyi Központ ügyeletet is ellát a településen.

Az Egészségház infrastrukturális és eszköz-ellátottsága, a praxisok működtetéséhez szükséges személyi feltételek biztosítottak, mind az ápolási-gondozási, mind a sürgősségi esetek ellátása során magasan képzett, gyakorlott szakember dolgozik. 2016-ban a település egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztésére, majd 2019-ben fogorvosi rendelőeszközök beszerzésére nyert uniós támogatást. A településen teljesen megoldott az alapellátás biztosítása a lakosság számára, emellett figyelmet fordítanak az egészségmegőrzésre, szűrővizsgálati programok megvalósítására. Az Egészségház kapacitása megfelelő.

Háziorvos betegforgalma (eset)⁷⁷

A védőnő fő feladatköre

A védőnők feladataival az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény és a 49/2004 ESzCsM rendelet foglalkozik, mely szerint a legfontosabb védőnői feladatok a következők:

- család- és nővédelem, ezen belül a tanácsadás, a családgondozás;
- a 25-65 év közötti nők részére szűrővizsgálatok szervezése (pl. méhnyakszűrés);
- a várandós, gyermekágyas és szoptató anyák gondozása;
- gyermekek gondozása az újszülött kortól a tanulói jogviszony megkezdéséig;
- védőnői feladatok végzése az óvodában és az oktatási intézményben;
- az otthonukban gondozott tanköteles korú gyermekek gondozása;
- együttműködés a szociális, köznevelési, család- és ifjúságügyi, civil, egyházi, kulturális és a további érintett ágazatokkal;
- a gyermekvédelmi jelzőrendszerben való részvétel.

A magyar védőnői szolgálat feladata napjainkban is az egészségvédelem, a betegségek kialakulásának megelőzése, valamint az egészségfejlesztés. A védőnők az egészségügy sajátos határterületén, a különböző társszakmák

⁷⁷ Forrás: TelR – Helyzet-Tér-Kép

képviselőivel együttműködve látják el a törvények és jogszabályok, a módszertani útmutatók és a szakmai irányítás által meghatározott feladataikat.⁷⁸

Összetett, egészségmegőrző családvédelmi szolgáltatást biztosítanak: szoros kapcsolatot tartanak a gondozottjakkal, tanácsot adnak a különféle – egészségügyi, szociális, mentálhigiénés – problémákban; szűrővizsgálatokat szerveznek; védőoltásokat készítenek elő; egészségnevelő és más egészségvédő közösségi programokat biztosítanak a gondozottak számára.

A háziorvosi, házi gyermekorvosi és fogorvosi tevékenységről szóló 4/2000. (II. 25.) EüM rendelet 3/C.§ (1) bekezdése alapján Döge Község területén egy – gyermek és felnőtt beteget is ellátó háziorvosi körzet működik. Gyógyszertár található a településen. A kórházi betegellátást legközelebb Kisvárdán a Szent Damján Görögkatolikus Kórházban lehet igénybe venni. A község a Kisvárdai Mentőállomáshoz tartozik.

Az életminőség javítását és egészségfejlesztést szolgáló intézkedések (Eütv.) biztosítottak Dögen. A család- és nővédelmi gondozás (Eütv., családtervezés, fogamzás előtti gondozás, genetikai tanácsadás, várandós szoptatós anya gondozása) a védőnői feladatellátás keretében biztosított a településen. Az ifjúsági egészségügyi gondozás speciális feladatainak ellátása (Eütv.) a kistérségben biztosított. Egészségügyi szakellátás helyben (kórház, sürgősségi ellátás, emlő-szűrő állomás, méhnyak-szűrő szakrendelés és fogyatékos személyek rehabilitációja) nem biztosított.

1.6.1.4. Szociális ellátás

A községben élők részére, több intézmény nyújt szociális ellátást, szociális alapellátást, szakosított ellátást (idős-gondozás, fogyatékkal élők gondozása, házi gondozás, gyermekjóléti szolgálat, szociális étkeztetés).

A családsegítő szolgáltatás célja, hogy az alapvető szociális gondokkal átszótt egyének és családok krízishelyzetét egységben kezelje, a tartósan segítségre szorulókat átfogó gondozása, szociális és mentális ellátás biztosítása, valamint a prevenció. A családsegítő szolgálat nyitott intézmény, minden segítséget kérővel megkülönböztetés nélkül törődik. Támogatják a családokat, azok kapcsolatrendszerének megtartásában. Alapellátás, amelynek minden szolgáltatása ingyenes. Önkéntes megkeresés alapján működik, és ha segítségre szorulnak, akkor a szolgálat felajánlja segítségét. A kliensek érdekeit képviselve a személyes adatait titkosan kezelik.⁷⁹

- A családsegítő szolgálat szükség esetén felméri a lakosság helyzetét és jelzéssel él az önkormányzat felé a szükségletekről, segítve tervező és döntéshozó munkáját, pl. idős, magányos emberek, nagycsaládosok, munkanélküliek, külterületen élők felmérése.

- A családsegítő szolgálat a családban jelentkező működési zavarok, illetve konfliktusok megoldásának elősegítése érdekében családgondozást végez.

- A családi- kapcsolati zavarokkal hozzánk fordulókat segítően támogatjuk abban, hogy humánus megoldással rendezzék vitás ügyeiket, és ennek következtében mentálhigiénés tanácsadás mellett a család harmonikusabban működhessen.

- Adósságkezelési tanácsadás – segítő tanácsadással támogatják azokat, akik életviteli nehézségek miatt rossz helyzetben élnek pl. pénzbeosztás, háztartásvezetés, gazdálkodás, közüzemi hátralékok rendezése (OTP, E-ON, TIGÁZ, stb.).

- Segítik a családokat hivatalos ügyeik intézésében, pl. GYES, GYED, GYET, családi pótlék, nyugdíj és rokkantsági ügyek, TAJ kártya, adókártya stb., beadványok megírása, mit hol lehet elintézni.

- Képzési, oktatási tanácsadás- általános iskolások részére korrepetálás, szociális munkások, főiskolások terep- gyakorlatához lehetőség biztosítása.

⁷⁸ Forrás: <https://egeszsegvonal.gov.hu/ellatorendszer/vedonoi-szolgalat.html>

⁷⁹ Forrás: <https://www.doge.hu/?module=news&fname=kisterseg>

- Egészségügyi, felvilágosító tevékenységet szervezése az életminőség javítása és egészségügyi problémák megelőzése érdekében.
- Adományokat gyűjtése –pl., ruhákat, tárgyakat, játékokat, bútorokat, hogy az anyagilag rászorultakon segíthessenek, erősítsék a társadalom tagjainak együttérzését, felelősségét –minden nap.
- Együttműködnek munkanélküliekkel, álláskeresőkkal, képzési lehetőségek kutatása, beilleszkedést elősegítő program szervezése, hogy a munkaerő-piacra történő visszakerülést elősegítsék (álláskeresői technikák, önéletrajz készítése stb..).
- A családok segítése érdekében veszélyeztetettséget és krízishelyzetet észlelő jelzőrendszert működtetnek.
- Együttműködnek a szociális ellátórendszerrel, profitorientált és non profit szervezetekkel, egészségügyi intézményekkel, egyházak képviselőivel, oktatási intézményekkel, bírósággal, rendőrséggel és más intézményekkel a kliensek életfeltételeinek javítása érdekében.

A családsegítést 1 fő felsőfokú szakirányú végzettséggel rendelkező családsegítő látja el. A statisztikai adatokból kiderül, hogy 2022. évben 128 esetben nyújtott hivatalos ügyintézésben segítséget a családsegítő, 137 alkalommal folytatott segítő beszélgetést a problémák megoldása érdekében és 90 alkalommal tett családlátogatást. A hatékony problémamegoldás érdekében szükséges a családdal/klienssel kapcsolatban álló jelzőrendszeri tagok szoros együttműködése, melynek érdekében 162 alkalommal folytatott esetkonzultációt velük a családsegítő. Egyre nagyobb problémát jelent a megemelkedett közüzemi díjak és élelmiszerárak miatti adósságspirálba keveredett családok számára a napi megélhetés. Ennek ellensúlyozására 251 alkalommal részesített adományokban családokat/ügyfeleket a családsegítő.

Pénzbeli ellátások:⁸⁰

A pénzbeli és természetbeni szociális ellátásokat a szociális ellátásokról és szociális igazgatásról szóló 1993. évi III. törvény szabályozza. A pénzbeli és természetbeni szociális ellátások jelentős részét - településünk tekintetében - a Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatal Kisvárdai Járási Hivatal hatáskörébe utalja a törvény. Az önkormányzat hatáskörében csak a települési támogatás megállapítása maradt, melyről Döge Község Önkormányzata Képviselő-testületének az önkormányzat által pénzben és természetben nyújtott, valamint a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátásokról szól. 5/2022. (VII. 30.) önkormányzati rendelete rendelkezik.

Rendkívüli települési támogatás, mely szerint Döge Község Önkormányzata rendkívüli települési támogatást nyújt a létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került, illetve időszakos vagy tartós létfenntartási gonddal küzdő kérelmező részére. 2022. évben összesen 113 fő kért rendkívüli települési támogatást. A kérelmet beadók közül egyetlen esetben sem történt elutasítás. A kérelem indokaként 45 fő gyógyszerkiadásainak hozzájárulása-ként, 43 fő esetében közüzemi hátralék miatt, 13 esetben a közüzemi szolgáltatás kikapcsolásának megelőzése miatt, 3 esetben tartós beteg családtag ápolása miatt, 9 esetben pedig rendkívüli, lakhatással összefüggő veszélyhelyzet elhárítása miatt került megállapításra a rendkívüli települési támogatás. Összege változó 5.000 – 50.000 Ft.

Rendszeres települési támogatás, mely szerint Döge Község Önkormányzata rendszeres települési támogatást biztosíthat annak a személynek, akik, vagy akinek vele egy háztartásban élő közeli hozzátartozója rendszeres gyógykezelésre szorul, aki önhibáján kívül gyermekének gondozását, gyógykezelését, iskoláztatását más módon nem tudja biztosítani vagy akinek a megélhetése rehabilitációs ellátásból, rokkantsági ellátásból, vagy a kötelező legkisebb munkabér 200%-át meg nem haladó mértékű munkajövedelemből, illetve nyugellátásból biztosított. 2022. évben Döge településen 7 fő részesült rendszeres települési támogatásban. A 7 fő által beadott kérelmekből kiderült, hogy saját és/vagy családjuk létfenntartása ezen támogatás nélkül nem biztosított.

Temetési támogatás: Döge Község Önkormányzata a temetési költségekhez való hozzájárulásként pénzbeli támogatást nyújt annak a személynek, aki elhunyt személy temettetéséről gondoskodik. Döge Község

⁸⁰ Önkormányzati adatszolgáltatás

Önkormányzata a 2022. évben 31 fő számára nyújtott, személyenként 30.000 Ft temetési támogatást elhunyt családtagjaik eltemettetésének költségeinek enyhítése céljából.

Tankönyvtámogatás: Tankönyvtámogatás állapítható meg évente egy alkalommal állami tankönyvtámogatásban nem részesülő, általános iskolai tanulmányait megkezdő vagy folytató általános iskolás gyermek részére. Bár az általános iskolás korú gyermekek számára a Magyar Állam biztosítja az állami tankönyvek ingyenes használatát, egyedi esetekben önkormányzati támogatással történő tankönyvvásárlás válhat szükségessé. Erre biztosít lehetőséget ez a támogatási forma, mely évente átlagosan 20 gyermeket érint.

Élelmiszer-támogatás: Élelmiszer-támogatás állapítható meg nagykorú természetes személy részére, amennyiben családjában az egy főre eső jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj legkisebb összegének nyolcszorosát, vagy egyéb okból élelmiszer-támogatás nyújtására vonatkozó rászorultsága megállapítható. Önkormányzatunk évente nagyságrendileg 650 db élelmiszer csomaggal járul hozzá a rászoruló családok élelmezésének biztosításához.

Felsőfokú tanulmányokat folytatók ösztöndíj támogatása: Azon kérelmezők részére állapítható meg, felsőoktatási hallgatók, és felsőoktatási intézményben (felsőoktatási hallgatói jogviszony keretében) teljes idejű (nappali tagozatos), alapképzést és szakképzést eredményező alapképzésben, mesterfokozatot és szakképzést eredményező mesterképzésben, egységes, osztatlan képzésben vagy felsőfokú, illetve felsőoktatási szakképzésben folytatják tanulmányaikat vagy utolsó éves, érettségi előtt álló középiskolások vagy felsőfokú diplomával nem rendelkező, felsőoktatási intézménybe még felvételt nem nyert érettségizettek, amennyiben a következő tanévtől kezdődően felsőoktatási intézmény keretében nappali tagozatos, alapképzést és szakképzést eredményező alapképzésben, egységes, osztatlan képzésben vagy felsőoktatási szakképzésben kívánnak részt venni.

Ez a támogatás a BURSA HUNGARICA ösztöndíjprogramhoz történő csatlakozással működik. A BURSA HUNGARICA ösztöndíjrendszer szabályai szerint a tanuló, illetve egyetemi hallgató lakóhelye szerint illetékes megyei önkormányzat, valamint a hallgatóval hallgatói jogviszonyt létesített egyetem a települési önkormányzat által biztosított támogatás mértékével egészíti ki a települési önkormányzat által biztosított ösztöndíjat. Bár sajnos a legtöbb egyetem, illetve a megyei önkormányzat forráshiány miatt általában nem tud csatlakozni a programhoz, önkormányzatunk elkötelezett annak folytatása mellett. 2022. évben már 26 tehetséges dögei fiatal kapta meg az ösztöndíjat, akik 5 éven keresztül, évente 80.000 Ft. összegű támogatásban részesülnek.

Hulladékkezelési díj támogatás: 70 éven felüli, egyedülálló lakos naptári negyedévenként a tulajdonában lévő lakóingatlanra vonatkozóan fizetett települési szilárd hulladékszállítás negyedéves díj 25%-ának megfelelő mértékű támogatásra jogosult. Önkormányzatunk kiemelt figyelmet fordít az idősök megsegítésére, hiszen tudjuk, hogy a kisnyugdíjasok jelentős részénél nagy problémát jelent a közüzemi díjak megfizetése. Még nagyobb gondot jelent azon idős, kisnyugdíjasok esetében, akik egyedül kénytelenek fenntartani és fizetni az általuk lakott ingatlan lakásfenntartási költségeit. 2022. évben 30 fő egyedülálló, 70 éven felüli részére, összesen 319.000 Ft támogatást nyújtottunk

Közfoglalkoztatási program keretében megtermelt javak természetbeni formájában nyújtott támogatás: A közfoglalkoztatási program keretében termelt, a településüzemeltetés és településfejlesztés – különösen a közétkeztetés – során fel nem használt és értékesítésre nem kerülő javak – így különösen mezőgazdasági termények és élelmiszer – felhasználásával az önkormányzat természetbeni támogatást nyújthat annak, aki közfoglalkoztatott vagy létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzete vagy időszakosan bekövetkező, vagy tartósan fennálló létfenntartási gondjai miatt rendkívüli települési támogatásban részesült; vagy szociális tüzelőanyag támogatásban részesült; vagy hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermeket nevel, vagy rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesült; vagy gyermekét egyedül nevelő szülő; vagy nyugellátásban részesül; vagy szociális étkeztetés, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás vagy családsegítés keretében ellátásban részesült.

Döge Önkormányzata 2012-ben csatlakozott a Belügyminisztérium által meghirdetett START közfoglalkoztatási programhoz.

A program keretében számos egyedi, hasznos, értékteremtő munkát tudott biztosítani munkaerő-piaci hátrányokkal küzdő lakosai számára. Különösen sikeres volt a mezőgazdasági mintaprogram, melynek keretében felhagyott mezőgazdasági termőföldeket hasznosított az önkormányzat. A program keretében zajló termelés célja az önkormányzati közétkeztetés alapanyagigényének biztosítása egészséges, rövid ellátási láncon érkező helyi mezőgazdasági termékekkel, de az önkormányzat szerette volna biztosítani azt is, hogy a mezőgazdasági termelést végző közfoglalkoztatottak részesüljenek saját munkájuk eredményéből. Ezért minden évben, az egyébként alacsony jövedelmi státusszal rendelkező közfoglalkoztatottak számára élelmiszer támogatást biztosít mezőgazdasági termények (uborka, paprika, paradicsom, zöldségfélék) formájában. A program átlagosan 80 személyt érint évente.

Beiskolázási támogatás: Az önkormányzat a kiskorú törvényes képviselőjének eseti beiskolázási támogatást biztosít, amennyiben a kiskorú alapfokú oktatási intézményben tanulói jogviszonnyal rendelkezik vagy óvodai/bölcsődei nevelést végző intézményben óvodai/bölcsődei jogviszonnyal rendelkezik, és a kérelmező nyilatkozata alapján a kiskorú törvényes képviselőinek egyike sem rendelkezik a kötelező legkisebb munkabér 350%-át meghaladó mértékű jövedelemmel. A Képviselő-testület a beiskolázási támogatást minden dögei lakóhellyel rendelkező általános vagy középiskolás gyermek után biztosítja, gyermekenként 10.000. Ft. összegben. A támogatás személyi körét az óvodás, és bölcsődés kisgyermekekre is kiterjesztette, akik minden évben ugyanilyen mértékű támogatásban részesülnek. 2022. évben 392 gyermek szülője részére tudtunk átadni 10.000 Ft-ot.

Természetbeni ellátások:

A természetben nyújtott szociális ellátások közül a köztemetés biztosítása kötelező feladata önkormányzatunknak az 1993. évi III. törvény szerint.

Köztemetés: A haláleset helye szerint illetékes települési önkormányzat képviselő-testülete gondoskodik az elhunyt személy közkölségen történő eltemettetéséről, ha nincs vagy nem lelhető fel az eltemettetésre köteles személy, vagy az eltemettetésre köteles személy az eltemettetésről nem gondoskodik. Döge Község Önkormányzata a köztemetés költségeinek megtérítésétől részben vagy egészben eltekinthet, amennyiben a kötelezett létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került, és a kérelmező nyilatkozata alapján nem rendelkezik a kötelező legkisebb munkabér 350%-át meghaladó mértékű jövedelemmel. 2022. évben nem volt köztemetés településünkön, minden elhunytnak volt fellelhető hozzátartozója, aki az eltemettetésről gondoskodott.

Szociális szolgáltatások:

A településen kötelezően ellátandó szociális feladatokat a Szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvény tartalmazza. Döge településen az alábbi szociális szolgáltatások működnek:

- jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
- családsegítés
- étkeztetés
- mini bölcsőde
- tanyagondnoki szolgálat

Döge Község Önkormányzata a házi segítségnyújtást a Kisvárdai Görögkatolikus Egyházközség fenntartásában működő, Kisvárdai Görögkatolikus Egyházközség „Szent György” Házi Segítségnyújtó Szolgálat útján biztosítja. Házi segítségnyújtás keretében a szolgáltatást igénybe vevő személy saját lakókörnyezetében kell biztosítani az önálló életvitel fenntartása érdekében szükséges ellátást. Az 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet 25. § (1) és (2) pontjai értelmében, házi segítségnyújtás keretében a Szolgáltató köteles gondoskodni az igénybe vevő önálló életvitelének fenntartásáról, melyet - szükségleteinek megfelelően - lakásán, lakókörnyezetében biztosít. A házi segítségnyújtás hozzájárul ahhoz, hogy az ellátást igénybe vevő fizikai, mentális, szociális szükséglete:

- saját környezetében,
- életkorának, élethelyzetének és egészségi állapotának megfelelően,
- meglévő képességeinek fenntartásával, felhasználásával, fejlesztésével biztosított legyen.

Jelenleg 4 fő szakirányú végzettségű szociális gondozó látja el a 28 fő házi segítségnyújtását szociális segítség és személyi gondozás feladatok elvégzésével. Az ügyfelek elégedettek, ragaszkodnak gondozóikhoz. Minden

esetben megfigyelhető, hogy a gondozók és az ügyfelek között bensőséges a kapcsolat, ezért a gondozók nemcsak a napi élet megkönnyítésében, hanem az elmagányosodás megelőzésében is hatékony segítséget nyújtanak a klienseknek.

Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás: Döge Község Önkormányzata a jelzőrendszeres házi segítségnyújtást a Nyíregyházi Görögkatolikus Egyházmegye fenntartásában működő, „Szent Miklós” Integrált Szolgáltató Központ útján biztosítja.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás célja, hogy a saját otthonában élő, egészségi állapota és szociális helyzete miatt rászoruló segélyhívó készülékkel ellátott időskorú vagy fogyatékos személy, illetve pszichiátriai beteg önálló életvitеле fenntartása mellett felmerülő krízishelyzetet megelőzze, illetve elhárítsa. Elősegítse és lehetővé tegye az akkutan felmerülő problémák – rosszullet, lakáson belüli baleset, betörés stb. – azonnali, illetve rövid időn belüli megoldását. Növelje az ellátott biztonságérzetét, csökkentse az egészségi ártalmakat, lehetővé tegye a közvetlen kapcsolattartást az ellátó intézménnyel, hozzájáruljon a jobb életminőséghez.

Étkeztetés: Az étkeztetés keretében azoknak a szociálisan rászorultaknak a legalább napi egyszeri meleg étkezéséről kell gondoskodni, akik azt önmaguk, illetve eltartottaik részére tartósan vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani, különösen koruk, egészségi állapotuk, fogyatékoságuk, pszichiátriai betegségük, szenvedélybetegségük, vagy hajléktalanságuk miatt. Az étkeztetést Döge Község Önkormányzata a Tornyospálcai Református Egyházközség egyházi fenntartó fenntartásában működő Áldás Református Diakóniai Központ szolgáltató útján biztosítja. Szociális étkeztetésben közel 140 fő részesül, akik számára a Dögei Meserét Óvoda, Mini Bölcsőde, Család- és Gyermekejóléti Szolgálat főzőkonyhája biztosítja az étkeztetést, melyet az Önkormányzat autójával szállítunk ki minden nap részükre.

A népkonyhán 46 fő kap egyszeri meleg étkezést naponta, melyet helyben fogyasztással biztosított. A szociális ellátások közül kiemelkedő fontossággal bír az étkeztetés, hiszen a résztvevők jelentős része csak így jut napi egyszeri meleg ételhez. A szociálisan rászorultak számára évről évre nő, így az étkeztetés biztosítása kiemelkedő feladatunk.

Tanyagondnoki szolgáltatás: Célja a falvak és a külterületi vagy egyéb belterületi, valamint a tanyasi lakott helyek intézményhiányából és a közösségi közlekedés nehézségéből eredő hátrányainak enyhítése, az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, közszolgáltatáshoz, valamint egyes alapszolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása, továbbá az egyéni, közösségi szintű szükségletek teljesítésének segítése. Döge településen két tanyagondnoki szolgálat működik különböző ellátási területeken.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv. szabályozza a gyermekek védelmének rendszerét. A jogszabály nevesíti a gyermekek védelme a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítésére, veszélyeztetettségének megelőzésére és megszüntetésére, valamint a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenységeket is. E szerint a gyermekek védelmét pénzügyi, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások, illetve gyermekvédelmi szakellátások, valamint a törvényben meghatározott hatósági intézkedések biztosítják. A gyermekvédelmi rendszer működtetése állami és önkormányzati feladat.

Pénzügyi és természetbeni ellátások

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény: A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapításának célja annak igazolása, hogy a gyermek szociális helyzete alapján kedvezményekre jogosult (ingyenes vagy kedvezményes intézményi gyermekétkeztetés, szünidei gyermekétkeztetés, pénzügyi támogatás) 2022. december 31-én 119 gyermek jogosult rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre településünkön. A kedvezményben részesülők számára havonta magas összegű megtakarítást jelent, hogy nem kell étkezési díjat fizetniük a nevelési-oktatási intézményekben a gyermekek étkeztetéséért. Ez havonta kb. 12.000-15.000 Ft jelent gyermekenként. A mélyszegénységben élő, (halmozottan) hátrányos helyzetű családok számára ez anyagilag megterhelő lenne.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény másik jelentős tétele az évente két alkalommal számukra juttatott meghatározott összegű pénzösszeg, mely az iskolakezdéshez, illetve a téli ünnepek idején szintén jelentős segítséget jelent a családok számára.

Gyermekétkeztetés: Természetbeni ellátásként a gyermek életkorának megfelelő gyermekétkeztetést biztosítunk a gyermeket gondozó szülő, törvényes képviselő vagy nevelésbe vett gyermek esetén a gyermek ellátását biztosító nevelőszülő, gyermekotthon vezetője, illetve az 1993. évi III. tv. hatálya alá tartozó ápolást, gondozást nyújtó intézmény vezetője kérelmére a mini bölcsődében, az óvodában, az általános iskolai menzai ellátás keretében.

Intézményi gyermekétkeztetés: a mini bölcsődében 4 étkezést, az óvodában és az általános iskolában 3 étkezést biztosít Önkormányzatunk főzőkonyhánk segítségével.

Ingyenes és kedvezményes intézményi gyermekétkeztetés:

Önkormányzatunk ingyenes étkezést biztosít a mini bölcsődében nyújtott bölcsődei ellátásban vagy óvodai nevelésben részesülő gyermek számára, ha

- rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül,
- tartósan beteg vagy fogyatékos, vagy olyan családban él, amelyben tartósan beteg vagy fogyatékos gyermeket nevelnek,
- olyan családban él, amelyben három vagy több gyermeket nevelnek,
- olyan családban él, amelyben a szülő nyilatkozata alapján az egy főre jutó havi jövedelem összege nem haladja meg a kötelező legkisebb munkabér személyi jövedelemadóval és társadalombiztosítási járulékkal csökkentett összegének 130%-át vagy
- nevelésbe vették.

Önkormányzatunk ingyenes étkezést biztosít az 1–8. évfolyamon nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő tanuló számára, ha

- rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül, vagy
- nevelésbe vették.

Szünidei gyermekétkeztetés: Önkormányzatunk a szünidei gyermekétkeztetés keretében a szülő, törvényes képviselő kérelmére a déli meleg főétkezést a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermek, a hátrányos helyzetű gyermek és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek részére ingyenesen biztosítja. Szünidei gyermekétkeztetésben átlagosan 95 gyermek részesül, akik helyben fogyasztással vagy elvitellel jutnak hozzá a napi egyszeri meleg étkezéshez.

1.8.1.5. Sport, szabadidő⁸¹

Könyvtár

Név:	Dögei Községi és Iskolai Könyvtár
Alapítás éve:	1948
Nyitvatartási idő:	heti 20 óra, jelenleg minden hétköznap 14-18 óráig

Szolgáltatások:

A könyvtár szabad polcain több mint 7.000,- db kötet található, évente átlagosan 250,- db könyv megvásárlásával történik állománybővítés. A folyóirattárban 4 db folyóirat érhető el. A könyvtárban található informatikai laborban 25 nagy teljesítményű, számítógép és 26 db tanulói tablet, valamint nagy értékű robotikai eszköztár, és 4 db mini drón áll rendelkezésre.

⁸¹ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

A könyvtár rendszeres helyszíne előadásoknak, író-olvasó találkozóknak, kulturális rendezvényeknek, gyermek színházi előadásoknak, tanulói versenyeknek, melyek a nyíregyházi székhelyű Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárral együttműködésben valósulnak meg.

Sportélet

Neve:	Lendület Sportegyesület Döge.
Alapító okirat kelte:	2014.02.12.
Székhelye:	4495 Döge Osváth tér 1 sz.
Adószáma:	26918086-1-15
Nyilvántartási szám:	5-02-0003460
Képviselő neve:	Szanyi János egyesületi elnök (06-30/450-54-64)

Döge Lendület SE címere⁸²

10 fő taggal alakult meg, melyhez további 4 fő csatlakozott. Az egyesület 6 korcsoportban eredményesen képviselteti magát összesen 84 igazolt labdarúgóval:

- U/7 korcsoport (2018-2017 között született gyerekek)
- U/9 korcsoport (2016-2015)
- U/11 korcsoport (2014-2013)
- U/13 korcsoport (2012-2011)
- U/14 korcsoport (2011-2010)
- valamint a felnőtt csapat.

AZ U/7, U/9, U/11 korcsoport Cigánd város Alközpontjához tartozik, ahol 12 településsel játszik iskola rendszerű tornákat. A tornák megrendezése után minden csapatból egy gyereket a kimagasló teljesítménye alapján jutalomba részesíti a szervező Alközpont koordinációs edzője. A tornákat szeptembertől – novemberig, márciustól – májusig rendezik 5-5 alkalommal általában vasárnap délelőtt és hétfő délután. Helyezés az év végén nincs. U/13 korosztály: az említett hónapok minden második vasárnapján, hogy ne ütközzön a Bozsik tornákkal rendezik. Itt 4 település

⁸² Forrás: Wikipédia

(Dombrád, Gyulaháza, Pap) körforgásban rendezi össze – tavasszal összesen 8 tornát. U/14 korosztály már megyei bajnoki rendszerben fociznak. 2022/2023 évben veretlenül nyerték meg a megszerezve a gólkirályi címet is.

A felnőtt csapatunk a Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei bajnokság Rétköz csoportjába nevezett. Az elmúlt évben a 7.helyezést érte el. A mérkőzéseket az Általános Iskola udvarán 2015-ben újonnan épült öntözőberendezéssel rendelkező gyönyörű pályán rendezzük.

Az egyesületünk 2016-tól TAO támogatásra is jogosult lett, amit minden évben maximálisan ki is használ. A csapatok támogatása maximalizálva van az MLSZ által, így éves szinten 5.000.000 - 6.500.000 Ft között pályázhatunk felszerelésekre, pályakarbantartó gépekre, utazás finanszírozására, edzők fizetésére, valamint egyéb előre gondolt költségekre, ami éppen a csapat működéséhez szükséges. A jövőben szeretnénk minél több gyerekkel a mozgás örömeit megszerettetni, valamint a pálya környezetét még szebb biztonságosabb, korszerűbb formába látni, amihez sok erő, pénz és szeretet kell.

1.8.2. Esélyegyenlőség biztosítása

Összhangban az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel, Döge Község Önkormányzata Esélyegyenlőségi Programban rögzíti az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat. A helyi esélyegyenlőségi Programot Döge Község Önkormányzata Képviselő-testület 23/2018. (IV.19.) számú határozatában fogadta el.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program átfogó célja:

Döge Község Önkormányzata az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- a diszkriminációmentességet,
- szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a
- helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A
- köznevelési intézményeket – az óvoda kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik
- az intézményfenntartó központ területi szerveivel (tanteil).

A Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (HEP IT)⁸³

Az intézkedési terv a megjelölt hátrányos helyzetű csoportokra irányul, akik számára a sikeres élet és társadalmi integráció esélye a hátrányaikat kompenzáló esélyegyenlőségi intézkedésekkel valósul meg. Az intézkedési terv olyan beavatkozásokat fogalmaz meg, amelyek a helyzetértékelésben felvetett problémákra nyújtanak megoldást.

⁸³ Forrás: <https://hep.tef.gov.hu/Login.aspx?ReturnUrl=%2f>

A helyzetelemzés megállapításainak összegzése

Célcsoport	Következtetések	
	Problémák beazonosítása rövid megnevezéssel	Fejlesztési lehetőségek meghatározása rövid címmel
Romák vagy mélyszegénységben élők	Anyagi jellegű megélhetési és életvezetési problémák	Az Önkormányzat által nyújtott önkormányzati segélyek közvetlenül a közüemi szolgáltatóknak való eljuttatása. Helyi piac létrehozása Foglalkoztatást elősegítő programok szervezése, lebonyolítása. Alapfokú végzettség megszerzésének támogatása
	Lakókörnyezeti hiányosságok	Az Önkormányzati bérházakok létrehozása Szociális lakhatás megteremtése Szegregátumok fejlesztése (lakhatás javítása) Szegregátumokban és/vagy szegregációval veszélyeztetett területeken közösségi ház létrehozása Anyaház kialakítása Kedvesház létrehozása
	Iskolai hiányzások	A Család- és Gyermekjóléti Szolgálatnak küldött iskolai hiányzásokról szóló jelzések, már a probléma jelentkezésekor megtörténjenek.
	Higiéniai problémák, hiányosságok	Prevenációs programok szervezése, egészségügyi felhívások elkészítése, előadások megtartása szakemberek bevonásával, különös tekintettel fejtetvességre és fertőző megbetegedésekre Telepek, szegregátumok élhetőbbé tétele, lakásfelújítások, útjavítások, járda kialakítása, folyamatos hulladékgyűjtés.
	Pénzgazdálkodási problémák	Adósságkezelési, pénzgazdálkodási tanácsadások, takarékoskodással kapcsolatos előadások.
Gyermekek esélyegyenlősége	A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek többsége tanulmányában nem tud „lépést tartani” osztálytársaival.	Hátránykompenzáló programok fejlesztése, korrepetálások, egyéni felkészítések számának növelése.
	Valamely tárgyból kiemelkedő tudással és/vagy érdeklődéssel rendelkező gyermekek megkezdnek az általános iskolai tananyag szintjén, pedig többen kiegészítő tudásra vágyanak	Tehetséggondozó programok indítása
	A halmozottan hátrányos helyzetű és roma gyerekek nem megfelelő testi higiénéval rendelkeznek, gyakori a fejtetvesség	Szűrőprogramok gyakoribbá tétele, a gyermekek számára előadások tartása (testi higiéné, pszichológiai) a témával kapcsolatosan.
	Lakókörnyezeti hiányosságok	Szegregátumok és/vagy szegregációval veszélyeztetett területek fejlesztése, lakhatási feltételek javítása, folyamatos hulladékgyűjtés, útburkolat javítása, járda építése Közösségi házak kialakítása, Anyá és/vagy családok átmeneti otthonának kialakítása Kedvesház létrehozása
Idősek esélyegyenlősége	Az egyedülálló idősök társadalmi kapcsolatai beszűkülnek, izolálódnak	Nappali ellátás kialakítása „Tájház és kemencés udvar” létrehozása Önkéntes programok népszerűsítése, szervezése, bevezetése, mellyel elősegítjük az aktív öregkor megélését
	Nem tudják a távol élő rokonokkal tartani a kapcsolatot	Internet-használati tanfolyam indítása
	Kertjüket sok esetben nem tudják rendben tartani	Közmunka-program keretén belül történő segítségnyújtás
	Közösségi veszélyhelyzetben kiszolgáltatottság	Adataik nyilvántartása, célzott segítségnyújtás
	Egyéni élethelyzetek nehéz kezelése	Idősek rendszeres felkeresése, szociális segítőmunka, idősök otthona létrehozása
Nők esélyegyenlősége	Nincs a nőket fokozottan érintő társadalmi problémák felszámolására kialakított program	Célcsoport-specifikus társadalmi, közösségi programok és információk nyújtása
	Alacsony a nők foglalkoztatási aránya	Célcsoport-specifikus foglalkoztatási- és képzési információk nyújtása Roma nőket támogató képzések szervezése, lebonyolítása Foglalkoztatást elősegítő programok szervezése, lebonyolítása
	Alacsony képzettségű nők hátrányos munkaerőpiaci helyzete	Képzési programok, képzési információk nyújtása Helyi piac létrehozása
	Gyermekek napközbeni elhelyezésének problémái	Intézményrendszer fejlesztése
	Családon belüli erőszak	Jelzőrendszer fejlesztése
Fogyatékkal élők esélyegyenlősége	Helyi intézmények nem akadálymentesítettek	Akadálymentesítési program fejlesztése
	Alapvető infrastruktúra hiánya, veszélyei	Települési infrastruktúra fejlesztése
	A fogyatékkal élők nem tudnak más településre eljutni, szolgáltatásokat igénybe venni	Támogató hálózat kiépítése
	A fogyatékkal élők foglalkoztatásának hiánya	Pályázati programok figyelemmel kísérése
	A fogyatékkal élők társadalmi kapcsolatai beszűkülnek	Nappali ellátás létrehozása, önszervező klub kialakítása, családsegítő programok fejlesztése

A beavatkozások megvalósítói

Célcsoport	Következtetésben megjelölt beavatkozási terület, mint intézkedés címe, megnevezése	Az intézkedésbe bevont aktorok és partnerek – kiemelve a felelőst
Romák és/vagy mélyszegénységben élők	1. Szűk keresztmetszetű telep-rehabilitációs program, közösségi ház építése 2. Álláskeresési kompetenciák elsajátítását biztosító tanfolyam szervezése 3. Alapvető pénzügyi és életvezetési ismeretek elsajátítását célzó tanfolyam szervezése 4. Alapvető infokommunikációs ismeretek elsajátításának elősegítése álláskeresők számára 5. Alapfokú végzettség megszerzésére, illetve szakma elsajátítására irányuló képzések szervezése 6. Önkormányzati bérházak kialakítása 7. Anyaoththon, Családok Átmeneti Otthona, Kedvesház kialakítása 8. Helyi piac létrehozása	1. Felelős: polgármester Partnerek: Nemzetiségi Önkormányzat, jegyző, Közfoglalkoztatási program vezetője, családsegítő, érintett lakosság 2. Felelős: Család-és Gyermekjóléti Szolgálat Partnerek: Iskolaigazgató, Ifjúsági Ház vezetője, Munkaügyi Központ referense 3. Felelős: Családsegítő Partnerek: Kisvárdai Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztály referense 4. Felelős PH rendszergazdája Partnerek: Dögei Nők Egyesülete, Ifjúsági Ház vezetője, családsegítő 5. Felelős: polgármester Partnerek: Iskolaigazgató, családsegítő, IKSZT vezető, Kisvárdai Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya 6. Felelős: polgármester Partnerek: Jegyző, érintett lakosság, Közfoglalkoztatási program vezetője 7. Felelős: Polgármester Partnerek: Jegyző, NÖK, családsegítő, érintett lakosság 8. Felelős: polgármester Partnerek: Közfoglalkoztatási program vezetője
Gyermekek	1. Játsszótér kialakítása 2. Iskolai lemorzsolódás megelőzése-felzárkóztató és tehetséggondozó programok 3. Alapvető közlekedési infrastruktúra teljeskörű elérésének biztosítása és minőségi fejlesztése. Védett gyalogátkelőhely kiépítése 4. Szegregátumok és/vagy szegregációval veszélyeztetett területek fejlesztése (lakásrehabilitáció, útjavítás, járda, szeméthyűjtés)	1. Felelős: polgármester Partnerek: jegyző, iskolaigazgató, óvodavezető, pedagógusok, óvodapedagógusok 2. Felelős: polgármester Partnerek: jegyző, iskolaigazgató, Kisvárdai Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya 3. Felelős: polgármester Partnerek: jegyző, Közfoglalkoztatási program vezetője 4. Felelős: polgármester Partnerek: jegyző, családsegítő, Közfoglalkoztatási program vezetője, érintett lakosság
Idősek	1. Egyenlő esélyű hozzáférést biztosítása az egészségügyi alapszolgáltatás területén az orvosi rendelő és védőnői szolgálat épületének komplex, akadálymentesítést is magába foglaló felújítása és eszközbeszerzés révén 2. Polgármesteri Hivatal épületének mozgáskorlátozottai akadálymentesítése 3. Alapvető közlekedési infrastruktúra teljeskörű elérésének biztosítása és minőségi fejlesztése, gyalogjárda építése 4. Nappali ellátás „Tájház és Kemencés udvar” kialakítása, Idősek otthona létrehozása 5. Izolációt, kirekesztődést megszüntető programok szervezése idősek számára 6. Alapvető infokommunikációs ismeretek elsajátításának elősegítése	1. Felelős: polgármester Partnerek: háziorvos, védőnő 2. Felelős: polgármester Partnerek: jegyző, Közfoglalkoztatási program vezetője 3. Felelős: polgármester Partnerek: jegyző, Közfoglalkoztatási program vezetője 4. Felelős: polgármester Partnerek: jegyző, 5. Felelős: Dögei Nők Egyesülete, Ifjúsági Ház vezetője, Együtt a Dögei Nyugdíjasokért és Megváltozott Munkaképességűekért Egyesület elnöke, Döge Dalárda Kör elnöke Partnerek: polgármester, jegyző, iskolaigazgató, családsegítő 6. PH rendszergazdája Partnerek: Dögei Nők Egyesülete, Ifjúsági Ház vezetője, családsegítő
Nők	1. Játsszótér kialakítása 2. Esélyteremtő közfoglalkoztatás az önkormányzati intézményekben 3. Foglalkoztatást elősegítő programok szervezése 4. Helyi piac kialakítása 5. Mini bölcsőde kialakítása	1. Felelős: polgármester Partnerek: jegyző, iskolaigazgató, óvodavezető, pedagógusok, óvodapedagógusok 2. Intézményvezetők Partnerek: Intézményi kijelölt mentorok 3. Felelős: IKSZ vezető, polgármester Partnerek: jegyző, iskolaigazgató, családsegítő 4. polgármester Partnerek: Közfoglalkoztatási program vezetője 5. Felelős: polgármester Partnerek: jegyző.
Fogyatékkal élők	1. Egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása az egészségügyi alapszolgáltatás területén az orvosi rendelő és védőnői szolgálat épületének komplex, akadálymentesítést is magába foglaló felújítása eszközbeszerzés révén 2. Polgármesteri Hivatal épületének mozgáskorlátozottai akadálymentesítése 3. Alapvető közlekedési infrastruktúra teljeskörű elérésének biztosítása és minőségi fejlesztése, gyalogjárda építése	1. Felelős: polgármester Partnerek: háziorvos, védőnő 2. Felelős: polgármester Partnerek: jegyző, Közfoglalkoztatási program vezetője 3. Felelős: polgármester Partnerek: jegyző, Közfoglalkoztatási program vezetője

1.7. A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA

1.7.1. A település gazdasági súlya, szerepköre

Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye az alacsony vállalkozás-sűrűséggel és gyengébb kutatási erőforrással bíró megyék közé tartozik. A periferikus helyzet miatt a település lakosságszámhöz viszonyított gazdasági súlya alulértékelt. Kevés a nagyvállalatok száma, viszont a jelen lévő külföldi vállalatok, jelentős szerepet töltenek be. Az ipari termelés növekedése az országos átlag feletti, ennek ellenére az egy főre jutó GDP a második legalacsonyabb az országban. Az iparban és a szolgáltatóiparban foglalkoztatottak aránya elmarad az országos átlagtól. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya jelentős, és a mezőgazdasággal foglalkozó vállalkozások aránya itt a legmagasabb.

A 10 európai páneurópai közlekedési folyosóból (más néven: Helsinki-folyosók, TEN-T folyosó) négy érinti a Kárpát-medencét. A térséget az V. számú, Velence – Trieszt/Koper – Ljubljana – Maribor – Budapest – Ungvár – Lviv – Kijev érinti. Szerepe egyre erősödik, ami kedvezőbb gazdasági és közlekedési pozícióba emelheti a térséget. Az V. Helsinki folyosó részeként az M3-as autópálya keresztülhalad a megye területén, nyomvonala (Polgár) – Nyíregyháza – Vásárosnamény – (Ukrajna) településeket érinti. 2017-ben építési engedélyt kapott az M34 jelzésű gyorsforgalmi út, melynek tervezett nyomvonala áthalad szomszédos Fényeslitke külterületén. Az út nyomvonalát az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény, 2013. évi módosítása tartalmazza. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat 19/2011. (XII.1.) sz. rendeletével fogadta el Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területrendezési Tervét. A megépülő M34-es gyorsforgalmi út, közvetlen elért biztosít, a V. Helsinki folyosóval.

A térség gazdasági potenciálját, alapvetően a két kistérségi központ Kisvárdra és Záhony határozza meg, akik nem célterületei a Helyi Vidékfejlesztési Közösségnek. E két településen működik az a néhány nagy és közép-vállalkozás, mely meghatározó szerepet tölt be a térség jövedelem termelésében és a foglalkoztatásában. A Mastergood csoport, a Nyírzem Kft., a Záhony-Port, valamint azok a vállalkozások, melyek jelentős beszállítói kapacitást is képesek indukálni. De fontos megemlíteni a szintén szomszédos településen, Fényeslitkén megépült, az East-West Intermodális Logisztikai terminált, ami egész Európát érintő, kelet és nyugat közötti vasúti konténerforgalom bővítését lehetővé tevő kapuja. A 85 hektáros területen működő terminál, a fejlesztést követően, 1 millió TEU / év maximális kapacitással működik.

A térség kis-, és közép vállalkozásainak állapotára jellemző, hogy sajnálatos módon nem tudnak élni a lehetőséggel, hogy a térségen belüli nagyobb vállalatok beszállítói igényeit kielégítse. Tradicionálisan érvényes, hogy a megélhetés legfőbb forrása a vármegyében a mezőgazdaság, melyre az elaprózódott birtokszerkezet jellemző, így jövedelemtermelő képessége is minimális. Az ipari termelés szerkezeti állapotára is jellemző, hogy nagyon kevés a hatékonyan működő mikro-, és kisvállalkozás, és nagy számban vannak jelen azok a kényszervállalkozások, melyek még tulajdonosaik számára sem képesek megélhetést biztosítani.

A térségben, az önálló vállalkozók többsége, a mezőgazdaságban tevékenykedett. A vármegyében zajló mezőgazdasági tevékenységen belül kiemelkedő jelentőségű a gyümölcs-, illetve az almatermesztés. Az ország gyümölcsös területének egyharmada, az almáskertek területének kétharmada, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében található. Legnagyobb jelentőségű gyümölcs az alma mellett a meggy. Piaci mennyiségben termesztett gyümölcsök a vármegyében a dió és a szilva. Messze földön híres megyei tájfajtáink: Milotai dió, Újfehértói fürtös meggy, Kántorjánosi meggy, Nemtudom szilva.

A mezőgazdasági feldolgozóipar alapvetően a zöldség, gyümölcsstermesztésre épült, de az innovatív termelési technológiák hiánya, a K+F tevékenység alacsony szintje csak kevés hozzáadott értéket képes realizálni. Az Újfehértói Kutató Intézet, a Nyíregyházi Egyetem, valamint a szaktanácsadói hálózat lehet az a bázis, mely összefogva a termelőkkel változtathat ezen a helyzeten. A feldolgozott termékek között azért található, egyre nagyobb piaci szegmensen alkotó innovatív termék. A vármegyében több, országos ismertségű pálinkafőző-vállalkozás dolgozza fel a minőségi gyümölcsöt, egyesek exportpiacok felé is terjeszkednek (Zsindelyes, Talléros, Tarpai, Panyolai, Tuzséri manufaktúrák). Az ágazatban több feldolgozóipari és logisztikai beruházás van folyamatban.

Az 1980-as évek kimagasló állatállománya minimálisra csökkent, különösen a szarvasmarha esetében, bár az utóbbi években emelkedő tendenciát mutat. A szarvasmarhák tekintetében, a tejhasznú állomány jellemzőbb, mint a húsmarha tartása. Az előállított tej nagy részét a mátészalkai tejüzemben dolgozzák fel. A szarvasmarha-és sertésitenyésztés erős középmezőnyben van a vármegyék között. Juh tartás vonatkozásában a vármegye országos szinten a harmadik helyen áll, de jelenleg a legerősebb ágazat a baromfitenyésztés, mely a vármegyék között az első. A termékeket exportpiacokon is értékesítik.

A kevés kisvállalkozás összetételére az élelmiszer feldolgozás, az építőipar, a fémfeldolgozás és a kereskedelem a jellemző. Nem működnek a településeken azok a kisipari szolgáltatások, melyek a lakosság igényeinek kielégítése mellett egy biztos megélhetést jelenthetnének az ott élők számára. Mindezen anomáliák egyik legfőbb oka, hogy a szakképzés területén komoly lemaradásaink vannak, és a hiányszakmákra koncentrált rugalmas képzési rendszer nem működik. A turisztikai ágazatban működő vállalkozások alapvetően Nyíregyházára koncentrálnak, a vidéki területek turisztikai kínálata minimális, pedig jelentős tartalékok mutatkoznak a vadász, lovas, horgász, egészség és gasztronómiai turizmus területén, melyeknek szintén leggyengébb láncszemei a jól képzett turisztikai szakemberek. A banki szolgáltatások a városokra koncentrálnak, valamennyi településünkön működik valamilyen pénzügyintézet, az ATM szolgáltatás területi lefedettsége minimális.

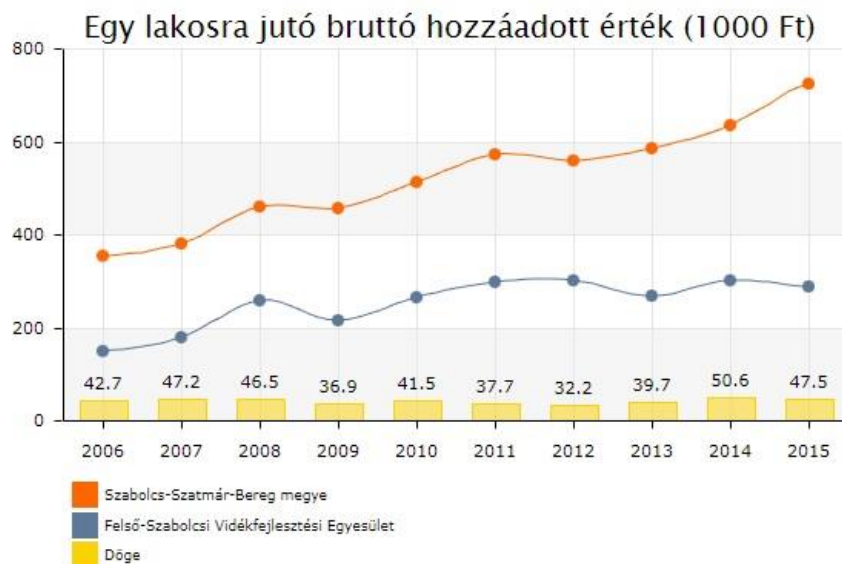
A Nyírség részben öntözhető területekkel, zöldség, gyümölcs alapanyaggal és állattenyésztéshez kapcsolódó adottságokkal ellátott, mindezen adottságok ellenére, jelenleg leépülő termelési kultúrával rendelkezik. A térség ipari és mezőgazdasági üzei, szövetkezetei nagyrészt már megszűntek, vagy megszűnő félben vannak. A birtokszerkezet elaprózódott, a mezőgazdaság technikai felszereltsége elavult. Ennek a folyamatnak köszönhetően alacsony a jövedelemtermelő képessége, valamint a versenyképessége is. A mezőgazdaságban működő vállalkozások legnagyobb felvevőpiaca Nyíregyháza. A feldolgozóiparban a kis- és középvállalkozások száma a mérvadó, átlagosan 1-10 főt foglalkoztatnak. Ezek a vállalkozások többnyire feldolgozó, élelmiszer előállító vagy textil üzemek. Megállapított, hogy nem áll rendelkezésükre a megfelelő technológiai háttér és személyi feltétel, így általában alacsony szintű a feldolgozás mértéke. A vállalkozások többségében a szolgáltatói és az ipari szektorban működnek. Az építőiparban működő vállalkozások száma az utóbbi években erősen csökkent, a gazdasági válságot követően kevés vállalkozás tudott a piacon megmaradni. A térség erősen vállalkozáshiányos, ez első sorban az alacsony vállalkozási kedv, de jelentős részben a tőkehiány következménye. Hiányzik az inkubátor típusú tevékenység, amely segíthetné az induló kisvállalkozások megalapozását.

Egy lakosra jutó jegyzett tőke (1000 Ft) ⁸⁴

⁸⁴ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

Az egy lakosra jutó jegyzett tőke a társasági adóbevallásra kötelezett vállalkozások jegyzet tőkéje, egy lakosra vetítve. A vizsgált időszakot tekintve az értéke csökkent, jelentősen elmaradt mind a járási, mind az országos voluméntól. Az egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték 2008-ban volt a vizsgált időszakban a legmagasabb, azóta kisebb ingadozás mellett csökkenő tendenciát mutat.

Egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték (1000 Ft)⁸⁵

1.7.2. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

1.7.2.1. Ipari termelés

Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye az ország keleti határán található három ország szomszédságában. Ukrajna, Szlovákia és Románia határos a megyével. Lakossága: mintegy 565 513 ezer fő. Gazdaságának jellemzői: az élelmiszer feldolgozás, vegyipar, az elektronikai és optikai ipar, valamint a textilipar. A jól képzett, fiatal és relatíve olcsó humán erőforrás, a rendelkezésre álló szabad és képezhető munkaerő, a fejlett infrastruktúra, valamint az európai szintű kulturális és természeti környezet elégti ki a befektetők ez irányú igényeit.

A megye egész területén rendelkezésre állnak szabad, ipari jellegű fejlesztésre alkalmas földterületek és működő ipari parkok. Ahhoz, hogy egy ipari park vonzó befektetési környezetet kínáljon a betelepülő vállalkozások számára, folyamatosan fejlesztenie kell az infrastrukturális ellátottság mellett a nyújtott szolgáltatások körét és színvonalát. A terület elérhetősége, megközelíthetősége is jelentősen befolyásolja az értékét. Fontos lehet a vasút vagy a gyorsforgalmi út közelsége. Ezek mellett egyre inkább előtérbe kerül a munkaerő elérhetősége, valamint az intermodális szállítmányozás lehetősége, valamint a támogatások igényelhetősége.

Megyei ipari statisztikai adatok⁸⁶:

- A megyei telephellyel rendelkező, 4 főnél többet foglalkoztató ipari vállalkozások 2019-ben 1036 milliárd forint termelési értéket állítottak elő, összehasonlítva áron 6,7%-kal (országosan 5,3%-kal) többet, mint egy évvel korábban.
- A 49 főnél többet foglalkoztató, megyei székhelyű ipari vállalkozások termelési értéke 686 milliárd forintot tett ki, ami összehasonlítva áron 5,0%-kal meghaladta az előző évet.
- Az ipari teljesítmény legnagyobb hányadát, 27%-át adó élelmiszeripar kibocsátása - főként a húsipari bővülés eredményeként - 5,0%-kal emelkedett.

⁸⁵ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

⁸⁶ Forrás: Helyzetelemzés Szabolcs-Szatmár-Bereg megye - Északkelet-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna

- A megye iparának másik meghatározó területén, a gumi-, műanyag- és építőanyag-iparban 7,6%-kal csökkent, az ugyancsak jelentős súlyú egyéb feldolgozóiparban (ide tartozik például az orvosi eszköz, játék-, illetve sportszergyártás) 15%-kal bővült a termelés volumene.
- A nagyobb súlyú ágak közül az élelmiszeripar és az egyéb feldolgozóipar termelése az átlagosat meghaladóan, 20, illetve 12%-kal emelkedett a 2015. I. félévihez képest, és együttesen a termelési érték negytedét adták. A 26%-os részarányú, és szinte teljes egészében külfiacra termelő gumi-, műanyag és nemfém ásványi termék gyártás teljesítménye kissé mérséklődött.

1.7.2.2. Mezőgazdaság

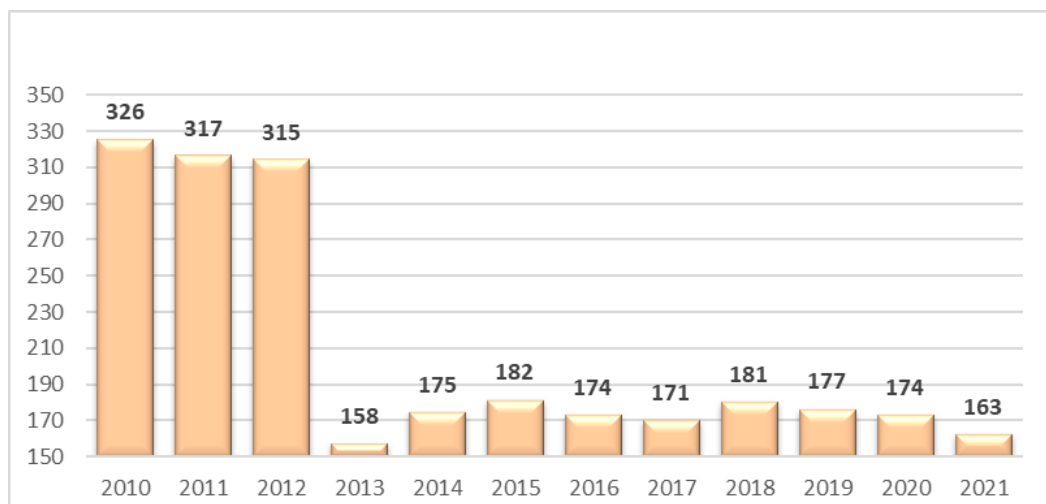
A Szabolcs-Szatmár-Beregben zajló mezőgazdasági tevékenységen belül kiemelkedő jelentőségű a gyümölcsstermesztés. Ezen belül az alma, meggy és szilva termesztése kiemelkedő. Az ország gyümölcsös területének harmada, almáskertjei területének kétharmada van a vármegyében. Ehhez kapcsolódóan a térségben jelentős kutatási-fejlesztési tevékenység zajlik az újfehértói kutatóállomáson, valamint a Nyíregyházi Egyetem, Műszaki és Agrártudományi Intézetében. Az almatermesztésnél is nagyobb mértékben (közel 80%-ban) koncentrálódik a megyére a jelentős élőlomka-igényű, kis területi részarányú hazai dohánytermelés.

Adottságok

Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye területe természetföldrajzi-táji értelemben igen tagolt sík terület. Talajai jellemzően közepes vagy gyenge termőképességűek. Mindezek nagyban meghatározzák a termelés szerkezetét, a jövedelmezőségi viszonyokat. Északkeleti fekvéséből adódóan éghajlata hűvösebb, mint az Alföld belső tájain. Szélösségesebb az időjárás, alacsonyabb az évi középhőmérséklet, kevesebb a csapadék és egyenetlenebb az eloszlása. Ugyanakkor a hűvösebb kontinentális jelleg, a viszonylag magas páratartalom, az elegendő napfénytartam, az őszi harmatok kifejezetten kedvezőek mindenekelőtt a téli almafajták, de egyéb, a talaj iránt kevésbé igényes gyümölcsök termesztéséhez is.

Az ágazat súlya

A vármegye gazdasági teljesítménye a népesség számához mérve közismerten a gyengébbek közé tartozik. Mindemellett gazdasági szempontból a térség húzóágazata mezőgazdaság. A regisztrált vállalkozások 62%-át a mezőgazdasági, erdőgazdálkodás, halászati gazdasági ág adja a megyének. Az őstermelők száma 38 403 fő. Az egy lakosra jutó teljesítményértékek viszont elmarad az országos átlagtól.

Regisztrált őstermelők száma⁸⁷

⁸⁷ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

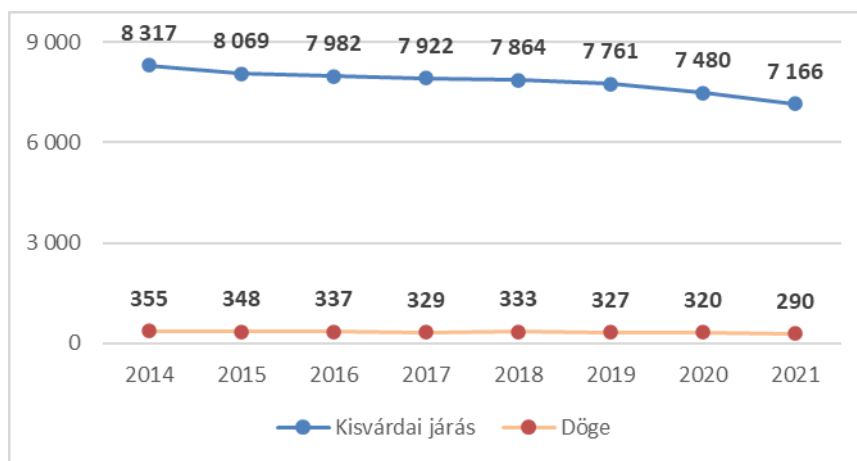
Bár jelentősen veszített jelentőségéből a szántóföldi zöldségtermesztés (uborka, paradicsom, zöldborsó stb.), így is jelentős exportbevételt jelent. Jelenleg inkább a belső piacra termelnek a gazdák.

A KSH adatai szerint, a hazai gazdaságok száma 2010-es census óta, a mintegy 351 ezerrel, 2020-ra 234 ezerre csökkent. Ez megfelel az Európai Unióban megfigyelhető tendenciának. Elsősorban a kisebb gazdák adták fel tevékenységüket. A csökkenő tendencia leginkább az állattartással foglalkozó gazdaságokat érintette. A növénytermesztéssel foglalkozó gazdaságok aránya 41%-ról 67%-ra nőtt. Ez köszönhető növénytermesztést preferáló uniós agrárpolitikának, valamint az állattenyésztés alacsonyabb jövedelmezőségének.

Szervezeti háttér

A mezőgazdasági termelés szervezeti háttérét a jellemzően nagy üzemméretet mutató gazdasági szervezetek, és az ezeknél jóval tagoltabb egyéni gazdaságok adják.

A KSH adatai alapján, 2021-ben a vármegyében, 68 245 ezer mezőgazdasággal foglalkozó regisztrált vállalkozás működött, ami a regisztrált vállalkozások 56,4%-os arányát jelenti. Járási szinten, 7166, Komoró tekintetében 290-re tehető a mezőgazdasági vállalkozások száma. A különböző termelési profilú egyéni gazdaságok közül legkevésbé a kizárólag növénytermesztéssel foglalkozók száma csökkent, így ez a típus a vármegyében az országosnál jóval nagyobb részarányú.

Mezőgazdálkodási vállalkozások száma⁸⁸

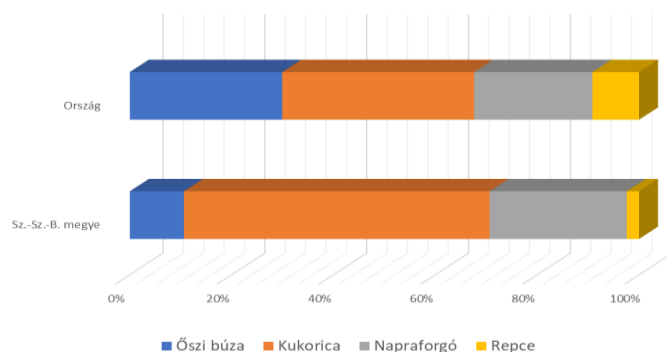
A gazdálkodás célja egyre inkább az értékesítés irányába tolódik el, legnagyobb hányaduk, 45%-uk azonban kizárólag saját fogyasztásra termel. Az elsősorban értékesítésre termelők súlya 27%, az országosnál (20%) magasabb.

Területhasznosítás

Hazánkban a szántóterület legnagyobb részén gabonafélék találhatók, 2021-ben vetésterületük több mint 2,4 millió hektár volt. A gabonafélék közül a legnagyobb arányban őszi búzát és kukoricát vetettek. Két legfontosabb szántóföldi növényünket a teljes szántó művelési ág közel 47%-án termesztették 2021-ben. A vármegyei gazdaságok által használt földterület 600 ezer hektárra tehető, melynek növekvő része (2019-ben 23,75%-a) művelés alól kivett terület. A fő hasznosítási irány (a terület 42%-án) a szántóföldi növénytermesztés. Jelentős az erdőgazdálkodás (21%), amit 7%-os részesedéssel a gyepgazdálkodás követ. Megyei sajátosság a gyümölcsös terület viszonylag magas (5%-os) részaránya.

A szántóföldi növénytermesztést a gabonafélék – főként a kukorica – uralják. Országos területének közel tizedét művelik Szabolcs-Szatmár-Beregben.

⁸⁸ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

Vetésszerkezet, 2021. június 1.⁸⁹

A kisebb területű hazai gabonanövények közül a rozs és tritikálé termesztésében is jelentős a megye szerepvállalása. 2021-ben 2132 hektárra becsülhető a takarás alatti termesztés területe. 2020-ban a legnagyobb területen (476 ha) zöldpaprikát tesztenek takarás alatt. Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében, 3,9%-ra tehető a takarás alatti növénytermesztés. Az üvegházak és fóliasátrak területének 66%-a nem rendelkezik fűtéssel, míg 16%-át termálvízzel fűtik. A pályázati lehetőségeknek köszönhetően emelkedtek az üvegházak száma.

Állattartás

Az állattenyésztés tekintetében erős ágazatnak számít a baromfitenyésztés. A baromfitermékeket az exportpiacon is értékesítik. Megyei szinten a tejhasznú szarvasmarhaállomány jelentősen csökkent, csak néhány gazdaság foglalkozik vele. Egyre többen a legelőre alapozott húsmarhatartást részesítik előnyben.

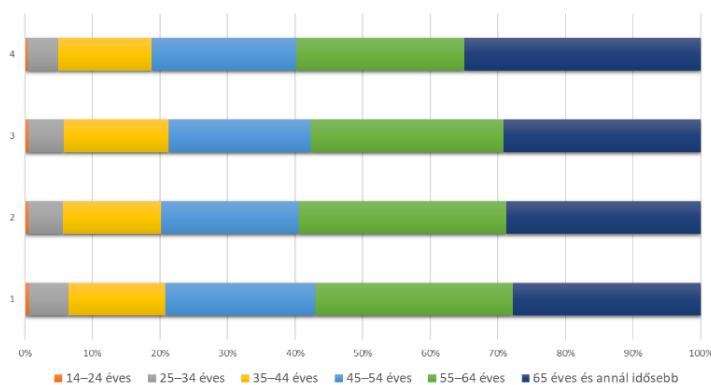
A vármegyében több modern, nagykapacitású sértéstartó telep működik. Jelentős számban tartanak intenzív húsfajtákat, de újabban egyre több gazdaság foglalkozik, a mangalicasertések tartásával is.

A húsmarha-ágazat és a juhászatok folyamatosan versengenek a legelőterületekért, így innovatív megoldásokra van szükség a legelők pótlására. A juhtartás sajnos folyamatosan veszít jelentőségéből, mivel a gyapjú iránti kereslet és a pecsenyebárány iránti igény is visszaesett. Az exportlehetőségekből is folyamatosan veszít, ami tovább nehezíti a juhászatok helyzetét.

A kistermelők között emelkedő tendenciát mutatnak a méhészetek száma, mivel a magyar méz, egyes hungarikumokkal jelentős exporterővel rendelkezik.

A gazdálkodók demográfiai jellemzői

A 2010-es évhez képest emelkedtek a gazdaságok irányítóinak átlagéletkora. 10 százalékot tesz ki, a 40 évesnél fiatalabb gazdálkodók. Az összes irányító átlagéletkora 57,9 év, ebből a férfiaké 57,1, a nőké 59,6 év. 2020-ban a gazdaságok 35%-át irányítja 65 éves és annál idősebb személy.

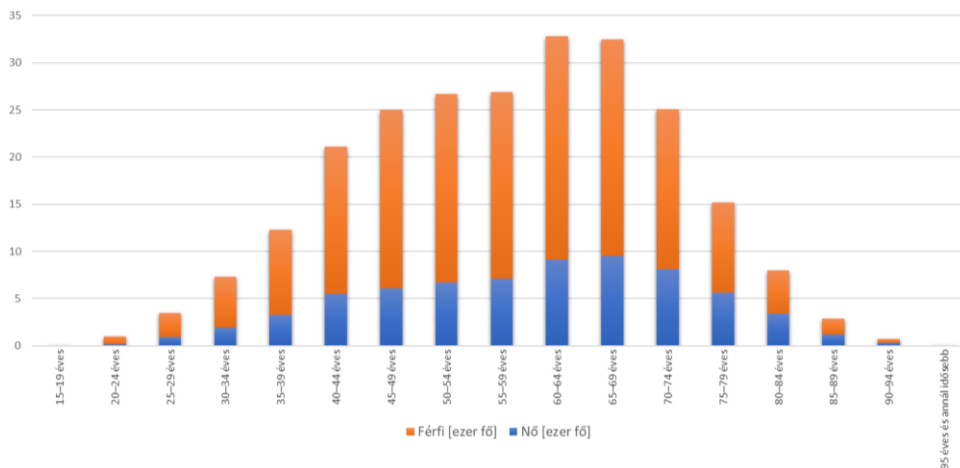
Az irányítók létszámának megoszlása életkor-kategória szerint⁹⁰

⁸⁹ Forrás: KSH

⁹⁰ Forrás: KSH

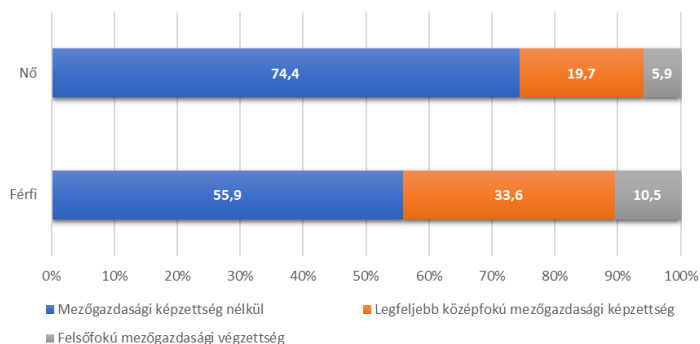
Végzettséget tekintve egyre többen rendelkeznek mezőgazdasági képzettséggel. Az egyéni gazdaságokban a gazdálkodó és az őt segítő családtagok által végzett munka enyhe csökkenést mutat, de így is eléri az összmunkaidő 80%-át.

A gazdálkodók 72%-a férfi, mindazonáltal a nők szerepvállalása a térségben jól érzékelhetően nagyobb, mint országosan, ami összefüggésben van a térség férfi lakosságának kedvezőtlenebb halálózási viszonyaival.

Az irányítók létszámának megoszlása életkor-kategória szerint⁹¹

A mezőgazdasági termeléshez szükséges szaktudás az egyéni gazdálkodók döntő többségénél gyakorlati tapasztalaton alapul. Arányuk a 2010-ben megfigyelt 80%-ról 61%-ra csökkent, de közel 150 ezer gazdaságot továbbra is valódi mezőgazdasági képzettség nélkül irányítanak. Középfokú végzettséggel gazdák közel 30%-a, felsőfokú végzettséggel 9%-a rendelkezik. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 25 és 44 év közötti korosztályban a legmagasabb. A férfiak 56, a nők 74%-a irányítja a gazdaságot mezőgazdasági képzettség nélkül. Felsőfokú mezőgazdasági képzettséggel a férfiak 10, a nők 6%-a rendelkezik.

Az irányítók létszámának megoszlása életkor-kategória szerint⁹²

Gyümölcsstermesztés

A gyümölcsstermesztés jelentőségének kialakulását az adottságokon kívül történelmi események is befolyásolták. A történelmi Magyarország árualmája ugyanis túlnyomórészt Kárpátalján és Erdélyben termelt, melyek elcsatolását követően települt át termesztésük a megyébe. Az 1960–1970-es években a szovjet almaexport folyamatos bővülése fokozta a termelést. A rendszerváltáskor ezen piacok elvesztése visszavetette az ágazatot, és a korábbi szintre azóta sem fejlődött vissza, ugyanakkor jelentős fajtaváltás és termesztési technológia korszerűsödés történt. A vármegyében van az ország gyümölcssterületének harmada, ezen belül a szilva, valamint meggy, dió területek negyede-harmada, az almások területének kétharmada.

⁹¹ Forrás: KSH

⁹² Forrás: KSH

Megnevezés	Alma				
	2017	2018	2019	2020	2021
Termőterület, hektár	32 166	31 838	30 974	25 973	25 024
Betakarított összes termés, tonna	473 662	678 775	498 330	398 710	514 518
Felvásárlási átlagár, Ft/kg	61	26	47	59	37
Termelői-piaci átlagár, Ft/kg	254	274	264	..	397
Bruttó termelési érték, millió Ft					
folyó áron	38 190	35 767	35 328	40 717	40 199
összehasonlító áron ^b	28 883	54 661	26 375	29 800	48 251
Betakarított összes termés	473 662	678 775	498 330	398 710	514 518
Vásárlás és egyéb forrás	665	2 647	690	4 685	4 947
Forrás összesen	474 327	681 422	499 020	403 395	519 465
Értékesítés összesen	458 932	617 434	478 209	367 572	473 819
Ebből:					
felvásárlónak, feldolgozónak	194 182	338 892	165 943	148 055	237 684
piacon	36 345	49 452	49 204	31 924	41 094
közvetlen export	9 434	7 347	5 191	3 559	4 694
Üzemen belüli feldolgozás és felhasználás	14 816	25 197	18 526	18 462	22 570
Ebből:					
szeszipari célra	3 674	8 221	4 996	6 167	8 508
Fogyasztás saját termelésből	16 419	21 261	12 733	9 951	12 209
Tárolási veszteség	2 478	3 503	2 601	1 461	1 741
Készletváltozás	-18 318	14 027	-13 049	5 949	9 126
Felhasználás összesen	474 327	681 422	499 020	403 395	519 465

Az alma termesztése és felhasználása Magyarországon⁹³

Utóbbi országhatáron kívüli összehasonlításban is jelentősnek számít, nagy számú termelők eredményeként egyszerre vannak jelen a legmodernebb és az elhanyagolt, akár kezeletlen területek is, ami sok esetben jelentős piaci zavarokat okoz. Ezek mellett érdemes megemlíteni, hogy folyamatos a termőterületek csökkenése. 2019-2021 között mintegy 5950 hektárral csökkent almaültetvények termőterülete. A termelői mérleg azonban javult. A 2019-es 498 330 tonna után, 2021-ben 514 518 tonnát tett ki a betakarított mennyiség.

Döge község mezőgazdasági fejlődése

Döge az ország kontinentális jegyeit hordozó térségébe tartozik, ezen belül mérsékeltlen hűvös-méréskelten száraz az éghajlata. Az évi napsütéses órák száma 1950-2000, az évi középhőmérséklet 9 °C, a csapadék 560-590 mm. Az uralkodó szélirány északi, északkeleti, az átlagos szélesség 3 m/s körül alakul. A település határában folyik a Tisza folyó, valamint kettészeli a Belfő- csatorna. Földtani tekintetben a terület nagy részét, folyóvízi agyag, aleurit alkotja, de a DK-i részen egy kisebb területen homokos lösz is található. Talaja humuszos homok, Ramann-féle barna erdőtalaj, réti talaj, kovárványos barna erdőtalaj.

A kevés természetszerű erdőmaradvány a gyertyános-kocsányos, a gyöngyvirágos és a pusztai tölgyesek származéka. A mélyebben fekvő részeken lápi jellegű mocsárrétek, magassások és rekettyefűzes fűzlápok, illetve az ezekből kialakult elnádásodott üde gyepek, sásosok. A csatornában békakorsó, mocsári lednek és mocsári csorbóka is előfordul.

A település területe 1654 ha, amelyből a belterületi 203 ha. Gazdasági szerkezetében hagyományosan a mezőgazdaság túlsúlya a jellemző. Az éghajlati viszonyok sem a legkedvezőbbek a mezőgazdasági termeléshez. A térségre jellemző a kemény hideg és a hosszú tél. Különösen veszélyes, ha nincs hó, vagy nem elég vastag a

⁹³ Forrás: KSH

hótakaró, mert kifagy a vetés. Tavaszi fagyok a gyümölcsfák virágzásának idején is gyakran előfordulnak, így komoly károkat jelentős termés kiesést okoznak.

Magyarországot korábban leginkább mint agrárországot emlegették, mivel a nemzeti jövedelem legnagyobb részét a mezőgazdasági termelés adta. Viszont a gazdálkodás színvonala jelentősen elmaradt Európa fejlettebb országaitól. Ez sajnos a mai napig fennál. Bár a mezőgazdasági pályázatoknak köszönhetően korszerű gépekkel rendelkeznek a „nagygazdák”, a kisebb családi gazdálkodók még mindig a 20-30 éves technológiákkal termelnek. Döge térsége, egyéni sajátosságokkal rendelkező kistájakon fekszik. Egyrészt a Rétközben, másrészt az Észak-keleti-Nyírségben. A Rétköz a XIX. század közepéig a vizek birodalmaként említik, megőrizve az ősi tájképet. A Tisza évenkénti elöntése mellett, idefolyt a közel 50 méterrel magasabban fekvő Nyírség csapadéka is. Ez a vízmennyiség annyira elárasztotta a Rétközt, hogy a széleken kialakult községek belterületei és határai látszottak. A rétközi ember több tíz kilométert csónakázott, hogy eladja áruát.

Az 1700-as évek végén, 1800-as évek elején az erdős részek nagy részét kivágták, melyeket előbb kaszálóknak, legelőknak használtak, később felszántották őket. A gabonatermő szántók hiányában, döntően gyűjtögetésből és halászatból éltek. A XVIII-XIX. században, a térség növénytermesztését a kertekben termesztett, a családok igényeit kielégítő kukorica és zöldségfélék jelentették. A nagyobb kertekben gyümölcsfákat ültettek: almát, szilvát, körtét, diót, sárgabarackot. A XIX. század végére, a szántók javára történő erdőirtások következtében, a földterületek 2,4-3%-át borította erdő, ami jellemzően tölgy, nyárfa, szilfa, gyertyán és fűz. A szántók területe a XIX. század végére, a tízszeresére nőtt. 1895-re befejeződtek az ár- és belvízmentesítő munkálatok. Ennek következtében, az ősi árterek hatalmas területei szabadultak fel, mely elsősorban a szántók területét gyarapította. A jelentősebb növény-, és gyümölcsstermesztés a XIX. század közepétől, a Felső-Tisza vidéken a lecsapolási munkák után alakultak ki. Rövid idő alatt a lápi települések, mezőgazdasági településekké alakultak. Azelőtt gyümölcsfákat, csak a kertekbe ültettek, ahol jellemzően vegyes gyümölcsösök voltak. Már nagyobb területen termeltek búzát, gabonát, burgonyát, zabot, árpát, kukoricát, lencsét, babot, kenderet, lent. A lakosságnak nem a földművelés volt a fő tevékenysége, hanem az extenzív állattartás. A körülmények és a hagyományok, a legelők nagysága adta külterjes állattartás alapjait. A rét használhatósága, a széna minősége, mennyisége nagy mértékben függött a Tisza vízjárásától. A folyó gyakori kiöntése nem csak a kaszálást akadályozta, hanem a legelőt és a szénát is károsította. Emiatt gyakori volt az állattelhullás. Az állattartás szempontjából az első helyen a szarvasmarhatartás állt. Ezt követte a sertés-, a juhtartás. Lovakat kevesen tartottak, de a juhokat támadó métey miatt, a juhtartás sem volt egyszerű. A gulyákban, ménesekben, nyájakban, kondában tartott állatokat, gyakran a szabadég alatt tartották. Csak télen, nagyobb hó esetén készítettek a szarvasmarhák és lovak részére szállást. A sertések télen-nyáron a rétséget járták. Ahol volt lehetőség, makkoltatással javították fel a sertéseket, egyébként kukoricával, árpával pótolták a makkot.

Az ártéri állattartás jelentős ágát képviselte a baromfitartás. A tyúkfélék mellett, a víziszárnyasok is megtalálhatóak voltak a háztartásban. A kacsák táplálékát a mocsarak, vízfolyások élővilága biztosította.

A XIX. század végén a gyümölcsstermesztés fő akadálya, a gyors szállítóeszközök hiány jelentette, különösen a Rétköz belsejében. A többhektáros gyümölcsösök telepítése az 1920-as és 1930-as években történt. 1935-ben a legnagyobb gyümölcsfaállománnyal Dombrád, Fényeslitke, Kisvárd, Tuzsér, Szabolcsveresmart, Ibrány, Nagyhalász, Kemece, Kótaj, Demecser rendelkezett.

A szántóföldi gazdálkodást, a XIX. század derekától az 1930-as évek végéig, nagyfokú egyoldalúság jellemezte. A szántók 54-58%-án, kenyérgabonát termesztettek, melyet a kukorica követett. Az 1930-as években a művelési ágak arányai stabilizálódtak, a szántók legnagyobb arányával. A szántóföldek területe a 30-as évek végéig folyamatosan növekedett, majd egy folyamatos csökkenés kezdődött, az egyéb földfelhasználás emelkedése mellett. Ez jelzi a gazdaságban-társadalomban bekövetkezett változásokat: az ipari beépítéssel kapcsolatos földhasználat, a közlekedés fejlődése, oktatási-kulturális intézmények gyarapodása, a lakóházak számának bővülése, nagyüzemi mezőgazdasági infrastruktúra kialakítás.

A korszerűbb mezőgazdaságot, a gabonafélék mellett az ipari növények (kender, dohány, cukorrépa), szállata-karmányok, zöldségfélék és a gyümölcsstermesztés elterjedése és a belterjes állattenyésztés is mutatja. A fejlődést igazából a lakosságszám növekedése igazolja, mely tartósan az országos átlag fölé emelkedett.

A II. világháború után, a szocializmusba haladó politikai és társadalmi fejlődés, gyökeresen átalakította az ország mezőgazdaságát, aminek következtében a zöldségfélék vetésterülete csökkenő irányzatot mutatott. Felszámolták a nagybirtokos osztályt, földet osztott a parasztságnak, állami gazdaságokat alapítottak. 1949-1953 között kötelezték a termelőket arra, hogy a szántóterületük 40%-án kenyérgabonát termeljenek. Az erőszakos termelőszövetkezetek eltorzították a helyes alapelveket. Jellemző volt a pénzhiány, a teljesíthetetlen beszolgáltatási kötelezettségek, melyek akadályozták a további fejlődést és a termelés hatékonyságát. Az egyéni gazdálkodókat a beadási rendszer mindjobban sújtotta. Ezidőben gyapotimport fellendülése, a műszál fokozatos elterjedése, a rostkender iránti kereslet zuhanásszerű visszaesését eredményezte. A 70-es évektől már csak a magkender termesztésével foglalkoztak. A 60-as évek végétől a zöldségfélék termesztése döntően a nagyüzemi gazdaságokban, egyre nagyobb területeken folyt. Az 1970-es évektől a szántóterületek 2.3-2.6%-án folyt zöldségtermesztés, egészen az 1990-es évekig, amit a stagnálás és gyenge visszaesés jellemezte. Az ezredforduló egy közel 1%-os emelkedést hozott. Az ezredforduló után jellemzően stagnálás és visszaesés tapasztalható, az értékesítési lehetőségek beszűkülése miatt.

A térség az egyik legnagyobb burgonyatermesztő körzetéhez tartozott. A vetésterület a XX. század közepéig 17-20% között ingadozott. Ez köszönhető volt az éghajlati- és talajadottságoknak, valamint a termés sokoldalú felhasználhatóságának: étkezés, állatok takarmányozása, szesz- és keményítőgyártás. A burgonyatermesztés vetésterülete a 60-as évektől a 70-es évek közepéig folyamatosan szűkül, egyrészt az ipari felhasználási igény csökkenése, valamint csökkent az egyfőre jutó burgonyafogyasztás is. A kilencvenes években további területcsökkenés indult be. Az ezredfordulón, a szántóterületek 1-2%-án termesztettek csak burgonyát, inkább csak a kisgazdaságokban.

A gyümölcstermesztés az 1960-as, 1970-es években erőteljes növekedésnek indult. Nagymértékű új telepítések történtek a homokos területeken. A korábban nem jellemző gyümölcsfajok is megjelentek, amik eddig nem voltak számottevők ezen a területen: pl. őszibarack.

Az 1975-80 közötti gyümölcskonstrukciós program keretében almát, őszi- és kajszi-barackot, meggyet telepítettek. Legnagyobb területen almások területe gyarapodott.

Napjainkban, az itt megtermelt gyümölcsök, az egyre szigorodó piaci követelményeknek nem, vagy csak nehezen tudnak megfelelni. Ez a gyümölcsösök területének csökkenésével járhatnak, mivel a költségek csak kis mértékben térülhetnek meg. A gyümölcstermesztés fejlesztése alapvető jelentőségű. Fontos lehet a megtermelt gyümölcsök helyben történő feldolgozása, feldolgozó üzemek létesítése (pl. szárító, gyümölcslé sűrítő üzem), másrészt a hűtőtárolók befogadóképességének növelése, kihasználásának javítása.

Az önkormányzat mezőgazdasági programja:

2012-től kezdtük el a mezőgazdasági termelést, és fokozatosan építettük ki a termelő kapacitásunkat. Jelenleg 5 hektár nagyságú mezőgazdasági területen gazdálkodunk, 3 db, egyenként 250 m² területű fóliasátorral rendelkezünk, és 13 db, túlnyomórészt idős emberek által lakott ingatlan műveléssel felhagyott belső kertrészét műveljük.

Valamennyi konyhakerti növényt termelünk, nagy mennyiségben pedig burgonyát és uborkát. A konyhakerti növényeket a település közétkeztetést végző konyhájában hasznosítjuk, uborkát és burgonyát nagyobb mennyiségben értékesítünk. Bár az ebből adódó árbevételünk nem jelentős (nagyságrendileg átlagosan 5.000.000 Ft/év), a konyha helyben termelt, rövid ellátási láncú, egészséges alapanyagokkal történő ellátása is jelentős anyagi megtakarítást jelent.

A mezőgazdasági termeléshez 2012. óta a legtöbb szükséges gépet, berendezést beszereztünk, gazdaságunkat folyamatosan fejlesztjük.

1.7.2.3. Kereskedelem, szolgáltatások

A településen kereskedelmi egységekkel jól ellátott, a lakosság mindennapi életéhez szükséges termékek és szolgáltatások helyben elérhetők. A KSH adatszolgáltatás 2010 óta a kiskereskedelmi üzletekről nem közöl adatokat. Az Önkormányzat által nyilvántartott bejelentés- és működési engedély-köteles kereskedelmi tevékenységet folytatókról (210/2009.(IX.29.) Korm. rendelet) alapján meghatározva:

- Élelmiszerbolti kiskereskedők száma: 3 db.
- Gyógyszertár: 1 db.
- Iparcikk kiskereskedelem: 2 db.
- Virág és ajándék kiskereskedelem: 1db.
- Táp- Takarmánybolt: 1 db.
- Egyéb vállalkozók és szolgáltatók: 15 db.
- kereskedelmi és szolgáltató egység található meg a településen.

A mindennapi élethez szükséges élelmiszer és használati cikkek a településen beszerezhetők. Nagyobb áruházak, üzletláncok, illetve további kereskedelmi szaküzletek a járásszékhelyen, megyeszékhelyen elérhetőek.

1.7.2.4. Turizmus (attrakciók, szolgáltatások)⁹⁴

Településünk a Tiszakönyökben, a Rétköz legészakibb részén, a Nyírség szélén fekszik. Nyíregyházától mintegy 50 km távolságra található, közlekedés szempontjából jól megközelíthető. A 4-es főúton Kisvárdától északi irányban mintegy 4 km-re.

A Rétközi-tavi turisztikai övezet (Szabolcsveresmart)

A Rétközi-tó (Szabolcsveresmarti víztározó) Kisvárdá, Döge, Szabolcsveresmart és Kékcse települések által közrefogott, gyönyörű természeti környezetben fekvő, állami tulajdonban lévő, 470 hektár kiterjedésű mesterséges tó (víztározó). Feltöltött állapotában Magyarország egyik legnagyobb mesterséges tava.

Az élő Tiszától kb. 900 méterre, Kisvárdától légvonalban néhány km-re helyezkedik el. Partját állami tulajdonú földek, túlnyomórészt erdők és ligetek borítják. A tavat 1988-ban a környező települések belvízmentesítése céljából hozták létre, melyet követően, már 1989-ben tervek készültek turisztikai célú hasznosítására, hiszen a tó szépsége és egyéb adottságai ezt lehetővé tették volna. 2015-ben sor került a tó állandó vízpótlásának biztosítására egy Tisza-parti szivattyúállomás létesítésével. 2018-tól kezdődött a turisztikai létesítmények létrehozása, melyek közül kiemelkedik a Szabolcsveresmarton található Bucka-Lak, valamint a Rétközi Vízbázis.⁹⁵

Magyarország Kormánya 2013-ban döntött a Magyar Olimpiai Bizottság által kiemelt 16 sportág támogatásáról, és a kiemelt sportágak sportlétesítményeinek fejlesztéséről.

A 16 kiemelt sportág sportlétesítmény-fejlesztésének támogatása keretében a Kormány pénzügyi támogatást biztosított a Magyar Kajak-kenu Szövetség és az érintett önkormányzatok számára kajak-kenu utánpótlás nevelési bázis (csónakház és oktatóközpont) kialakítására többek között Szabolcsveresmarton, a Rétközi-tó partján is.

A szabolcsveresmarti utánpótlás-nevelési bázison (Rétközi Vízitúra Bázis) a Magyar Kajak-Kenu Szövetség szakemberei gyermekek, fiatalok sportcélú, professzionális szintű képzését biztosítják.

A 2022-ben átadott Rétközi Vízitúra Bázis egy 400 m² alapterületű épület, amely hajótárolót, oktatási célú közösségi termet és szaniterblokkokat foglal magában, így kiválóan alkalmas 21. századi szintű sportoktatási tevékenység végzésére.

A GINOP 7.1.9.-17 azonosító számú, „Felső-tiszai víziturisztikai fejlesztés” című projekt keretében a Vízitúra központ turisztikai térré alakítása történt meg.

⁹⁵ Forrás: A Rétközi-tó (Szabolcsveresmarti víztározó) Kisvárdá, Döge, Szabolcsveresmart és Kékcse települések által közrefogott, gyönyörű természeti környezetben fekvő, állami tulajdonban lévő, 470 hektár kiterjedésű mesterséges tó (víztározó). Feltöltött állapotában Magyarország egyik legnagyobb mesterséges tava.

Az élő Tiszától kb. 900 méterre, Kisvárdától légvonalban néhány km-re helyezkedik el. Partját állami tulajdonú földek, túlnyomórészt erdők és ligetek borítják. A tavat 1988-ban a környező települések belvízmentesítése céljából hozták létre, melyet követően, már 1989-ben tervek készültek turisztikai célú hasznosítására, hiszen a tó szépsége és egyéb adottságai ezt lehetővé tették volna. 2015-ben sor került a tó állandó vízpótlásának biztosítására egy Tisza-parti szivattyúállomás létesítésével. 2018-tól kezdődött a turisztikai létesítmények létrehozása, melyek közül kiemelkedik a Szabolcsveresmarton található Bucka-Lak, valamint a Rétközi Vízbázis.

A GINOP projekt keretében a Magyar Kajak-Kenu Szövetség a Magyar Turisztikai Ügynökség bevonásával a bázis fejlesztését a Felső-Tisza vidékének átfogó, komplex célú turisztikai fejlesztésének keretei közé illesztette.

A Szigetköz, a Dunakanyar, a Körösök és a Kis-Duna mellett a Tisza Magyarország egyik legkedveltebb vízútja. A Felső-Tisza vidéke a folyó leggyorsabb, legtisztább és legérdekeltebb szakasza. Tiszabecsről határon átnyúló vízút is indul.

A Magyar Turisztikai Ügynökség felmérései szerint a Felső-Tisza a valódi vízi túrázás iránt rajongók között a második legnépszerűbb, a vadregényességet kedvelők között a legnépszerűbb hazai vízút célállomása.

A térségben azonban az eddigiekben jellemzően pontszerű, elszigetelt, egy-egy településre kiterjedő hatókörű fejlesztések valósultak meg: a GINOP projekt keretében a Magyar Kajak-Kenu Szövetség és a Magyar Turisztikai Ügynökség hálózatba szervezi az eddigi elszigetelt vízút-pontokat.

Tiszabecsen és Rakamazon meglévő túraépületek felújításával, Szabolcsveresmarton pedig az említett oktatási bázis fejlesztésével létesülnek tiszai kikötési pontok.

Ezek az ún. „lapátos vízi megállóhely” nemzeti tanúsító védjegyre alkalmas, egymástól kb. 2 órányi vízi távolságra vízi megállóhelyek kikötési és pihenési lehetőséget fognak biztosítani a vízútjárók számára, és lehetővé teszik, hogy a Felső-Tisza vidékén a térség szárazföldi, világörökségi, borturisztikai, és kulturális vonzerői akár vízről érkező megközelíthetők és elérhetőek legyenek.

A projekt keretében a Rétközi-tavi vízút Bázis a Felső-Tisza Tiszabecs és Tokaj közötti szakaszának vízút kikötőhelyévé és központjává vált.

Bízunk abban, hogy a projektek eredményeképpen fejlődni fog a térség turizmusa, amely más gazdasági ágazatokra is jótékony hatással lesz, bővül a foglalkoztatás, új munkahelyek jönnek létre, a gazdaság fejlődése révén a térségbeli helyi önkormányzatok, így Döge is, idegenforgalmi adó formájában (magasabb) bevételre tesznek szert.

Szebecse-ér természetvédelmi terület

Kisvárdánál egyetlen természetvédelmi terület található, Kisvárdán, Döge és Fényeslitke települések határában, a Szebecse-ér. Szebecse-ér a települések „zöld artériája”, megélhetésük, gazdálkodásuk alapja volt; pl. a kisvárdai vár melletti tó is a Szebecse-ér maradványa. Évszázadokon keresztül az ér és az ér által kialakított tavak a települések megélhetésének alapját adták, egészen a Tisza és vízgyűjtőjének az 1870-es években bekövetkezett szabályozásáig, a mocsarak és tavak lecsapolásáig.

A terület jelenlegi állapotában is bejárható és megtekinthető, élővilága számos különlegességet tartogat a látogató számára. Önkormányzatunknak szándékában áll a terület természetvédelmi bemutatásának fejlesztése egy szárazföldi tanösvény kialakításával, amely bázispontokkal, kerékpáros pihenőhellyel és vízi tanösvénnyel, valamint információs táblák, padok, hulladékátalakók kihelyezésével biztosítani a természeti központú turizmus feltételeit a területen.

Bronzkori lakódomb-maradvány, látványtó és tanösvény

Döge 3000 éves múltra visszatekintő település. A falu belterületén egykor 3 lakódomb volt. Az egyik ma a református templom, a másikon a polgármesteri hivatal (egykor: Nozdovicsky kúria) látható, a harmadik pedig az iskola nyugati oldalán található, kitűnő kilátást nyújtva az itt kitekintőnek az egykor vízenyős legelőrészekre. A lakódomb-maradvány szomszédságában, az Ölbey Irén Általános Iskola mögötti területen került kialakításra egy kis jóléti tó, amely a Kisvárdán-Rétközi-tó összekötő csatornához csatlakozik. A jóléti tó a Rétközi-tavon keresztül csatlakozik a Tiszához, így közvetlenül a Tiszából érkezik a korábbi, a táj egészét behálózó szűrő csatornába víz. A csatorna ily módon – eredeti funkciójával éppen ellentétes módon - a teljes kistáj vízpótlását biztosítani tudja, elősegítve ezzel a korábbi élővilág helyreállítását. A kis tó kb. félúton található a Rétközi-tó és Kisvárdán között. A csatorna kishajóval (csónak, kajak, kenu) természetvédelmi bemutatási céllal bejárható.

Terveink között szerepel a tó környékének rendezése, a vízre szállás, pihenés infrastruktúrájának megteremtése (padok, filagóriák, mini úszóstég, tűzrakó hely kihelyezésével), úgy, hogy közben a látogatók (kiemelten a gyerek) megismerhessék a Tisza egykori élővilágát.

Építészeti örökség⁹⁶

Döge község az elmúlt évek nagy változásai ellenére megőrizte tipikus hangulatát. A megújult főtér, történelmi épületek, a polgármesteri hivatal egyedivé teszik a település arculatát.

Méltán lehetünk büszkéek az 1905-ben épült, a régió egyik legszebbjeként nyilvántartott gyönyörű református templomunkra, amely Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegye harmadik legnagyobb református temploma.

A dögei Református Templom. ⁹⁷

A dögei Katolikus Templom. Forrás: Döge Község Önkormányzata

Katolikus templomunk 1883-ban épült neobarokk stílusban, az egri bazilika kicsinyített másaként.

Az Általános Iskola mellett az 1960-as évekig még álló Nozdroviczky-kúria korábbi magtárépülete ma Ifjúsági Ház-ként (Integrált Községi Szolgáltató Térként) működik.

Látnivalói közül említésre méltó:

1. Ölbey Irén Általános Iskola
2. Meserét Óvoda
3. Polgármesteri Hivatal
4. Ifjúság ház
5. Református templom
6. Katolikus templom
7. Jánváry park
8. Osváth tér
9. Uszoda
10. Döge természeti kincsei
11. Ősi fejfaformák a dögei temetőben

A dögei Ifjúsági Ház. Forrás: Döge Község Önkormányzata

1.7.2.5. Szálláslehetőségek

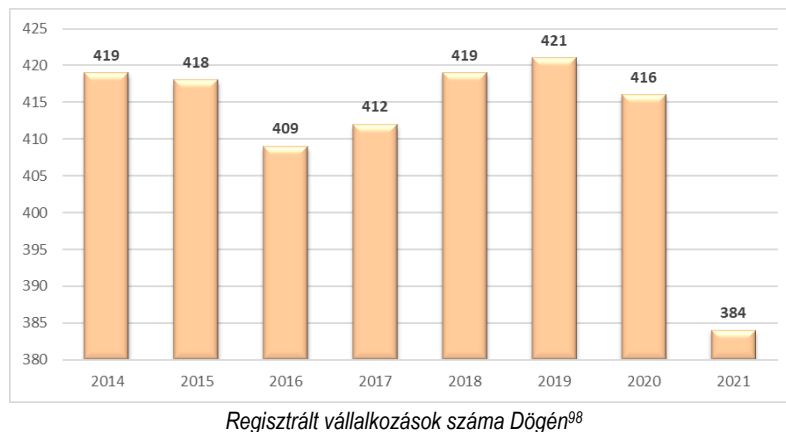
Településen nem működik nyilvántartásba vett kereskedelmi szálláshely.

⁹⁶ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

⁹⁷ Forrás: Döge Község Önkormányzata

1.7.3. Gazdasági szervezetek jellemzői, vállalkozások megoszlása méret szerint, általános működési feltételek, ágazati megoszlás

A községben 384 regisztrált vállalkozás, melyből 37 társasvállalkozás volt található 2021-ben, a KSH szerint. A vállalkozások legnagyobb részét az 1-9 főt foglalkoztató mikro vállalkozások.

A regisztrált vállalkozások számának változása a vizsgált időszakban folyamatos növekedést mutat. A vállalkozói kedv 2008-ban ugrásszerűen megnőtt, azt követően egy lassú, számbeli növekedés figyelhető meg 2014-ig. Az ezt követő stagnálást, lassú csökkenést követ. A 2008. január 1-jével hatályba lépő áfatörvény szerint adóköteles tevékenységet csak adószámmal rendelkező adóalany folytathat, ez magyarázza, a 2008-as hirtelen növekedést a vállalkozások számát tekintve.

Ezért azoknak az őstermelőknek is regisztráltatniuk kellett magukat az NAV-nál, akik eddig még nem rendelkeztek adószámmal. A regisztrált vállalkozások számának változását a társas vállalkozások és az egyéni vállalkozások számának együttes növekedése vagy csökkenése eredményezi.

A működő vállalkozásokhoz azokat a vállalkozásokat soroljuk, amelyeknek az adott évben árbevétele vagy foglalkoztatottja volt. Mind a regisztrált, mind a működő vállalkozások számának vonatkozásában emelkedés figyelhető meg a vizsgált időszakban. Magasabb számban az önálló vállalkozások vannak jelen a községben, számuk is kiegyenlítettebb, mint a társas vállalkozásoké.

A foglalkoztatottsági létszám alapján mikro vállalkozásnak minősül a 10 főnél kevesebbet (1-9), kisvállalkozásnak az 50 főnél kevesebbet (10-49), középvállalkozásnak a 250 főnél kevesebbet (50-249), nagyvállalkozásnak a 205 főnél többet foglalkoztató, profitorientált gazdálkodó szervezet.

A KSH adatai szerint a működő vállalkozások döntő része mikro vállalkozás. Az egyéni vállalkozások mintegy fele főfoglalkozású egyéni vállalkozó, ami azt jelenti, hogy a mikro vállalkozások egynegyede valószínűleg csak 1 főt foglalkoztat.

Ha a település gazdasági életét és profilját alakító tényezőket figyelembe vesszük, akkor igazán semmi meglepőt nem lehet tapasztalni a vállalkozások nemzetgazdasági ágankénti megoszlását vizsgálva. Jellemző, hogy túlsúlyban a mező és erdőgazdálkodással foglalkozó vannak, valamint nagyobb jelentőséggel bírnak a feldolgozóipar, építőipar, szálláshely-szolgáltatás, valamint az egyéb szolgáltatások területén működő vállalkozások.

A vállalkozások száma az elmúlt években csökkent, szektorok közötti megoszlása viszont nem változott. A mezőgazdasági szektorban működik a vállalkozások több, mint 70%-a.

A helyi önkormányzatok bevételei alapvetően három forrásból származnak: a helyi önkormányzat saját bevételeiből, és az önkormányzatoknak a központi alrendszerrel való kapcsolataiból származó forrásokból és bevételekből, amik lehetnek átengedett központi bevételek, központi költségvetési támogatások, és egyéb bevételek, valamint

⁹⁸ Forrás: KSH -saját szerkesztés

másgazdálkodó szervektől átvett bevételekből. Az önkormányzat, a működéséhez szükséges forrásokat saját bevételeiből, központi költségvetési támogatásokból, illetve más gazdálkodó szervektől átvett bevételekből biztosítja.

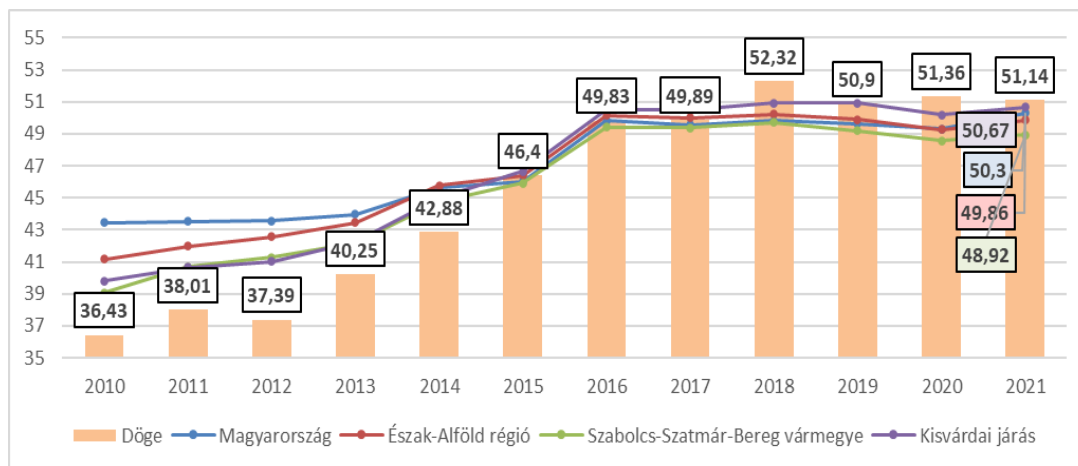
A saját bevételek körét az önkormányzati törvény (A 2011. évi CLXXXIX. tv. 106.§ (1) bek.) sorolja fel:

- a helyi adók;
- saját tevékenységből, vállalkozásból és az önkormányzati vagyon hasznosításából származó bevétel, nyereség, osztalék, kamat és bérleti díj;
- átvett pénzeszközök;
- törvény alapján az önkormányzatot megillető illeték, bírság, díj;
- az önkormányzat és intézményei egyéb sajátos bevételei.

A helyi iparűzési adóról, az iparűzési adó mértékét az állandó jelleggel végzett iparűzési tevékenység esetén az adó évi mértékét az adóalap 2 %-ban határozta meg. Ideiglenes jelleggel végzett iparűzési tevékenység esetén, az adó mértéke naptári naponként 5.000 Ft. A község adóbevételei a vizsgált időszakban emelkedő tendenciát mutatnak.

Az egy lakosra jutó iparűzési adó mértéke a környező települések és a megye egészének adataihoz mérve kedvezőbb arányt mutat. A változás tendenciája a nagyobb területi egységeknek megfelelő.

A község gazdasági stabilitásához az is hozzájárul, hogy magas az adófizetők száma, ami összefüggést mutat a foglalkoztatottak számával. A mutató mind az országos (2021-ben 50,03), mind a megyei adatoktól (48,92), kedvezőbb (50,14) Döge községben.

Száz lakosra jutó adófizetők száma (fő)⁹⁹

Az Dögen működő vagy a beruházást megvalósító vállalkozások, civil szervezetek és egyéb intézmények által elnyert projekteket az alábbi táblázatokban foglaltuk össze. A táblázat adataiból jól látszik, hogy a vállalkozások tőkebevonó képessége az elmúlt támogatási periódusban jó volt. A programok finanszírozása változó támogatási intenzitású, ami az jelenti, hogy a fejlesztések összértéke a táblázatban szereplő összegeken jócskán túlmutat.

Mindamellett, hogy a civil szervezetek jelen vannak a településen, a pályázói aktivitás és az elnyert pályázatok száma alapján kevés az olyan szervezet, amely képesnek bizonyult a korábbi fejlesztési ciklusokban az Európai Unió forrásainak elnyerésére.

⁹⁹ Forrás: TeIR, LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiák tervezését támogató alkalmazás

Projekt megvalósulásának dátuma	Projekt száma	Projekt elnevezése
2016.	TOP-1.4.1-15-SB1-2016-0063	„A Dögei Meserét Óvoda és Konyha fejlesztése”
2016.	TOP-4.1.1-15-SB1-2016-00041	„Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztés Dögen”
2019.	MFP-OUF/2019	„Óvoda udvar című MFP-OUF/2019 kódszámú pályázat kiírása keretében nyert támogatást az óvodaudvar fejlesztésre”
2019.	MFP-AEE/2019	„Orvosi eszköz című MFP-AEE/2019 kódszámú pályázati kiírása keretében nyert támogatást a fogorvosi rendelő eszközeink felújítására”
2019.	MFP-BJA/2019	„A Magyar Falu Program keretében meghirdetett, Kistelepülések járda építésének, felújításának anyagtámogatása című, MFP-BJA/2019 kódszámú pályázat keretében a település vissza nem térítendő támogatásban részesült, melynek összege 4.990.970 Ft . A támogatási összegből megújult a Kossuth utca járdaszakasza.”
2020.	MFP-TFB/2020	A Magyar Falu Program keretében meghirdetett, „Tanya és falugondnoki buszok beszerzése” tárgyú, MFP-TFB/2020 kódszámú pályázaton a település 14.553.950 Ft , vissza nem térítendő támogatást nyert el. A projekt keretében beszerzésre került egy 9 fős busz, mely az újonnan létrehozott tanyagondnoki szolgáltatás működését segíti
2020	MFP-KTF/2020	A Magyar Falu Program keretében 2020-ban meghirdetett Községi tér ki-/átalakítása – 2020 című, MFP-KTF/2020 kódszámú pályázaton a település 17.020.529 Ft , vissza nem térítendő támogatásban részesült. A támogatás intenzitása 100%-os mértékű. A pályázat keretében megvalósult a Községi színtér felújítása és 1 fő közösségsszervező foglalkoztatása.
2021.	MFP-UHK/2021	A Magyar Falu Program keretében 2021-ben meghirdetett Út, híd, kerékpárforgalmi létesítmény építése/felújítása 2021 című, MFP-UHK/2021 kódszámú pályázaton a település 26.932.835 Ft , 100%-os mértékű támogatási összeget nyert. A támogatási összegből a település útjai közül a Szabadság út, Dankó utca, Petőfi Sándor utca és az Ifjúság utca burkolata újult meg.
2021.	MFP-KOEB/2021	A Magyar Falu Program keretében 2021-ben meghirdetett Kommunális eszköz beszerzése – 2021 című, MFP-KOEB/2021 kódszámú pályázaton a település 14.093.190 Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült. A támogatás intenzitása 100%-os mértékű. A pályázat keretében beszerzésre került egy traktor, valamint seprőgép és tolólap a traktorhoz.
2021.	MFP-ÖTIK/2021	A Magyar Falu Program keretében 2021-ben meghirdetett Önkormányzati tulajdonban lévő ingatlanok fejlesztése – 2021 című, MFP-ÖTIK/2021 kódszámú pályázaton a település 29.641.688 Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült. A támogatás intenzitása 100%-os mértékű. A pályázat keretében megvalósul a Polgármesteri Hivatal teljes belső felújítása.
2022	MFP-ÖTIK/2022	A Magyar Falu Program keretében 2022-ben meghirdetett Önkormányzati tulajdonban lévő ingatlanok fejlesztése – 2022 című, MFP-ÖTIK/2022 kódszámú pályázaton a település 29.765.107 Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült. A támogatás intenzitása 100%-os mértékű. A pályázat keretében megvalósul a Meserét Óvoda belső felújítása.

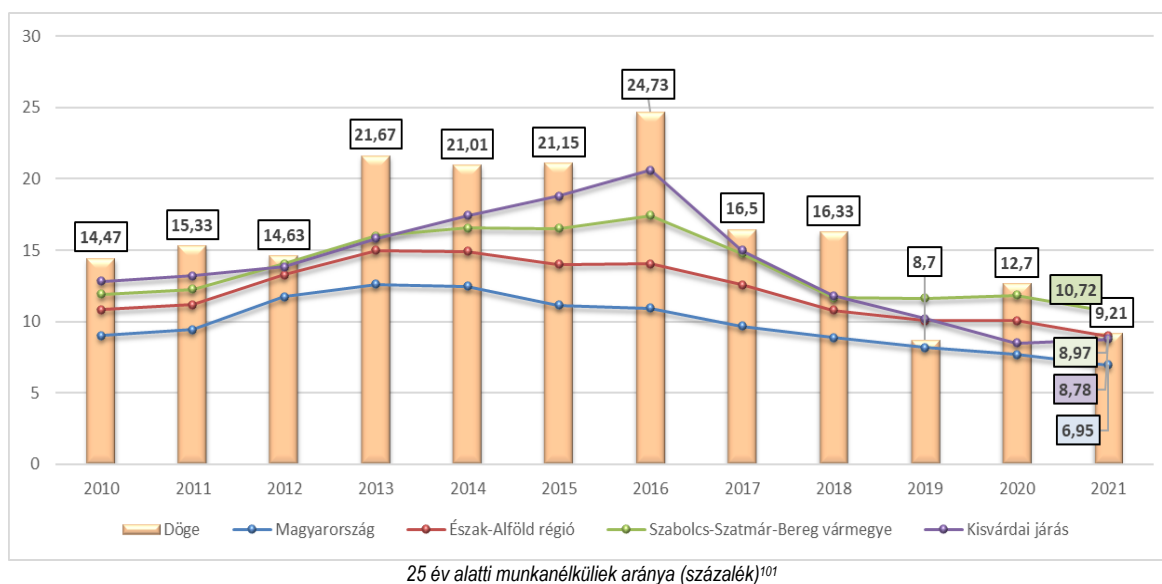
Támogatott projektek¹⁰⁰

¹⁰⁰ Forrás: Döge Község Önkormányzata weboldal

1.7.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége)

A község a fővárostól távol, az ország északkeleti részén helyezkedik el. Gazdasági szempontú megközelíthetősége a közlekedési infrastruktúrának köszönhetően jó. A község külterületét átszeli a 4. sz. elsőrendű főút. A hamarosan megépülő M34-es gyorsforgalmi út tovább javít majd az elérhetőségen. Az előregedő népesség következtében csökkent az aktív korúak száma, így a potenciális munkaerő mértéke is lecsökkent. Ennek következtében a megfelelő infrastruktúra rendelkezésre állása mellett sem tudott jelentős munkahely-bővülés létrejönni a községben. A rendszerváltáskor megszűnt jelentősebb munkáltatókat (fűrészüzem, termelőszövetkezetek) nem sikerült pótolni. Néhány vállalkozásnak sikerült megmaradni, ezek közül az egyetlen jelentősebb, nagyobb létszámot foglalkoztató vállalat, a vasúti szállításban rejlő lehetőség kiaknázása céljából van jelen. Jelen van továbbá a MOL NYRT, amely egy szivattyúállomást üzemeltet a településen. További zöld- vagy barnamezős beruházás alig jött létre, és azok is kis létszámot foglalkoztatnak.

A foglalkoztatók hiánya beszűkítette a pályakezdők elhelyezkedési lehetőségeit, ezért a magasabb képzettséget szerzett fiatalok nem maradnak meg a településen, számukra az elvándorlás lett a reális jövőkép. Emiatt a helyben élő munkaerő létszáma tovább csökkenhet, a szakképzettségi aránya pedig romolhat, amely beszűkíti a település új vállalkozásokat és beruházásokat bevonzó képességét. Az így kialakult, önmagát erősítő negatív ciklus megszakítására az önkormányzat jelentős erőfeszítéseket tett azzal, hogy saját erőből és pályázati forrásokból fejlesztéseket hajtott végre.

A lakosság képzettsége jelentősen javult az utóbbi 10 évben, mind többen szereznek középfokú végzettséget, szakmát, amely a helyi munkaerőpiacra élénkítően hathat. A felsőfokú végzettségűek száma is növekvő tendenciát mutat, amely a magasabban kvalifikált munkakörök betöltését teszi lehetővé. Ennek kihasználására továbbra is fókuszálni kell.

Döge a Vidékfejlesztési Program 2020-2027. 6. prioritás alkalmazása szempontjából vidéki térségnek minősül. Ide tartoznak azok a települések, ahol közigazgatási jogállástól (város/község) függetlenül a népesség 10 ezer főnél kevesebb, akkor is, ha a népsűrűség meghaladja a 120 fő/km² értéket.

1.7.5. Ingatlanpiaci viszonyok

A Nyírségben a települések klasszikus településmorfológiai típusok zömét teszik ki, melyek között a legtöbb utcás, szalagtelkes település. Legegyszerűbb változata az útifalu, amely egyetlen utcából és a rá merőlegesen

¹⁰¹ Forrás: Teir.hu – Helyzet-Tér-Kép

elhelyezkedő telkek sorából áll. Döge a katonai térkép szerint viszont többutcsás település. A Nyírség építészeti szempontból – a mai Magyarország északi területeivel – az Északi házterület csoportjába tartozik. A lakó és gazdasági épületek, valamint a telek jellemzői hosszú fejlődés eredményeként jöttek létre. A helyi jellegzetességeket tükröző népi építészeti emlékek a településen ma is megfigyelhetők. A községre a családi házas lakások jellemzők.

A lakások meghatározó része magántulajdonban van. A megépült lakások családi házas formában készültek, valamennyi fürdőszobával felszerelt, közüzemi vízvezetékekkel ellátott, 2 vagy több szobásak. Az elmúlt években a nagyvárosokban tapasztalható jelentős lakáspiaci ár növekedés, Döge települést csak enyhén érintette, ennek következményeként a lakások értéke tartotta magát, vagy minimálisan emelkedett. A településre elmondható, hogy kevés az új építésű lakások száma. Az önkormányzat és a kormány által tett kedvező szociális intézkedések (CSOK, ifjú házasok kölcsöne, kedvező banki hitelek), továbbra is segítik az árak szinten tartását.

Az egyes településrészek között jelentős mértékű különbség nem tapasztalható. A lakásvásárlások sokszor az adott piaci viszonyoktól jelentősen eltérve, jóval drágábban, vagy jóval áron alul is történhetnek. Ennek oka, hogy mind a keresleti és mind kínálati oldalon is előfordulhat időszakosan hiány.

1.8. AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

1.8.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Az önkormányzat feladat és hatásköre a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló, 2011. évi CLXXXIX. törvény, valamint a járáások kialakításáról és egyes ezzel összefüggő törvények módosításáról szóló 2012. évi XCIII. törvény rendelkezéseinek megfelelően megváltozott.

A közigazgatás átalakítási folyamata a megyei kormányhivatalok megalakulásával kezdődött és 2013. január 1-től a járási kormányhivatalok működése is megkezdődött. Ennek következtében az önkormányzat intézmény-fenntartási és hatósági feladatköre jelentősen visszaszorult. A jogszabályi változás a polgármesteri hivatalok és az önkormányzatok által felügyelt intézmények szervezeti működésében is változásokat hozott.

Az önkormányzat gazdálkodására a stabilitás megteremtése és megtartása, a működőképesség fenntartása, a kötelezően ellátandó feladatok finanszírozásának biztosítása jellemző. Az Önkormányzat törekszik arra, hogy az önkormányzat vagyonának, fejlesztési forrásainak gyarapodását elősegítse.¹⁰²

Döge Község Önkormányzatának Képviselő-testülete az önkormányzat 2023 évi

• költségvetési bevételek	590.958.410. forintban,
• költségvetési kiadását	589.176.120. forintban,
• költségvetési egyenlegét	1.782.290. forintban

állapította meg.

Az Országgyűlés rendelkezéseit az ország pénzügyi stabilitása és a költségvetés fenntarthatósága érdekében alkalmaznunk kellett 2023. évben is, ennek keretében különösen fontos szabály, hogy a működési célra felvehető hitel is szigorú feltételekhez kötött. A felhalmozási hitel felvétele esetén pedig 10 millió forint fölött a Kormány hozzájárulása szükséges.

Hitel felvételét egyelőre nem tervezik.

A kiadások 18,81%-a személyi juttatás, 2,06%-a járulék, 24,4%-a dologi kiadás, 1,15%-a pénzbeli juttatás, 16,84%-a felhalmozási kiadás, 36,73%-a finanszírozási kiadás. A működési kiadások megoszlásából látható, hogy továbbra is a személyi juttatások és a járulékok képezik a legnagyobb hányadot a kiemelt előirányzatok között, melyben a közfoglalkoztatás és minimálbér emelkedése nagy szerepet játszik a csökkenő járulékmértéket is figyelembe véve. A számított kiadások és bevételek között különbség- hiány mutatkozik a legtöbb település esetében. Ez évi működésünkhöz is szükséges a helyi önkormányzatok működőképességének megőrzését szolgáló kiegészítő támogatás igénylése, melyre lehetőséget ad a költségvetési törvény, de ennek egyre szűkülnek a lehetőségei: pl: közüzemi tartozások, jubileumi jutalmak. A változásokat is figyelembe véve megállapítható, hogy a korábbi évekhez képest költségtakarékosabb gazdálkodást kell folytatnia az önkormányzatnak, ami esetlegesen személyi változtatásokkal és szolgáltatások csökkentésével is járhat. A lehetőségekhez igazodva valójában próbáltuk meg a költségvetést összeállítani az eddig rendelkezésre álló információk alapján. Emellett az energiaárak drasztikus változása és a magas infláció az önkormányzatok gazdálkodására jelentős hatással van. Kiadásunk jelentős részét a személyi juttatások mellett, az élelmiszer beszerzése és közüzemi díjak adják.

2022. augusztus 1-jétől megváltozott az egyetemes földgáz- és villamosenergia-szolgáltatás igénybevételére jogosult ügyfelek köre, az önkormányzatok nem jogosultak erre a szolgáltatásra, 2023. január 1-jétől piaci viszonyok szerinti szerződéses jogviszonnyá alakul át. Ezzel akár többszörös éremelkedés is jelentkezhet. Ezen körülmények változtatásra kényszerítik az önkormányzatokat. Eddigi lépésként a nélkülözhető intézményünk bezárására került a téli hónapokra, költségcsökkentő intézkedéseket hoztunk, rezsi tárgyalásokat folytattunk, de további intézkedések szükségesek az ismert további áremelkedések következtében.

¹⁰² Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

A Képviselőtestület a 2023. évi költségvetési évben az alábbi feladatokat tartja legfontosabbnak:

- 2023. évi költségvetési bevételek és kiadások tervezése során elsőbbséget élveznek az önkormányzat által kötelezően ellátandó feladatok.
- Elsődleges a Polgármesteri Hivatal és az Intézmények működése, a személyi jellegű juttatások és járu-lékainak biztosítása, valamint a szociális és egészségügyi ellátáshoz szükséges összegek fedezése. A dologi kiadások esetében a működéshez alapvetően szükséges kiadásokat a megfelelő növekedéssel kell tervezni.
- A 2023. éves költségvetés tervezésénél, a gazdálkodás folyamán nagyon fontos a saját bevételek növe-lésére való törekvés, illetve a takarékos költséggazdálkodás.
- 2023. évben is törekedni kell a közfoglalkoztatási munkaprogramok kihasználására.
- Fedezetet biztosítása a pályázatokhoz szükséges önrészekre.

Vagyongazdálkodás

Az Önkormányzat vagyona törzsvagyonból és üzleti vagyonból áll. Az önkormányzat törzsvagyonra forgalomképte-len vagy korlátozottan forgalomképes vagyon. Forgalomképtelen ingatlanok a helyi közutak és műtárgyaik, parko-lók, a járdák és árkok, földutak, az önkormányzat tulajdonában álló terek, parkok, az önkormányzat tulajdonában álló, külön törvény rendelkezései alapján részére átadott vizek, közcélú vízi létesítmények, ide nem értve a vízi közműveket, köztemető, ravatalozó és urnafal, játszóterek és egyéb közterületek, szennyvíztisztító telep, továbbá minden ingó és ingatlan vagyonelem, melyet az önkormányzat rendeletében forgalomképtelenné nyilvánít.

Korlátozottan forgalomképes törzsvagyon körébe tartozó, kötelező vagy vállalt önkormányzati feladatok ellátását vagy hatáskör gyakorlását szolgáló vagyontárgyak: közművek és középületek, művelődési, oktatási, egészségügyi, szociális intézmények épülete és a használatukban lévő önkormányzati vagyontárgyak, mindazon ingó és ingatlan vagyonelem, melyet az önkormányzat rendeletében korlátozottan forgalomképesé nyilvánít. Üzleti vagyon: a törzsvagyonba nem tartozó vagyonelemeket sorolja ide a rendelet. Az önkormányzat ingatlanvagyonát az ingat-lanvagyon-kataszter tartalmazza. A nyilvántartás vezetéséről a pénzügyi előadó gondoskodik.

Döge Önkormányzatának vagyona elsősorban az intézményekből, valamint a település infrastruktúra elemeiből áll.

A települési alpinfrastruktúra jellemzően az 1970-es, 1980-as években épült ki. Mivel településünkön nem talál-ható jelentősebb helyi adózó, megfelelő helyi adóbevétel hiányában az alpinfrastruktúra értékmegőrzése nehéz feladat elé állítja az önkormányzatot, a meglévő infrastruktúra elemek amortizációja meghatározó, rejtett vagyon-vesztést jelent. Ugyanakkor jelentős mértékben sikerült pótolni a hiányzó infrastruktúra elemeket, így például az elmúlt 10 évben szinte teljeskörűen kiépült a település csapadékvíz elvezető rendszere, gyalogjárda hálózata, és a burkolatlan utak nagy részét sikerült meleg aszfalt burkolattal ellátni. A település közvilágítási rendszere elavult, különösen az utóbbi időben lejátszódott nagymértékű energiaár emelkedés és az önkormányzatok egyetemes szolgáltatásból történő kizárása miatt.

A kötelező feladatellátást szolgáló intézményi vagyon esetén viszont szintén számottevő vagyonbővülésre került sor, mivel elsősorban Európai Unió, valamint hazai támogatás programok révén a település szinte teljes intézmé-nyi intézményhálózata jelentős korszerűsítésen esett át.

Ugyanakkor önkormányzat vagyona szignifikáns üzleti vagyonnal bővült az utóbbi években, amelyek közül kiemel-kednek az önkormányzat által megvásárolt földterületek, valamint az önkormányzat betonelem-gyártó telephelye.

1.8.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

A településen Községfejlesztési Társaság nem működik. A településfejlesztési tevékenységet az Önkormányzat látja el. A fejlesztési modell fő célkitűzései a következők:

Tematikus fejlesztési célok:

1. tematikus cél: Gazdasági versenyképesség növelése

- A központi földrajzi fekvésre, a helyi hagyományokra, kivételes mikroklímájára épülő látogató- és pihenő

turizmus kialakítása, vállalkozások ösztönzése

- Kis- és középvállalkozásokra épülő mezőgazdasági feldolgozóipar megerősítése
- Térségi kereskedelmi, szolgáltató központ funkció megerősítése
- Településmarketing és -menedzsment tevékenység erősítése

2. tematikus cél: Társadalmi – kulturális tőke fejlesztése

- Közszolgáltatások fejlesztése (oktatás, eü., közigazgatás, hulladék stb.)
- Kulturális szolgáltatások, rendezvények közösségépítő szerepének növelése
- Községidentitás–községmarketing
- Tudatos, szervezett marketing (internetes megjelenés, kiadványok)

3. tematikus cél: Környezeti fejlesztés

- Egyedi községarculati elemek kialakítása
- Épített és természeti környezet védelme, fejlesztése
- Tájgazdálkodás, integrált gazdálkodás megvalósítása, fejlesztése
- Mezőgazdasági technológiai korszerűsítés

Az Önkormányzat településfejlesztési tevékenységét elsősorban pályázati forrásokhoz kapcsolódóan, szervezetenként végzi. A beruházások jelentős része pályázati és saját forrás felhasználással történt.

1.8.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység

Az önkormányzat kifejezetten gazdaságfejlesztési tevékenységet folytató szervezetet nem működtet, gazdaságfejlesztő társaság nem működik. A község adottságai alkalmas ahhoz, hogy stabil gazdasági környezetet biztosítson, mindemellett megfelelő támogatást igyekszik biztosítani, hogy a községben működő vállalkozások forrásteremtő képességét növelje, elsősorban pályázati támogatások lehívásával.

A 2011. évi CLXXXIX. törvény 116. §-nak megfelelően a község elkészítette gazdasági programját. A gazdasági program az önkormányzat részére határozza meg mindazon célkitűzéseket, feladatokat, amelyek a költségvetési lehetőségekkel összhangban a helyi társadalmi, környezeti, gazdasági adottságok figyelembevételével az önkormányzat által nyújtandó kötelező és önként vállalt feladatok biztosítását, fejlesztését szolgálják.

Döge hosszú távú jövőképeinek meghatározásakor számos külső és belső tényező figyelembevételére van szükség, amelyek alapjaiban determinálják a Község hosszú távú fejlődési lehetőségeit. A település történelmi hagyományait, a táj és település jellegzetes kapcsolatát megőrizve, és szükség szerint újra élesztve, az itt élő emberek tapasztalatára és szolgalmára alapozva képzeletben eljövőjét.

Döge otthonos, vonzó arculattal rendelkező község, mely a természeti környezet és községi szolgáltatások kínálata mellett az oktatás-nevelésre, a korszerű egészségfejlesztésre fókuszálva, a korszerű mezőgazdasági infrastruktúrára, valamint a versenyképes gazdaságra alapoz.

Általánosan megfogalmazott cél: Döge nyugodt–biztonságos–élhetőbb település, mezőgazdasági, történelmi múltjára és értékeire építkező települési jellegét megőrizni, erősíteni.

Nyugodt–biztonságos–élhetőbb település, a település lakossága, a fejlesztés iránya a helyi anyagi és humán közszolgáltatások színvonalának emelése.

Mezőgazdasági – a hagyományos mezőgazdasági tevékenységek zöldségtermesztés, állattenyésztés mellett, speciális termékek előállítása és az erre kiépülő feldolgozóipar kialakítása; a folyamat támogatása.

Történelmi múltjára és értékeire büszke és arra építkező – összekapcsolódik az élhetőség fogalmával, itt a hangsúly a kellemes, a sajátos táji adottságú és történelmi atmoszférát sugárzó környezet kialakításán van.

A természeti és környezeti adottságokat kihasználó mezőgazdasági tevékenység, a gazdaság és ellátás, és az idegenforgalom területén adódó munkalehetőségek mellett, megfelelő megélhetést, biztosít az ott dolgozók részére.

A település fejlesztésének alapelvei

Döge Község rendezési tervét a település széles nyilvánossága bevonásával kell újra gondolni. Ez a biztosítéka annak, hogy olyan fejlesztési tervekben kerüljenek a rendezési tervbe melyek a település jövőjét, hosszú távú fejlődését és fejlesztését szolgálják.

Ezek lehetnek:

- a térségi kapcsolatok erősítése,
- a település fejlesztésének összehangolása a megyei és térségi fejlesztési elképzelésekkel,
- a munkahelyteremtés,
- az építészeti arculat, a még meglévő építészeti értékek megőrzése,
- kiemelt helyen szerepel az idegenforgalom, a turizmus fejlesztése, kerékpárút hálózat kiépítése,
- a népesség számának szinten tartása ill. lehetőség szerinti emelése,
- a település megtartóerejének, a település potenciáljának növelése, ifjúságmegtartó, családbarát programok kidolgozása és megvalósítása, ennek keretében kedvezményes áron építési telkek biztosítása (kiemelt figyelemmel a több gyermekes családokra),
- a szolgáltatások fejlesztése,
- a természeti környezet fejlesztése, a belterületi zöldfelületek igényes kialakítása, a Dél-Bükk adta lehetőségek kiaknázása,
- a környezetvédelem, a környezetterhelések minimalizálása, az emberközpontú környezetszemlélet érvényre juttatása, a vidéki életforma népszerűsítése.

A Község gazdasági jövőképe

A vállalkozások működési és megfelelő innovációs környezetének megteremtését a Község kiemelkedő feladatának érzi éppúgy, mint az új vállalkozások indításának, illetve a már működő cégek Dögrere való költözésének vonzóját. A hagyományos mezőgazdasági tevékenységek továbbra is megtartják jelentőségüket. A szolgáltatási szektor terén a községnek folyamatosan erősíteni kell, kedvezőnek mondható elhelyezkedésének köszönhetően. A gazdaságában meghatározó szerepet kapnak a magas hozzáadott értéket előállító vállalkozások, melyek a nagyvállalatok beszállítóivá tudnak válni több évet felölelő beszállítói program keretében. A Község gazdasági kapcsolatai kibővülnek a régió átnyúló gazdasági együttműködésekkel.

A gazdasági jövőkép 3 pillére:

1.Fényeslitkei Ipari park fejlesztése:

Bízva abban, hogy a Fényeslitkei Ipari park bővítése újabb logisztikai cégek megtelepedésével jár, ami további gyáripari vállalatoknak teszi vonzóvá a térséget, ezáltal a képzetlenebb munkaerő és a felsőoktatási oklevéllel rendelkező szakemberek részére is munkalehetőséget biztosítva.

Tovább gondolva a település diplomával rendelkező munkavállalóinak megélhetést biztosítana és vonzóvá tenné az esetleges karrierlehetőség, hogy szülőfalujukban tervezhessék a jövőjüket.

2.Rétközi-tavi turisztikai övezet:

1.4.1 pontban bővebb kifejtésre került.

A kisvárdai turisztikai övezet a Nádas-tavi turisztikai attrakciókat, a Filmparkot, a Kisvárdai várat és az Aqua Palace fürdőkomplexumot foglalja magában.

Ezek a létesítmények remélhetőleg egyre nagyobb mértékű turisztikai forgalmat generálnak, amiből Döge település is profitálhat oly módon, hogy a térségbe érkező vendégek számára a település rendezett, esztétikus arculata megnyerő lehet vendéglátás vonatkozásában. Ez elsősorban falusi szálláshelyek kialakítására hathat ösztönzően, melynek során megannyi - a falusi turizmusra jellemző- hagyományörző tevékenység újra életre kelhet.

Saját erőforrásokra alapozó fejlesztések

A térségünkben zajló fejlesztések eredményeképpen a település iparüzési adóbevételének növekedése várható. A megnövekedett saját bevételek eredményeképpen sor kerülhet a településfenntartási társaság átfogó fejlesztésére, így az önkormányzati cég stabil foglalkoztatási háttérrel biztosít, megfelelő számú állandó státusszal biztosítja a településfenntartási tevékenység ellátását.

A gazdaság fejlesztése

A helyi igények kielégítésére és a munkanélküliség csökkentésére lehet megoldás, ha bővül a településen a környező településeket is ellátó szolgáltatói szféra, valamint a szakipari munkások köre. Kiemelt szerep juthat a mezőgazdasági termékfeldolgozás kiépítésére, mely a helybéli lakosság megélhetésének fontos területe lehetne. A mezőgazdasági ágazatra a termékfeldolgozás, illetve a késztermékek piacra kerülésének segítése vezethet a település gazdasági megélénküléséhez.

A gazdaság fejlesztésének fontos elhatározása, hogy az új vállalkozások betelepüljenek, a működésükhöz szükséges feltételek javuljanak, melynek fontos alapja a működő gazdasági területek, melyek bővítéséhez további infrastruktúra kiépítésére van szükség. A település tökevonzó képességét tovább kell növelni a helyi, a térségi és egyéb befektetők számára. A helyi vállalkozások fejlesztését segíteni szükséges, kedvező környezetet kell számukra biztosítani, valamint fejleszteni kell a humán erőforrásokat és az infrastruktúrát.

A településközlékedési adottságait, a településközlékedési adottságait kihasználva, a rendelkezésre álló területein tovább kell fejleszteni mezőgazdasági, élelmiszeripari és idegenforgalmi (falusi turizmus) gazdasági ágazatot. Az önkormányzatnak a rendelkezésre álló eszközeivel támogatni szükséges a mezőgazdaságban és az iparban élők segítségét a kialakult tulajdonviszonyokra is tekintettel.

A gazdasági fejlesztés legalapvetőbb célja, hogy jelentősen javuljon hosszabb távon a településen élők életminősége. A mezőgazdaságban előállított termékek jelenleg elsősorban elszállításra kerülnek, ezen termékek feldolgozását helyben kellene tartani és a településen feldolgozni. A térség önkormányzatával szorosan együtt kell működni a gazdasági fejlesztésének előmozdítása.

Az önkormányzat által fenntartott épületek fenntartási és energiafelhasználási költségeit csökkenteni szükséges az energiahatékonyság javítása érdekében, melyek elérése érdekében alternatív eljárások beépítése is szükséges a megtérülési idő figyelembevételével. Az energiahatékonyságot a tervezés során a következő területekre kell kiemelten koncentrálni:

- nagyobb arányban történő hasznosítása a megújuló energiának
- minél kevesebb energiafogyasztással rendelkező lakossági és középületek kialakítása, működtetése
- klímabarát közlekedés kialakítása

A klímabarát működéssel rendelkező település kiadásai jelentősen lecsökkennének, a káros anyag és üvegházhatású gázok kibocsátása minimalizálná, a helyi termékek fogyasztása növekedne.

A Község megtartó erejének egyik fontos eleme, hogy a munkavállalási korú népességből a lakosság helyben találjon magának munkahelyet. Továbbá fontos a mezőgazdasági és az ipari termelés összekapcsolása.

További, rövidtávon megvalósítandó fejlesztések:

- helyi vállalkozások fejlesztése, innovációs központ
- üzlethelyiségek kialakítása
- vissza nem térítendő anyagi támogatások körének bővítése

A gazdaság idegenforgalmi fejlesztésének egyéb iránya a helyi adottságokat kihasználó falusi turizmus lehetősége, melyet a fejlesztések segítenék elő. Ennek alapját az alábbiak képezik:

- természeti látnivalókat
- a műemlék és helyi védelem alatt álló épületek
- turisztikai irányú fejlesztése

- túraútvonalak kialakítása
- Helyi értékek megtartása, turisztikai kiaknázása
- A Nyírségben végig húzódó kerékpárút kiépítése
- Utazás Kiállításon való további részvétel
- A gazdaság fejlesztése során megfogalmazott célok elérése érdekében megfogalmazott önkormányzati feladatok:
- ipari és mezőgazdasági övezetek hasznosítása
- fejlesztési területek hasznosításának előkészítése (területrendezés, útépítés, előközművesítés)
- helyi vállalkozások segítése
- kedvező feltételek megteremtése a befektetők számára
- munkahelyek teremtése
- mezőgazdasági vállalkozások fejlesztése
- mezőgazdasági termelést bővítése az állattenyésztés, zöldségfélék és a sertéshús előállítása kapcsán
- a környékbeli őstermelők, családi gazdálkodók, mezőgazdasági vállalkozók bevonása, együttműködése
- zöldség-előkészítő üzem és hűtőház
- biomassza-előállító üzem létrehozása

Biomassza hasznosítás: Önkormányzatunk 2012-ben pályázatot nyert el az egészségügyi ház biomassza üzemelésű kazánnal történő fűtésének biztosítására, továbbá egy másik pályázati eljárásban gallydaráló modul beszerzésére. A program előkészítéseként 2012-től több települési vállalkozással és a község szervezeteivel együttműködésben jelentős mennyiségű, évente kb. 900 mázsa faapríték feldolgozására került sor. A darálékot az egészségügyi ház és az önkormányzat gazdasági telephelyének fűtésére használjuk, és szociálisan hátrányos helyzetű családok számára kedvezményes áron értékesítjük.

1.8.4. Foglalkoztatáspolitikai

Munkaerő-piaci szolgáltatások¹⁰³

A szociális ellátásra szoruló, illetve az anyagi problémákkal küzdő egyének/családok jelentős részénél tapasztalható, hogy az alapvető gondokat a családban jelentkező munkanélküliség okozza.

Az 1990-es évektől kezdődő munkaerő-piaci krízis nagy vesztesei az aluliskolázottak, a fogyatékkal élők, a megváltozott munkaképességűek, és az idősek.

A munkanélküliség súlyos társadalmi konfliktus forrása. A munkában lévők és a munkából kiszorultak, az elsődleges elosztásban részesülők és a redistributív rendszerek kedvezményezettjei között számos törésvonal tapasztalható napjainkban. Létfontosságú lenne a teljes foglalkoztatás. A munkaerőpiacra való integráció azonban a peremhelyzetű csoportok esetében igen nehéz feladat. A középfokú alacsonyabb iskolai végzettségűek foglalkoztatási rátája hazánkban nem éri el a 40 %-ot. (Ez a mutató az EU országokban 20 % körül van.)

A több éve tartó munkanélküliség – esetenként többgenerációs munkanélküliség – a munkavállalói készségek, a társadalmi kapcsolatok és személyes képességek leépülését, anyagi ellehetetlenülést, jövőtlenséget, a motiváció teljes hiányát hozza magával, amelynek kezelése szintén komplex feladat.

A munkanélküliség tartóssá válásával, s a szociális ellátásba kerülők körének szélesedésével jelentős feladat hárult az önkormányzatokra is.

Településünkön a munkaerő-piaci integráció elősegítésében oroszlánrészt vállal a Dögei Meserét Óvoda, Mini Bölcsőde, Család- és Gyermekjóléti Szolgálat családsegítője, aki a szociális segítőmunka részeként több irányból is

¹⁰³ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

megvalósuló prevenciók, illetve problémamegoldó szolgáltatások révén hatékony segítséget nyújt évek óta a munkanélküliséggel összefüggő gondok megelőzésében/kezelésében egyéni és csoportos formában is. Ennek érdekében az alábbi szolgáltatások nyújtása elengedhetetlen a hatékony szociális segítőmunka érdekében.

Információ-nyújtás

A munkaerő-piaci és foglalkozási információk nyújtásának célja, hogy az ügyfél tájékozottabb legyen a munkaerő-piaci intézményrendszeréről és szereplőkről, a munkát keresőknek nyújtható támogatások és szolgáltatások lehetőségeiről és az igénybevétel feltételeiről, eljárásrendjeiről annak érdekében, hogy az információk birtokában gyorsabban és hatékonyabban tudjon élni a lehetőségeivel. Ez az alapja a családsegítő erre a területre érvényes munkájának. Fontos például, hogy a kliens tudja, hogyan vehet részt foglalkoztatásban, mi a versenypiac és a közfoglalkoztatás közötti különbség, ezeknek milyen előnyei, illetve hátrányai vannak, milyen jogai és kötelezettségei vannak a munkavállalónak és a munkáltatónak, milyen szankciókkal sújtja a jogszabály pl. a munkáját nem megfelelően ellátókat, vagy a foglalkoztatási osztályokkal való nem megfelelő együttműködést.

Az információnyújtás tehát a következőterületekre terjed ki:

- munkaügyi kirendeltség regisztrációs feltételeinek ismertetése,
- regisztrált munkát keresőnek járó támogatási lehetőségek és szolgáltatások ismertetése,
- a foglalkoztatást elősegítő támogatások és igénylésük jogi feltételeinek ismertetése,
- az adott területre és időszakra vonatkozó munkaerő-piaci kereslet és kínálat jellemzőinek ismertetése,
- az adott területre és időszakra vonatkozó munkaerő-piaci programok, képzési lehetőségek általános ismertetése,
- tájékoztatás a tipikus és atipikus foglalkoztatási formákról, a foglalkoztatási jogviszonyokról,
- tájékoztatás a munkáltatói sokféleségről, ideértve akár az östermelői és az alkalmi munkavállalói jogviszonyokról, valamint az önkéntességről is.

Az információ-nyújtás szolgáltatásai közé sorolhatók az álláskereső állásra való jelentkezésére való felkészítés is. Ennek során egyéni és/vagy csoportos formában önkéntes formában lehetőség van arra, hogy részt vegyen a munkanélküliséggel küzdő/munkanélküliséggel fenyegetett ügyfél állásinterjúra való felkészítésben is. A felkészítés során „kimondatlan”, de elvárt viselkedési szabályokkal szembesíti a családsegítő az ügyfelet. Ennek részei:

- az állásinterjúval kapcsolatosan történő telefonos beszélgetés szabályai
- a személyes megjelenéshez kötött állásinterjú öltözködési szabályai
- a személyes megjelenéshez kötött állásinterjú viselkedési/magatartási szabályai
- alapvető illemszabályok

Munkaerő-kereslet és kínálat összehangolása

a.) A munkaerő-keresletet a meglévő munkahelyeken történő üresedés, illetve az új munkahelyek létrehozása határozza meg.

A munkaerő-kínálat a lehetséges munkavállalókból áll. Ezek lehetnek diákok, munkanélküliek, a munkájukat befejező, elvesztő vagy újabb munkát is vállaló személyek és a nyugdíjasok. Mivel a munkaerő-kereslet nincs teljesen összhangban a munkaerő-kínálattal, ezért a közösségi (állami) és munkáltatói szerepvállalással kell a munkaerő-kínálatot segíteni.

Ennek érdekében a családsegítő már évek óta heti rendszerességgel teszi közé a tudomására jutott megüresedett álláshelyeket. Ez alkalmanként 20-30 ajánlatot is jelent, amelyet az egyre nagyobb látogatottsággal és megosztással bíró közösségi oldalán mindenki számára elérhető. Családsegítő ennek érdekében rendszeres kapcsolatot tart

a munkaügyi kirendeltségekkel, civil szervezetekkel, vállalkozókkal, intézményekkel, akik napjainkra már személyesen keresik fel a családsegítőt azért, hogy a náluk megüresedő álláshelyek a családsegítő internetes oldalán is meghirdetésre kerüljenek.

b.) Az állás keresés következő lépéseként a családsegítő lehetőséget nyújt a kliensek számára, hogy a családsegítő irodájában található telefon ingyenes biztosításával felvegyék a kapcsolatot az állást meghirdetővel, érdeklődjenek a jelentkezés formájáról. Egyes esetekben – a kliens kifejezett kérésére – családsegítő veszi fel a kapcsolatot a hirdetővel hivatalos formában.

c.) A következő feladat során családsegítő segítséget nyújt a „kiszemelt” álláshelyekre történő jelentkezésben is. Ennek érdekében az ügyfeleknek elkészíti, illetve segít elkészíteni az önéletrajzukat, motivációs levelüket és összekészíteni a jelentkezéshez szükséges dokumentumokat.

Közfoglalkoztatási-programban való részvétel

Amennyiben a versenypiacon a munkanélküliséggel küzdő egyén nem tud elhelyezkedni, családsegítő segítséget nyújt a helyi közfoglalkoztatási programba való bekerüléséhez is. Ennek érdekében személyes esetkonzultációt folytat Döge község Polgármesterével a kliens jelenlegi helyzetéről. Polgármesterünk – természetesen az üres álláshelyek függvényében – mindig segítséget nyújt a programba történő felvétellel kapcsolatosan. Ez azonban csak ideiglenes, alacsony bevételi forrással járó pillanatnyi probléma-megoldás, melynek megvalósulása esetén is tovább folytatódik az egyén megsegítése a versenypiacon való elhelyezkedése szempontjából.

Átképzési lehetőségek

A munkaerő-piacon való elhelyezkedés egyik legnagyobb gátja a megfelelő (piacképes) képesítések, szakképzettség hiánya. Ennek érdekében családsegítő a képzési/átképzési formákról is tájékoztatást nyújt a klienseknek. A szakképesítésekről naprakész információkkal kell, hogy rendelkezzen a családsegítő, ezért több helyi, illetve közeli, szakképzéssel foglalkozó intézménnyel rendszeres kapcsolatot tart, azért, hogy az induló képzések széles körét tudja kínálni a munkanélküliséggel küzdők számára. Természetesen, az ezekre való jelentkezésben szintén segítséget nyújt az ügyfeleknek.

Fentiekből látható, hogy a munkaerő-piaci szolgáltatások nyújtása komplex feladat településünkön is, amely a benne résztvevők mindegyikétől humánus hozzáállást, türelmet, tenni akarást igényel. De elkötelezettek vagyunk ezen a téren is, hiszen tudjuk, hogy ha egy család/egyén életéből „eltűnik” a munkanélküliség problémája, akkor már jelentős lépést tettünk annak érdekében, hogy elkerüljük az esetleges adósságspirált.

Munkahelyteremtés

A következő években a válság miatt Magyarország növekedése meglehetősen visszafogott marad. A hazai léptéket illetően az ország tartósan kettészakadt a globális gazdaságba bekapcsolódni és az arra képtelen terek ellentétére. Döge inkább ez előbbibe tartozik, bár a munkaerő-piaci kínálat beszűkült.

A munkaerő számszerű bővítésére és minőségi fejlesztésére van szükség és a befektetőbarát környezet fenntartására, az alábbi részcélok szerint:

- humán erőforrásprogram keretében a munkaerő tartalék átképzése,
- a felsőfokú képzés térséget érintő további biztosítása,
- a fiatalok identitástudata alakítása, az itt maradás érdekeltiségének kialakítása,
- a lakónépesség mobilitási képességét a közlekedési infrastruktúra fejlesztése elősegíti, a közlekedés és elérhetőség javul, a települési kapcsolatok napi igénybevétele, fejlődése a lakónépesség helyben maradását generálhatja
- innovációs központ kialakítása
- vissza nem térítendő anyagi támogatás
- a közfoglalkoztatottak beintegrálása az elsődleges munkaerőpiacra
- csökkent munkaképességűek foglalkoztatása

1.8.5. Lakás- és helyiséggazdálkodás

Az önkormányzati tulajdonban lévő lakások, bérbe adható helyiségek száma, bérbeadói jogok gyakorlója. A szociális bérlakás-program ismertetése, jogosultság feltételei. Bérlakásokkal kapcsolatos rendeletek.

Önkormányzatunk – megfelelő pénzügyi erőforrások hiányában – nem rendelkezik szociális bérlakással.

1.8.6. Intézményfenntartás

A Községben működő intézményeket a fenntartók megjelölésével az alábbi táblázat foglalja össze:

Intézmény megnevezése	Fenntartó
Óvoda	
Dögei Meserét Óvoda, Mini Bölcsőde, Család-és Gyermekejél-éti Szolgálat	Döge Község Önkormányzata
Általános Iskola	
Ölbey Irén Általános Iskola	Kisvárdai Tankerületi Központ
Egészségügyi intézmények	
Egészségügyi Központ	Döge Község Önkormányzata
Szociális intézmények	
Kistérségi Szociális Szolgálat	Szociális és Gyermekejél-éti Intézményfenntartói Társulás
Kulturális és sport célú intézmények	
Ifjúság ház	Döge Község Önkormányzata

Intézmények Dögén¹⁰⁴

Az intézményfenntartás kérdésében alapvetően három csoportot különböztethetünk meg:

- ✓ adott intézmény üzemeltetésére az önkormányzat külön, 100%-ban önkormányzati tulajdonban lévő gazdasági társaságot hozott létre
- ✓ önkormányzati fenntartású intézmények, melyek esetében a szakmai tevékenység irányítása/ellenőrzése és az adott intézmény működtetése is az önkormányzat feladata (köznevelési intézmények kulturális intézmények... stb.)
- ✓ „A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény” valamint a „A köznevelési feladatot ellátó egyes önkormányzati fenntartású intézmények állami fenntartásba vételéről szóló 2012. évi CLXXXVIII. törvény” szerinti önkormányzati köznevelési intézmények, melyek 2013. január 1-től állami fenntartásba kerültek. Ezen intézmények esetében a szakmai irányítás az állam feladata, míg a működtetés nem.

1.8.7. Energiagazdálkodás

Az Önkormányzat nem rendelkezik külön energiagazdálkodási koncepcióval, mindemellett az utóbbi évek intézményfejlesztési beruházásainak fontos részét képezte, hogy energetikailag korszerű, modern hőtechnikai elvárásoknak megfelelő épületek adjanak helyet a szolgáltatásoknak.

Dögei Polgármesteri Hivatal

A Dögei Polgármesteri Hivatal 2013. évben valósított meg energetikai korszerűsítésre irányuló pályázatot. A projekt részeként 48 db, mindösszesen 11 kWp teljesítményű napelem, valamint 1 db, konyhai melegvíz ellátást biztosító napkollektor elhelyezésére került sor. Az épületben 20 m³ térfogatú esővízgyűjtő tartály létesült, amely a tetőre hulló csapadékvizet gyűjti össze, és szürke vizet szolgáltat a WC-k és piszoárok működéséhez

¹⁰⁴ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

Dögei Meserét Óvoda

A Dögei Meserét Óvoda legkorszerűbb, energetikailag leghatékonyabb intézményünk. Az intézmény fűtését 3 db STIEBEL-ELTRON WPL 23 E A/W levegő-víz hőszivattyú biztosítja. Az épület villamos energia igényét 54 db napelemből álló 13 kWp teljesítményű HMKE méretű napelempark elégíti ki. Az intézmény 2020. évben új nyílászárókat és homlokzati hőszigetelő rendszert kapott.

Dögei Mini Manó Bölcsőde

A Dögei Mini Manó Mini Bölcsőde, szolgálati lakás és közkonyhai kiszolgálóhelyiség ugyanabban a társasháznak minősülő épületben található. Az épület elsődleges fűtési rendszerét egy darab Calor V65 típusú, 65 kW névleges teljesítményű szilárd biomassza tüzelésű kazán biztosítja, Halex-3 típusú 50 kW teljesítményű automata apríték adagoló berendezéssel. A települési közfoglalkoztatási program keretében a magán erdőgazdálkodókkal kötött megállapodások alapján végezzük el a magántulajdonú telepített erdők cserjeszintig történő tisztítását, az ebből keletkező faapríték biztosítja az épület fűtési rendszerének alapanyag-ellátását.

Dögei Ölbey Irén Általános Iskola

Egy 2023-ban kezdődő Európai Unió projekt keretében az általános iskola főépületére 56 darab, összesen 21 kWp névleges teljesítményű napelemet helyeznek el, és felújítják az épület teljes belső villamos hálózatát, valamint korszerű LED világítóberendezésekkel biztosítják a világítást.

Döge Község Önkormányzata az energiagazdálkodás területén is határozott meg fejlesztési elképzelést, melyek célja az önkormányzati vagy önkormányzati fenntartású épületek ágának növelése.

Alapvető célok:

- az energiafogyasztók terhei mérséklődjenek;
- az energiafelhasználás racionalizálódjanak,
- új, alternatív energiahordozók bevonása.

Felismerve a hatékony energiagazdálkodás fontosságát, s az ezzel összefüggő energia megtakarításból eredő fenntartási költségcsökkentést több önkormányzati közintézmény vonatkozásában hőszigetelést és nyílászáró-csere megvalósítása szükséges, mely megtakarítások az elkövetkezendő időszakban fogják éreztetni gazdasági hatásaikat.

További fejlesztési irányvonalak napelemek felszerelése közintézményeken, illetve fűtéskorszerűsítés, melyek beruházási költségeit az önkormányzat pályázatok útján próbál megvalósítani. Mindezeket figyelembe véve az önkormányzati intézmények energetikai felújítása, megújuló energia-hasznosító rendszerrel, fűtéssel (geotermikus energia, távhő rendszer, napelem, napkollektor további kiterjesztése) történő ellátása mind középtávon, mind pedig hosszú távon elsődleges cél.

A településvillamos energia ellátását az OPUS TITÁSZ Zrt., szénhidrogén ellátását az OPUS TITÁSZ Zrt., a vízellátást és vízelvezetést a Nyírségvíz Zrt. a hírközlést a Magyar Telekom Nyrt. szolgáltatja.

Alternatív energia

Olyan világban élünk, amikor a kiadások jelentős részét az energia költségek teszik ki, így következtetés képen az alternatív energiaforrások felhasználásának bővítése irányába mozdult el a község önkormányzata, mely beruházásokhoz igyekezik, minél több európai uniós pályázati forrást elnyerni.

Dögen az alábbi energiaforrás felhasználása lehet releváns – megvizsgálva a helyi (földtani és éghajlati) adottságokat:

- ✓ napenergia hasznosítása

Természetesen alapvető célkitűzése az önkormányzatunknak a korszerűbb energetikai jellemzőkkel rendelkező épületek számának növelés, megújuló energiaforrások alkalmazása. Környezet- és klímavédelmi programjaink

előkészítése során felmértük azon épületeinket, amelyek tetőszerkezetének tájolása, dőlésszöge, teherbíró képessége alkalmas egy HMKE méretű fotovoltai rendszer telepítésére, és az elektromos energia igényének részleges kiváltása napelemes rendszer telepítésével megvalósítható.

Terveink szerint a telepített rendszerek hálózatra tápláló erőműként üzemelnek majd, a hálózatra történő feltáplálás 1-1 db ad-vesz mérőórán keresztül történik.

Tervezett telepítési helyszínek:

1./ Döge, Egészségügyi Ház

- 4495 Döge, Osváth tér 13.
- Éves áramfogyasztás: 5,2 kwh
- Szükséges rendszer mérete: 5,3 kwp
- Telepítésre tervezett napelemek száma: 17 db

2./ Döge, Mini Manó Mini Bölcsőde

- 4495 Döge, Osváth tér 3.
- Éves áramfogyasztás: 6,0 kwh
- Szükséges rendszer mérete: 6,1 kwp
- Telepítésre tervezett napelemek száma: 20 db

3./ Dögei Ifjúsági Ház:

- Éves áramfogyasztás: 6,8 kwh
- Szükséges rendszer mérete: 7,00 kwp
- Telepítésre tervezett napelemek száma: 23 db

Összesen tervezett napelemek száma: 60 db; Tervezett összteljesítmény: 18,4 kwp

Napelemes kandeláberek elhelyezése az iskola és a településközpont területén:

A településen 30 db napelemes működtetésű LED kandelábert szeretnénk elhelyezni.

A kandeláberek tervezett főbb műszaki paraméterei:

Napelemről töltődő, saját akkumulátorral rendelkező (autonóm) LED fényforrást használó utcai térvilágítás, 4800 mm magas, két lépcsőben szűkülő horganyzott acél kandeláber oszlopon, kültéri szintér bevonattal.

- LED névleges teljesítmény: 30W
- Ipari, teljesen gondozásmentes gél akkumulátorral
- Üzemidő: Teljes feltöltődés után 125 óra működési energiatartalék (átlag 12) éjszaka, évszaktól függően.

A napelemes kandelábereket elsősorban a településközpontban szeretnénk elhelyezni

Mindamellet, hogy a település a fentiekre helyezi a hangsúlyt, oda kell figyelni a geotermikus hasznosításában rejlő lehetőségekre.

1.8.8. Településüzemeltetési szolgáltatások

1.8.8.1 Településüzemeltetés

A települési úthálózat — a beépítési viszonyokhoz alkalmazkodva — szabálytalan vonalvezetésű. Az úthálózat szilárd burkolattal ellátott kiépített hálózat. A biztonságos gyalogos közlekedést járda segíti. A 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól a helyi önkormányzatok által ellátandó településüzemeltetési feladatokat a következők szerint definiálja: köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása. Tágabb értelemben a településüzemeltetési feladatok körébe sorolhatjuk a településen élő lakosság, vállalkozások, intézmények közszolgáltatásokhoz, komfortérzethez kapcsolódó igényeinek kielégítéséhez, illetve az élhető, fenntartható települési környezet megteremtéséhez és fenntartásához szükséges, az önkormányzat által nyújtott szolgáltatásokat is (a törvényben definiáltak mellett például: hó- és síkosságmentesítési feladatok, szűnyoggyérítés, köztisztaság, hulladékelszállítás biztosítása, kutak üzemeltetése, csapadékvíz-csatornák karbantartása, utcanév-táblák kihelyezése, külterületi ingatlanok gyommentesítése stb.).

Az említett feladatok alapvetően az önkormányzat hatáskörébe tartoznak és az alábbi feladatokat látják el: vagyonkezelés, köztisztaság, ingatlankezelés, bérbeadás, közfoglalkoztatás, távhőszolgáltatás, lakossági szilárd hulladék szállítása, kezelése, belterületi utak fenntartása, parkfenntartás, gypmesteri tevékenység, bel- és csapadékvízrendszer fenntartása.

Dögei Településfejlesztési Nonprofit Kft létrehozása A bevételszerző tevékenység eredményes folytatásához gazdálkodási tevékenységet végző professzionális szervezetre van szükség, amely leginkább önálló, település-fenntartási gazdálkodási társaságot jelent. A közfoglalkoztatási program keretében elért eredmények alapján hozta létre önkormányzatunka Dögei Településfejlesztési Nonprofit Kft-t.

- Név: Dögei Településfejlesztési Nonprofit Kft.
- Székhely: 4495 Döge, Osváth tér 1.

A cég főtevékenysége: A társaság az építőipari jellegű település-fenntartási tevékenységeket végzi elsősorban, valamint az Európai Unió pályázatokhoz szakképzett munkavállalóival pályázati és projektmenedzsment szolgáltatást nyújt.

2016-ban önkormányzatunk önálló telephelyet is tudott vásárolni, amely két nagy méretű, gyártásra és raktározásra egyaránt alkalmas, teljesen közművesített raktár épülettel és önálló szociális blokkal rendelkezik. A telephely nagyobb üzem létrehozására, és bérbeadással történő hasznosításra is alkalmas.

A telephelyen karbantartó műhelyt is létesítettünk, amely komoly gépeket, berendezéseket is tud javítani, vagy épp előállítani (traktor, hivatali gépjármű szervizelése, nagyméretű betonkeverő gyártása, játszótéri eszközök gyártása stb.) A vásárolt eszközökkel a településfenntartási tevékenységeket is gazdaságosan végezzük, pl. saját traktorral tisztítjuk télen az utat.

2013. márciusában a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége, a Belügyminisztérium, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, valamint a Vidékfejlesztési Minisztérium önkormányzatunkat „Legjobb Önkormányzati Gyakorlatok Program” kitüntető címmel, valamint pénzjutalommal ismerte el.

2012. óta évente átlagosan 3 km járda, és 0,5 km hosszúságú belvízelvezető csatornahálózat épült vagy újult meg településünkön, ezzel jelentősen javítva az alapvető közlekedési infrastruktúra állapotát.

Egy betonelem gyártó vállalkozás 2008-ig működött községünkben egy 1 hektár alapterületű telephelyen, azonban 2008-ban felszámolás alá került, így 15 munkavállaló vált munkanélkülivé.

Önkormányzatunk bérlőként vette át a telephelyet, saját forrásból betonelem gyártó gépet vásárolt, és felújította a cég által végzett tevékenységet a saját, és a környező önkormányzatok igényeihez igazodóan.

Így nemcsak saját részre, hanem más önkormányzatok megrendelése alapján is gyártottunk betonelemeket.

A Belügyminisztérium által indított „Felzárkózó Települések Program” keretében terveztük a betonelem gyártó üzem jelentős fejlesztését, és célul tűztük ki gyártásellenőrzési rendszer és terméktanúsítvány megszerzését, valamint a tevékenység piaci alapokra helyezését kedvező pályázati feltételek esetén önkormányzati tulajdonú gazdasági társaság létrehozásával.

Bár a program jelenleg szünetel, újbóli elindítása esetén bízunk a sikeres pályázásban.

1.8.8.2 Köztemető

A község belvízveszély és magas talajvízszint veszélyezteti a földbetemetések rendjét és az ezzel kapcsolatos szolgáltatásokat. Figyelembe véve a természeti adottságokat a hamvasztásos, urnás temetések száma az elmúlt időszakban megnövekedett.

1.8.8.3 Közparkok

A közterületek használatának rendjét a 9/2023.(VII.12.) számú önkormányzati rendelet állapítja meg. Az Önkormányzat tulajdonában levő területek fenntartásával kapcsolatos jogköröket a Polgármester gyakorolja. Az önkormányzat tevékenysége keretében közterület-használati engedélyeket ad ki, jogsértés esetén közigazgatási bírság kiszabásáról rendelkezik, döntést hoz hirdetmények kihelyezéséről, eltávolításáról, a közterületeken elhelyezett kézi papír- és hulladékgyűjtő tartályok beszerzéséről, kihelyezéséről, kiürítéséről, tisztán- és karbantartásáról, burkolatbontással kapcsolatos munkálatokról.

A település meglévő közparkjai:¹⁰⁵

1. Virág utcai játszópark (Döge, 9/27. hrsz.)

A Virág utca egyik önkormányzati tulajdonú, korábban nem használt, kb. 8.000 m²-es területén 2014-ben létesítettünk játszóparkot. A parkosításra egyik, településünkön működő civil szervezetünk, a Dögei Nők Egyesülete kapott 700.000- Ft, összegű támogatást a MOL Zöldövezet Program keretében.

A zöldfelületi fejlesztések mellett immáron önkormányzati forrásból a közterület egy részére játszótéri eszközöket telepítettünk. A minimális forrásból megvalósított projekt eredményeképpen egy különleges játszópark jött létre, amely a lakosság körében nagyon kedvelt, és amelyre még a MOL Nyrt. is pozitív példaként hivatkozott facebook oldalán.

2022-ben elnyert TOP PLUSZ pályázat lehetőséget ad a játszópark további fejlesztésére, új játékeszközök elhelyezése és a zöldfelület arányának további növelése révén.

2. Jánváry Park (Döge, 858. hrsz.)

A Döge, 858. hrsz. alatt található ingatlanon a Dögeből elszármazott tanárnő, a haláláig Kanadában élő Jánváry Bertalanné, született Kántor Ida magánadományából került létrehozásra egy különleges díszfákkal és díszcserjékkel benépesített közpark.

3. Kossuth utcai fasor

A település fő utcájának első, kisküldi településvégen található szakaszán a 2015-ben megvalósított kerékpárút létesítésére irányuló projekt részeként került sor a kerékpárút melletti közterületi fasor telepítésére. A fasor létesítése során két fajtát alkalmaztunk, oszlopos gyertyánt (Carpinus betulus') és gömbkőrist (Fraxinus ornus). A gömbkőris magyar nemesítésű, sűrű, szabályos gömbkoronájú, dekoratív megjelenésű, ősszel színesedő díszfa. Az oszlopos gyertyán karcsú, kúpos koronájú, gyönyörű őszi lombszínt produkáló díszfa.

¹⁰⁵ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

Azért választottuk ezt a két fajtát, mivel sorfaként kiválóan beváltak, lefelé, és nem oldalra nyúló gyökérzettel rendelkeznek, így nem rongálják meg a kerékpárút alapját, viszonylag igénytelen, a kártevőknek jól ellenálló, dekoratív fajták, amelyek – lévén gömb, illetve oszlopos lombkoronájúak – megjelenésükkel jól kiegészítik egymást.

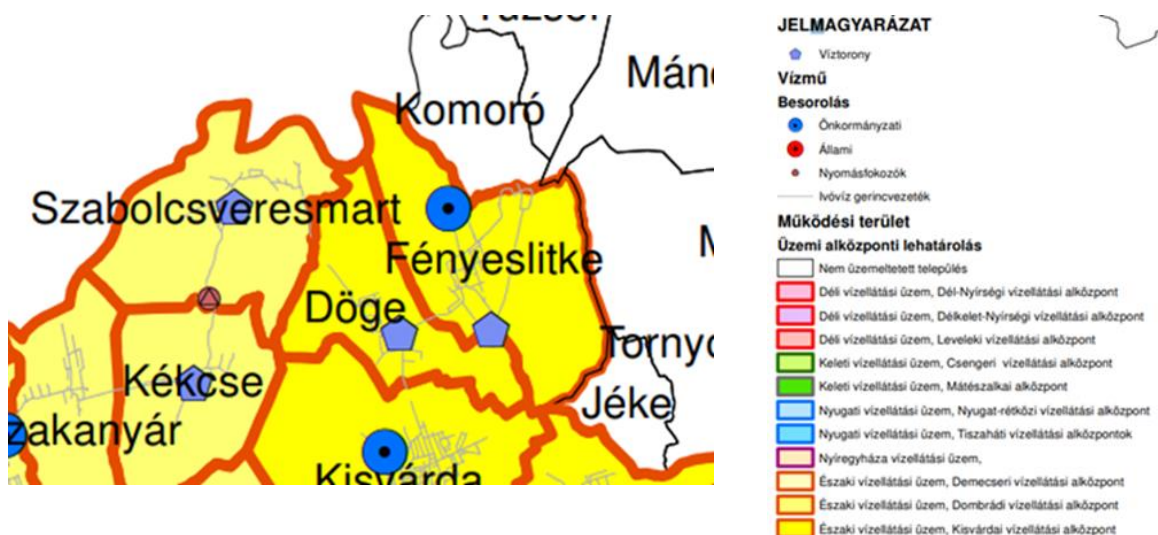
A helyi közutak fenntartása, közterület fenntartás, parkosítási feladatok vonatkozásában fentebb említettekben az Önkormányzat jár el. Jelenleg probléma a hiányzó szilárd burkolatú utak felületi lezárásának biztosítása, a mezőgazdasági feltáró utak fejlesztése, valamint a település turisztikai kapcsolatai fejlesztését szolgáló úthálózat kiépítése. Szintén fontos igény a községben lakók részéről a meglévő parkok, zöldterületek fenntartása mellett újabb parkok, zöldfelületek kiépítése.

1.8.8.4 Vízhálózat (ivóvíz, szennyvíz)

A lakosság ivóvíz ellátását a Nyírségvíz Zrt. biztosítja, a Fényeslitkén található vízműről. A vízmű a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság, Északi (kisvárdai) Vízellátási Üzeméhez tartozik. Telephelye: Fényeslitke külterület 0157/2 hrsz. Védendő víztermelése 1 000 m³/nap.¹⁰⁶

A településen kiépített vízvezeték hálózat körvezetékes rendszerű, NA100, NA150 AC nyomócső, illetve NA100, KM PVC nyomócsövek felhasználásával, a nyomástartást egy AK 200-30 típusú, 200 m³-es víztorony biztosítja.

A NYÍRSÉGVÍZ Zrt. egyik alaptevékenysége az ivóvíztermelés és szolgáltatás. Legfontosabb alapanyaga a helyben termelt nyersvíz, mely tisztítás után válik fogyasztásra alkalmassá. A társaság szolgáltatási területén a vízellátottság teljes körű. A felhasználók ivóvízzel szembeni elvárásait és az alapszolgáltatás technikai eszközeinek működési biztonságát szem előtt tartva, a társaság nagy figyelmet fordít az ivóvízellátást szolgáló eszközök üzemképességének, távlatos üzembiztonságának szinten tartására. Kiemelten fontos a vízvezeték hálózatok által szállított ivóvíz minőségének megőrzése, éppen ezért a víztisztítás a legkorszerűbb technológiákkal történik, ezzel is megfelelően az EU által elvárt paramétereknek. Mindebből adódóan, a társaság legfontosabb feladata és fő célkitűzése, hogy ellátási területén minden nap biztosítsa a kifogástalan minőségű, szükséges mennyiségű és nyomású ivóvizet a lakosság, továbbá a térségben működő ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági létesítmények, valamint intézmények számára. A feladatok és felelősség nagyságát jól érzékelteti, hogy a cégnek Szabolcs – Szatmár – Bereg megye 2563 km vízvezetéke mentén, 91 település több mint 350 ezer lakosának egészséges ivóvízzel való ellátásáról kell folyamatosan és megbízhatóan, a nap 24 órájában gondoskodnia.

A nyíregyházi agglomerációtól távolabb eső települések vízellátását jelenleg a további 4 üzem (Északi, Déli, Keleti, Nyugati) keretein belül 41 db. kisebb kapacitású víztermelő telep biztosítja, melyek egy, vagy több településen szolgáltatják az ivóvizet. A működési területen a termelő telepek, hálózatok, közkifolyók, felhasználási helyek

¹⁰⁶ Forrás: E-közmű közműterképe, valamint a Nyírségvíz Zrt. közérdekű adatai alapján

vízminőségét napi/heti rendszerességgel vett minták alapján folyamatosan ellenőrzi a központi laboratórium. A vizsgálatok egyaránt kiterjednek az ivóvíz érzékszervi vizsgálatára, valamint a kémiai, biológiai és mikrobiológiai összetevők jelenlétének számbavételére.

A közüemi vízhálózatba és szennyvízhálózatba bekapcsolt lakások száma az elmúlt években növekedő tendenciát mutatott. A település közüzemű ivóvízzel ellátott.

A településen kiépített vízvezeték hálózat körvezetékes rendszerű, NA100, NA150 AC nyomócső, illetve NA100, KM PVC nyomócsövek felhasználásával, a nyomástartást egy AK 200-30 típusú, 200 m³-es víztorony biztosítja.

A közsatornahálózat hossza 13,5 km, a közüemi ivóvízvezeték-hálózat hossza 12 km.

Döge szennyvíztisztító telep 012/11 hrsz. alatt található.

A tűzoltóvíz szükségletet, illetve a vezetékmosást földfeletti tűzcsapok biztosítják. A vízművek vízjogi üzemeltetési engedéllyel rendelkeznek, a kutakból kitermelt vizet vas-, mangántalanítják

1.8.8.5 Hulladékszállítás

A hulladékszállítást a településen a hulladékgazdálkodási közszolgáltatási résztvevő tevékenység ellátására és a közszolgáltatási díj beszedésére jogosult koncessziós társaság MOHU MOL Hulladékgazdálkodási Zrt.

A hulladékgazdálkodási közszolgáltatási résztvevő tevékenységet koncesszori alvállalkozóként ellátó Területi szolgáltató: ÉAK Nonprofit Kft. végzi a kommunális – nem veszélyes hulladék – begyűjtését, szállítását.

A térség hulladékmérlege alapján 100%-ban lerakásra kerül az évente képződő települési szilárd hulladék, építési-bontási hulladék és egyéb inert hulladékok. A háztartásokban keletkező biológiailag lebontható hulladékok zöme komposztálható ilyen a konyhai hulladékok jelentős része vagy a kertben keletkező bizonyos mennyiségű fű, avar, lomb nyesedék is. Ahol még mezőgazdasági tevékenységet végeznek, ott ezen hulladékok kezelése nem okoz gondot, hiszen vagy feleltetik, vagy trágyadombra kerül, vagyis a „komposztálás” beavatkozás nélkül végbemegy. A falusias, kisvárosias kertes lakóházak övezetek (a szolgáltatási terület 95%-át teszik ki) alkalmasak a házi komposztálás elterjedéséhez is.

1.9. TELEPÜLÉSRENDEZÉSI, TELEPÜLÉSSZERKEZETI VIZSGÁLAT

1.9.1. Területfelhasználás vizsgálata

A természeti és társadalmi törvényszerűségek hatására alakult ki Döge településszerkezete, a természetföldrajzi viszonyokon alapulva jött létre, melyek változásai hosszabb időt ölelnek fel. A természeti tényezők: domborzat, vízrendszerek, szél, napfény, csapadék stb. közül az első kettő befolyásolja legerőteljesebben a települések szerkezetét. Mai jellege szerint Döge halmazfalu. A szalagtelkeken külön-külön álló épületek ritkábban soros, gyakrabban kétsoros rendben csatlakoznak egymáshoz. Paraszttudvaraira a tagolt épületelrendezés volt a jellemző. Igazgatási, oktatási és egyházi épületek fordulnak elő, melyek általában előkertes kialakítással szabadon álló épületek. A településrészen található lakó épületek általában oldalhatáron álló módon helyezkednek el sorban egymás után 2-3 méteres előkerttel magastetős tetőkialakítással.

A központban lévő házak kialakítása és tetőformája igen heterogén képet mutat. Találhatunk itt egy- és többszintes épületet, nyeregvetős, kontyolt és csonkakontyvetős épületeket is.

A településképp egységességét a hasonló karakterű épületek többsége erősítheti. Ezért az épület formálásakor az anyaghasználatban, a homlokzatképzésben, a színezésben, az arányos illeszkedés az elvárás. Külön oda kell figyelni az épületek utólagos hőszigetelésekor az épület egésze kerüljön felújításra. Ekkor a színezés, a nyílászáró csere is illeszkedjen a környezetéhez. Ugyanerre tetőfedések cseréjénél is gondolni kell. A nagy – telkes közintézményeknél a szabadon álló épület elhelyezése a jellemző. Ez esetben az utcafépi megjelenés magastetővel javasolt. A tető gerincvonala a kialakult beépítéshez igazodjon. Nem lehet egyértelműen állást foglalni az utcával párhuzamos, vagy merőleges tető kialakítása mellett. Fontos, hogy megjelenése az utcafépihez igazodva, de ne hiálkodva alakítsa, fejlessze a belső településképet. Ez megjelenhet eltolt tetősíkkal is. Az épületek általában kontyvetős vagy sátoztetős kialakításban fordulnak elő, ettől eltérni csak szélesebb telek esetén javasolt, az egyszerű nyeregvetős nem jellemző.

A melléképületek elhelyezésénél is körültekintően kell eljárni. A kiegészítő gazdasági épületek kialakításánál ügyeljünk arra, hogy az utcai homlokzatra közvetlenül ne legyen hatása. A főépület folytatásaként jelenjenek meg. Cél-szerű ezen helyiségek kialakítása a főépülettel összhangban, együtt tervezve megvalósítani. Az utcai kerítés kialakításánál a környezet szép példáit vegyük figyelembe. Próbáljunk meg hozzájuk igazodni. Illeszkedő kerítés megvalósítására törekedjünk, szerkezetét és színét gondosan válasszuk meg. A teljesen tömör vagy dróthálós kerítés kialakítása nem jó megoldás. A részben áttört kerítést részesítsük előnyben. Az oldalsó és hátsó kerítések kialakításánál az anyag és forma megválasztásánál már a szomszéd féltől való saját intimszféra megvédésére kissé zártabb, rejtettebb kerítés alkalmazható. A község településképp szempontjából legmeghatározóbb területe a településközpont. A településképp egységességét a hasonló karakterű épületek többsége erősítheti. Ezért az épület formálásakor az anyaghasználatban, a homlokzatképzésben, a színezésben, az arányos illeszkedés az elvárás. Külön oda kell figyelni az épületek utólagos hőszigetelésekor az épület egésze kerüljön felújításra. Ekkor a színezés, a nyílászáró csere is illeszkedjen a környezetéhez. Ugyanerre tetőfedések cseréjénél is gondolni kell.

A település jellege eredetileg többutcsás, szalagtelkes. A településen több, szép állapotban megmaradt, régi típusú (keskeny, hosszú) tornácos, parasztházzal találkozhatunk. A település országos műemléki védelmet, illetve a helyi védelmet élvező épülettel, épített emlékekkel nem rendelkezik.

A település külterülete 1451 ha, melynek nagy részét a mezőgazdasági területek foglalják le. az erdők kiterjedése, rendkívül alacsony, ezért szükséges lehet a biológiai egyensúly fenntartására, szükséges lehet nagy kiterjedésű területek fásítására. A beépítetlen területeken a mezőgazdasági gazdálkodás során, törekedni kell arra, hogy környezetkímélő módon műveljük ezeket a területeket. Biztosítani kell a fenntartható használatot, a biológiai sokféleség védelmét.

1.9.1.1 A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

A földrajzi adottságok meghatározzák a település beépített területeit.

Döge község tipikus mezőgazdasági jellegű, magyar alföldi karakterű település. Terület-felhasználás szempontjából lakóterület, alapfokú ellátással. A belső településkép szerves fejlődését torzították a már említett 1970-es és 1980-as évek lakásépítési programjai. A heterogén belső településkép azonban általában így is emberléptékű, barátságos ma is. A jövőben a településen az átépülés mellett a (lakó) épületek felújítása lesz a jellemző, beleértve a kerítés, a belső udvar (kert) átépítését is. Az építési munkákkal, a felújításokkal a településkép kedvező alakítását lehet elősegíteni.

A településközponti vegyes terület településrésze a község főutcájának, a Kossuth utcának településközponti részét lehatárolt területeit érinti. Itt találhatóak a település igazgatásinevelési, egészségügyi és oktatást ellátó intézményei.

Döge belterületének nagy részét a falusias lakóterület teszi ki, amely a településközpontot közvetlenül körülvéve, keskeny, hosszú, kertművelésre alkalmas telkekkel rendelkezik. A lakóházak karaktere vegyes képet mutat. Található itt régi típusú (keskeny, hosszú) tornácos, parasztházat, de helyenként egy-egy kétszintes, modernebb lakóépületbe is belebotolhatunk. A beépítési mód oldalhatáron álló, előkertes, az utcára merőleges beépítéssel. A régebbi lakóépületek, takartan kiegészülhetnek gazdasági épülettel vagy melléképülettel. A később épített lakóházaknál ezek a melléképületek vagy elmaradnak, vagy a főépület részét képezik.

A belterület szélein kertvárosias lakóterületekkel is találkozhatunk. A lakóházak oldalhatáron álló beépítési móddal, utcára merőleges épület elhelyezéssel épültek. Jellemző a gondozott előkert elhagyása. Jellemzően többszintes, általában földszint + tetőteres kialakítás, de találkozhatunk többszintes vagy emeltföldszintes kialakítással is. Ezek az épületek jellemzően a 1980-as, 90-es években épültek, egyedi tervek alapján. Ezen a településrészen az épületek jórésze felújított, jó állapotú épületek találhatók.

1.9.1.2. Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok

Döge Község közigazgatási területén művelési ágak az alábbiak szerint tagozódnak¹⁰⁷:

Fekvés	Földrészletek száma	Egyéb önálló épületek száma	Egyéb önálló lakások száma	Összes terület (m ²)	Legkisebb földrészlet terület (m ²)	Legnagyobb földrészlet terület (m ²)	Átlagos földrészlet terület (m ²)
belterület	1 103	7	9	2 031 280	7	28 783	1 842
külterület	912	0	0	14 326 756	31	257 757	15 689
zártkert	142	0	0	178 895	191	6 637	1 260
összesen	2 157	7	9	16 536 931			
Fekvés	Összes terület (m ²)	Összes terület (ha)	Művelési ágak százalékos aránya az összterületből				
belterület	2 031 280	203,1280	12,28%				
külterület	14 326 756	1 432,6756	86,64%				
zártkert	178 895	17,8895	1,083%				
összesen	16 536 931	1 653,6931					

¹⁰⁷ Forrás: www.takarnet.hu (településkereső) A TAKARNET adatai még 2011. előtti adatokat mutat.
<http://www.foldhivatal.hu/content/view/89/126/>

Művelési ág	Földrészletek száma	Alrészletek száma	Összes alrészlet terület (m ²)	Legkisebb alrészlet terület (m ²)	Legnagyobb alrészlet terület (m ²)	Átlagos alrészlet terület (m ²)	Művelési ágak százalékos aránya az összterületből (%)
erdő	32	33	599 327	532	76 024	18 161	3,62 %
fásított terület	28	32	96 843	412	8 630	3 026	0,59 %
gyümölcsös	135	145	1 200 978	421	62 463	8 283	7,26 %
kert	18	18	19 535	417	3 712	1 085	0,12 %
kivett	1 332	1 333	3 404 072	7	63 453	2 540	20,58 %
legelő	61	66	1 473 956	294	200 438	22 333	8,91 %
nádas	8	8	61 664	1 036	40 217	7 708	0,37 %
rét	127	170	1 585 613	11	92 501	9 327	9,59 %
szántó	532	967	8 008 291	31	130 757	8 282	48,43 %
szőlő	88	88	86 652	191	2 229	985	0,52 %

A mezőgazdasági művelési ágak megoszlása¹⁰⁸

A szántóterületeknek a túlnyomó többsége kiváló és jó minőségű osztályba tartozik. A legelő, rét, gyümölcsös területek jellemzően jó minőségű osztályba tartoznak.

Az erdő területek az alacsonyabb fokozatú minőségű osztályba tartoznak, és jellemzően a közigazgatási területen elszórtan találhatók.

1.9.1.3. Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

A község területe a következő terület-felhasználási egységekbe sorolt¹⁰⁹:

Beépítésre szánt területek		Beépítésre nem szánt területek	
Lf	<i>falusias lakóterület</i>	Kőu	<i>közüti közlekedési terület</i>
Lkt	<i>kisvárosias településközponti lakóterület</i>	Kőu-k	<i>kiszolgáló út</i>
Gks	<i>kereskedelmi szolgáltató</i>	Kőe	<i>egyéb közlekedési terület</i>
Gipe	<i>egyéb ipari gazdasági terület</i>	Ksz	<i>nagykiterjedésű szabadidő célú terület</i>
Üü	<i>üdülöház</i>	Ev	<i>védelmi célú erdőterület</i>
Ksz	<i>nagykiterjedésű szabadidő célú terület (beépítésre szán)</i>	Ee	<i>egyéb erdőterület</i>
Km	<i>mezőgazdasági üzemi terület</i>	Mk	<i>kertes mezőgazdasági terület</i>
Kh	<i>hulladék elhelyezésére szolgáló</i>	Má	<i>általános mezőgazdasági terület</i>
		Vg	<i>vízgazdálkodási terület</i>
		T	<i>természetközeli terület</i>
		Kt	<i>temető területe</i>
		Z	<i>közkert zöldterület</i>

1.9.1.4. Funkció vizsgálat (intézményi ellátottság, funkcionális és ellátási kapcsolatos)

A Község intézményi ellátottsága a hasonló nagyságrendű falvakéval egyezik meg. Az intézményi területek többsége Döge közigazgatási területének vonzáskörzetére terjed csak ki.

Hivatal:

- Polgármesteri Hivatal

Oktatási, nevelés intézmények:

¹⁰⁸ Forrás: www.takarnet.hu

¹⁰⁹ Forrás: Nyírségterv Kft. – saját szerkesztés

- Ölbey Irén Általános Iskola
- Dögei Meserét Óvoda

Kulturális intézmények:

- Katolikus templom
- Református templom
- Ifjúsági ház

Egészségügy:

- Egészségügyi Központ
- Szociális Védőnői szolgálat
- Gyógyszertár

Sport:

- Uszoda

Szociális intézmények:

- Szociális Szolgáltató Központ

Egyéb közintézmények:

- Temető
- Posta

Intézmények illetékessége¹¹⁰:

Intézmény típusa	Központ	Eljutási idő Óra:Perc	Távolság km
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály	Nyíregyháza	0:49	52
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatala Hatósági Főosztály	Nyíregyháza	0:49	52
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatal Agrár- és Vidékfejlesztést Támogató Főosztály	Nyíregyháza	0:49	52
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatal Építészeti és Örökségvédelmi Főosztály	Nyíregyháza	0:49	52
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatala Földhivatali Főosztály	Nyíregyháza	0:49	52
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatala Népegészségügyi Főosztály	Nyíregyháza	0:49	52
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatala Családtámogatási és Társadalombiztosítási Főosztály	Nyíregyháza	0:49	52
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatala Gyámügyi és Igazságügyi Főosztály	Nyíregyháza	0:49	52
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Főosztály	Nyíregyháza	0:49	52
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatala Foglalkoztatási, Foglalkoztatás-felügyeleti és Munkavédelmi Főosztály	Nyíregyháza	0:49	52
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatala Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály	Nyíregyháza	0:49	52
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatala Közlekedési, Műszaki Engedélyezési és Fogyasztóvédelmi Főosztály	Nyíregyháza	0:49	52
KSZSZBVMKH Kisvárdai Járési Hivatal	Kisvárd	0:07	5
KSZSZBVMKH Kisvárdai Járési Hivatal Foglalkoztatási Osztály	Kisvárd	0:07	5
KSZSZBVMKH Kisvárdai Járési Hivatal Népegészségügyi Osztály	Kisvárd	0:07	5
KSZSZBVMKH Kisvárdai Járési Hivatal Hatósági és Gyámügyi Osztály	Kisvárd	0:07	5
KSZSZBVMKH Kisvárdai Járési Hivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Osztály	Kisvárd	0:07	5
KSZSZBVM Katasztrófavédelmi Igazgatóság Kisvárdai Katasztrófavédelmi Kirendeltség	Kisvárd	0:07	5
Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatal Katasztrófavédelmi Igazgatóság	Nyíregyháza	0:49	52
Polgármesteri hivatalok	Döge	0:00	0
Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Erdőfelügyeleti Osztály	Nyíregyháza	0:50	53
Rendőrkapitányság	Kisvárd	0:07	5
Nyíregyházi Törvényszék	Nyíregyháza	0:49	52
Nyíregyháza Törvényszék Kisvárdai Járásbíróság	Kisvárd	0:07	5

¹¹⁰ Forrás: www.teir.hu (Nyilvános alkalmazások: Intézmények illetékessége – lekérdezés)

Az elérési idők meghatározása során az országos közúthálózaton, illetve a belterületen a KRESZ által meghatározott általános sebességhatározásokkal (130, 110, 90, 50 km/h), kompok esetében 7 km/h sebességgel számolva.

1.9.1.5. Alulhasznosított barnamezős területek

Mivel Döge település nem igazán volt ipari település, ezért kihasználatlan barnamezős, elhagyott ipari területek nem találhatók a közigazgatási területén.

A településszerkezet funkcióváltásra javasolt alulhasznosított terület egységei:

- külterületen lévő mezőgazdasági majorok és állattartó telepek beépítésre szánt területekké kerülnek kijelölésre,
- ipari területek

1.9.1.6. Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület

Szlömösödés, olyan területekre utal, melyek az épített környezetükben és társadalmi összetételükben negatív irányban eltérnek az átlagostól. Degradálás az ökológiában a degradált jelzőt általában emberi zavarásnak kitett, bolygatott, leromlott élőhelyekre használják. Konfliktussal terhelt összefüggő területek nem találhatók Döge községben. Elmondható mindhárom vármegyében találhatók olyan kistérségek, amelyek társadalmi-gazdasági mutatóik alapján belső periferiának nevezhetők. E térségek lakóinak munkaerő-piaci helyzete meglehetősen problematikus. A rendszerváltást követően a magyar agrártermelés válságba került, ennek eredményeként a termelőszövetkezetek legnagyobb hányada tönkrement. Mivel ezek voltak a legnagyobb foglalkoztatók, a belső periferián élők tízezrei váltak egyik napról a másikra munkanélkülivé.

Mindemellett Döge település közigazgatási területén nincs telep, szegregátum vagy telepszerű lakókörnyezet.

1.9.2 A telekstruktúra vizsgálata

A belterületen lévő, használaton kívüli, de település-szerkezeti pozíciójuk miatt értékes területek rendezésével biztosítani kell az értékükön való használatukat. A lakásépítési igénynek a belső intenzitástartalékok kihasználásával, a kialakult, de be nem fejezett lakóterületek befejezésével kell megoldani, és lehetőleg nem új területeken való biztosítással, mely a Község további terjeszkedését jelentené, s ezáltal a településüzemeltetés is költségesebbé válna.

A túl alacsony intenzitás a gazdaságos infrastruktúra-kiépítés ellen hat, s így környezetvédelmi szempontból sem támogatható, mindazonáltal a komfortosság ellen hatnak, a korszerű életkörülmények javításának, végső soron a település népességmegtartó képességének is.

A település-felújítás, a rehabilitáció a belső területi tartalékokkal való gazdálkodást is feltételezi, de a minőségi településfejlesztésnek is fontos eszköze, melynek elsődleges területe célszerűen a településközpont. Céljai között szerepel a közúti, tömegközlekedési forgalomterhelés, ezzel a zaj- és levegő- szennyezés csökkentése.

A főtér és díszterek rendezésével a vegyes, korlátozott gépkocsi-, és gyalogos zóna növelése, a gyalogos felületek díszburkolattal való ellátása, a főtér kialakítása, rendezvényter létrehozása, a közösségi közterületi találkozóhelyek megvalósítása, ezzel az identitástudat és a települési kötődés növelése indokolt.

1.9.2.1. Telekmorfológia és telekméret vizsgálat

A település értéke, erőforrása az a természeti-topográfiai adottságok folytán kialakult érdekes együttlés, amelyet a síkvidéki falusias település és központja, a mélyebb fekvésű, dombosabb külterülete, a csatorna és környéke, a nagymértékű erdősültsége jelent.

A település értéke, erőforrása az a természeti-topográfiai adottságok folytán kialakult érdekes együttlés, amelyet a síkvidéki falusias település és központja, a mélyebb fekvésű, dombosabb külterülete, a csatorna és környéke, a nagymértékű erdősültsége jelent.

A települést elsősorban szántóföldi mezőgazdasági területek, valamint kertes mezőgazdasági területek (gyümölcsös-, szőlőskertek) határolják. Külterületi mezőgazdasági területeinek mintegy 48,43%-át szántók alkotják. A szántóterületek mellett jelentős aránnyal bírnak a gyümölcsösök és az erdőterületek. A gyümölcsösök területének aránya 7,26 %, amely több, mint 120 ha, az erdőterületek aránya 3,62%, kiterjedése közel 59,93 ha.

A rét-, legelőterületek együtt mintegy 18,50 %-ot, azaz összesen 305,9569 hektáron terül el. Meghatározó elemei a településnek, mely az állattenyésztés feltételeit alapozza meg.

A külterületet az összterület 86,64 %-a, ami 1432,6756 hektárt tesz ki. A belterület, a közigazgatási terület közepén nyúlik el 12,28 %-ban, 203,128 hektáron. A zártkertek foglalnak el legkevesebb részt a közigazgatási határon belül

Döge Község közigazgatási területén a művelési ágak tagozódása az 1.9.1.2. Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok részben kerültek kifejtésre.

A település területének döntő részét a falusias karakter jellemzi. Többnyire soros beépítésűek. Népi építészetére jellemző, hogy a lakóházak általában háromszatúak. A régi településrész mentén nem követi a törtvonalú telekformákat, az egyenes szalagtelkek az „ösközség” főutcájának mentén 14-18 m széles ingatlanokat eredményeztek. Az utólagos telekosztásoknál, és beépítéseknél már az utóbbi évtizedekben megszokottá vált 16-18 m-es szélesség, és a 100-150 m hosszú, 1100-2500 m² telkek, 15-20%-os beépítettség mellett.

Telekméret vizsgálat

A parasztudvarokra a tagolt épületelrendezés a jellemző. A hosszú, keskeny telek egyik végében a lakóházak találhatóak, a rövidebb oldalukkal az utca felé. Az általános lakóterületi településrészen az épületek jellemzően hagyományosan oldalhatáron állónak. Az utcák előkertes beépítésűek. A beltelkek három udvarrészre osztódnak és ezeken egymáshoz építve helyezkednek el a melléképületek. A település belterületét a főutca mentén a településközpontban a köztérmények környezetében már a településközponti karakter jellemzi.

Szalagtelkei közül a szegényebb porták udvarának elrendezése tiszta soros. A település központjában kétsoros beépítés is megfigyelhető elvélve. A részekre osztott udvarra a tagolt épületelrendezés jellemző.

A XX. század elején Döge régi típusú épületei közül a lakóházainak a legnagyobb része három- ritkán két- vagy négyosztatú volt, melyeknek az udvari hosszoldalról nyílt a bejárata a pitvarba. Ebből lehetett megközelíteni a

nagyház (utcai szoba) és szemben a fűstház, valamint a belső kamra vagy kisház. A negyedik helyiség az úgynevezett külső kamra, mely az udvarról nyílt.

Ma a tetőszerkezet kialakítása utcánként, de akár utcaszakaszonként is eltérő. A lakóházak külső megjelenésének két meghatározója van a homlokzat és a tetőforma. A tetőforma jellemző a nyereg- és sátoztetős épületek.

A gazdasági területek jellemzően a külterületen elhelyezkedő területek. Dögen gazdasági a belterületől északnyugatra, délre és keletre a Fényeslitkei út mentén.

A tájszerkezetet a külterület úthálózatát alkotó földutak, dűlőutak mellett három jelentős létesítmény is meghatározza. Északra a Döge-Kisvárdai csatorna Keletre a Belfő-csatorna, tőle Dél-keletre a 4-es sz. főút. A jövőben tovább fokozza a település felszabdaltságát a tervezett M34 gyorsforgalmi út és a 4145 sz. út.

1.9.3. Önkormányzati tulajdon kataszter

A tulajdonkataszterben az önkormányzat tulajdonában lévő földrészletek, valamint az egyéb önálló ingatlanok is nyilván vannak tartva. Az Önkormányzat tulajdonában vannak a bérlakások és egyéb ingatlanok.

1.9.4. Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése¹¹¹

Lakóegységek rendeltetése(2011)		
lakott	nem lakott	együtt
691	52	743

Lakások szobaszám szerint (2011)			
1 szoba	2 szoba	3 szoba	4, vagy több szoba
32	161	324	226

Lakások építési év szerint						
1946 előtt	1946-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	2001-2011
63	106	83	160	148	130	53

Lakások alapterület szerint (2011)						
29 m ² alatt	30-39 m ²	40-49 m ²	50-59 m ²	60-79 m ²	80-99 m ²	100 m ² felett
0	3	10	33	100	180	417

Lakások felszereltség szerint (2011)					
Hálózati	Házi	Meleg folyóvízzel	Vízöblítéses Wc-vel	Köz-	Házi
Vízvezetékekkel				csatornával	
ellátott lakás					
689	7	634	568	651	45

Lakások komfortosság szerint (2011)				
Összskomfortos	Komfortos	Félkomfortos	Komfort nélküli	Szükség- és egyéb lakás
315	310	41	75	2

A lakóházak magassága és nagysága (2011)					
Földszintes	Emeletes	1	2--3	4--10	11-
		lakásos			
742	0	741	1	0	0

¹¹¹ Forrás: KSH 2011. évi népszámlálás 4.3 Lakásállományi adatok

1.10 AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÉS AZ ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG VIZSGÁLATA

1.10.1. Az építmények vizsgálata

A község épületállománya, a házak karaktere Dögén meglehetősen vegyes, ami egyaránt összefügg a telekrendszer vegyességével, az építés korával, az eltérő időszakokban történt építés keveredésével, nem utolsósorban pedig a házak igen különböző építészeti színvonalával. A település belterületén a hagyományos falusi porták mellett az alábbi egyéb jellegzetes típusok találhatók a községben:

- hatvanas években épült sátoztetős "kockaépületek" - a település belsőbb területein mindenütt fellelhetők, sajnos a településképp szerves részeivé váltak;
- utcavonalra merőleges tetőgerincű újabb házak - szélesebb traktussal épültek a 80-as években, esetenként a településképpben méreteikkel zavaróak, különösen, ha tetőtér-beépítéssel épültek;
- a legutolsó évek "divatos" épületei - szerencsére csak viszonylag nagyon kevés számban lelhetők fel túlformált, túldíszített házak.

Az építészeti heterogenitás ellenére a község épületállománya jól illeszkedik a tájba, ami elsősorban a magastetős hagyománynak, a település sajátos morfológiáját tiszteletben tartó korábbi településrendezésnek és a helyi értékvédelemnek tudható be.

1.10.1.1. Funkció, kapacitás

A KSH adatok és a helyszíni bejárás alapján megállapítható, hogy a nem lakott lakások aránya alacsony, amely jócskán 10 %-os ráta alatt van: 7 %. A lakott lakások száma 691 db volt, míg a nem lakott lakások száma 52 db-ra tehető. Ha összevetjük a jelenlegi lakosságot, ami 2 045 fő, valamint a lakott épületeket, akkor kivehető, hogy arányosan az egy lakóépületben élő lakosok száma 3 főre tehető.

1.10.1.2. Beépítési jellemzők (beépítési mód, beépítési mérték, sűrűség)

A beépítési mód meghatározását, az épület magasságát, a beépítettség mértékét, a telek legkisebb kialakítható területét, valamint az újonnan telekosztásra kerülő területeken a telek méreteit a jelenleg hatályos SZT és a HÉSZ különböző területekre vonatkozó részletes előírásai tartalmazzák, melyek a kialakult állapotok elsődlegességét hangsúlyozzák. A településen általánosságban az oldalhatáron álló beépítés terjedt el. A kisszámú szabadon álló beépítés a köztisztviselők, gazdasági funkciójú épületek jellemző beépítési módja. A beépítési % értéke a vizsgálatok szerint a 30%-os mértéket nem éri el.

1.10.1.3. Magasság, szintszám, tetőidom

A jellemző építménymagassági érték a 4,5 m-es építménymagasság értéket nem éri el. A falusias lakóházak magassága többségében azonos. A lakóépületek jellemzően földszint vagy földszint +tetőtér beépítések. Köz- és gazdasági épülettípusok esetében a 4,5 vagy 6,0, illetve ritkán a 7,5 és 9,0 m-es építménymagasságok is előfordulnak. A tetőidom jellemzően utcafrontra merőleges nyeregtető és sátoztető. A hagyományos oldalhatáron álló beépítési mód a településen jellemzően megmaradt.

1.10.1.4. Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok

Döge telekhasználati rendje szigorúan szabályozott. A jelenlegi utcái a település központjában, már a XVII. században is hasonlóan kanyarodtak. Döge község legfontosabb és megőrzendő morfológiai, településképi értéke, a tájban való igen előnyös elhelyezkedése.

Az utcaképek, a beépítés, az épületek közvetlen látványai örökségi szempontból értékeket képviselnek. A Község épületállománya, a házak karaktere Dögén meglehetősen vegyes, ami egyaránt összefügg a telekrendszer vegyességével, az építés korával, az eltérő időszakokban történt építés keveredésével.

A település belterületen a hagyományos – védett – falusi porták, egyéb jellegzetes típusok találhatók a Községben (hatvanas években épült sátozott "kockaépületek"; utcavonalra merőleges tetőgerincű újabb házak - szélesebb traktussal épültek a 80-as években; a legutolsó évek "divatos" épületei - szerencsére alig lelhetők fel túlfarmált, túldíszített házak).

A község hagyományos falusias beépítésű, hosszú-keskeny telkekkel rendelkezik. Az épületek gerince az utcákra merőleges. A funkcióvesztés következtében a foghíjakon új épületek épültek, amelyek több helyen már-már kertvárosi utcaképet kölcsönöznek a területnek, ugyanakkor illeszkednek a hagyományos, utcára merőleges gerincű beépítéshez. A település központja felé érve, az eredeti telekszerkezet megtartásával, laza családi házas beépítés alakult ki, a kertvárosias-laza karakter építészeti jegyeit hordozza.

1.10.2. Az épített környezet értékei

1.10.2.1. Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

A helyi védelem alá vonandó épületek felsorolását az 1.14.6.9 fejezet tartalmazza.

Döge településszerkezete többutcsás, szalagtelkes jellegű, az utcák egy része szabálytalan vonalvezetésűek, egy része tervezett. Nem ritkák a rövid és zsákutcák száma sem.

A térsége védett területei:

- Országosan védett természeti területek (gyep, csatorna, vízállás és ezek környezete)
- NATURA 2000 Hálózat területei
- Helyi védelemre javasolt természeti értékek

Érzékeny természeti területtel, illetve különleges madárvédelmi területekkel Döge nem rendelkezik.

1.10.2.2. Világörökségi és világörökségi várományos terület

A település közigazgatási területén világörökségi és világörökségi várományos terület nem található.

1.10.2.3. Műemlék, műemlékegyüttes

A településnek nyilvántartott műemléke nincs.

1.10.2.4. Műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely

Történeti kertek

2001.évi LXIV. t. 36. § (1) szerint a történeti kert történeti vagy művészeti értékkel bír, önállóan vagy más műemlékhez kapcsolódóan, illetve a történeti településszerkezet részeként megjelenő kertépítészeti alkotás, zöldfelület, illetőleg park.

Temetők és temetkezési emlékhelyek

2001.évi LXIV.évi t.37. § (1) védelemben kell részesíteni azokat a történeti temetkezési helyeket (történeti temetőket és temetkezési emlékhelyeket) vagy ezek meghatározott részeit, különösen a sírjeleket, síremlékeket, sírpítményeket, amelyek műemléki értékei a magyar történelem, a vallás, a kultúra és művészet sajátos kifejezői, illetve emlékei.

- Műemléki védelemben részesíthető:
 - a temető egész területe;
 - a temető körülhatárolt területrésze;

- a sírjel, síremlék, sírépítmény;
 - síremlékcsoportok, sírjel, sírépítmény együttesek, vagy azok megjelenése, látványa;
 - a temető egyéb építménye, tartozéka, illetve eleme;
 - temetkezési emlékhely.
- Műemléki védelem alatt álló történeti temetkezési hely, illetve azok részei nem szüntethetők meg, valamint e törvény alapján védett sírjel, síremlék, sírépítmény nem bontható el.

2001.évi LXIV.t. 40/A. §-a szerint a műemlékvédelem sajátos tárgyai körében védelem alatt álló valamennyi ingatlan esetében biztosítani kell az építészeti, településképi, valamint egyéb környezeti, természeti értékek fenntartható használatát és a hagyományos tájhasználat megőrzését.

Temetőterületek

Keresztény temetők:

- Petőfi S. utcai temető (jelenleg működő temető a községben)

Izraelita temető (lezárt temetőterület):

- Az Árpád utca 6. alatt volt a temető, de ma már egy beszántott kert van a helyén.

1.10.2.5. Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet

A település közigazgatási területén műemléki terület, történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet nem található.

1.12.2.6. Nemzeti emlékhely

2001.évi LXIV.t. 61/B.§ (1) hatálya kiterjed a nemzeti emlékpontokra, a történelmi emlékhelyekre, a nemzeti emlékhelyekre és a kiemelt nemzeti emlékhelyekre, az ezekkel kapcsolatos tevékenységekre, a feladatellátásban közreműködő szervezetekre, személyekre, valamint az emlékhellyé nyilvánítással érintett ingatlanok tulajdonosaira, vagyongazdálkodóira, használóira.

A település területén nemzeti emlékhely nincs.

1.10.2.7. Helyi védelem

Helyi jelentőségű védett természeti területi értékek

Helyi jelentőségű védett természeti területeknek nevezzük a települési önkormányzat által, rendeletben védetté nyilvánított természeti területeket. Védelmi kategóriájukat tekintve lehetnek természetvédelmi területek (TT) vagy természeti emlékek (TE) is.

Helyi (természeti) védettséget élvező egyes területek:

Döge Község közigazgatási területén nem találhatók természeti védettséget élvező területek.

Helyi építészeti értékek

Helyi építészeti értékek, minden olyan építészeti, történeti, néprajzi szempontból jelentős egyedi vagy együttes alkotás (épület, építmény, épületegyüttes, utcakép), valamint az ezeket körülvevő építészeti környezet, ami nem minősül műemléknek.

Az építészeti értékek helyi védelme egyedi és területi lehet.

A község településrendezési tervében helyi építészeti értékvédelemmel rendelkező ingatlanok nem találhatók.

1.10.3. Az épített környezet konfliktusai, problémái

Az elhanyagolt helyi védelemre javasolt építmények állapotának felmérése, ennek alapján intézkedési terv kidolgozása szükséges.

A leromlott állapotú, elhanyagolt házak, lakóépületek felújítását el kell érni az ott lakók együttműködésével, bevonásával.

Továbbá környezeti és tájhasználati konfliktus forrása:

- az extenzív területhasználat,
- a csatornázatlanság, a kommunális hulladék elhelyezésének és kezelésének nem elfogadható megoldása,
- az úthálózati hiányosság, ami miatt a község belső forgalma is túlzottan a központra terhelődik,
- a belvízelvezetés nem teljesen megoldott belterületen, vagy közvetlen szomszédságában lévő lefolyástalan területek állapota, megléte,
- az épített környezet terén a szakszerűtlen építészeti gyakorlat

1.11 KÖRNYEZETIÁLLAPOT-JELLEMZŐK

A település környezeti állapota megfelelőnek mondható. Jelentős mértékű szennyezőanyag kibocsátás nem jellemző egyik gazdasági tevékenységet végző vállalkozásra sem a közigazgatási területén. A levegőminőség állapota kedvezőnek mondható, a légszennyezés mértéke nem haladja meg a jogszabályok által előírt egészségügyi határértéket. A lakossági emisszió elsősorban a fűtési szezonban jelentkezik, a közlekedési eredetű légszennyezés esetében a településen áthaladó közlekedési út térségében meghatározó mértékű. Jelentős porterhelést okozhatnak a levegőben a Község és környékén jellemző gyengén humuszos talajok. Az ipari jellegű légszennyezőanyag-terhelés nem jellemző a településre.

1.12. A TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK ÉS ÖRÖKSÉG, JELLEMZŐ TÁJ-KARKTER, ZÖLDINFRASTRUKTÚRA-HÁLÓZAT

Tájföldrajzi szempontból Döge település közigazgatási területe az Alföld tájegységen belül, a Rétköz és a Nyírség középtáj, azon belül az Északkelet-Nyírség kistáj határán található, melyek egyéni sajátosságokkal rendelkeznek. A Rétköz a XIX. század közepéig a vizek birodalmaként említik, megőrizve az ősi lápos tájképet. A Tisza évenkénti elöntése mellett, idefolyt a közel 50 méterrel magasabban fekvő Nyírség csapadéka is.

A Nyírség hatalmas, mészszegény homok és lösz-homok keverékből álló szigetként ékelődik a környező tájak túlnyomórészt lösz- és agyagfelszínei közé. Ez hazánk második legnagyobb futóhomok-területe. Annak az óriási jégkori hordalékkúpnak a maradványa, amelyet az Erdély és az Északkeleti-Kárpátok felől érkező vizek építettek. Mikor a földtörténeti jelenkor hajnalán a Bereg-Szatmári-sík és a Bodroghomok megsüllyedt, a folyók egymás után elhagyták a Nyírséget, és megkezdődött a szél munkájának időszaka, amely szétterítette az üledéket. A Nyírség klímájának egyik meghatározó jellemzője az Alföld délebbi részeinél kevésbé forró nyár és a több csapadék. A Nyírség éghajlata a zárt erdők kialakulását biztosítja, de a növényzet megvalósuló formáját a lokális talajviszonyok erősen befolyásolják.

Ennek megfelelően az ősi vegetáció képét a túl száraz és túl nedves térszíneken felnyíló zárt erdők határozhatták meg. Az erdőket a kocsányos tölgy uralta, ezüsthárrsal vegyes gyöngyvirágos tölgyesek, keményfás ligeterdők, gyertyános tölgyesek váltakoztak a térszínnek megfelelően. Az erdős tájat a magasabb buckaoldalakon és buckatetőkön homokpusztákkal mozaikos nyílt tölgyesek szakították meg, a mélyebb buckaközi térszíneken a folyamatos vízhatás miatti láposodás, sőt, tavak ('nyírvízlaposok') kialakulása volt jellemző.

Meglepő módon a nyugati, délnyugati Nyírségben a fenti élőhelyek maradványfoltjai mellett szikes területek sötűrő, sókedvelő növényközösségek váltogatják egymást. Az északkeleti részt, amely a legidősebb területnek tekinthető, hatalmas futóhomokformák, maradvégerincek alkotják. A felszíne nyugat, északnyugat irányban ellaposodik. A nyírségi élővilág egyik fő jellegzetessége, hogy kis területen belül egymástól nagymértékben eltérő igényű fajok, életközösségek alkotnak változatos mozaikot. Ennek oka a speciális domborzati formák okozta mikro- és mezoklimatikus változatosság. A Nyírség jelenkori növénytakarója már csak egymástól elszigetelt, apró, többségében rossz állapotú foltokban őrzi az ősi vegetáció maradványait.

Az éghajlati adottságok napjainkban is lehetővé teszik, tennék az erdő kialakulását. A mai erdőtlenség (értve ezalatt az őshonos fafajok alkotta, valódi erdők hiányát) oka nem a klíma, hanem az emberi tevékenység. Az elmúlt évszázadok minden addigit meghaladó mértékű erdőirtásai miatt hatalmas területeket érintett az eróziós és deflációs kár. A mozgásba lendülő homokbuckákat mind nagyobb területeken kezdték el tájidegen fafajokkal betelepíteni.

A természetes tölgyerdők helyett a Nyírség képét ma leginkább a sivár akácosok határozzák meg, emellett jellemzőek a telepített fenyvesek, nemesnyarasok és a vörös tölgy ültetvényei is. A pusztai tölgyesek fajkészletét őrzik a korábban nyílt tölgyligetekkel mozaikoló száraz homoki gyepek. Felhagyott szántók helyén regenerálódó, egyéves, nyílt homokpuszta-gyepek ma is megtalálhatók, míg az évelő, magyar csenkeszes, ezüstperjés gyepek szórványosak. A zárt homokpuszta réteknek (sztyepeknek) hírmondóik is alig akadnak. Többségük kialakulásában eredetileg az erdőirtás és a legeltetés hatása játszott a főszerepet. A privatizáció után ezeknek a homoki legelőknél jó részét feltörték vagy tájidegen fajokkal fásították. A természetes élőhelyekre a másik nagy csapást az intenzív lecsapolási munkálatok jelentették. A jelentősebb vízfolyásokat eredetileg is nélkülöző, lefolyástalan Nyírség talajvízszintje a vízrendezések nyomán drasztikusan lesüllyedt, amit súlyosbít az utóbbi évtizedek krónikus csapadékhiánya. Korábban a települések mellett nem számítottak ritkának a halban gazdag tavak, mocsarak, lápok, ma viszont nyár elejére csak a legmélyebb buckaközökben marad egy kis víz.

A tartós vízhiány ellehetetleníti a táj jellegét eredetileg leginkább meghatározó, ma töredékére fogyatkozott és degradált vízigényes élőhelytípusok regenerálódását. A vízhiánnyal küzdő területeket egyre inkább eluralják az idegenhonos özönnövények, mint az akác, kései meggy, bálványfa, amerikai kőris, aranyvessző, parlagfű,

selyemkóró. Az elmúlt évtizedek tapasztalata alapján a szárazodás és a jelenlegi agrár-támogatási rendszer a gazdálkodókat arra ösztökéli, hogy mind több, korábban gyepeként hasznosított üde területet szántsanak fel.¹¹²

1.12.1. Természeti adottságok

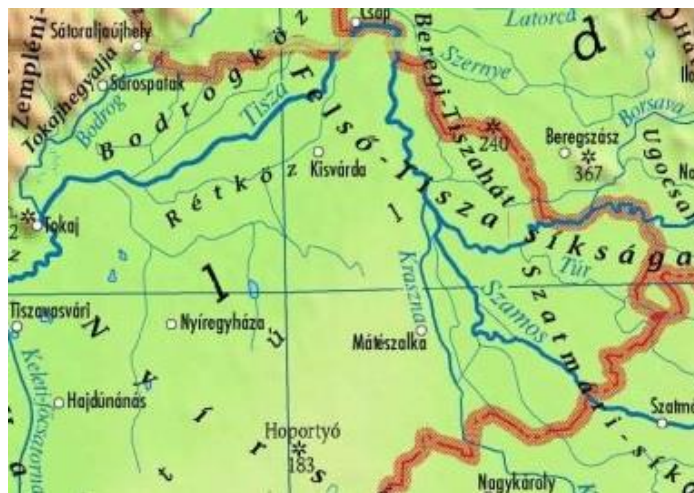
A természeti értékek és természeti területek a nemzeti és települési vagyon sajátos és pótolhatatlan részei. Fenntartásuk, kezelésük, állapotuk javítása, a jelen és a jövő nemzedékek számára való megőrzése, a természeti örökség és a biológiai sokféleség oltalma, valamint az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolat biztosítása a környezet-természetvédelmi tevékenység lényeges feladata.

Földtani adottságok

A megye mérsékelt meleg, illetve mérsékelt hűvös zónák határán, nagyobb részt mérsékelt száraz területen fekszik. 70 %-át a homokbuckás Nyírség, kb. 25 %-át a Felső-Tiszavidék magas talajvízű, vízrendezés által erősen átalakított sík területei, egy kis részét pedig a Hajdúhát löszsíkja, illetve a Közép-Tiszavidék kultúrsztyeppje tölti ki. Dél felé haladva jellemzően csökken a csapadék mennyisége és nő a napsütéses órák száma. A középső részt a vízfolyásban való szegénység, de gazdag törendszer jellemzi: a Közép-Nyírség területe igen gazdag természetes tavakban és mesterséges halastó-tározókban.

Felszínének kialakításában a folyók és a szél játszották a legnagyobb szerepet. A folyók hordalékkúpokat és elhagyott medreik mentén vastag üledéket raktak le. A hordalékkúpok anyagából a szél homokot halmozott fel. Jellemző geológiai képződményei a lösz, a barnaföld, a különböző homokformák, a futóhomok, az agyag és a tőzeg. A Közép-Nyírség területén futóhomokformák fordulnak elő nagyobb számban. A löszös felszínek laposok és kisebb területűek.

A homokfelhalmozódások sokszor szabálytalan alakot vesznek fel, parabolabuckából is keveset találhatunk. A szélbarázdák az északi részekén elérhetik a 12-16 méteres magasságot is.

A Kárpát-térség hegy- és vízrajza¹¹³

A Nyírségben a homok az uralkodó talajtípus. Talaj minőségi romlását a savasodás és a szélérozió (defláció) folyamata gyorsítja. A nagymértékű defláció oka elsősorban az uralkodó talajtípusokhoz helytelenül kiválasztott művelési ágakban (túlzott arányú a szántóföldi művelés erőltetése és támogatása), valamint a helytelenül kiválasztott agrotechnikai módszerekben keresendők (pl. gyümölcsstermesztés esetén a sorközök tárcsázása fűvesítés helyett). Továbbá a defláció folyamatát erősíti a fasorok kivágása, noha a káros folyamat megállításában nagy szerepük lenne.

¹¹² Forrás: A Nyírség természetföldrajza

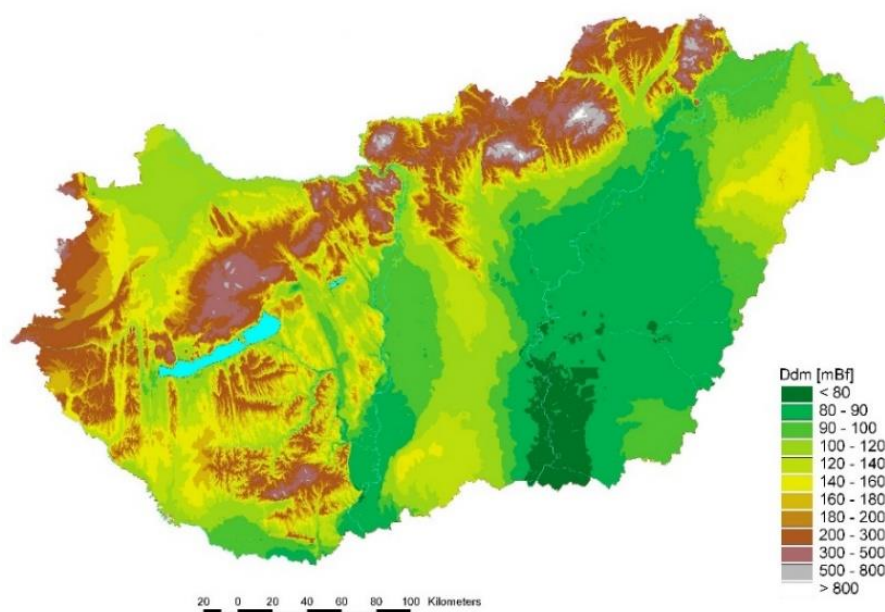
¹¹³ Forrás: <http://www.eng.unideb.hu/userdir/forian/Vizes/1.jpg>

Döge földtani tekintetben, a terület nagy részét, folyóvízi agyag, aleurit alkotja, de a DK-i részen egy kisebb területen homokos lösz is található. Talaja humuszos homok, Ramann-féle barna erdőtalaj, réti talaj, kovárányos barna erdőtalaj.

Domborzati adatok

Az Északkelet-Nyírség domborzatát tekintve 99,9 és 173 m közötti tszf-i magasságú, szélhordta homokkal fedett hordalékkúpsíkság. A felszíne enyhén lejt É-ÉK felé. Az átlagos lejtésszög 3% alatti, de az ÉK-i és a D-i részen 2-4%, illetve 3-5% közötti értékek jellemzőek. Az északi és középső részen az alacsony hullámos síksági, déli részen a közepese magasságú tagolt síksági ortográfiai típus jellemző.

A rétköz kistáj, 94,5 és 127,4 m tszf-i magasságú, ártéri szintű tökéletes síkság. A felszíne kis átlagos reliefű (2 m/km^2), de a K-i részen magasabbak az értékek. Ezeken a részeken akár 8 méteres futóhomokbuckák is előfordulnak. Formái eolikus és folyóvízi eredetűek. A Tisza mentén fekvő területek homokháttakkal és elhagyott meder-maradványokkal fedettek.

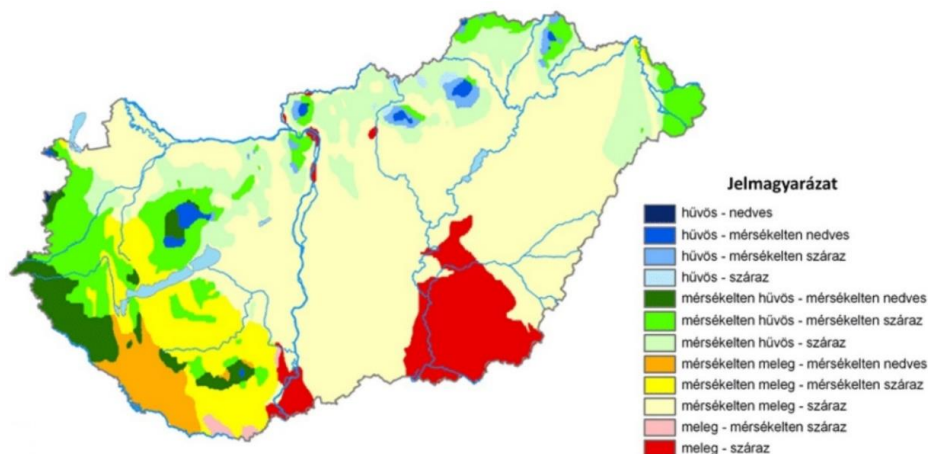
Magyarország domborzati térkép¹¹⁴

Éghajlat

A Rétköz mérsékelt meleg, száraz éghajlatú kistáj. Az évi napsütés összege 1820 óra, ebből 750 óra nyáron, 170 óra télen. A hőmérséklet évi és vegetációs időszaki átlaga $9,6-9,7^\circ\text{C}$, ill. $16,8-17,0^\circ\text{C}$. Az évi csapadékösszeg 570-590 mm. leggyakoribb szélirány az É-i, illetve a DNY-i $2,5-3 \text{ m/s}$ közötti átlagos szélsébség mellett.

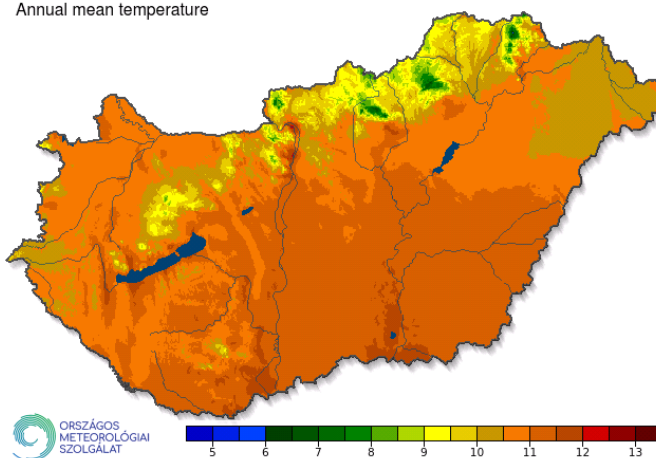
A Nyírség éghajlata kontinentális, területe hűvösebb, mint az Alföld többi része, viszont az éves napfénytartam nagyobb, 1975 óra. Az évi középhőmérséklet $9,6-9,7^\circ\text{C}$, az átlagos éves csapadékmennyiség 583 mm. A hótakarós napok száma 40, a hótakaró átlagos vastagsága 17–18 cm. Az uralkodó szélirány: É-i, ÉK-i és DNY-i. Döge község mérsékelt meleg, száraz éghajlati övbe tartozik. Az évi középhőmérséklet 10°C , a csapadék átlagos mennyisége év 560-590 mm. Az északkeleti és délnyugati szél a jellemző a térségre. Az évi napsütéses órák száma kedvező esetben a 2000 órát is eléri.

¹¹⁴ Forrás: <http://users2.ml.mindenkilapja.hu/users/didergo/uploads/m07-ddm.jpg>

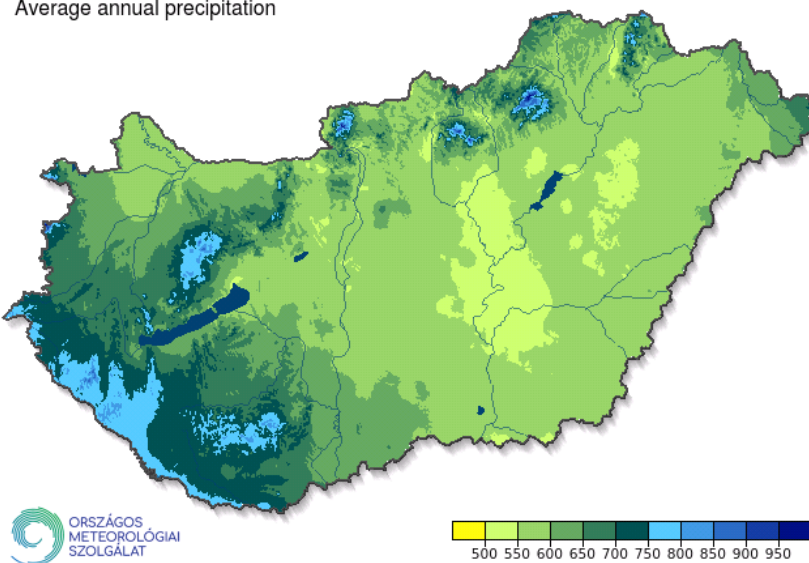
Magyarország éghajlati körzetei térkép¹¹⁵

Átlagos éves középhőmérséklet [$^{\circ}\text{C}$] (1991-2020)
Annual mean temperature

Az évi középhőmérséklet az 1991-2020 közötti időszak alapján

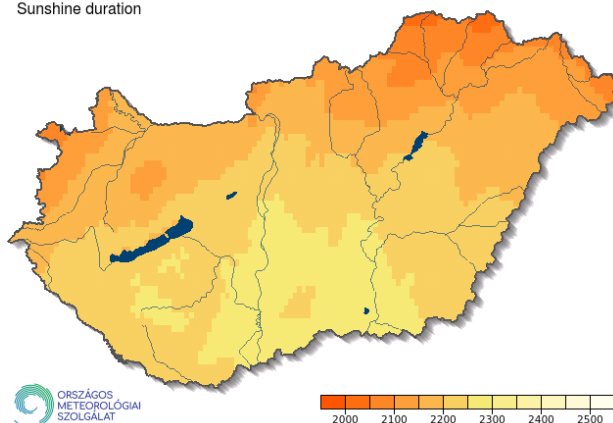
Átlagos éves csapadékösszeg [mm] (1991-2020)
Average annual precipitation

Átlagos évi csapadékösszeg az 1991-2020 közötti időszak alapján

¹¹⁵ Forrás: www.met.hu

Napfénytartam [óra] (1991-2020)
Sunshine duration

Az évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon az 1991-2020 közötti időszakban, műholdas adatok alapján

Vízrajz

Döge környéke a Tisza szabályozása előtt, egy lápos mocsara terület volt. A Nyírséget és a Rétközt az 1880-as években csapolták le. 1846-ban alakult meg a Felsőszabolcsi Tiszai Ármentesítő és Belvízszabályozó Társulat Fényes-Litke székhellyel. Ezzel együtt elindult a Tisza balparti töltéseinek építése Zsurk-Záhony és Vencsellő (Gávavencsellő) között. A szabályozási feladatok között volt a lápok és mocsarak lecsapolása. 1860-70 között megépült a Belfő-csatorna, Bezdéd és Tiszabercel között, 22 mellékcsatornával együtt. A csapadékos időkben a homokdombok közötti mélyedésekben összegyűlt víz a terület nagy részén lehetetlenné tette a földek művelését. A Nyírségi dombokról lezúduló víztömeg elvezetését is meg kellett oldani. A védelmi feladatok elvégzéséhez a Nyírségi és a Felsőszabolcsi Társulat összefogására volt szükség. Erre a feladatra építették 1879-82 között a Lónyai-övcsatornát. 1879. március 12-én megalakult a Nyírvíz Szabályozó Társulat, és ezzel együtt a Nyírség szabályozásának terve. A lényege a völgyekben húzódó főfolyások, a mellékvölgyekből, öblökből a főfolyásokig vezető csatornák vizét elvezessék egy főcsatornában. A mai Lónyai-főcsatorna hat nagyobb, és több kisebb csatorna vizét gyűjti össze Berkesztől Gávavencsellőig. A lecsapolások eredményeképpen csak néhány állandó jellegű tó maradt meg: Nagy-Vadas tó, Nagy Szik-tó, Szelkő-tó (Kisszék-Hosszoháti tó), Nyírteleki-tó, Kállósejéni Nagy Mohos-tó, Ököri-tó, Nagy Fertő, Nyíregyháza Sós-tó. A folyószabályozások következtében ma már a Nyírségnek és a Rétköznek egyetlen természetes állapotban lévő vízfolyása sincs.

A megye területének mintegy 38 %-át veszélyeztetik a folyók árvizei, az árvízi veszélyeztetettség mind országos, mind nemzetközi tekintetben kiemelkedően magas, amit az árapasztó tározók fejlesztésével lehet csökkenteni.

A területet behálózó csatornák:

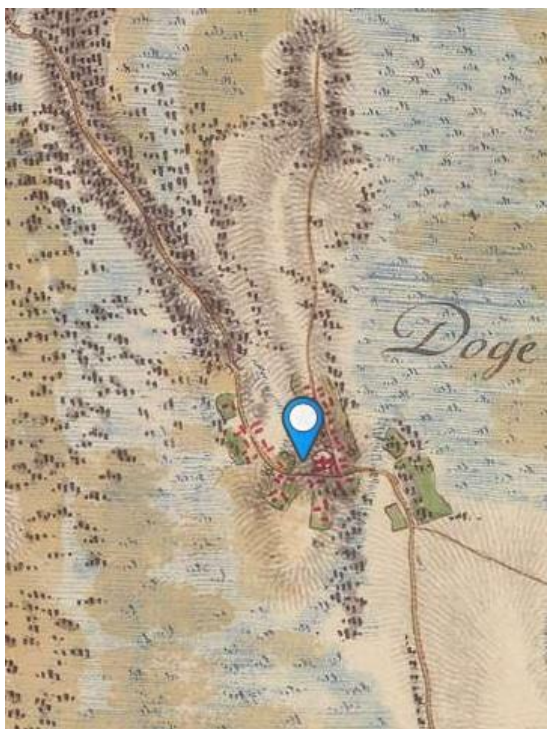
- Belfő-csatorna
- Döge-Kisvárdai-csatorna

1.12.2. Tájhasználat, tájszerkezet

1.12.2.1. Táj történeti vizsgálat

A település tájhasználatának alakulása, változása az I. Katonai felmérés (1782-1785) (1. ábra), a II. Katonai felmérés (1819-1869) (2. ábra), a III. Katonai felmérés (1869-1887) (3. ábra), illetve Magyarország Katonai Felmérése (1941)¹¹⁶ (4. ábra) történeti térképek vonatkozó szelvényein, illetve a Google Earth közelmúltban készült műholdfelvételein keresztül kerül bemutatásra.

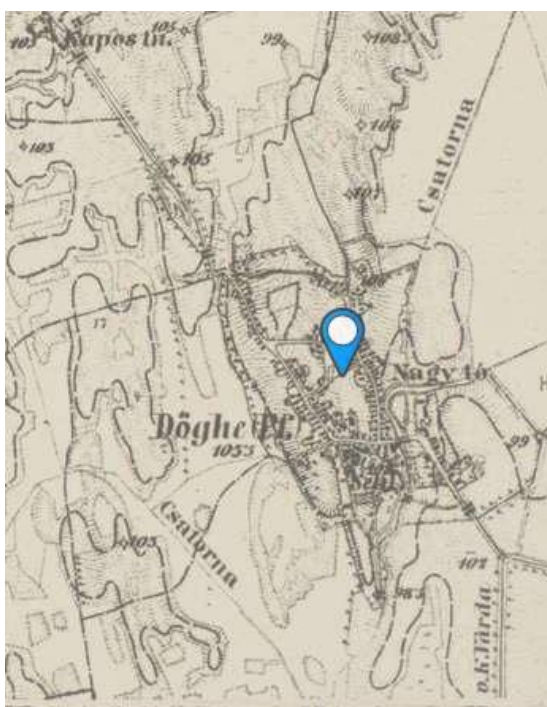
¹¹⁶ Forrás: mapire.eu

1. ábra - I. Katonai felmérés (1782-1785)

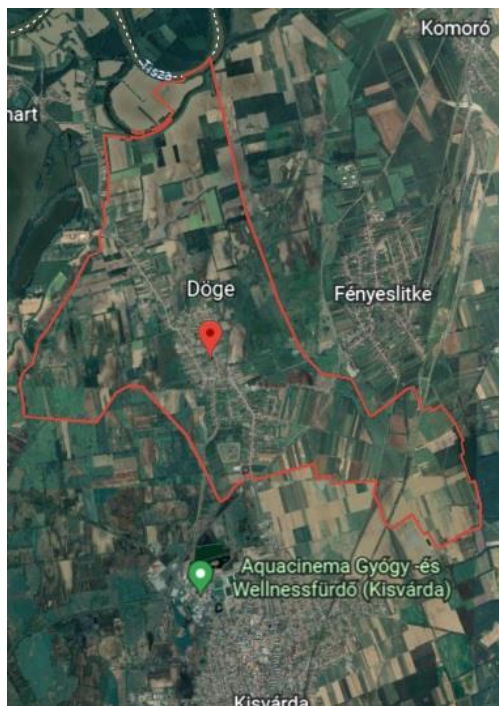
2. ábra - II. Katonai felmérés (1819-1869)

3. ábra - III. Katonai felmérés (1869-1887)

2. ábra - Magyarország Katonai felmérés (1941)

Műholdfelvétel¹¹⁷

Az elmúlt c250 évet felölelő térképi ábrázolások vizsgálatát követően megállapítható, hogy a település jelentős fejlődésen ment keresztül az évek során. A térképeken jól kivehető, hogy a település lakott területeit vízzel borított területek, mocsarak vették körül, mely a lecsapolások után szántók, legelők lettek. A település számos jó termőhelyi adottságú szántóterületekkel, valamint kiváló termőhelyi adottságú erdőterületekkel rendelkezik. A település külterületének nagy részét a természetföldrajzi adottságoknak megfelelően használják.

A Rétköz ősidők óta a XIX. század közepéig a vizek birodalma volt, őrizte az ősi táj képét. Kiss Lajos néprajzkutató szavaival élve: „Száraz lábbal ritkán lehetett járni, még nagy szárazságban is.” Döge a Rétköz peremvidékén helyezkedik el, és szigetként emelkedett ki a tájból. A belterületét az ár nem nagyon fenyegette.

Település	Vízzel borított terület						Ármentes terület		Összesen	
	állandóan		időszakosan		összesen					
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Ajak	217	8,7	609	24,3	826	33,0	1678	67,0	2504	100
Beszterec	1279	84,4	151	9,9	1430	94,3	85	5,7	1515	100
Buj	483	15,4	245	7,8	728	23,2	2415	76,8	3143	100
Demecser	1358	36,5	990	26,6	2348	63,1	1373	36,9	3721	100
Dombrád	1630	31,2	3548	67,8	5178	99,0	51	1,0	5229	100
Döge	532	31,5	569	33,7	1101	65,2	586	34,8	1687	100
Fényeslitke	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gáva	55	1,6	867	25,4	922	27,0	2495	73,0	3417	100

Ártéri helyzetkép a rétközi településeken 1816-ban (részlet)¹¹⁸

A XIX. század második felében megnövekedett a művelési arányok eltolódása. Az ár- és belvízmentesítő munkálatok befejeztével, az ősi ártereken hatalmas területek szabadultak fel, elsősorban a szántók gyarapodására, mely az összterületnek most már közel a 60 %-át foglalja el. Ugyanakkor a nádas 19,2 %-ról 3,3 %-ra csökkent, a vízzel borított terület pedig eltűnt a Rétközben. Meg kell jegyezni, hogy évszázadokon át az emberek foglalkozását a tengerszint feletti magassági viszonyok alakították ki. A településeket a 100 m tszf-i magasság feletti, ármentes területeken alakították ki. Ezek folt- illetve sávszerű magaslato, maradékgerincek homokbuckák voltak. Itt tudtak nagyobb biztonsággal növényt termeszteni. A növénytermesztés sikere, az elöntéseken kívül, függött a talaj

¹¹⁷ Forrás: www.google.hu/maps

¹¹⁸ Forrás: Réfi Oszkó Magdolna: A Rétköz földhasznosítása a XIX. századi vízi munkálatok előtt. Agrártörténeti Szemle. 1986. 1–2 sz. 241.]

minőségétől. Ebben a tekintetben, szerencsésebb helyzetben voltak a Rétköz déli peremén élők, mert ott volt megtalálható a legjobb termést biztosító humuszos homoktalaj, mezősegi jellegű és a rozsdabarna erdőtalajok.

A Nyírségnek a honfoglaló magyarok által itt talált utolsó természetes képe a síklápokkal, mocsarakkal, pusztagyeppekkel tarkított erdőssztyepp lehetett, melynek uralkodó faja a tölgy volt. Ebből alakult ki a középkorban az a mozaikos táj, ahol kis falvak sokasága húzódott meg, melyek lakói az erdős-lápos-buckás területen rét és legelő-gazdálkodást, kis parcellákon szántóföldi művelést folytattak, s élvezték azt a terített asztalt, amit a gazdag természet nyújtott: az erdők gyümölcsseit, a tocsogós laposok bőséges hal és vadtermését. A törökidőszak következtében a kis falvak többsége elnéptelenedett.

A táj a XVIII., de főleg a XIX. századtól kezdett újra benépesedni, újjáépültek a falvak. A XIX. század második felétől kezdve felgyorsult a természet átalakítása, melynek nyomán kezdett kialakulni a táj ma ismert képe. A legnagyobb beavatkozás a térség vizeinek lecsapolása volt. Az ún. nyírvízmentesítő társulatok 1892-től kezdve csatornákkal hálózta be a területet, s a korábban lefolyástalan nyírvízlaposok vizét összegyűjtötték.

A vízrendezésnél jóval korábban, már a XVI-XVII. század török világa alatt megkezdődött az erdőterületek csökkenése, melyek helyét szántók, gyümölcsösök, rétek, homoki legelők foglalták el. Ezt tetézte a megmaradt erdők faállományának átalakítása, amikor a tölgyet a gyorsan növekvő, a szárazságot jobban tűrő akáccal váltották fel. Ez a folyamat, bár a XIX. században elindult, az I. világháború után gyorsult fel, amikor a 20-as évek fakonjunktúrájának idején az értékes, idős tölgyeseket fakereskedők vásárolták fel.

Az 50-es évektől az akác mellett egyre gyakoribbá vált a szintén tájidegen erdei és fekete fenyő, valamint a nemesnyár használata nemcsak az őshonos erdők felújítására, de a néhai homoki tölgyesek helyén létrejött silány szántók újra fásítására is. Az akác és a többi tájidegen faj a térség élővilágát, tájképét elszegényítette. Ráadásul az erdők tarvágás utáni kituskózása és mélyszántása nyomán eltűnt az erdei aljnövényzet és az erdőssztyepp jellegű növényzet túlnyomó része. Ez a folyamat pusztította ki a térségből a hóvirágot, a tarka nőszirmot, de igen súlyos csapást mért az egykor igen gyakori egyhajúvirág, tarka sáfrány és magyar nőszirm állományaira is.

A természetes táj pusztulásának folyamatára a „koronát” a természettel még viszonylag összhangban élő kispaszi életformát felváltó nagyüzemi gazdálkodás erőltetett és átgondolatlan meliorációi, gyepterület-gabonaváltó programjai, kemizálása tették fel. Ennek nyomán sok vízállás, homoki rét és legelő tűnt el örökre.

Alapvető változás a tájhasználatban annyiban várható, hogy az ún. „non food” mezőgazdasági szisztéma alapján előtérbe kerülnek az ipari növények termesztése, ez esetenként színesíti a tájat, mivel nagy felületű virágzó táblák is megjelenhetnek. Ezen mezőgazdasági területekre a nagyipari művelés a jellemző, mely iparág számottevő munkaerőt nem foglalkoztat.

A konyhakerti növények háztáji (őstermelői) gazdálkodása a lakosság kiegészítő kereseti forrása és a nyírségi vásár (Községi piac) mindennapi termékeivé válhatnak. A község tulajdonában levő művelés alá nem tartozó beépítetlen földterület és termőföldek hasznosítása a helyi mezőgazdaság szereplőivel átgondolandó (a kertészet és díszfaiskoltai lehetőségek).

A település lakott területeinek terjeszkedés mértéke visszafogottnak nevezhető.

Bár a táj a változások ellenére sokat megőrzött ősi képéből, az erdők, legelők, rétek és szántók változatos hangulatából, az eredeti természet – a homokpuszták, láprétek, fűzlápok, keményfás ligetek, pusztai és gyöngyvirágos tölgyesek – a fent leírt folyamatok hatására szigetszerű maradványfoltokra húzódott vissza. Ennek következménye a tájvédelmi körzet szétszórta, mozaikos jellege. Az utóbbi évtizedben újabb veszélyek öltöttek aggasztó méretet. A természetes élővilág megmaradt apró szigeteit a többnyire amerikai származású özönnövények fokozódó inváziója szorongatja. A gyepek rohamos pusztulását okozza, hogy az állattartás feltételei igen rosszak, ezért egyre kevesebb legelőre és kaszálóra van szükség.

1.12.2.2. Tájhasználat értékelése

A településrendezési terv települési-táji környezetre gyakorolt hatása nem minősül jelentősnek. A környezeti hatások a módosítások után szinten tartó, vagy az átminősítéseknek köszönhetően kedvezőbb környezeti állapotot

eredményeznek. A tájrendezési vizsgálatot, illetve értékelést a jelenlegi szerkezeti terv terület felhasználási és szabályozási elemeiben bekövetkező változtatási igény tette indokolttá.

A település teljes közigazgatási területe: 16,54 km², azaz 1654 hektár. A külterületi táj tipikusan mezőgazdasági és erdőgazdálkodási táj, ahol a tájhasznosítás a lehető legnagyobb mértékben igazodott a domborzat és a talaj adta lehetőségekhez. A közigazgatási határon belül a földterületen jelentős mértékben szántóföldi növények termesztése, valamint erdőgazdálkodás a jellemző tájhasználati mód.

DÖGE KÖZSÉG KÖZIGAZGATÁSI TERÜLETÉN művelési ágak az alábbiak szerint tagozódnak¹¹⁹:

Fekvés	Földrészletek száma	Egyéb önálló épületek száma	Egyéb önálló lakások száma	Összes terület (m ²)	Legkisebb földrészlet terület (m ²)	Legnagyobb földrészlet terület (m ²)	Átlagos földrészlet terület (m ²)
belterület	1 103	7	9	2 031 280	7	28 783	1 842
külterület	912	0	0	14 326 756	31	257 757	15 689
zártkert	142	0	0	178 895	191	6 637	1 260
összesen	2 157	7	9	16 536 931			
Fekvés	Összes terület (m ²)		Összes terület (ha)		Művelési ágak százalékos aránya az összterületből		
belterület	2 031 280		203,1280		12,28%		
külterület	14 326 756		1 432,6756		86,64%		
zártkert	178 895		17,8895		1,083%		
összesen	16 536 931		1 653,6931				

Művelési ág	Földrészletek száma	Alrészletek száma	Összes alrészlet terület (m ²)	Legkisebb alrészlet terület (m ²)	Legnagyobb alrészlet terület (m ²)	Átlagos alrészlet terület (m ²)	Művelési ágak százalékos aránya az összterületből (%)
erdő	32	33	599 327	532	76 024	18 161	3,62 %
fásított terület	28	32	96 843	412	8 630	3 026	0,59 %
gyümölcsös	135	145	1 200 978	421	62 463	8 283	7,26 %
kert	18	18	19 535	417	3 712	1 085	0,12 %
kivett	1 332	1 333	3 404 072	7	63 453	2 540	20,58 %
legelő	61	66	1 473 956	294	200 438	22 333	8,91 %
nádas	8	8	61 664	1 036	40 217	7 708	0,37 %
rét	127	170	1 585 613	11	92 501	9 327	9,59 %
szántó	532	967	8 008 291	31	130 757	8 282	48,43 %
szőlő	88	88	86 652	191	2 229	985	0,52 %

A mezőgazdasági művelési ágak megoszlása¹²⁰

1.12.3. Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek

A természetvédelmi szempontból valamilyen védettségi szintet élvező területek elsősorban a belterületől fekvő, vízfolyások menti legelő-kaszáló gyepek területek, de egy jelentős erdőfolt is ide tartozik. Kistájkezelési besorolás szerint Döge a Rétköz és az Északkeleti-Nyírség kistáj területén helyezkedik el, így az épített és természeti környezetét egyaránt a kistáj geoökológiai sajátosságai határozzák meg.

1.12.3.1. Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

Jogszállal védetté nyilvánított történelmi táj az ország területén nincs, de ha lenne, az országos jelentőségű tájképvédelmi övezet kellene, hogy legyen. Az övezet kijelölésénél alapvető szempont volt az egyes térségek tájképi változatossága, tájképi elemekben való gazdagsága és a tájképi érzékenysége. Ezzel összefüggésben a természeti értékekkel, Natura 2000 területtel való érintettségét is figyelembe vettük. Térségi jelentőségű kultúrtörténeli, tájszerkezeti értéknek tekintjük a Nyíregyháza környéki bokortanyás térséget. Tájképvédelmi szempontból is

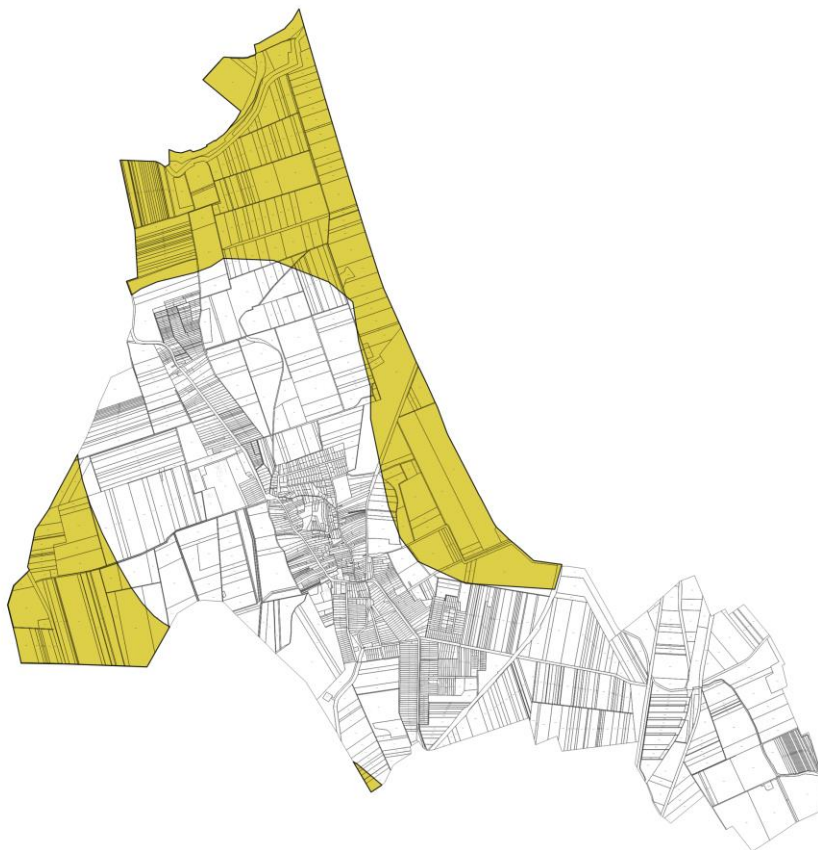
¹¹⁹ Forrás: www.takarnet.hu (településkereső) A TAKARNET adatai még 2011. előtti adatokat mutat.

<http://www.foldhivatal.hu/content/view/89/126/>

¹²⁰ Forrás: www.takarnet.hu

kiemelt jelentőségű a már kialakított Szatmár-Bereg Natúrpark és a tervezett Bátorligeti Natúrpark térsége. Ezen elvek alapján a megye összefüggő térségi jelentőségű tájképvédelmi területei:

- A Tisza hullámtere a hullámtér és a települési területek közötti térséggel együtt;
- A Szamos hullámtere és a folyó menti területek;
- A Szatmár-Bereg Natúrpark településeinek területe;
- A tervezett Bátorliget és térsége Natúrpark településeinek területe.
- A település kis részben, az nyugati, északi és észak-keleti közigazgatási terület határainál érintett a Felső-Tisza térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetében.

Tájképvédelmi terület övezete¹²¹

1.12.3.2. Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

Az ökológiai folyosó övezetébe „olyan területek (többnyire lineáris kiterjedésű, folytonos vagy megszakított élőhelyek, élőhelysávok, élőhelymozaikok, élőhelytöredékek, élőhelyláncolatok) tartoznak, amelyek döntő részben természetes eredetűek, és amelyek alkalmasak az ökológiai hálózathoz tartozó egyéb élőhelyek (magterületek, pufferterületek) közötti biológiai kapcsolatok biztosítására”.

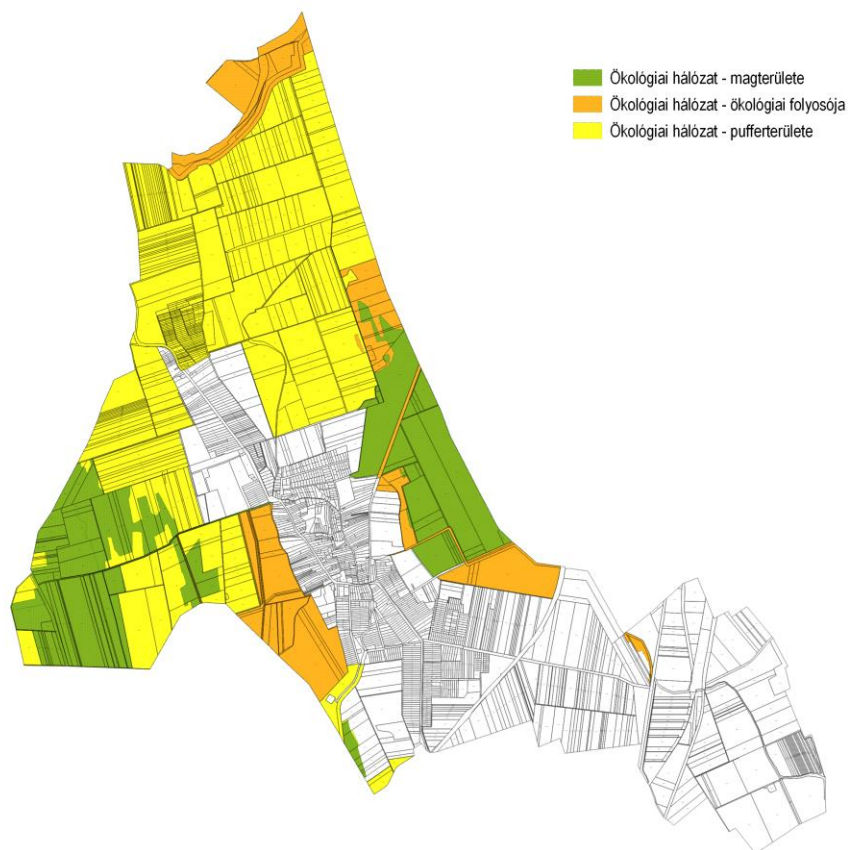
Az előzőekben szereplő kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e az ökológiai folyosó természetes és természetközeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.

Az övezetben a közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala, az erőművek és kis-erőművek az ökológiai folyosó és az érintkező magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával

¹²¹ Forrás: OTRT – 2019. Környezeti értékelés – 3/4. melléklet

helyezhető el. Az övezetben új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek nem bővíthető. A település közigazgatási területein az ökológiai folyosó élőhelymozaikokból áll, amely a magterületek környezetében, másrészt a két terület közötti telkek területei.

Dögén hálózati magterület puffterület és ökológiai folyosó is található a közigazgatási területen. A magterület a közigazgatási terület nyugati és keleti részeit is érinti, az ökológiai puffterület nagyrészt északon, illetve a nyugati területen található, míg az ökológiai folyosó a dél- nyugati, északi és dél-keleti területeken helyezkedik el.

Ökológiai hálózat övezete

Országos védelem

NATURA 2000 VÉDELEM¹²²

Magyarország az Európai Unióhoz való csatlakozás pillanatától Magyarországra is érvényes a két uniós direktíva, a Madárvédelmi- és az Élőhelyvédelmi Irányelv.

Ezek értelmében hazánk köteles volt közösségi jelentőségű természetes élőhelyei, valamint állat- és növényfajai védelmében területeket kijelölni, amelyek így az EU ökológiai hálózatának, a Natura 2000 hálózatnak a részeivé váltak. A hálózat eszméjére nevéből is következtethetünk: értékes természeti területek, élőhelyek többé-kevésbé összefüggő láncolata, amelyek az eredeti európai élővilágot őrzik.

A kijelöléssel hazánk területének közel 21%-a lett Natura 2000 terület. Az eredeti védett területeink csaknem mindegyike bekerült a hálózatba, de ezeken kívül további körülbelül 1.2 millió hektár kap uniós védettséget. Nem csoda hát, hogy ezek között igen nagy százalékban vannak mezőgazdasági területek, gyepek, tavak, folyók, erdők, ahol évszázadok óta gazdálkodás folyik.

Európában a szó szoros értelmében vett "vadon" elvétve található, a táj képét oly régóta formálja az ember, hogy még a természetesnek tartott élőhelyek túlnyomó többsége is így vagy úgy őrzi annak keze nyomát. Európában

¹²² Forrás: www.natura.2000.hu Területek, fajok térképe, illetve 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet

ezért különösen igaz, hogy a biológiai sokféleségnek meghatározó eleme az a bonyolult kapcsolatrendszer is, amely összeköti az embert a természettel: a házasított állatok és nemesített növények sokfélesége, a különböző földhasználati praktikák.

A Natura 2000 területek védelmében tehát különösen hangsúlyos a gazdálkodók, a fenntartó, hagyományos gazdálkodási módok szerepe. Általánosságban elmondhatjuk, hogy a Natura 2000 hálózattal a rezervátum-szerű védelem helyett a társadalmi, kulturális, gazdasági és természetvédelmi érdekek összehangolására alapozó megóvás kerülhet előtérbe:

A Natura 2000 területek helyrajzi számos listája az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet alapján került meghatározásra.

Döge közigazgatási területét nem érinti Natura 2000 terület.¹²³

1.12.3.3. Ökológiai hálózat

A kiemelt természetvédelmi oltalom alatt nem álló (sem törvény erejénél fogva, sem egyedi jogszabállyal nem védett) természetes és természetközeli élőhelyek fennmaradását, megőrzését a Nemzeti Ökológiai Hálózat biztosítja. Az ökológiai hálózat funkcionális eleminek, a kiemelten védendő magterületek, az ezeket összekötő ökológiai folyosók, valamint a pufferterületek, rehabilitációs területek hálózatának kiemelkedő jelentőségű szerepük van az élőhelyek folytonosságának biztosításában, mely a flóra és fauna elemeinek megfelelő életteret biztosítanak.

A holisztikus, integrált és környezetileg fenntartható megközelítések elősegítése a községi területek kezelése terén, a funkcionális Községi területeken belül olyan ökológiai szemléleten alapuló megközelítések támogatása, amelyek felismerik a Községek és a vidék egymástól való kölcsönös függését, és ezzel javítják a településközpontok és a környező vidéki területeik kapcsolatát.

1.12.4. Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése

A táj ökológiai, ökonómiai és tájképi értékeit rontó tevékenységek tájhasználati konfliktusok forrásaivá válhatnak. Funkcionális, tájhasználati konfliktusokat az egymást akadályozó, egymás területét megszüntető, rendeltetését zavaró, egymással konkuráló területhasználatok okoznak.

Tájökológiai tájhasználati konfliktusról beszélünk, az egymást károsító, pusztító, megszüntető, egymás létét veszélyeztető területfelhasználási módok fennállása esetén. Hiányoznak a mezővédő-útvédő erdősávok, erdőtömbök, melyek ökológiai hatásukkal és megjelenésükkel jelentős mértékben gazdagíthatnák a tájat, hozzájárulhatnak az erdősült területek méretének növeléséhez.

A település bel- és külterületén egyaránt fellelhetőek különböző fokú tájhasználati konfliktusok, amelyek kezelése mind tájkép, mind pedig településképi és közjóléti szempontból kiemelten fontos.

Ipari területek vizuális megjelenése: A közigazgatási terület egészére jellemző, általános tájhasználati konfliktusként lehet említeni a mezőgazdasági és ipari telepek, üzemek vizuális problematikáját. A települési belterület és külterület határában elhelyezkedő, új ipari létesítmények vizuális tájba illesztése még megoldásra vár. Ezek kezelésére létezik szakmai eszközrendszer. Ennek alkalmazási lehetőségeit mindenképpen célszerű megvizsgálni.

Elektromos légvezetékek problematikája: Általános települési vizuális képet érintő konfliktusként még az elektromos légvezetékek problematikáját lehet említeni.

Illegális hulladéklerakás: Mind külterületet, mind pedig belterületet érintő konfliktus az illegális hulladéklerakások kérdésköre. Ezen hulladék lerakatok felszámolását nem csak vizuális, hanem közjóléti szempontból is kiemelt jelentőséggel kell kezelni.

Kulturális építmények, területek történeti környezetének problémája: Elsősorban a műemlékek, műemléki épületek és környezetük megközelítéséről beszélünk.

¹²³ <https://natura.2000.hu/hu/teruletek?page=2>

1.12.5 A települési zöldfelületi rendszer elemei

A település zöldfelületi rendszerét annak külterületén és belterületén elhelyezkedő, növényzettel borított területek adják. A rendszer elemzése szempontjából célszerű elkülönítetten kezelni a települési külterületi és belterületi zöldfelületeket.

A települési zöldfelületeket a használhatóságuk szempontjából három típusba soroljuk:

- a korlátlanul látogatható (árokpart, út menti zöldsáv, parkok),
- a korlátozottan látogatható (temető, sportpálya),
- a magánterület.

A különböző típusú zöldfelületek együttesen illeszkednek bele a térségi, tágabb ökológiai hálózatba.

1.12.5.1. Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

A zöldfelületi rendszereket egy településen elsősorban a funkcionális, esztétikai, vizuális szempontok szerint kell kialakítani. Döge zöldfelület gazdálkodása kedvező, mivel laza szerkezetű beépítéssel bír, így a közterületi és magántulajdonú zöldfelületek együttesen a települési belterület nagy részét adják.

1.12.5.2. Zöldfelületi ellátottság értékelése

A község beépítettségéből fakadóan a zöldfelületi ellátottság elegendő, növelése a későbbiekben célszerű. A zöldfelületekre nagyfokú igényesség jellemző. A belterületi zöldfelületi ellátottság egyik legfontosabb eleme a közterületeken, valamint az intézmények telkein megjelenő zöldfelületek összessége. A lakosság zöldfelületi ellátottságában is fontos szerepet kapnak a lakóházak telkein belül megjelenő zöldfelületek. Ezen felületek elsősorban magáncélú rendszerelemek, amelyek lokálisan, csak az őket használni tudók (tulajdonosok) számára képesek jótékony hatást gyakorolni.

A közcélú szolgáló zöldfelületi egységek a település magasabb szintű, az előző fejezetrészekben már részletesen tagolt zöldfelületi rendszerébe illeszkednek. Ezen területek elsősorban a település központja, illetve széle köré illeszkedően helyezkednek el, amelyek ezáltal nem tudnak közvetlenül részt venni az egyes városrészek lokális, közcélú zöldfelületi ellátottságában.

A település központjában elhelyezkedő közpark, az attól kissé távolabb lévő zöldfelületi egységek (pl. sportpálya), valamint a lakóterületen lévő játszóterek méreteiket és mennyiségüket tekintve jelentősen mértékben járulnak hozzá a lakosság közcélú zöldfelületi igényeinek kielégítéséhez.

Települési zöldfelületek növelése

A XIX. század elején Döge egy zöld növényekben gazdag, igazi Rétközi-tájba simuló település volt, központjában egy hatalmas platán fákból álló, Nozdroviczky kúriához tartozó parkkal. A településképp azonban a II. világháború után sajnos előnytelenül változott meg, a zöld felületek gyakorlatilag eltűntek. ¹²⁴

Céljaink között szerepel, hogy ezen változtassunk, és ennek fontos részeként létrehozzuk településünk zöldfelületi hálózatát.

Ez a következő projektelemeget foglalja magában:

1. A település nagyobb utcáiban fasor telepítését:

- Kossuth Lajos utca (fő utca)
- Szőlőskert utca (fő utca)
- Hunyadi utca

¹²⁴ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

A Kossuth utcai kerékpárút építésekor létesített részleges utcafásítás alapján a lakosság részéről kifejezett igény merül fel a Kossuth utcán létesített sorfák kiegészítésére, az állomány bővítésére, sűrítésére. A Szőlőskert utcán 2018-2019-ben épült meg a települési kerékpárút második szakasza. A Kossuth utcai kedvező tapasztalatok alapján itt már kifejezett lakossági kérésként merül fel sorfák telepítése, amely a kerékpárút beruházásnak – a 2018-ban nagyon jelentősen megemelkedő építőipari árak miatt – sajnos nem képezhetette részét. A Szőlőskert utcán helyhiány miatt oldalanként felváltva szeretnénk az említett sorfákat – forráshiány miatt szakaszosan - telepíteni. A Hunyadi utca legnagyobb forgalmú települési mellékutunk. Egyrészt azért, mert a településünk fő útját a 4-es számú főúttal köti össze, másrészt a kicsatlakozó mellékútjai (Arany János, Jókai Mór, József Attila, Újsor utca) miatt. Az utca nagy szabályozási szélességű közterületekkel rendelkezik, így ideális helyszín lehet sorfák telepítésére.

2. Településkapuk zöldfelületi fejlesztését:

- A 4-es számú úton található Kisvárdá-Döge körforgalmi csomópont parkosítása (4-es számú főút része)
- A 4-es számú főút és a 3832-es számú út (Kisvárdá-Révleányvár összekötő út) kereszteződésének parkosítása (Kisvárdai településkapu, Döge 02. hrsz.)
- Szabolcsveresmarti településkapu (Szőlőskert utcai buszforduló, Döge 665/2. hrsz)
- Szabolcsveresmarti településkapu 2. (Szőlőskert utca nyitószelvénye, Döge 574., 576/1. hrsz.)
- Rétközi-tavi turisztikai bekötő út - Kisvárdá-Révleányvár 3832-es számú összekötő út kereszteződésének parkosítása (Döge, 043/2 hrsz.)

A 4-es számú úton található Kisvárdá-Döge körforgalmi csomópont parkosítása (4-es számú főút része), 4-es számú főút és a 3832-es számú út (Kisvárdá-Révleányvár összekötő út) kereszteződésének parkosítása (Kisvárdai településkapu, Döge 02. hrsz.)

A 4-es számú főút és a Kisvárdá-Révleányvár 3832-es számú út (településünk fő útja) kereszteződésében 2015-ben került sor körforgalmi csomópont kialakítására.

A Magyar Közút Nonprofit Zrt. jellemzően nem parkosítja a körforgalmi csomópontokat. Erre tekintettel önkormányzatunk kifejezett kérése alapján a csomópont kezelését és zöldfelületi fejlesztését önkormányzatunk vette át. A körforgalmi csomópont és a körülötte fekvő széles közterületi sávok a település legnagyobb forgalmú beközelkedő útvonalai, ezért nagyon fontosnak érezzük, hogy szép, gondozott zöldfelületekkel fogadjuk a hozzánk érkező látogatókat.

Szabolcsveresmarti településkapu (Szőlőskert utcai buszforduló, Döge 665/2. hrsz)

Döge másik településkapuja a Szabolcsveresmarti felőli településvégen található. Ez egyben a Rétközi-tó egyik bejárata is. Az itt található turisztikai bekötő út 2018-as létesítése során széles, korábban gondozatlan ingatlanokat is megvásároltunk, kifejezetten azzal a céllal, hogy az illegális hulladék lerakást és a gondozatlanul burjánzó inváziós növényzetet megfékezve szép zöldfelületeket alakíthassunk ki.

A 2019-ben létesített Szőlőskert utcai buszfordulóban, és a mellette található zártkerti településrészekben egy hatalmas, összefüggő zöldfelület kialakítására nyílhatna lehetőség.

Szabolcsveresmarti településkapu 2. („Vajda-kanyar”, Döge 574., 576/1. hrsz.)

Ténylegesen a település belterületén fekvő nagy központi terület, amelynek parkosítása már 2015. évben elkezdődött. Az időközben felmerült lakossági igények alapján szeretnénk folytatni a terület zöldfelületi fejlesztését.

Rétközi-tavi turisztikai bekötő út - Kisvárdá-Révleányvár 3832-es számú összekötő út kereszteződésének parkosítása (Döge, 043/2 hrsz.)

A terület a Rétközi-tóhoz vezető turisztikai bejáró út, valamint a Kisvárdá-Révleányvár 3832-es számú út kereszteződésében helyezkedik el. A Rétközi-turisztikai övezet frekvenciált bejáratát szeretnénk itt kialakítani, jelentős zöldfelületi fejlesztésekkel.

3. Szőlőskert utcai játszópark kialakítása (Döge belterület 475, 476, 477. hrsz.)

A település másik nagy településrészén, a Szőlőskert utcai településterületen jelenleg nincs játszótér. Ennek létesítése kiemelten fontos célunk, amely a 2022-ben elnyert egyik pályázati támogatásból valósulhat meg. Harmonikusan tájba illeszkedő, jelentős zöldfelületi aránnyal rendelkező játszótér kialakítását tervezzük.

4. Települési miniparkok kialakítása:

- Zsidó temető kegyeleti park kialakítása (Döge belterület 473. hrsz.)
- „Urak temetője” történeti és kegyeleti park kialakítása (Döge, belterület 92. hrsz.)
- Zsidó temető kegyeleti park (Döge belterület 473. hrsz.)

A régi zsidó temető a Rákóczi és Szabadság utca kereszteződésében található. Hosszú ideig az itt élő zsidó családok végső nyughelyéül szolgált. 1944-ben a zsidó családokat Kisvárdán összegyűjtötték, majd megkezdődött Auschwitzba szállításuk. Miután Kisvárdáról érkezett az első transzport a náci haláltáborba, a deportáltaknak minimális esélyük sem volt a túlélésre. A hitközség legalább 50 tagja halt meg a haláltáborban. A zsidó temető sírköveit még 1944-ben elpusztították, építőanyagként használták, tönkretették.

Az önkormányzat 2012-ben kitakarította a temető gazzal borított, elhagyatott romjait. 2018-ban pedig kegyeleti park kialakítását kezdte meg az elpusztított temető helyén.

„Urak temetője” történeti és kegyeleti park (Döge, belterület 92. hrsz.) Az Urak temetője a Nozdoviczky és Ferenczy nemesi családok temetkezési helye volt 1944-ig településünkön. Az elhagyatott temető előterében szeretnénk történeti és kegyeleti parkot létesíteni.

Növényzet:

A természetes növénytakaró a nyír és a tölgy volt, ám napjainkra csak a Nyírség területének 10-12%-án találhatunk tölgyerdőket, helyette jellemző az akác. A természetes vegetáció csökkenésének oka elsősorban a mezőgazdasági termelés. A térség növényzete az Eupannonicum flórávidékbe, azon belül is Nyírségense flórajárásba tartozik.

Jellemző társulások:

Erdőtársulások: tölgy-kőris-szil ligeterdők, fűz- és égerlápok, pusztai tölgyesek, gyöngyvirágos tölgyesek

Nyílt társulások: homokpusztagyepek, rétek, homoki legelők

Lágyszárúak: nádfélék, tőzegeper, magyar kökörccsin, debreceni csormolya, réti angelica

Utcafásítások:

A legjelentősebbek a gyümölcsfák, fenyőfélék, vérszilvafák, nyírfák, hársfák, nyárfák, melyek az intézményterületen, utcáfásításban, előkertekben jelennek meg.

A lakótelkek kertjei:

A terület növényzetének jelentős részét a telkek növényzete jelenti. A telkek növényzete a tulajdonos egyéniségétől függ, így az előkertekben örökzöldek, fenyők, évelők, rózsák és egynyáriak növények találhatóak. A díszkertekben rózsafajták, loncok, fagyalok, borbolya, borostyánok kerültek telepítésre.

A telkeket három részre osztják a kapukkal ellátott belső kerítések: első, középső és hátsó udvar. A hátsó udvar mögött kezdődik a kert, újabb kapuval és kerítéssel leválasztva. A háztáji kert jelentős részét gyümölcsösök, zöldségeskertek foglalják el. Az egész belterületen gondozott kertek a jellemzőek, a növényállomány széles skálája megtalálható.

Közparkok:

A település nem rendelkezik közparknak nevezhető zöldfelülettel.

Intézmény kertek:

Jelentősnek mondhatók a templomok, az iskolák, valamint a temető kertjei, melyek mind méretükben, mind kialakításukban és növényzetük életkorában és állapotában meghatározó.

1.12.6. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A település belterületén lévő, illetve a belterülethez kapcsolódó, a Község térszerkezetét, arculatát, klimatikus viszonyait befolyásoló zöldfelületi rendszer elemeit illetően elmondható, hogy a meglévő, közhasznú, közcélú zöldfelületek gondozottak, a település magja értékes növényállománnyal rendelkezik.

Az utcákat kísérő zöldsávok állapota vegyes képet mutat, de törekednek a rendezettségre, az út menti fásítások megújítására. A település morfológiájából adódóan jellemzően szűk, kanyargós utcák fás növényállománnyal történő ellátása, egységes utcafásítás kialakítása nehezen megoldható. Mindezt tovább nehezíti a település közterületeit behálózó, az utcákat követő légvezetékek, közműoszlopok rendszere is. A meglévő közterek, az utcákat kísérő zöldsávok fejlesztése, a növényanyag lehetőség szerinti bővítése, a település arculatát, az utcaképeket negatívan befolyásoló, rontó elemek felszámolása javasolt.

Döge községben a biológiailag aktív területek aránya elfogadható. A település adottságai miatt a zöldfelületek kiterjedései megfelelőek, mennyiségileg javíthatók.

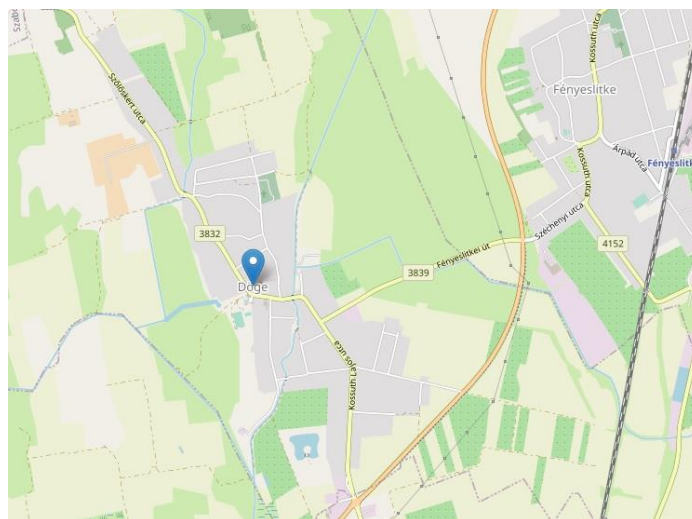
1.13. KÖZLEKEDÉS

1.13.1. Hálózatok és hálózati kapcsolatok

A közúti közlekedés fő tengelyvonalait a vármegyében az M3-as autópálya és a 4., 36., 38., 41., 49. számú főutak jelentik. Az utak mennyisége összességében megfelelő, a települések közti úthálózat sűrűsége kedvező, meghaladja az országos átlagot. Az úttálmány összetétele is sokat javult: a 100 km²-re jutó főútvonal-sűrűség a vármegyében már alig maradt el az országos átlagtól, és a mellékutak sűrűsége sem sokkal magasabb már az országos átlagnál. Összességében viszont továbbra is inkább a mellékutak dominanciája a jellemző.

A megye kedvezőtlen elérhetőségét az M3 autópálya Vásárosnaményig történő megépítése javította, viszont továbbra is hiányzik néhány főút, amely az egyes kistérségeknek az autópályához való gyorsabb kapcsolódását biztosítaná. A meglévő hálózat struktúrája az M3-as autópálya a határ felé történő tovább épülésével folyamatosan átrendeződik. A legközelebbi repülőtér Nyíregyházán található. A román, szlovák és ukrán határ elérhető távolságban van.

1.13.2. Közúti közlekedés

Közúti hálózat Döge vonatkozásában¹²⁵

A járás a környezetéhez is viszonyított „fejletlenségét” a vizsgálatokban megállapított elmaradást strukturális és térszerkezeti okokkal lehet magyarázni. Az elsődleges ezeken belül a fekvése, a még jelenleg meglévő közlekedési és elérhetőségi hátránya miatt adódó térszerkezeti pozíciója. Az országos főúthálózat körébe tartozó 4. számú főút a településen keresztül halad egészen Záhonyig, Magyarország határvonaláig.

A központi belterületről kiinduló, a főbb irányokba (Nyíregyháza, Kisvárd, Záhony) vezető külterületi utak szilárd burkolattal ellátottak. A külterületi összekötő dűlőutak a mezőgazdasági táblák és a majorok megközelíthetőségét biztosítják, ezek burkolat nélküli földutak. Igen fontos szerepet töltenek be a település életében, ezért minden évszakban való járhatóságuk létfontosságú lenne.

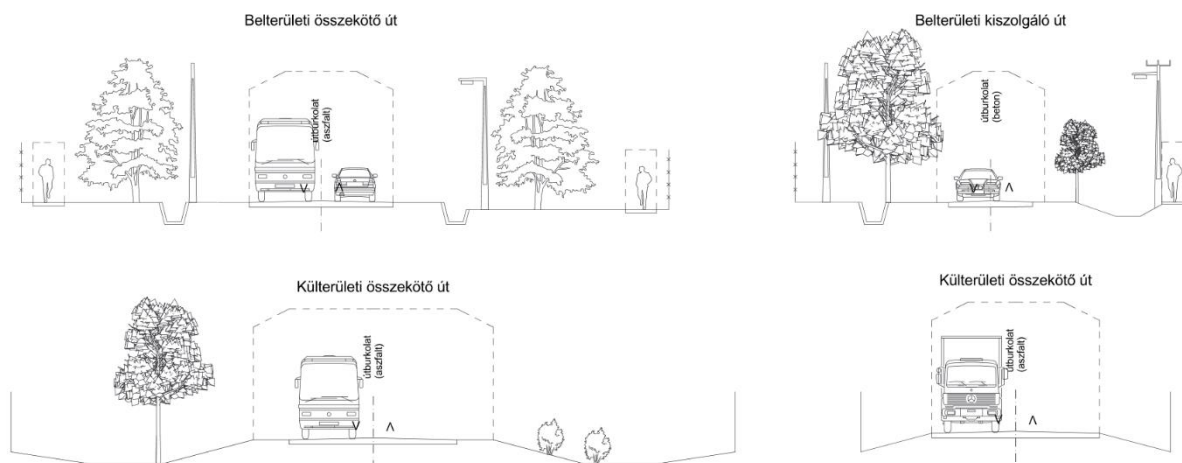
A község úthálózata viszonylag szabályos. Az utak hierarchikusan három szintre oszthatók: a községi főutak, a gyűjtőutak és a lakóutak szintje is még viszonylag jól elkülöníthető egymástól. A települést keresztező mellékutak, mint a település főútjai a vasúttal körülbelül párhuzamosan és merőlegesen húzódnak. Az önkormányzati kezelésben lévő gyűjtőutak már szabálytalanabb, történetileg kialakuló struktúrában alkotnak hálózatot, ezek csak néhány jellemzőjükkel (pl. két sávban járható úttest, szélesebb közterület) mutatkoznak kisvárosiasabbnak a település lakóútjainál. Az utcahálózat egésze alapvetően szabályos, „tervezett” jelleget ölt. A vasút a belterület déli részén halad keresztül. Az egyes utcák keresztmetszeti kialakítása változatos képet mutat, a viszonylag szűk beépítés

¹²⁵ Forrás: openstreet.hu

a település útjai közül a Szabadság út, Dankó utca, Petőfi Sándor utca és az Ifjúság utca burkolata újult meg. Kiépített kerékpárút köti össze a települést Kisvárdával és Dögével.

1.13.5. Parkolás

A hosszú, valamint a nagytávú útemben a parkolóhelyek számát a mindenkor érvényben lévő parkoló szabványok szerint, lehetőség szerint ingatlanon belül kell biztosítani. A településen a polgármesteri hivatal és a temető előtt több férőhelyes parkoló található. A parkolási lehetőségek biztosítottak a településen.

1.13.6. Egyéb, közlekedéssel kapcsolatos megállapítások

A fentiekben tapasztaltak összefoglalásaként a következőkben összegezzük a községben tapasztalható, közlekedési vonatkozású fejlesztési igényeket. A község közlekedési rendszerének előzetesen megmutatkozó fejlesztési igényei:

- a központban kisebb fejlesztésekkel (hiányzó kerékpárútszakasz, több/igényesebb/fedett tároló) a kerékpáros közlekedés preferálása
- kerékpárút kiépítése környező településekre
- gyalogos zóna kialakítása
- vasútállomás és környezetének revitalizációja (benne pl. kerékpártároló fejlesztése)
- út- és forgalomtechnikai korrekciók, balesetveszélyes csomópontok átépítése, kisebb fejlesztések, forgalomcsillapítás építése,
- kettős kereszteződés a folyamatos és biztonságos forgalom biztosítása érdekében kettős, lámpás-terelő-sávós kereszteződéssé épülhet át
- újabb burkolt parkolófelületek létrehozása
- 4-5 számjegyű mellékutak felújítása (nem önkormányzati fejlesztés), különösen a megye- és járásszékhely felé
- belterületi gyűjtőutak és lakóutak felújítása
- földút szilárd burkolattal történő kiépítése
- munkahely teremtetést szolgáló belterületi ipari területek közmű és közlekedési infrastruktúra kiszolgálása
- biztonságos közlekedés érdekében járda átépítése
- TEMPO 30 övezet kialakítása
- ipari park, ipari létesítmények és környezetének kiépítése

1.14. KÖZMŰVESÍTÉS

Egy település közműellátottsága az egyik legfontosabb tényező a vállalkozások működési környezetében, meghatározó szerepe van egy terület tőkevonzó képességének alakulásában, a víz-és szennyvízcsatorna ellátás pedig következtetni enged továbbá a lakosság életminőségének szintjére is.

Néhány statisztikai adat a kommunális ellátás vonatkozásában:

	Döge átlag	Kisvárdai járási átlag	Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei átlag	Észak-Alföldi régiói átlag
Vezetékes gázt fogyasztó háztartások a lakásállomány %-ában	70,70%	68,90%	68,00%	69,40%
Egy háztartási fogyasztóra jutó éves gázfogyasztás (2016.)	700 m ³	828 m ³	820 m ³	891 m ³
Egy háztartási fogyasztóra jutó évi villamosenergia-fogyasztás	2 660 kWh	2 461 kWh	2 228 kWh	2 136 kWh
Egy lakosra jutó évi vízfogyasztás	25,5 m ³	28,7 m ³	29,3 m ³	29,8 m ³
Közütemi vízhálózatba bekapcsolt lakás a lakásállományban %-ában	92,90%	92,70%	92,80%	94,30%
Közütemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás a lakásállomány %-ában	81,10%	67,80%	70,70%	74,00%
Egy km közütemi ivóvízhálózatra jutó szennyvízgyűjtő-hálózat hossza	1174 méter	762 méter	801 méter	809 méter
A közütemi ivóvízvezeték-hálózatba és a közütemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások arányának különbsége /másodlagos közműolló/	11,80%	24,80%	22,10%	20,40%

Közműstatisztika¹²⁶

Egy település közműellátottsága önmagában még nem indukál fejlődést a település gazdasági életében. Kiépítettsége viszont elősegítheti a gazdasági tevékenységek bővülését a térségbe érkező befektetések tekintetében.

A fenti táblázat adataiból megállapítható, hogy a település vezetékes gázt fogyasztó háztartásai magasabb, mint a járási, megyei és régiós átlag. Az egy háztartásra jutó fogyasztóra jutó éves gázfogyasztás alacsonyabb a településen a járási, megyei, régiós átlagnál. Az egy háztartásra jutó villamos-energiafogyasztás viszont magasabb a többi mutatónál. Az egy lakosra jutó évi vízfogyasztás is átlag feletti.

A közütemi vízhálózatba minden lakás be van kapcsolva. Közütemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások száma is magasabb mutatókkal rendelkezik a járási, megyei, régiós átlagnál. Ezeket a mutatókat figyelembe véve mindösszesen 11,8 % a közütemi ivóvízvezeték-hálózatba és a közütemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások arányának értéke, vagyis a másodlagos közműolló értéke. Ez a községre nézve alacsony.

1.14.1. Víziközművek

1.14.1.1. Vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás)

A település közütemű ivóvízzel ellátott. A lakosság ivóvíz ellátását a Nyírségvíz Zrt. biztosítja, a Fényeslitke külterület 0157/2 hrsz. alatt található vízműről. A közütemi vízhálózatba és szennyvízhálózatba bekapcsolt lakások száma az elmúlt években növekedő tendenciát mutatott. A település közütemű ivóvízzel ellátott.

Műszaki adatok:

- Vízműtelep helye: Fényeslitke, 0157/2. hrsz.
- Kapacitás: 1600 m³/d
- Víziközmű-rendszer azonosítói: VT62, VH62, VH63

¹²⁶ Forrás: KSH <https://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/komm.html>

Vízjogi üzemeltetési engedély száma: Fényeslitke vízmű telep és Fényeslitke – Döge ivóvízhálózat vízjogi üzemeltetési engedélye: 3282-8/2011. számú határozattal módosított 3282-7/2011. számú (vksz: 2/159-1982) vízjogi üzemeltetési engedély.

Ellátott települések, egyben tulajdonosok

Települések	Lakosok száma (fő)	Vízigény (m ³ /d)
Fényeslitke	2350	400
Döge	2103	300
Fényeslitke – Ipari park	0	400
Összesen:	4453	1100

A településen kiépített vízvezeték hálózat körvezetékes rendszerű, NA100, NA150 AC nyomócső, illetve NA100, NA160 KM PVC nyomócsövek felhasználásával, a nyomástartást egy AK 200-30 típusú, 200 m³-es víztorony biztosítja.

Vízellátás módja:¹²⁷

A vízmű a nyersvizet 3 db mélyfúrású kútból kapja. A jelen kiépítés mellett a kutakból együttesen csak 2300 m³/d vehető ki. Ha csak egy kút üzemel, akkor min. 600 l/perc teljesítményre kell beszabályozni az érkező vízmennyiséget. Ezt a vizet a vezeték rendszerbe való juttatás előtt vas-, mangán-, sav- és gáztalanítani kell. Ennek érdekében a vízben lévő vas és mangán eltávolítása zárt technológiával történik.

A búvárszivattyúkkal kitermelt nyersvíz levegőztetés nélkül kerül a zárt nyomás alatti előszűrős szűrőkre.

Ennek érdekében a tervező előírása szerint, az oxidációs levegő mennyisége nagyságrendileg elérheti a vízszállítás 30 %-át (Ezt, a felváltott üzemű oxidációs kompresszorokkal, megfelelő szerelvényekkel, és tárolóval biztosítják). Az oxigén hatására bekövetkezik a vas- és mangán-hidrogénkarbonátok oxidálása. A teljes levegő mennyiség pedig biztosítja a sav és gáz kiválását. Míg a felesleges levegő a felszabaduló savval és gázzal együtt a szűrő előtt lévő léghívásztó tartályban kiválik és a tartály tetején elhelyezett szerelvényeken keresztül távozik, addig a vas- és mangán-hidroxid pelyhek a szűrőben válnak le.

Az előoxidálás után a vas és mangánhidroxid pelyhek a 2 db 3150 mm-es zárt szűrőtartályban kiszűrésre kerülnek. A szűrőanyagban felhalmozódott vas és mangán pelyhek eltávolítását víz és levegőöblítéssel biztosítjuk.

A szűrőkből a víz az állványcsövön keresztül 1 db 100 m³-es és a 2 db 50 m³-es alacsony tározóba kerül. Innen a hálózati szivattyúk a PLC vezérlő egység irányításával a vizet az elosztó hálózat közvetítésével a fényeslitkei, dögei és az ipari park területén lévő fogyasztókig juttatják

A tűzoltóvíz szükségletet, illetve a vezetékmosatást földfeletti tűzcsapok biztosítják. A vízművek vízjogi üzemeltetési engedéllyel rendelkeznek, a kutakból kitermelt vizet vas-, mangántalanítják.

1.14.1.2. Szennyvízelvezetés

A Döge településen üzemel közütemi szennyvízelvezető csatornahálózat. A szennyvízhálózatba bekötött fogyasztók száma a beruházásoknak, támogatásoknak köszönhetően évről-évre nő. A közütemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakás a lakásállomány százalékában az országos átlag feletti. A településről elmondható, hogy szennyvízelvezetése és vízellátása megfelelő, mely alkalmas a község beépítés fejlesztéseinek keletkező többlet szennyvizek fogadására.

¹²⁷ Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

A településrendezési terv során jelentős többlet szennyvízmennyiséggel jelentkező beépítés fejlesztés nem kerül kialakításra. A területfelhasználás módosítások során létrejövő új övezetek többlet szennyvízmennyiséget a kiépült szennyvízcsatorna rendszer fogadni tudja.

1.14.1.3. Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

A települést érintő vízfolyások adatait, belvíz elöntések területeit a Vízügyi Szakvélemény rögzíti. Új településrendezési terv készítéséhez új szakvélemény készíttetése indokolt. Zárt közüzemű csapadékcatorna hálózat rövid szakaszokon üzemel a településen. A felületre hulló csapadékvizek elvezetésére, elhelyezésére többnyire nyílt árkok szolgálnak, melyek a közlekedési utak mentén létesültek. A kapubeajtók részére csőátereszeket építették az árkokon. Az elvezetett felszíni vizek befogadóinak kezelője a FETIVIZIG és az Önkormányzat. Az elvezetett felszíni vizek legnagyobb befogadója a Belfő-csatorna, melynek kezelője a FETIVIZIG.

A nyílt csapadékcatornák állapotát, a vízáteresztő képességét az átereszek folyamatos karbantartásával biztosítani kell. A belterület vízelvezetését a megvalósítás előtt, a vízjogi létesítési engedélyezési eljárás során felül kell vizsgálni. A külterületek területe vízrendezett, ahol a vízelvezetés megoldott, a rendszeres karbantartás folyamatos, melyet közmunkások bevonásával próbálnak megoldani. Az építendő hálózat kivitelezésére a fejlesztési források esetén lesz lehetőség.

1.14.2. Energia

1.14.2.1. Energiagazdálkodás és energiaellátás (villamos energia, közvilágítás, gázellátás, távhő-ellátás és más ellátórendszerek)

Villamos energia

A település kiefeszültségű villamos energia ellátása, 22 kV-os hálózatról van táplálva. A hálózat alapvetően légvezeték. A vezeték biztonsági övezete a szélső vezetőktől mindkét irányba merőlegesen mérve belterületen 2,5, külterületen 5,0 m. A vezeték keresztmértőit figyelembe véve, így e vezeték teljes biztonsági sávja belterületen úgy kb. 5-6,5 m-es, míg külterületen 10-11,5 m-es sávot fedd le. A településen üzemelő 22/0,4 kV-os transzformátor állomások közvetítésével éri el a lakosságot a villamos energia. A légvezetékéről ellátott transzformátor állomások oszlopos típusúak. Ezek egy része betonoszlopon található. Üzemel még néhány faoszlopos állomás a településen. A transzformátor állomások biztonsági övezete minden irányban 5,0 m.

Nagyfeszültségű hálózatok

A település területén nagy/középfeszültségű alállomás nem található, 132kV-os elosztóvezeték nyomvonala keresztül halad a település közigazgatási területén, mely a Kisvárdai 3183/1 hrsz.-on található MAVIR (OVIT) alállomást (220/120 kV, 160MVA) köti össze a Tuzsérón a 76/2 hrsz.-on található NAF/KÖF alállomással (2x25MVA).

Középfeszültségű hálózatok

A 22 kV-os vezetékek táppontja a Kisvárdai alközpont (Kisvárdai 0146/2 hrsz.). Az ellátást biztosító gerincvezeték nyugat irányban halad a település külterületén.

Erről csápszerűen ágaznak le a településen található. 22/0,4 kV-os transzformátor állomást ellátó ún. leágazó vezetékek. Ezen leágazások néhány transzformátor állomást látnak el egyszerre.

Az energiaellátás a gerincvezeték esetében kétirányú ellátást jelent (íves hálózatok). A leágazások esetében az ellátás csak egy irányból biztosított. Így egy leágazási ponthoz közeli hiba esetében az utána lévő valamennyi transzformátor állomás kiesik az energiaellátásból. Ezért is célszerű minimalizálni az egy leágazáson lévő transzformátor állomások számát.

A légvezetékéről ellátott transzformátor állomások oszlopos típusúak. Ezek egy része betonoszlopon található. Üzemel még néhány faoszlopos és vasoszlopos állomás is a településen. A transzformátor állomások biztonsági övezete minden irányban 5,0 m.

0,4 kV-os hálózat

A villamos energia elosztás kiefeszültségen alapvetően szabadvezetékes (légvezetékes), illetve szigetelt szabadvezetékes hálózaton történik. A hálózat tartószerkezete betonoszlop és faoszlop. A hálózat keresztmetszete vegyes. Alapvetően 50 és 95 mm² keresztmetszetű, de azért néhol megtalálható az ezeknél kisebb keresztmetszet is. (25-35 mm²) Több helyen hosszú sugarak találhatók, ami önmagában is feszültségpanaszt okozhat.

Az áramszolgáltató folyamatosan tanulmányterveket készít a településekre. Ezekben felméri a meglévő hálózatot. Megvizsgálják, hogy ezen hálózatok megfelelnek-e a jelenlegi igényeknek, követelményeknek. Az elvégzett vizsgálatok, számítások alapján meghatározásra kerül, hol és milyen beavatkozás szükséges ahhoz, hogy a meglévő fogyasztók minőségi ellátása biztosítva legyen. Ezen beavatkozás lehet kapacitásnövelés egy adott utcában, vagyis a meglévő kiefeszültségű hálózaton vezetékcseré, szükség esetén tartószerkezet csere is. Ahol ez már nem elegendő akkor új táppontok - transzformátor állomások - létesítése szükséges. A tanulmány ennek helyét is meghatározza.

A település közvilágítása a 0,4 kV-os hálózat oszlopaira szerelt lámpatestekkel történik.

Gázellátás

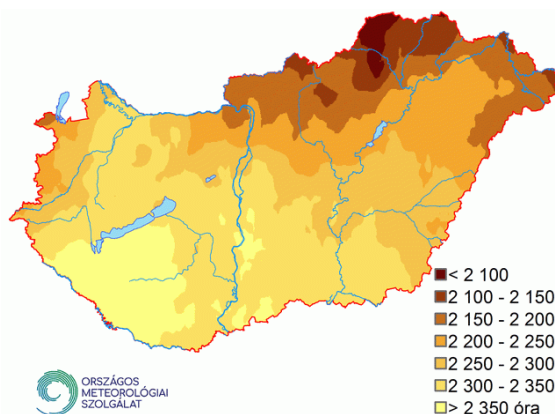
A község vezetékes földgázzal ellátott. A földgázelosztó hálózat üzemeltetője a MVM Next Energiakereskedelmi Zrt. A település ellátottsága 100 %-os, de a vezetékes gázzal ellátott lakások csak 70,70 %-ra tehetők.

1.14.2.2. Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

A napfénytartalommal kapcsolatos vizsgálatok, mérések külön Döge vonatkozásában nem érhető el.

Az éghajlat kialakulásánál egyik alapvető tényező, a sugárzó energia, vagyis az az energia, ami a Naptól a fölfel-színre jut. A besugárzás területi eloszlását a felhőzet mennyisége és a földrajzi szélesség határozza meg. Mivel Magyarország méretéből és elhelyezkedéséből adódó kis szélességkülönbség miatt, döntően csak a felhőzet befolyásolja.

Mivel a hagyományos felszíni napfénytartam mérése a legtöbb állomáson megszűnt, így a napfénytartam országos eloszlását, műholdas mérések alapján állapítják meg.

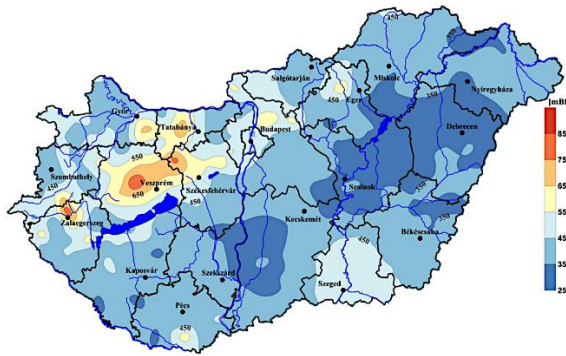
A napsütéses órák száma 2020-ban¹²⁸

Térképezve a napsütéses órák havi összegeit, Dögén a legutolsó teljes mérési sorozatú évre, 2020-ra megállapítható, hogy bár aszályos esztendő volt hazánkban, és így a napfénytartam is magasabb volt az átlagosnál. Hazánk területén, az éves napsütéses órák összege 2100 és 2400 óra között változott 2020-ban. A területi eloszlásban egy északkelet-délnyugati irányú növekedés látható. A legmagasabb összeg az Alföld déli részén, valamint a Dél-Dunántúlon, a legalacsonyabb az északkeleti országrészben volt tapasztalható (<2100 óra).

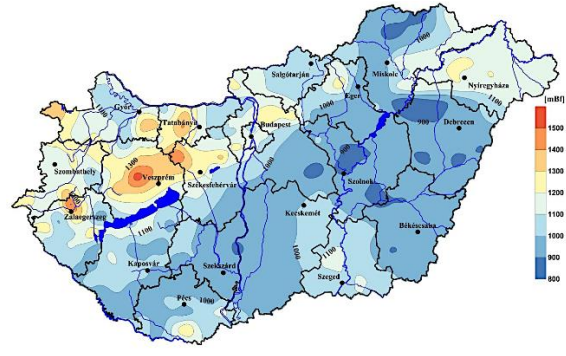
¹²⁸ Forrás: www.met.hu

A fenti térképen látható, hogy 2020-ban Döge a 2150 - 2220 óra kategóriába sorolható, amit az országos átlag alatti kategóriának felel meg.

A geotermikus energiáról alkotott értéktételek vagy túlzóan derűlátók, vagy éppen ellenkezőleg túlzóan lebecsülők. A fajlagos energiatartalma kicsi, ugyanakkor az energiakészletek elképzelhetetlenül nagyok. A földkéreg felső tíz kilométere legalább ötvenszer annyi energiát tartalmaz, mint a jelenlegi kőolaj- és földgázkészletek. Fontos megemlíteni, hogy a geotermikus energia, csak részben megújuló. Valódi értéke a hatalmas készletekben, környezetbarát jellegében rejlik. A közethőmérséklet a Föld középpontja felé növekszik a hőmérséklet.

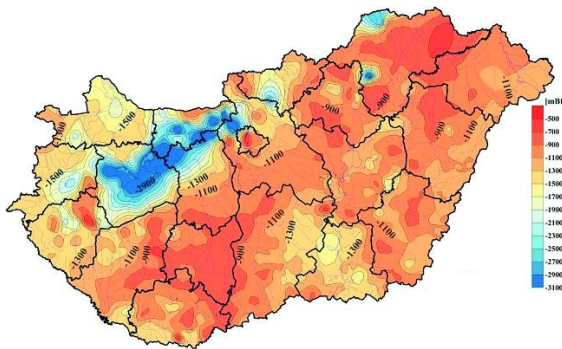
A 30 °C-os közethőmérséklet mélységeloszlása¹²⁹

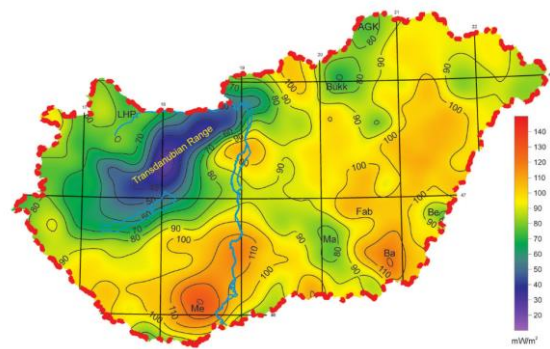
A 60 °C-os közethőmérséklet mélységeloszlása¹³⁰

A 30 °C-os geoizoterma-térkép azt mutatja, hogy ez a közethőmérséklet Magyarország területén a Bakony és a Bükk-fennsík kivételével már 400–500 m mélységben bárhol elérhető. A 30 °C-os hőmérséklet feletti vizet nevezük héviznek. Az ilyen hőmérsékletű vizeket elsősorban balneológiai célokra használják fel, de egy hőszivattyús rendszerrel kiegészítve, további ipari célra is felhasználható.

Az 50 °C-os közethőmérséklet Döge esetében 5-700m közötti mélységben érhető el, ami már elég lehet egy lemezradiátorral felszerelt fűtési rendszer energiaigényének kielégítésére, vagy a mezőgazdaságban, üvegházak, állattartó telepek fűtésére. A 70 °C-os hőmérséklet eléréséhez, 900 – 1100 m mélyéig kell fúrni.

A 70 °C-os közethőmérséklet mélységeloszlása¹³¹

Hőáramsűrűség Magyarországon¹³²

A Kárpát-medence alatti elvékonyodott földkéreg és az arra települt rossz hővezető képességű üledéksorok együttesen eredményezik azt, hogy a köpenyből érkező fűtés erőssége, a földi hőáram teljesítménysűrűsége, valamint a mélységgel gyorsan növekvő közethőmérséklet (a geotermikus gradiens) egyaránt jelentősen meghaladják az európai átlagot.

¹²⁹ Forrás: N. Tóth Aniko - Creating a Geothermal Atlas of Hungary

¹³⁰ Forrás: N. Tóth Aniko - Creating a Geothermal Atlas of Hungary

¹³¹ Forrás: N. Tóth Aniko - Creating a Geothermal Atlas of Hungary

¹³² Forrás: Földtani közlöny - DOI: 10.23928/foldt.kozl.2021.151.1.65

Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye földrajzi felépítése és vízföldtani adottságai alapján geotermikus energia feltárásra különösen kedvezőnek mondható a vármegyében a Tiszavasvári-Nagyhalász-Kisvárdai-Fehérgyarmat-Nagyecsed-Nagykálló által bezárt területen - belül.

A községben jellemző az alternatív energia használat terjedése. Az önkormányzati fenntartású intézmények energiaellátást részben napelemek segítségével oldják meg.

Az esetlegesen visszatáplált energia mennyiségének mérését egy, a Hálózati Engedélyes (E.ON) által telepített háromfázisú fogyasztásmérő berendezés látja el. A gondozási központban is kialakításra került fotovoltaikus rendszer.

Magyarországon a napsugárzás légkör feletti 1352 W/m^2 intenzitásából - a felhőzet következtében beálló veszteségeket követően - 137 W/m^2 fajlagos teljesítménnyel lehet számolni. Az éves átlaghoz képest igen nagy az évszakonkénti ingadozás: decemberben 32 W/m^2 , júliusban 238 W/m^2 , ami több mint hétszeres különbséget jelent.

Megfigyelőállomás havi mérései	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Évi napos ó. összesen
Nyíregyháza	62	75	139	189	251	259	281	262	191	136	67	46	1960
Debrecen	62	75	139	189	251	259	281	262	191	136	67	46	1960

Éves napsütéses órák száma¹³³

1.14.2.3. Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Természetesen alapvető célkitűzése az önkormányzatunknak a korszerűbb energetikai jellemzőkkel rendelkező épületek számának növelése, megújuló energiaforrások alkalmazása. Környezet- és klímavédelmi programjaink előkészítése során felmértük azon épületeinket, amelyek tetőszerkezetének tájolása, dőlésszöge, teherbíró képessége alkalmas egy HMKE méretű fotovoltaikus rendszer telepítésére, és az elektromos energia igényének részleges kiváltása napelemes rendszer telepítésével megvalósítható.

Bővebben: 1.8.7. pontban.

1.14.3. Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények)

A távbeszélő fővonalak száma a mobiltelefonok rohamos terjedése miatt az egész országban fokozatosan csökken. A szélessávú Internet hozzáférés 2009-re valamennyi településen kiépült, a járás valamennyi iskolájában az Internethez való csatlakozás megoldott, e-Magyarország pont mindenhol található, így Döge településen is. A település a Magyar Telekom Nyrt. koncessziós területe volt. A településen gyakorlatilag 100 %-os ellátást biztosító törzs és elosztó hálózat épült. A törzshálózat, illetve az elosztó hálózat jelentős része légkábellel van megépítve. A település több elosztó tápterületre van felosztva, nagyelosztós rendszerben a Telekom megszokott építési módjának megfelelően. A vezetékes szolgáltatásai között megtalálható a vezetékes telefon mellett, digitális televízió, és maximum $1100/550 \text{ Mbit/s}$ sávszélességű internet szolgáltatás is.

A Magyar Telekom Nyrt. mellett, vezetékes hírközlési szolgáltatóként jelen van a Naracom Informatikai Kft. is. A szolgáltatás, a településen kiépített kábeltelevíziós gerinchálózaton keresztül történik. A szolgáltatási palettán megtalálható a kábeltelevízió mellett, helyhez kötött vezetékes telefonszolgáltatás, valamint maximum $500/30 \text{ Mbit/s}$ sávszélességű internet elérés.

A mobil hírközlési szolgáltatások az országos átlagnak megfelelően elérhetők.

A földi sugárzású rádió és televízió műsorok a településen megfelelő minőségben vehetők, a digitális átállás megtörtént. A helyhez kötött telefon-, műsorelosztó- és internet szolgáltatás fejlesztésére és a meglévő vezetékes

¹³³ Forrás: OMSZ, 2015

hálózat fejlesztésére szükség van a kisebb utcákban a szolgáltatás minőségének javítása érdekében. Mobil rádió-hálózatok tekintetében a szolgáltatás technológiai fejlesztéssel magasabb minőség érhető el.

Az elektronikus hírközlési szolgáltatás olyan szolgáltatás, amely jeleknek (bármely értelmezhető formában előállított jel, jelzés, írás, kép, hang) elektronikus hírközlő hálózaton történő átvitelét, továbbítását biztosítja. A szolgáltatást, az elektronikus hálózatok üzemeltetését végző, azt létrehozó, vagy arra szervezett, vagy arra létrehozott szolgáltatók biztosítják. Az elektronikus hírközlés szolgáltatása alanyi jogú.

Az elektronikus hírközlési infrastruktúra lehet:

- távközlési ellátás
- műsorszórás, kábel tv ellátás

A szolgáltatás felügyelője a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH), melynek területi igazgatóságai:

- Budapesti Igazgatóság
- Debreceni Igazgatóság
- Miskolci Igazgatóság
- Pécsi Igazgatóság
- Soproni Igazgatóság
- Szegedi Igazgatóság

Döge a Debreceni Igazgatóság területéhez tartozik (4025 Debrecen, Hatvan u. 43.). A községben a kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma folyamatosan változik, az utóbbi évek adatai alapján egyértelmű tendencia nem figyelhető meg.

1.15. KATASZTRÓFAVÉDELLEM (TERÜLETFELHASZNÁLÁST, BEÉPÍTÉST, BEFOLYÁSOLÓ VAGY KORLÁTOZÓ TÉNYEZŐK)

Döge a települések katasztrófavédelmi besorolásáról, valamint a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól szóló 62/2011.(XII.29.) BM rendelet módosítására kiadott 61/2012.(XII.11.) BM rendelet 1. melléklete alapján II. katasztrófavédelmi osztályba sorolt. Ennek megfelelően – a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtására kiadott 234/2011. (XI.10.) Korm. rendelet 2. sz. mellékletében foglaltakat figyelembe véve – az elégséges védelmi szint biztosítása érdekében, szükséges a lakosság riasztása és veszélyhelyzeti tájékoztatásának tervezése.

A település jelenlegi úthálózata olyan paraméterekkel rendelkezik, amely alkalmas tűzoltó járművek, valamint műszaki mentést végző gépjárművek közlekedésére. Az építmények megfelelő közúti kapcsolata biztosított, illetve a tervezés során biztosítható, az úthálózatok a tervezést követően, megfog felelni az Országos Tűzvédelmi Szabályzat előírásainak. A településrendezési terv az érvényes törvények, rendeletek, MSZ és ágazati szabványok figyelembevételével készül el, melyeknek az előírásait betartja.

A tűztávolság betartására, a tűzoltás eszközeivel a létesítmények megközelítésére – az OTÉK előírásait megtartva – a Helyi Építési Szabályzat vonatkozó pontjaiban tesz kötelező intézkedéseket. Az övezeten belüli építményekre vonatkozó tűzvédelmi előírásokat az építési engedélyesési eljárások során kell konkrétan meghatározni és betartani. (pld. A tűzállósági fokozat, tűzveszélyességi osztályba sorolás, tűztávolság, tűzszakasz, oltás módja, oltóvíz, oltókészülék, nyomás, menekülési és mentési út).

1.15.1. Építésföldtani korlátok

Döge Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye északi szélén helyezkedik el a Rétköz és a Nyírség határán, amely szinte teljesen sík. Lejtéviszonyait tekintve 97,2% lejtése kisebb, mint 1%, 2,7% lejtése 1-3 %, és csupán 0,1% lejtése 3-5%. A térségben a Tisza folyó és a Belfő-csatorna, Döge-Kisvárdai csatorna található.

A Nyírség felszínének kialakulása a pliocén kor második felére tehető, amikor a pannóniai beltó e területéről visszahúzódott. Feltöltődésében az északkeleti Kárpátokból és az Erdély felől lefutó folyók jelentős szerepet töltek be. A folyók az általános lejtéviszonyoknak megfelelően az északkelet-délnyugati irányt vettek fel, s a Maros-Körös köze felé tartottak. Minthogy az Alföld északkeleti része a pleisztocén folyamán jelentősen süllyedt, a folyók nagyarányú feltöltő munkát végeztek.

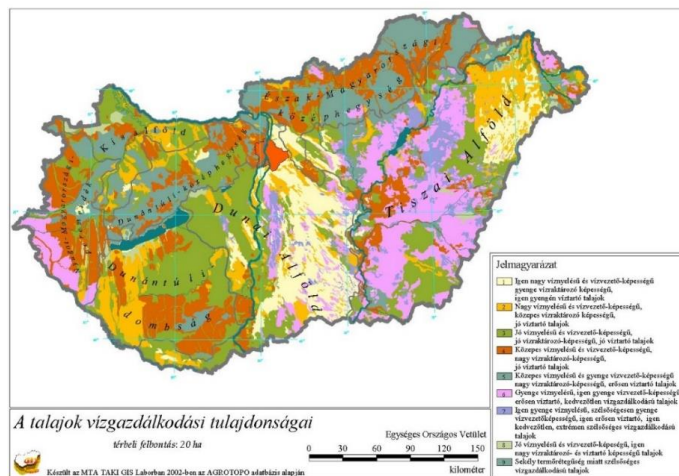
A nyírség pleisztocén végi felszínének kialakításában a folyóvíz mellett fontos szerepe volt a szélnek is. Az élő és elhagyott medrek közötti területekről az újpleisztocén északi, észak-északkeleti, észak-északnyugati szelei futóhomokot szállítottak.

Mélyen paleo- és mezozoikumi árokkal felszabdalt, tönkösödött röghegységek húzódnak, melyet a miocén vulkánizmus 1000-2000 m vastag tufatakaróval fedett be (Kormány Gy. 2000). A pannon korszakban bekövetkező süllyedés eredményeként tekintélyes vastagságú tavi, majd folyóvízi üledékek rakódtak le (Gyarmati P. 2002). A beltavi üledékek helyenként meghaladják a 600 m-es vastagságot. A felső-pannon emelet befejező stádiumában a Pannon-beltó elsekélyesedett és megkezdődött az Észak-Alföldi hordalékkúp síkság kialakulása. A Felső-Tisza-vidék az újpleisztocénig a Nyírséggel közel azonos magasságban helyezkedett el.

A würm felső-pleniglaciálisban, az Alföld minden hordalék-kúpján mozgott a homok (Martonné Erdős K. 2006). A homokmozgás annak köszönheti, hogy megváltozott az éghajlat és a gyér növényzet képtelen volt szembeszállni a munkaképes északias szelekkel.

A felső-pleniglaciálisban a Felső-Tisza-vidék kistájai süllyedni kezdtek és a folyó elhagyta az Ér völgyét. A megváltozott lejtéviszonyoknak megfelelően a Tisza északnyugat felé fordult Záhony irányában. A Rétköz felszíne 15-25 m-t süllyedt, így egyes részei elvizenyősödtek. A Tiszának a Bodroghoz és Rétközben való megjelenése a korábbi vízhalózati teljes átalakulását jelentette. A Bodrogot összetevő folyókat a meanderező Tisza fogta be. A Tisza oldalazó eróziójával előbb a Bodroghoz, majd a Rétköz területén pusztította a pleisztocén végi felszíni formákat. A folyó a holocénra a homokfelszínnek nagy részét letarolta, illetve szigetekre tagolta.

A Tisza szeszélyesen változtatta folyásirányát. Erről elhagyott medrei, és morotvái tanúskodnak. A Tisza árizei és a Nyírvizek a Rétközi öblözet 70%-át elárasztotta. Az elöntések alól csak a magasabb térszínnek mentesültek (Kormány Gy. 2000).

A talajok vízgazdálkodási tulajdonságai¹³⁴

A talajtakaró 96%-ban öntésanyagokon képződött hidromorf talaj. A kovárványos barna erdőtalajok csupán kis területre (4%) terjednek ki, főként a Nyírséggel határos homokterületeken. A gyengén savanyú kémhatású nyírségi homokokon kialakult kovárványos barna erdőtalajok 1-2 % közötti szerves anyag-tartalmúak. Vízgazdálkodásukban a kovárványcsökök jelenlétéből adódó mérsékelt vízvezetés javítja a homok szélsőséges vízgazdálkodását.

Termékenysége ennek ellenére is csupán a VIII. talajminőségi kategória. A legnagyobb területeken (49%) borító réti talajok agyag-mechanikai összetételűek, erősen savanyúak, nagy (>4%) szervesanyag-tartalmúak és kedvező (VI.) termékenységi besorolásúak. A 10%-nyi kiterjedésű öntés réti talajok mechanikai összetétele agyagos vályog.

Vízgazdálkodásuk kedvező, gyengén vagy erősen savanyú kémhatásúak, szervesanyag tartalmuk 1-2 %-nyi, termékenységi besorolásuk a VII. talajminőségi kategória. Általában erősen savanyú kémhatású vályog vagy agyagos vályog fizikai féleségű «1 % szervesanyag tartalmú» nyers öntéstalajok területi részaránya jelentős (37%). Termékenységük azonban a kis tápanyagtöke miatt igen gyenge (IX.).

1.18.1.1. Alábányászott területek, barlangok és pincék területei

A település közigazgatási területén nem található alábányászott területek, se barlangok és pince területek.

1.18.1.2. Csúszás-, süllyedésveszélyes területek

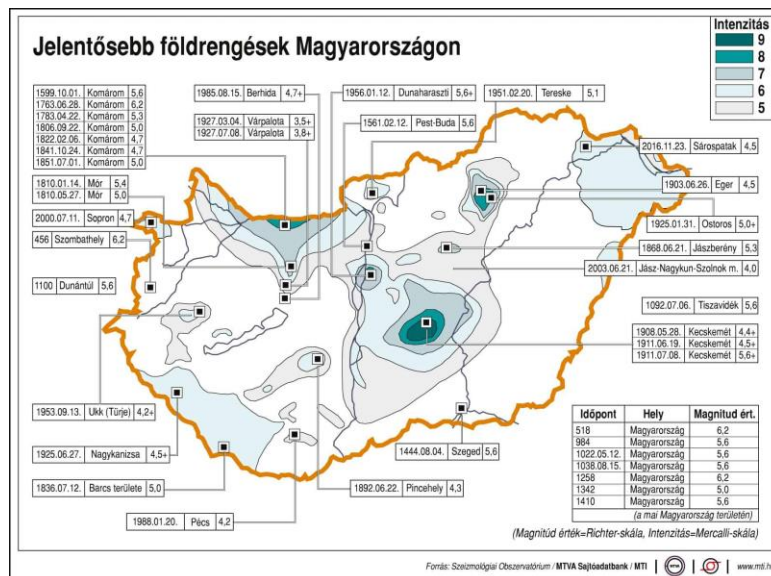
A település közigazgatási területén nem található csúszás-, süllyedésveszélyes területek.

1.18.1.3. Földrengés veszélyeztetett területei

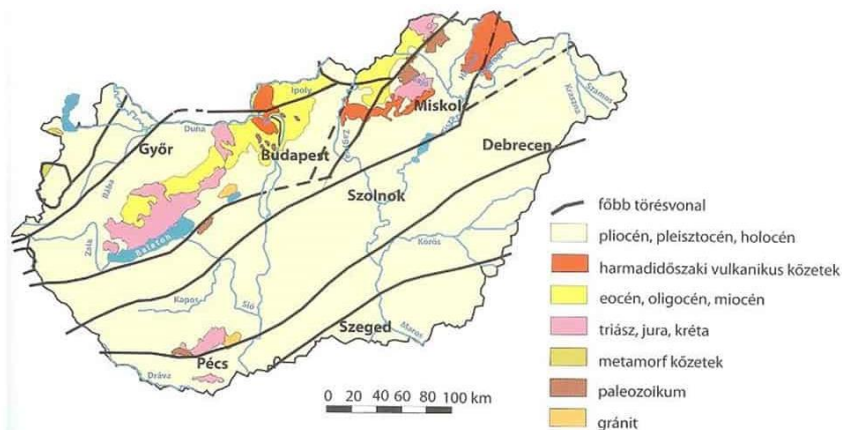
Átlag 100-150 évenként a mai Magyarország területén is mérnek 6-os magnitúdójú rengéseket, kisebbeket pedig még gyakrabban, akár évente 100-120-at. Ezekből a kisebb földmozgásokból az emberek évi négyet-ötöt érzékelhetnek, erősségük a centrum környékén körülbelül 2,5-es. A Kárpát-medencében 1500 évre vannak adataink földrengésekről: az elsőt 456-ban jegyezték fel a Római Birodalom részét alkotó mai Szombathely térségében.

A település közigazgatási területén nem található kimondottan földrengés veszélyeztetett területe, de a település a Közép-Magyarországi törésvonal közvetlen közelében van

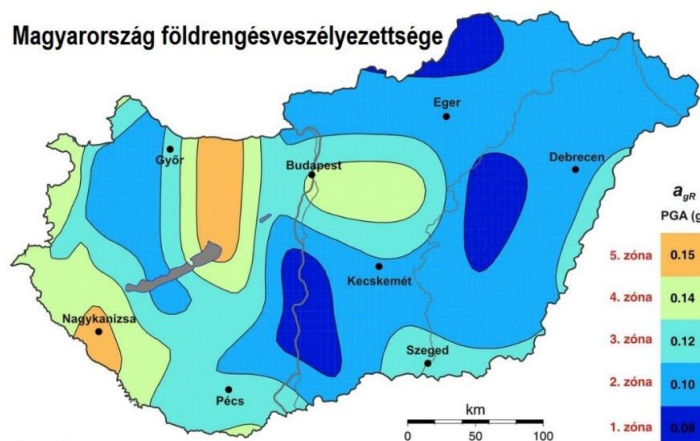
¹³⁴ Forrás: <http://enfo.agt.bme.hu/drupal/sites/default/files/vizgazdalkodas.jpg>

Jelentősebb földrengések Magyarországon¹³⁵

Magyarország egyszerűsített földtani térképe¹³⁶

Magyarország földrengés-veszélyeztettsége¹³⁷

¹³⁵ Forrás: MTVA/MTI Sajtóadatbank / MTI

¹³⁶ Forrás: <https://www.metkep.hu/>

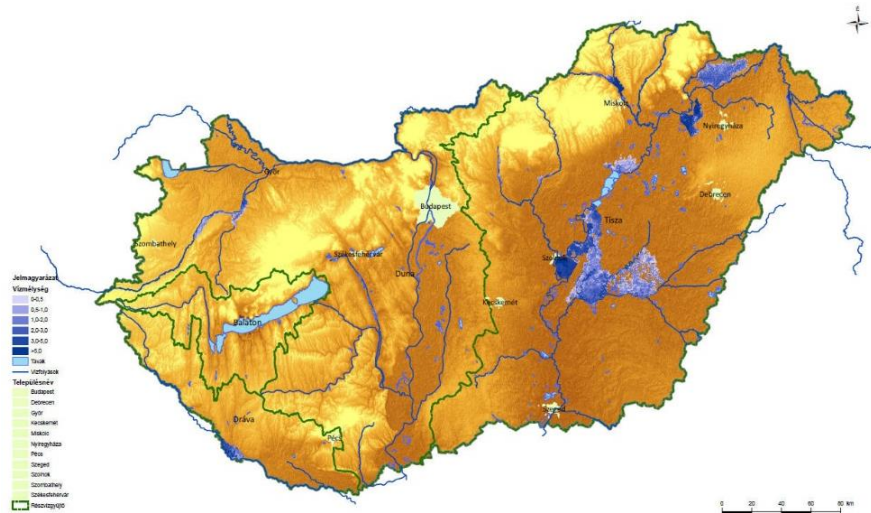
¹³⁷ Forrás: <http://aranylo.blogspot.hu/2011/03/magyarorszagpannon-medence-jelentos.html>

Magyarország földrengés-veszélyeztetettségi térképe a valószínűségi módszer alapján készült. A szeizmicitás alapján kijelölt forráshozonák földrengés-aktivitásának statisztikus jellemzői mellett figyelembe veszik a bizonytalansági tényezőket, az alapkőzetet, valamint a talajvízszint helyzetét.

1.18.2. Vízrajzi veszélyeztetettség

1.18.2.1. Árvízveszélyes területek

A település közigazgatási területe árvíz veszélyességi szempontból közepesen veszélyeztetett.

Nagy valószínűségű árvízveszély Magyarországon¹³⁸

A területet behálózó csatornák¹³⁹:

- Belfő-csatorna
- Döge-Kisvárdai-csatorna

A csatornák az öblözetre jellemző 40l/sec/km² fajlagos vízhozamra lettek kiépítve. A belterületi csapadékvíz elvezető rendszer kiépítettsége a térségre jellemzően kielégítő.

1.18.2.2. Belvízveszélyes területek

A település közigazgatási területe nem érintett belvíz veszélyességi szempontból.

A település belvízrendszerének bemutatását az **1.17.2. fejezet** tartalmazza.

1.18.2.3. Mély fekvésű területek

Mély fekvésű területek a közigazgatási területen nem jellemző.

1.18.2.4. Árvíz és belvízvédelem

Árvíz és belvízvédelem készültségi fokozatainak jelentését, valamint az egyes készültségi fokozatok során elvégzendő feladatokat a jogszabályban leírtak alapján kell elvégezni. Jelenleg hatályos jogszabály a 10/1997. (VII. 17.) KHVM rendelet, amely rendelkezik az árvíz- és a belvízvédekezésről.

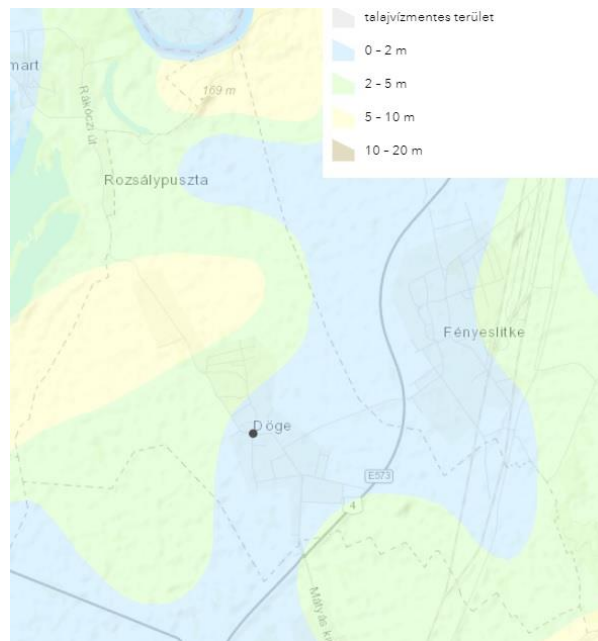
¹³⁸ Forrás: vizugy.hu

¹³⁹ Forrás: TÉKA: <http://tajertekar.hu/hu/>

Az elmúlt évek tapasztalatai alapján a térségben több belvízveszély alakult ki. Az érintett térségben, a korábbi években és napjainkban is komoly problémát okoz a területeken lévő tavaszi hóolvadások idején visszamaradó belvíz. A Tisza folyó, és a Belfő-csatorna, Döge-Kisvárdai-csatorna érinti a községet, mely a Felső-Tisza Vidéki Vízügyi Igazgatóság egyik belvízvédelmi szakasza.

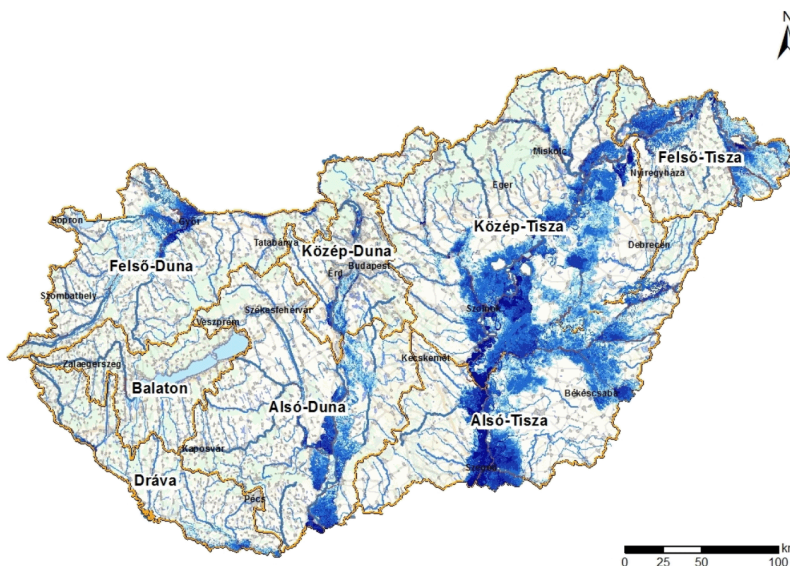
Talajvíz

A térségben a talajvízszint viszonylag alacsony, (legalább 2-m-re van a talajvízszint).

Talajvízszint a felszín alatt

Az elmúlt évek tapasztalatai alapján a térségben több belvízveszély alakult ki. Az érintett térségben, a korábbi években és napjainkban is komoly problémát okoz a területeken lévő tavaszi hóolvadások idején visszamaradó belvíz. A település közigazgatási területe nem érintett árvíz és belvíz veszélyességi szempontból.

Magyarország árvíz és belvíz kockázatkezelési térképe – 2016. március¹⁴⁰

¹⁴⁰ Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A16K0141.BM×hift=ffffff4&xtreferer=00000001.TXT> – BM közlemény
Magyarország Árvízi Országos Kockázatkezelési Tervéről

1.18.3. Egyéb katasztrófavédelmi tényezők

1.18.3.1. Kedvezőtlen morfológiai adottságok (pl. lejtés, falszakadás)

Kedvezőtlen morfológiai adottságú terület nem található a településen.

1.18.3.2. Mélységi, magassági korlátozások

Az érvényben lévő mélységi és magassági korlátozásokat a helyi építési szabályzatban olvashatjuk:

Beépítésre szánt vegyes területen belül a helyi építési szabályzat szerint, a kertvárosias lakóterületeken maximum 9,0 m-es építménymagasságot megenged, melléképítményként szabadon álló és legfeljebb 6,0 m magas szélkerék, antennaoszlop, zászlótartó oszlop helyezhető el.

Beépítésre szánt vegyes területen belül a helyi építési szabályzat szerint, a falusias lakóterületeken maximum 5,0 m-es, építménymagasságot megenged, melléképítményként szabadon álló és legfeljebb 6,0 m magas szélkerék, antennaoszlop, zászlótartó oszlop helyezhető el.

Gazdasági területekre vonatkozó előírások alapján, ipari gazdasági területeken az alábbi magassági korlátok hatályosak:

- oldalhatáron álló IG1 beépítési mód esetén 7,5 m
- szabadon álló IG2 beépítési mód esetén 12,0 m
- oldalhatáron álló IG3 beépítési mód esetén 16,0 m

Beépítésre nem szánt mezőgazdasági területen, ahol a telek területe eléri a 6 000 m², ott az építménymagasság 7,5 m szabadon álló beépítési mód szerint is lehet. Eltérni csak a szükségszerű mezőgazdasági üzemi technológia alapján lehet.

A kertes mezőgazdasági övezet előírásai (Mk) alapján, 720m²-nél kisebb területen épület nem helyezhető el. 720 m² telekterületet elérő telken, szabadon állóan helyezhető el épület, legfeljebb 4,5 m építménymagasság engedélyezett.

Jelenleg érvényben lévő helyi építési szabályzat egyéb mélységi, magassági korlátozásokat nem vett fel.

1.18.3.3. Tevékenységből adódó korlátozások

Jelenleg nincs, de javasoljuk, hogy a lakóterületi és településközponti övezetekre vonatkozó korlátozása szerint, kereskedelmi-szolgáltató, vendéglátó- és egyéb kisüzemi tevékenység csoportjai kivételesen sem legyenek elhelyezhetők:

1. Áruszállítás, fuvarozás, gép- és autókölcsönző műhely,
2. autófényező műhely (telephely terület),
3. autóbontó műhely (telephely terület),
4. autókarosszéria-lakatos (telephely terület),
5. autókereskedelem (telephely terület),
6. mezőgazdasági gépjavító műhely (telephely terület),
7. akkumulátor – töltő, javító, újra feldolgozó műhely (telephely terület),
8. gumiszerelő, javító műhely (telephely terület),
9. tüzelő- és építőanyag telep,
10. kisgépkölcsönző iroda,
11. járműőrző telep,
12. közúti gépjavító, karbantartó, szervízeltő műhely telephely terület,
13. asztalos műhely (telephely terület),
14. fafeldolgozó, megmunkáló műhely (telephely terület),
15. fémmegmunkálás, fémfeldolgozás és felületkezelés műhely (telephely terület),
16. öntő (telephely terület),

17. lakatosműhely (telephely terület),
18. könnyűipari termékfeldolgozó, raktározó műhely (telephely terület),
19. vegyipari termékkészítő, feldolgozó (telephely terület),
20. mészégető (telephely terület),
21. kelmefestő, vegytisztító (telephely terület),
22. bognár, kádár (telephely terület),
23. élelmiszeripari feldolgozó műhely
24. raktár, nagykereskedések áru lerakatok telepei,
25. galván-üzem telep,
26. szennyvíz- és hulladékkezelés, köztisztasági szolgáltató műhely (telephely terület),
27. kőfaragó, műkögyártó és betonelem előregyártó műhely
28. péküzem.